

biuletyn

PROBLEMY OCHRONY GRANIC

Nr 57/2019

CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ
im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza
w Kętrzynie

PROBLEMY OCHRONY GRANIC

BIULETYN

NR 57

KĘTRZYN

2019

KOMITET REDAKCYJNY: Mirosław Doroszkiewicz (przewodniczący),
Katarzyna Dzieszkiwicz (sekretarz),
Katarzyna Dzieszkiwicz (redaktor),
Tomasz Bieniek, Radosław Borowicz,
Jacek Guźniczak, Andrzej Sawicki,
Beata Szczepanowska, Marek Szymański,
Wioletta Zglińska-Groch (członkowie)

Redaktor wydawniczy
Katarzyna Dzieszkiwicz

Projekt okładki
Mariola Sajkowska

Skład i łamanie
Katarzyna Dzieszkiwicz

© Wszelkie prawa zastrzeżone.

ISSN 1505-1757

CENTRUM SZKOLENIA
STRAŻY GRANICZNEJ
im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza
Kętrzyn 2019
ark. wyd. 11,5
ark. druk. 15,75

Druk: „Poligrafia” CSSG Kętrzyn
Zam. nr 181/2019, nakład 115+14 egz.

Od redakcji

Oddajemy do rąk czytelników 57 nr Biuletynu w czasie, który zbiega się z rocznicą 70-lecia szkolenia formacji granicznych. Proces szkolenia przez lata ulegał przeobrażeniom, ewaluował zgodnie z rosnącymi potrzebami a Centrum Szkolenia Straży Granicznej stało się ważnym elementem tych procesów. Mamy swój udział w przygotowaniu funkcjonariuszy do realizacji ustawowych zadań SG.

Straż Graniczna jako formacja powołana do ochrony granic nieustannie stara się zapewnić bezpieczeństwo dostosowując swoje działania do zaistniałej sytuacji oraz zmiennych okoliczności w kraju i pośrednio na arenie międzynarodowej. Pokłosiem zadań, jakie realizujemy jest artykuł dotyczący „Zarządzania kryzysowego w aspekcie zagrożeń terrorystycznych”.

Stale wzrastający ruch graniczny, także w transporcie lotniczym, wymusza ciągle doskonalenie infrastruktury lotnisk, wdrażanie nowoczesnego sprzętu i nowych technologii usprawniających kontrolę podróżnych. Jak zmieniła i zmienia się procedura odprawy granicznej przeczytamy w artykułach pt. „Nowe technologie związane z biometrią w odprawie granicznej – Bramka ABC” oraz „Ewaluacja kompetencji posiadaczy wiz krajowych wydawanych przez państwa Układu Schengen na przestrzeni minionych dwóch dekad”.

Zagadnienia bezpieczeństwa również wpisały się na stałe w proces szkolenia funkcjonariuszy w Centrum Szkolenia SG, który ewoluuje wraz nasileniem współczesnych zagrożeń. Jak uczynić działania zapobiegawcze skutecznymi dowiemy się z prac pt. „Bezpieczeństwo w komunikacji lotniczej w obszarze szkoleniowym realizowanym w CSSG” oraz „Zakład Bezpieczeństwa w Komunikacji – nowa komórka organizacyjna CSSG”.

Rozwój technologii w wielu dziedzinach nauki nie pozostał bez wpływu na procesy szkolenia i nauczania w Straży Granicznej. Stąd w ofercie szkoleniowej Centrum Szkolenia SG znalazły się kursy doskonalące e-learningowe. O nowatorskich metodach nauczania tzw. „elektronicznego”, wadach i zaletach dowiemy się z artykułu pt. „Kurs języka obcego w trybie e-learningu – kształcenie wirtualne”.

Zainteresowanych kwestią różnic w interpretacji form zjawiskowych przestępstwa w Polsce oraz w Rosji odsyłamy do pracy „Ogólna charakterystyka form zjawiskowych przestępstwa w polskim i rosyjskim prawie karnym”, natomiast o różnicach i analogiach przestępstwa łapownictwa biernego i uregulowaniach prawnych dowiemy się w artykule pt. „Uwagi do wybranych przepisów regulujących przestępstwo łapownictwa biernego w Polsce i na Ukrainie”.

Naszą tożsamość warunkuje teraźniejszość, ale i przeszłość oraz m.in. wydarzenia historyczne. Dlatego warto zapoznać się z losami przedwojennych oficerów związanych z formacjami granicznymi. Zachęcamy do analizy artykułów pt. „Nadinspektor Prosołowicz Marian Komendant Wschodnio-Malopolskiego Okręgu SG we Lwowie w latach 1935–1939...” oraz „Plk KOP dr med. Wincenty Władysław Markiewicz-Dowbor (1883–1940)...”.

Kontynuacją zagadnień historii jest artykuł pt. „Życie kulturalno-oświatowe mniejszości ukraińskiej w latach 1918–1939”, w którym zobrazowana została działalność edukacyjna mniejszości ukraińskiej w okresie istnienia II Rzeczypospolitej.

Integracji służb mundurowych naszej formacji oraz sprawdzenia możliwości wysiłkowych organizmu służą zmagania sprawnościowe wpisane w kalendarz imprez sportowych Straży Granicznej. Szczegółowy przebieg jednej z nich zamieściliśmy w relacji pt. „Zawody sprawnościowe »Bezgraniczne silni« – nowy punkt na sportowej mapie imprez mistrzowskich SG”.

Redakcja zachęca czytelników również do lektury recenzji zamieszczonych w periodyku.

Milej lektury oraz serdecznie zapraszamy do współpracy.

Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego

plk SG Mirosław Doroszkiewicz

Spis treści

Od redakcji	3
-------------------	---

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

Andrzej B i e r n a c k i: Zarządzanie kryzysowe w aspekcie zagrożeń terrorystycznych	7
Dorota K u p t e l: Nowe technologie związane z biometrią w odprawie granicznej – Bramka ABC	23
Piotr W i t k o w s k i: Zawody sprawnościowe „Bezgranicznie silni” – nowy i wartościowy punkt na sportowej mapie imprez mistrzowskich Straży Granicznej	55
Józef K n a p: Płk KOP dr med. Wincenty Władysław Markiewicz- -Dowbor (1883–1940) i ppor. dr med. Józef Trzpił (1897–1940) – bohaterowie odwrotu Grupy KOP i Bitwy pod Wytycznem 1.10.1939 r.	73
Marek K a r c z e w s k i: Uwagi do wybranych przepisów regulujących przestępstwo łapownictwa biernego w Polsce i na Ukrainie	101
Marek K a r c z e w s k i: Ogólna charakterystyka form zjawiskowych przestępstwa w polskim i rosyjskim prawie karnym	113

MISCELLANEA

Łukasz U ż y c z y n: Ewaluacja kompetencji posiadaczy wiz krajowych wydawanych przez państwa stosujące w pełni dorobek Schengen na przestrzeni minionych dwóch dekad	127
Iwona M a r c z u k: Kurs języka obcego w trybie e-learningu – kształcenie wirtualne	135
Sebastian S k a l s k i: Zasady interwencji w przypadku wystąpienia problemu alkoholowego	145
Piotr K o z ł o w s k i: Nadinspektor Prosołowicz Marian komendant Wschodnio-Małopolskiego Okręgu SG we Lwowie w latach 1935–1939, podpułkownik wojska polskiego w korpusie oficerów piechoty	155
Piotr P r o c h w i c z: Życie kulturalno-oświatowe mniejszości ukraińskiej w latach 1918–1939	165

Arkadiusz J e z i e r s k i: Bezpieczeństwo w komunikacji lotniczej w obszarze szkoleniowym w Centrum Szkolenia SG	175
Radosław B o r o w i c z: Zakład Bezpieczeństwa w Komunikacji – Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie	183

OPINIE I RECENZJE

Ireneusz B i e n i e c k i: Ludwik Siwek, <i>Droga do dowódcy Morskiej Brygady Okrętów Pogranicza im. kmdr. por. Franciszka Dąbrowskiego</i> , Gdańsk 2018	193
Ireneusz B i e n i e c k i: Izabela Szkułat, <i>Terroryzm a polityka bezpieczeństwa państw Europy Zachodniej na przełomie XX i XXI w.</i> , Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2018	201
KALENDARIUM	205

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

ppłk SG Andrzej Biernacki

CSSG w Kętrzynie

ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE W ASPEKCIE ZAGROŻEŃ TERRORYSTYCZNYCH

Podstawą suwerenności i niepodległości każdego państwa jest wydolność jego struktur odpowiedzialnych za zapewnienie stabilności i ciągłości jego funkcjonowania. Nieprzerwane działanie administracji państwa wpływa bezpośrednio na trwałość struktur państwowych oraz komfort życia jego obywateli. Aby zapewnić swym obywatelom bezpieczeństwo, państwo organizuje wiele przedsięwzięć, w których realizacji nieustannie uczestniczy duża liczba podmiotów. Są to zarówno instytucje państwowe, jak i przedsiębiorstwa prywatne. Wszystkie one tworzą **system bezpieczeństwa narodowego**¹.

System bezpieczeństwa narodowego w całości, a także jego podsystemy i ogniwa, powinien być przygotowany do skutecznego działania w trzech możliwych stanach funkcjonowania państwa:

1. To stan normalny, kiedy państwo funkcjonuje zgodnie ze swoją misją i założonymi celami, gdy podejmuje rutynowe działania zapewniające utrzymanie takiego stanu rzeczy.
2. To sytuacja, gdy załamuje się dotychczasowy proces rozwoju i zakłócone zostaje funkcjonowanie danego podmiotu w jednej lub wielu dziedzinach jego działalności. Rutynowe działania nie wystarczają i dochodzi do rzeczywistej utraty kontroli nad biegiem wydarzeń, zakłócony zostaje dotychczasowy proces decyzyjny a wydarzenia wyprzedzają reagowanie. To stan kryzysowy.
3. To stan, gdy podejmowane działania nie przynoszą określonego rezultatu, a sytuacja sprawia, że dany podmiot przestaje funkcjonować w którymś z powyższych stanów – nie udaje się zlikwidować stanu kryzysowego i powrócić do stanu normalnego. Zmienia się wówczas zdecydowanie jego natura. Zwykle jest to krach,

---

¹ W opublikowanej przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego *Białej księdze bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* (Warszawa 2013) system bezpieczeństwa narodowego (bezpieczeństwa państwa) został zdefiniowany jako całość sił (podmiotów), środków i zasobów przeznaczonych przez państwo do realizacji zadań w dziedzinie bezpieczeństwa, odpowiednio do tych zadań zorganizowany (w podsystemy i ogniwa), utrzymywany i przygotowywany.

upadek, likwidacja, ale również inny stan organizacyjny – zachodzi zmiana systemowa. Mamy wówczas do czynienia ze stanem nadzwyczajnym.

Tak więc skuteczne funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa narodowego zapewnia państwu i jego obywatelom nie tylko odpowiednią **ochronę przed zagrożeniami**, ale również odpowiednią reakcję w przypadku ich wystąpienia. Sprawne zarządzanie sytuacjami kryzysowymi wymaga zaangażowania i współpracy wielu podmiotów reprezentujących zarówno organy administracji państwowej, samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, jak i obywateli. Wymiana doświadczeń i informacji oraz wsparcie i pomoc w chwili próby jest nieodzownym elementem walki z zagrożeniami. Nie należy jednak zapominać o tym, że istotą zarządzania kryzysowego jest działalność mająca na celu w szczególności przeciwdziałanie powstawaniu sytuacjom kryzysowym i sprawne ich rozwiązywanie (reagowanie) już w momencie wystąpienia, w drodze zaplanowanych działań².

Ustawa o zarządzaniu kryzysowym określa działalność poszczególnych organów państwa w przypadku wystąpienia zdarzenia o znamionach kryzysu. Przydziela także zadania związane z ochroną infrastruktury krytycznej oraz zwalczaniem zagrożeń asymetrycznych, pozostające w ścisłym związku z przepisami ustawy o działaniach antyterrorystycznych, określa zasady prowadzenia takich działań oraz współpracę między organami właściwymi w zakresie ich realizacji. Celem tych przedsięwzięć jest przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym będącym skutkiem zdarzenia o charakterze terrorystycznym. Działania antyterrorystyczne, analogicznie do zarządzania kryzysowego, zostały podzielone na cztery fazy: zapobieganie zdarzeniom o charakterze terrorystycznym³, przygo-

---

² G. Sobolewski, Wprowadzenie [w:] *Zarządzanie kryzysowe w systemie bezpieczeństwa narodowego*, red. G. Sobolewski, D. Majchrzak, Warszawa 2011, s. 11.

³ Zdarzenie o charakterze terrorystycznym – to sytuacja powstała na skutek czynu określonego w art. 115 § 20 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 88, poz. 553 ze zm.) lub zagrożenie zaistnienia takiego czynu, mogącego doprowadzić do sytuacji kryzysowej:

Art. 115 § 20. Przepęstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu:

- 1) poważnego zastraszenia wielu osób;
- 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności;
- 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej
– a także groźba popełnienia takiego czynu.

towanie do przejmowania nad nimi kontroli przez realizację zaplanowanych przedsięwzięć, reagowanie w przypadku wystąpienia takich zdarzeń oraz usuwanie ich skutków, w tym odtwarzanie zasobów przeznaczonych do reagowania na te zdarzenia. Ustawa o działaniach antyterrorystycznych zakłada w art. 3 ust. 1, że głównym koordynatorem polityki antyterrorystycznej i osobą odpowiedzialną za zapobieganie zdarzeniom o charakterze terrorystycznym będzie szef ABW. Natomiast jako osobę odpowiedzialną za przygotowanie i odtwarzanie zasobów po zdarzeniach o charakterze terrorystycznym, a także za reagowanie na te zdarzenia wskazano w ustawie ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Wszystkie organy administracji publicznej, właściciele i posiadacze obiektów, instalacji, urządzeń infrastruktury administracji publicznej lub infrastruktury krytycznej mają obowiązek współpracować z organami, służbami i instytucjami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego przy realizacji działań antyterrorystycznych.

ZAGROŻENIE – oznacza pewien stan psychiki lub świadomości wywołany postrzeganiem zjawisk, które oceniane są jako niekorzystne lub niebezpieczne. Szczególnie istotne są tutaj oceny formułowane przez dany podmiot, w tym wypadku państwo, gdyż leżą one u podstaw działań podejmowanych w celu umacniania jego bezpieczeństwa.

Źródło: K. Jałoszyński, *Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych*, rozprawa habilitacyjna, AON, Warszawa 2003.

Brak zagrożenia stanowi istotny, ale nie jedyny aspekt poczucia bezpieczeństwa. Równie ważna jest świadomość społeczna możliwości jego zapewnienia przez państwo. Intuicyjne rozumienie tego terminu prowadzi do stwierdzenia, że odnosi się on do sfery świadomościowej danego podmiotu – człowieka, grupy społecznej, narodu lub narodów.

Bezpieczeństwo zaliczane jest do jakościowych standardów życia w demokratycznym państwie prawa. Należy do podstawowych praw człowieka i obywatela. Samopoczucie na tle osobistego bezpieczeństwa w istotnym stopniu decyduje nie tylko o zadowoleniu z życia, lecz wręcz o jego sensie⁴.

Kierowanie bezpieczeństwem narodowym to nie tylko przygotowanie do funkcjonowania państwa w sytuacji wystąpienia zewnętrznych zagrożeń polityczno-militarnych, czy odparcia agresji zbrojnej. Pojęcie to obejmuje również działania podejmowane przez administrację pu-

⁴ A. Kwaśniewski, *Dom wszystkich Polska*, Warszawa 2000, s. 53.

bliczną w obliczu katastrof wywołanych czynnikami naturalnymi czy działalnością człowieka, w tym atakiem terrorystycznym. Polegają one na podejmowaniu właściwych decyzji i koordynowaniu działań sił oraz środków wydzielonych do reagowania kryzysowego.

Problematyka reagowania kryzysowego w Polsce została unormowana w ustawie o zarządzaniu kryzysowym⁵. Określa ona organy właściwe w tym zakresie oraz ich zadania i zasady działania w tej dziedzinie, a także warunki finansowania wykonywanych zadań.

Reagowanie kryzysowe w Polsce realizowane jest na trzech poziomach:

- centralnym,
- terenowym,
- lokalnym.

WARUNKI SKUTECZNEGO PRZECIWSZTAWIANIA SIĘ ZAGROŻENIOM

- Określenie priorytetów w przeciwdziałaniu zagrożeniom.
- Określenie przedsięwzięć zapobiegawczych zagrożeniom.
- Opracowanie katalogu przedsięwzięć wchodzących w zakres reagowania w sytuacjach wystąpienia zagrożeń.
- Określenie procedur postępowania w czasie realizacji poszczególnych zadań.
- Nieprzerwana wymiana informacji o zagrożeniach.
- Interdyscyplinarne zaplecze ekspertów.
- Odpowiedni poziom wiedzy i umiejętności społeczeństwa.
- Posiadanie systematycznie aktualizowanej dokumentacji planistycznej, uwzględniającej problematykę współdziałania (współpracy) z siłami przewidzianymi do zapobiegania, przeciwstawienia się i minimalizacji skutków wystąpienia zagrożeń.

Źródło: S. Koziej, *Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa*, Warszawa 2011.

W opanowaniu zagrożeń w zależności od ich skali biorą udział różne szczeble administracji publicznej (rządowej i samorządowej). Na szczeblu centralnym zarządza nimi Rada Ministrów, a w sytuacjach szczególnych minister właściwy do spraw wewnętrznych, z wykorzystaniem Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego i Rządowego Cen-

---

⁵ Ustawa z dn. 26.04.2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, Dz. U. RP z 2007 r. nr 89, poz. 590 z późn. zm.

trum Bezpieczeństwa. W ramach terenowej administracji rządowej zadania te realizują wojewodowie, wspierani przez wojewódzkie zespoły i centra zarządzania kryzysowego.

Na szczeblu samorządowym za działania państwa w sytuacjach zagrożenia odpowiada starosta oraz wójt, burmistrz bądź prezydent miasta wraz z ich aparatem pomocniczym, jakim są powiatowe i gminne zespoły zarządzania kryzysowego oraz centra zarządzania kryzysowego.

Plany i procedury działania podmiotów wchodzących w skład systemu bezpieczeństwa narodowego muszą uwzględniać możliwość wystąpienia różnego rodzaju zagrożeń o charakterze terrorystycznym, dla których winny być przygotowane różne procedury postępowania, stosowne do rodzaju i skali konkretnego zdarzenia. Aby to zapewnić, rozwiązania prawne w zakresie kierowania bezpieczeństwem narodowym muszą generować ciągłość i trwałość realizowanych procedur oraz nieustanne doskonalenie wykonywanych w ich ramach działań.

SYTUACJA KRYZYSOWA występuje wówczas, gdy pojawiają się takie zagrożenia (wewnętrzne lub zewnętrzne), które mogą spowodować zakłócenie podstawowych cech danej organizacji, ograniczenie warunków jej funkcjonowania, a tym samym sprzyjają utracie zdolności rozwoju, a nawet przetrwania danej organizacji.

Źródło: P. Sienkiewicz, *Analiza systemowa sytuacji kryzysowych*, Zeszyty Naukowe AON nr 4/2001.

Sytuacja kryzysowa jest wypadkową zdarzeń wywołanych katastrofą naturalną (działanie sił natury) lub awarią techniczną (działalność człowieka). Należy pamiętać, że zarówno katastrofą naturalną, jak i awarią techniczną może być również **zdarzenie wywołane działaniem terrorystycznym**.

Sytuacja kryzysowa jest zatem stanem, w którym narastające zagrożenia powodują destabilizację funkcjonowania systemów państwa i wymuszają podjęcie określonych kroków naprawczych, które mogą doprowadzić do zażegnania sytuacji kryzysowej, a w przypadku działań nieskutecznych mogą przerodzić się w **kryzys**.

KRYZYS to okres funkcjonowania państwa, oznacza rozwój wydarzeń wewnętrznych lub zewnętrznych stanowiących bezpośrednie zagrożenie żywotnych interesów społeczeństwa i następujących tak szybko, że wymuszają one na władzach politycznych natychmiastowe podjęcie przez nie szczególnych działań.

Źródło: W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 2014.

W sytuacji kryzysowej, w celu zapewnienia na określonym obszarze państwa bezpieczeństwa ludności, porządku prawnego oraz uzyskanie „przewagi” nad zagrożeniami realizowane są przedsięwzięcia w ramach zarządzania kryzysowego.

ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE to działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym. Polega ona na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej.

Źródło: art. 2 ustawy o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26.04.2007.

W Polsce, podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, system zarządzania kryzysowego zbudowany jest pionowo w orientacji od dołu do góry. W przypadku wystąpienia zagrożeń pierwsze reagują na nie służby tego szczebla, który jest właściwym do ich eliminacji.

ZASADY ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

- **Zasada prymatu układu terytorialnego** – uznaje za podstawową konstrukcję tego modelu układ terytorialny państwa i sprowadza do funkcji pomocniczej układ branżowy.
- **Jednoosobowe kierownictwo** – decyzje podejmuje się jednoosobowo i odpowiada się za nie.
- **Zasada odpowiedzialności organów władzy publicznej** – przyjmują kompetencje i odpowiedzialność w zakresie podejmowania decyzji w sytuacji kryzysowych.
- **Zasada zespolenia** – przyznanie organom władz administracyjnych kompetencji gwarantujących wywiązanie się z nałożonych na nie odpowiedzialności.
- **Zasada kategoryzacji zagrożeń** – polega na podziale zagrożeń wg rodzaju i rozmiaru oraz przyporządkowaniu im określonych rozwiązań prawnych, organizacyjnych i finansowych.
- **Zasada powszechności** – zarządzanie kryzysowe organizują organy władzy publicznej we współdziałaniu z istniejącymi specjalistycznymi instytucjami i organizacjami oraz ogółem społeczeństwa.

Źródło: ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26.04.2007.

Jeśli posiadane przez ten szczebel siły i środki są wystarczające do opanowania zagrożeń, nie ma mowy o wystąpieniu sytuacji kryzysowej bez względu na wielkość zdarzenia. Z sytuacją kryzysową na terenie gminy mamy do czynienia wówczas, gdy siły i środki dostępne służbom podległym wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) są niewystarczające do opanowania zagrożenia. W takim przypadku uruchamiane jest wsparcie z poziomu powiatu, województwa lub kraju.

Sprawowanie zarządzania kryzysowego to ogół władczych działań decyzyjnych, organizacyjnych, planistycznych, nadzorczych i kontrolnych zmierzających do realizacji celów stawianych w tym zakresie. Chodzi o stworzenie takich warunków do kierowania strukturami rządowymi i samorządu terytorialnego, których rezultatem będzie kompleksowe działanie w czterech fazach:

- I. Zapobiegania powstawaniu zagrożeń.
- II. Przygotowania do prowadzenia działań.
- III. Reagowania w sytuacji kryzysowej i usuwania skutków wywołanych tymi sytuacjami.
- IV. Odbudowy.

Fazy zarządzania kryzysowego umożliwiają praktyczne podejście do realizacji zadań poprzez organy administracji publicznej. Realizacja tych zadań kolejno lub w niektórych przypadkach jednocześnie umożliwia praktyczne, sprawne i dziedzinowe funkcjonowanie wszelkich organów oraz sił i środków w obszarze zarządzania kryzysowego. Wszystkie fazy mogą zaistnieć jednocześnie, zależy to od złożoności sytuacji kryzysowej, a czas trwania każdej z faz uzależniony jest od rodzaju zdarzenia, skutków i powstałego zagrożenia.

Fazy zarządzania kryzysowego obejmują⁶:

- I. **ZAPOBIEGANIE** – wszystkie działania podejmowane są, by nie dopuścić do powstania sytuacji kryzysowej (w szczególności działania w obszarze stanowienia prawa i jego egzekucji).

Faza ta obejmuje m.in.:

- 1) prognozowanie, analizowanie i skategoryzowanie wszystkich potencjalnych zagrożeń;
- 2) skatalogowanie i ocena elementów infrastruktury krytycznej szczególnie wrażliwych na skutki klęsk żywiołowych lub zdarzeń o znamionach klęski żywiołowej;

---

⁶ Oprac. na podstawie: W. Skomry, *Zarządzanie kryzysowe – praktyczny przewodnik po nowelizacji ustawy*, Wyd. Presscom, Wrocław 2010, s. 27–64.

- 3) analizę i ocenę obowiązujących aktów prawnych pod kątem prawidłowości i skuteczności oraz aktualności zawartych w nich rozwiązań z zakresu bezpieczeństwa powszechnego;
- 4) opracowanie projektów aktów prawnych oraz opiniowanie przepisów z zakresu bezpieczeństwa powszechnego;
- 5) monitorowanie i czynny udział w planowaniu zagospodarowania przestrzennego, w aspekcie rejonów, obszarów i stref szczególnie podatnych na negatywne skutki klęsk żywiołowych lub zdarzeń o znamionach klęski żywiołowej;
- 6) planowanie środków finansowych oraz trybu i źródeł ich pozyskiwania – przeznaczonych na finansowanie przedsięwzięć realizowanych we wszystkich fazach cyklu zarządzania kryzysowego;
- 7) prowadzenie kontroli i nadzoru nad przyjętymi lub przekazanymi do realizacji zadaniami o charakterze prewencyjnym w dziedzinie bezpieczeństwa.

II. PRZYGOTOWANIE – to planowanie i realizacja przedsięwzięć przygotowujących podmioty bezpieczeństwa do reagowania na zagrożenia, w tym zgromadzenie niezbędnych zasobów (sił, środków) do efektywnego reagowania, obejmuje również edukację powszechną ludności.

Faza ta obejmuje m.in.:

- 1) bieżące monitorowanie stanu organizacji i możliwości rozwinięcia stanowisk pracy organów zarządzania kryzysowego;
- 2) opracowanie, weryfikację i aktualizowanie rozwiązań organizacyjno-prawnych oraz technicznych z zakresu komunikacji pomiędzy wszystkimi ogniwami organizacyjnymi systemu zarządzania kryzysowego, monitorowania zagrożeń i ich skutków, utrzymania w gotowości systemu ostrzegania i alarmowania;
- 3) przygotowanie zasad wymiany informacji, ich formy i zakresu w systemie zarządzania kryzysowego we wszystkich jego fazach;
- 4) określenie zasad i kreowanie polityki informacyjnej z zakresu realizowanych przedsięwzięć na rzecz systemu bezpieczeństwa powszechnego;
- 5) opracowanie, przyjęcie i wdrożenie procedur w zakresie zwracania się o pomoc i wsparcie oraz trybu i zakresu jej udzielania;

- 6) określenie zasad stosowania przymusu prawnego w stosunku do ludności, organizacji pozarządowych i sektora prywatnego;
- 7) przygotowanie warunków i rozwiązań organizacyjno-prawnych zabezpieczających koordynację pomocy humanitarnej dla ludności poszkodowanej;
- 8) przygotowanie pakietu prawnych aktów wykonawczych niezbędnych do zabezpieczenia warunków właściwego zarządzania kryzysowego;
- 9) planowanie, koordynowanie i realizacja szkolenia wszystkich podmiotów reagowania kryzysowego.

Kluczowym elementem fazy przygotowania jest opracowanie i uaktualnianie **planów zarządzania kryzysowego**.

PLAN ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO jest podstawowym dokumentem określającym sposoby reagowania na zagrożenia oraz zasady gromadzenia i procedury użycia zasobów (sił, środków) wszystkich służb. Plan zarządzania kryzysowego opracowuje się na poziomie krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Źródło: ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26.04.2007.

Właściwie sporządzony plan zarządzania kryzysowego ma dać odpowiedź na pytania:

- jaka jest podstawa prawna prowadzonych działań?
- kto, co i kiedy będzie realizował?
- jakie zasoby (siły, środki) zostaną użyte w działaniach?
- jakie zadania przewiduje się dla poszczególnych wykonawców po zdarzeniu kryzysowym?⁷

III. REAGOWANIE – to działania podejmowane w chwili wystąpienia sytuacji kryzysowej. Celem fazy reagowania jest dostarczenie pomocy poszkodowanym oraz ograniczenie wtórnych zniszczeń i strat. W fazie tej wdraża się wcześniej opracowane plany zarządzania kryzysowego oraz koordynuje działania wszystkich zaangażowanych zasobów.

⁷ W. Walczak, Zarządzanie kryzysowe – rola i zadania organów administracji państwowej [w:] *Przedsiębiorczość i Zarządzenie*, t. X, zeszyt 8, red. M. Włodarczyk, A. Marjański, Łódź 2009, s. 93–111.

Faza ta obejmuje m.in.:

- 1) proces czynnej koordynacji działań ratowniczych i porządkowo-ochronnych prowadzonych przez jednostki organizacyjne zaangażowane w reagowanie kryzysowe;
- 2) uruchomienie wszystkich niezbędnych procedur i podmiotów bezpieczeństwa;
- 3) zabezpieczenie procesu stałej, całodobowej wymiany informacji w zakresie zagrożeń i podejmowanych działań oraz współdziałanie z innymi służbami i organizacjami;
- 4) monitorowanie zagrożeń i ich skutków oraz prognozowanie ich dalszego rozwoju;
- 5) wypracowanie decyzji i rozwiązań mających na celu skuteczne wykorzystanie znajdujących się w dyspozycji sił i zasobów oraz korygowanie przebiegu działań;
- 6) korygowanie działań w ramach procesu ewakuacji oraz w zakresie pomocy społecznej i humanitarnej, tworzenie warunków do przetrwania osobom poszkodowanym, szczególnie w zakresie pomocy medycznej i opieki psychologicznej;
- 7) uruchomienie na wszystkich niezbędnych poziomach punktów informacyjnych dla ludności;
- 8) wprowadzenie w życie pakietu aktów prawnych niezbędnych do zabezpieczenia warunków do właściwego kierowania działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom sytuacji kryzysowej i ich usunięcia;
- 9) opracowywanie raportu z prowadzonych działań.

IV. ODBUDOWA – to działania, podjęte w celu przywrócenia sytuacji do stanu sprzed wystąpienia zdarzenia, które doprowadziło do sytuacji kryzysowej. To zadanie spoczywa głównie na właścicielach uszkodzonych obiektów i infrastruktury. Zadania administracji w tej fazie są ograniczone do ich wspierania.

Rodzaje odbudowy:

- *odbudowa krótkoterminowa* – przywrócenie stanu niezbędnego do życia i funkcjonowania oraz przywrócenie zdolności na reagowanie kryzysowe,
- *odbudowa długoterminowa* – to kompletna odbudowa całego obszaru dotkniętego zagrożeniem.

Odbudowa charakteryzuje się:

- długim czasem trwania,
- potrzebą uruchomienia instrumentów finansowych,
- wydzwiękiem medialnym,
- konsekwencjami politycznymi w dłuższej perspektywie,
- zmianą jakości warunków życia ludzi i funkcjonowania gospodarki,
- kapitałochłonnością.

Faza odbudowy obejmuje m.in.:

- 1) szacowanie szkód;
- 2) pomoc dla poszkodowanej ludności;
- 3) odtworzenie zdolności służb ratowniczych;
- 4) uzupełnienie zapasów;
- 5) odbudowę i przywrócenie sprawności infrastruktury krytycznej;
- 6) rozliczenie kosztów wynikających ze zobowiązań;
- 7) podsumowanie i opracowanie wniosków z działań, zebranie oraz opracowanie ich dokumentacji;
- 8) modyfikację i aktualizację Planów Reagowania⁸.

Państwo jako całość, w tym każdy obywatel, mają prawo oczekiwać, że kierowanie bezpieczeństwem narodowym jest ciągłe, sprawne, odporne na różnorodne zakłócenia i nieustannie doskonalone. Realizowane w jego zakresie zarządzanie w sytuacjach kryzysowych także powinno zapewniać odpowiednią ocenę potencjalnych zagrożeń, tworzyć warunki do reagowania na nie, minimalizowania skutków ich wystąpienia, jak też zapewniać zdolności do odtwarzania tego, co dane zdarzenie kryzysowe naruszyło lub zniszczyło. Prawidłowo skonstruowany system zarządzania kryzysowego powinien opierać się na cyklicznie przeprowadzanej **analizie ryzyka**, uwzględniającej aktualne i przewidywane zagrożenia występujące zarówno w zewnętrznym, jak i wewnętrznym środowisku bezpieczeństwa, uwzględniającej pojawienie się zagrożeń terrorystycznych i możliwych konotacji niekonwencjonalnych działań zamachowców. Jednak nawet perfekcyjnie opracowany system sam w sobie nie gwarantuje jego sprawności. Należy go na bieżąco i w miarę pojawiania się nowych zagrożeń doskonalic, biorąc także pod uwagę to, że czynnikiem zmieniającym się z dnia na dzień w tym systemie są ludzie i ich reakcje.

---

⁸ W. Molek, K. Stec, R. Marciniak, *Zarządzanie kryzysowe w systemie kierowania bezpieczeństwem narodowym; Pozamilitarne aspekty bezpieczeństwa*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011/1, s. 58.

Szczególnie ważnym elementem, warunkującym osiągnięcie zakładanej organizacji i sprawności systemu jest przejrzyste i stałe doskonalenie realizowanych procedur, co w konsekwencji prowadzi do minimalizowania negatywnego wpływu zdarzeń wynikających z sytuacji kryzysowych. W tym kontekście rozwiązaniem sprzyjającym funkcjonowaniu systemu zarządzania kryzysowego w Straży Granicznej powinno być opracowanie i realizacja systemu szkoleń kadry dowódczej oraz funkcjonariuszy, pozwalającego osiągnąć wysoką sprawność reagowania i działania służb granicznych w sytuacjach realnego zagrożenia o charakterze terrorystycznym w obszarze ich działalności służbowej⁹.

Tak więc w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej wywołanej atakiem terrorystycznym służba graniczna winna przystąpić do realizacji działań ujętych w „*Planie działania w sytuacji kryzysowej*”. To zasadniczy dokument planistyczny z zakresu zarządzania kryzysowego w granicznej jednostce organizacyjnej. Reguluje on kwestie związane z jej funkcjonowaniem w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych, zakresu współdziałania z innymi służbami i organami wykonującymi zadania w zakresie zarządzania kryzysowego.

Dokument ten zatem powinien zawierać analizę ryzyka wystąpienia w rejonie służbowej odpowiedzialności potencjalnych zagrożeń z uwzględnieniem posiadanych sił i środków możliwych do użycia w danej sytuacji kryzysowej oraz tryb przygotowania i podejmowania decyzji w obliczu przewidywanych zagrożeń.

Generalnie przyjmuje się, iż plan musi uwzględniać algorytmy zadań realizowanych przez graniczną jednostkę organizacyjną w przypadku zaistnienia takich zagrożeń, jak:

- 1) masowa nielegalna migracja;
- 2) zagrożenie blokadami dróg przez duże, agresywne zgromadzenia ludzi;
- 3) zagrożenie spowodowane katastrofą naturalną, wywołane przez siły przyrody lub katastrofa techniczna;
- 4) zagrożenia atakiem terrorystycznym¹⁰.

Masowa nielegalna migracja

W przypadku niekorzystnego rozwoju sytuacji geopolitycznej, gospodarczej lub też zaistnienia kataklizmu w Europie Wschodniej i Środkowej, ludność państw znajdujących się w tym regionie znacznie masowo przemieszczać się w kierunku naszego państwa. Należy przyjąć, iż liczba

---

⁹ Zob. T. Bąk, *Zarządzanie kryzysowe w przypadku zamachu terrorystycznego*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych nr 3(157) 2010, s. 76–96.

¹⁰ Oprac. na podstawie: Plan Zarządzania Kryzysowego KG Straży Granicznej.

potencjalnych migrantów może oscylować w przedziale od kilkudziesięciu do kilkuset tysięcy osób. Większość migrantów będzie przekraczać granicę państwową przez przejścia graniczne. Jednak część wybierze inną drogę, wykorzystując do tego celu zorganizowane kanały, jak również działając w sposób żywiołowy w miejscach dogodnych do przekroczenia granicy państwowej.

Na podstawie analizy zagrożenia i przewidywanego rozwoju sytuacji należy rekomendować działania służby granicznej. Mogą one zawierać m.in.:

- zintensyfikowanie czynności w zakresie bezpośredniej ochrony granicy państwowej,
- wprowadzenie stanu służby wzmocnionej,
- utworzenie lokalnego sztabu kryzysowego,
- w przypadku eskalacji zagrożenia wzmocnienie sił własnymi etatowymi i nietatowymi siłami oddziału granicznego,
- włączenie do działań sił odwodowych z innych oddziałów granicznych,
- włączenie do działań sił odwodu centralnego podporządkowania Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Ponadto Straż Graniczna może wystąpić z propozycją częściowego lub całkowitego zawieszenia obowiązywania określonych przepisów w umowach o ruchu bezwizowym i umowach o stosunkach prawnych na granicy państwowej oraz z propozycją zmian w komunikacji międzynarodowej w jednym lub kilku określonych przejściach granicznych.

Zagrożenie blokadami dróg przez duże, agresywne zgromadzenia ludzi

Zagrożenie blokadami dróg dojazdowych do przejść granicznych przez duże, agresywne zgromadzenia ludzi, stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu granicznego i drogowego oraz płynności prowadzenia odpraw granicznych. Wyzwalane przy takich okazjach emocje, mogą prowadzić do niekontrolowanych zachowań osób lub grup ludzi, powodujących niszczenie infrastruktury przejść granicznych.

W celu przywrócenia naruszonego porządku publicznego w rejonie przejść granicznych, a także w strefie nadgranicznej, powinno się podjąć m.in.:

- negocjacje (rozmowy) z formującymi blokadę – stanowiącą zagrożenie dla bezpiecznego ruchu granicznego i płynności odprawy granicznej,
- poinformowanie o nielegalności przedsięwzięcia i możliwym rozwiązaniu siłowym,

- użycie sił oddziału – *we współdziałaniu z Policją* – do przywrócenia normalnego funkcjonowania przejścia granicznego,
- zatrzymanie osób, które nie podporządkowały się nakazom i przekazanie ich funkcjonariuszom Policji.

Zagrożenie spowodowane katastrofą naturalną, wywołane przez siły przyrody lub katastrofą techniczną

W przypadku zaistnienia katastrofy naturalnej lub awarii technicznej, wydzielone siły i oddziały graniczne winny wspomagać profesjonalne służby ratownicze w niesieniu pomocy poszkodowanej ludności i zapobieganiu powstawania dalszych strat.

Funkcjonariusze służby granicznej, nie przerywając wykonywania zadań ustawowych powinni realizować m.in.:

– *w zakresie działań bezpośrednich:*

- udzielać pomocy przedlekarskiej poszkodowanym,
- udostępniać – w miarę posiadanych możliwości – środki transportu na potrzeby działań ratowniczych,
- udostępniać obiekty własne na potrzeby kierowania działaniami ratowniczymi,
- brać udział w pracach zabezpieczających urządzenia techniczne lub w tworzeniu umocnień, w sytuacji bezpośredniej eskalacji zagrożenia, gdy siły i środki służb odpowiedzialnych za te prace są niewystarczające lub ich nie ma, a zaniechanie spowoduje powiększenie szkód,
- wspierać ewakuację osób poszkodowanych, chorych i starszych, poprzez wyprowadzanie tych osób z rejonów zagrożonych oraz udostępnianie środków transportu,
- pomagać w wyznaczaniu miejsc zbiórek lub parkowania pojazdów służących do ewakuacji,
- informować ludność (uchodźców) o kierunkach, odległościach, sposobie dojścia lub dojazdu do miejsc zbiórek do ewakuacji;

– *w zakresie działań porządkowych:*

- organizować objazdy rejonów zagrożonych oraz informować o objazdach,
- kierować ruchem na drogach przemieszczania się ewakuowanej ludności,
- pilotować kolumny transportu sił ratowniczych oraz pojazdy wywożące uchodźców (rannych), w przypadku wystąpienia trudności w ich przemieszczaniu,
- przekazywać informacje o miejscach pomocy medycznej i miejscach przechowywania mienia,

- zbierać i przekazywać informacje o ofiarach.

Zagrożenia atakiem terrorystycznym

Rodzaj i charakter oraz skala tego typu zdarzeń jest trudna do przewidzenia. Atak terrorystyczny może nosić znamiona katastrofy naturalnej lub technicznej. Na podstawie analizy przedmiotowego ryzyka wynika, że takie zagrożenia może być spowodować m.in.:

- zamach bombowy,
- zamach z użyciem środków chemicznych lub radiologicznych,
- zamach biologiczny,
- zamach na infrastrukturę krytyczną.

Dlatego procedury dotyczące działania po zamachu terrorystycznym mogą odnosić się do niemal każdego z wyżej omówionych zagrożeń. W zależności od charakteru zdarzenia Straż Graniczna w celu przeciwdziałania skutkom zamachu oraz jego eskalacji, winna podejmować działania w ścisłym współdziałaniu z innymi służbami i instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Po zaistnieniu sytuacji kryzysowej w strefie działania oddziału Straży Granicznej powinny zostać podjęte następujące działania:

- przekazanie do przełożonych informacji o zdarzeniu w systemie służby dyżurnej operacyjnej, a następnie decyzje przełożonych do podległych jednostek,
- zabezpieczenie rejonu zdarzenia – a w przypadku zagrożenia dla funkcjonariuszy i obiektów Straży Granicznej – podjęcie działań zabezpieczających te osoby, najważniejszy sprzęt, dokumenty oraz obiekty,
- uruchomienie sił odwodowych oddziału granicznego,
- gdy zagrożenie jest poważne – zdarzenie obejmuje terytorialnie więcej niż jedną podległą placówkę – uruchomienie sztabu kryzysowego oddziału,
- nawiązanie współdziałania ze służbami i instytucjami odpowiedzialnymi za prowadzenie działań ratunkowych w danym rejonie,
- w miarę wzrostu skali zagrożenia podjęcie następujących działań:
  - uruchomienie dostępnych terytorialnie sił odwodowych SG,
  - uruchomienie odwodów centralnego podporządkowania KGSG,
- wystąpienie o wsparcie ze strony Sił Zbrojnych,
- wraz z ustępowaniem zagrożenia – podejmowanie działań przywracających normalne funkcjonowanie¹¹.

---

¹¹ Ibidem.

Aby zapewnić naszemu państwu bezpieczeństwo, wszystkie ujęte w krajowym systemie zarządzania kryzysowego służby i instytucje odpowiedzialne za przeciwdziałanie terroryzmowi, w tym Straż Graniczna, muszą doskonalić efektywną współpracę i szybką wymianę informacji. W ramach tego systemu najważniejsza jest koordynacja działań oraz zdolność błyskawicznego dostosowania się do zaistniałej sytuacji i zmiennych okoliczności wystąpienia ataku terrorystycznego przez wszystkie odpowiedzialne podmioty.

Autor poleca również poniższą literaturę:

Bolechów B., *Terroryzm. Aktorzy, statyści, widownie*, Warszawa 2010.

Liedel K., Piasecka P., *Współpraca międzynarodowa w zwalczaniu terroryzmu*, Warszawa 2004.

Liedel K., *Bezpieczeństwo informacyjne w dobie terrorystycznych i innych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego*, Toruń 2005.

Zarządzenie Komendanta Głównego Straży Granicznej nr 48 z dnia 2 grudnia 2011 r. w sprawie systemu służb dyżurnych operacyjnych w Straży Granicznej.

Zarządzenie nr 62 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 28 sierpnia 2008 r. w sprawie Zespołu Zarządzania Kryzysowego KGSG.

Zarządzenie nr 6 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 13 stycznia 2010 r. zmieniające zarządzenie nr 62 w sprawie Zespołu Zarządzania Kryzysowego KGSG.

Plan Zarządzania Kryzysowego Komendanta Głównego Straży Granicznej.

ppor. SG Dorota Kuptel

CSSG w Kętrzynie

NOWE TECHNOLOGIE ZWIĄZANE Z BIOMETRIĄ W ODPRAWIE GRANICZNEJ – BRAMKA ABC

Zwiększająca się powszechność transportu lotniczego powoduje, iż z roku na rok liczba pasażerów rośnie, co wpływa na konieczność dostosowywania infrastruktury lotnisk w taki sposób, aby z jednej strony utrzymać płynność ruchu, a z drugiej strony zapewnić bezpieczeństwo zarówno granicy państwa, jak i pasażerom na możliwie najwyższym poziomie¹.

Lotniska są coraz bardziej naspikowane nowoczesnymi technologiami. Automaty do odprawy, tomografia komputerowa w kontroli bezpieczeństwa, roboty, które pomagają dźwigać bagaże, czy samoobsługowa automatyczna odprawa bagażu, gdzie wystarczy położyć walizkę na taśmie, a odprawa trwa maksymalnie 20 sekund. Nowe rozwiązania mają wyeliminować konieczność stania w kolejkach. Na części lotnisk można się umówić na odprawę na konkretną godzinę, inne wprowadzają automatyczny biometryczny boarding.

Podróżowanie samolotem staje się coraz łatwiejsze. Lotniska coraz chętniej wprowadzają nowe technologie, dzięki którym praktycznie nie trzeba już stać w kolejkach. Choć wciąż jeszcze na większości z nich trzeba przybyć minimum dwie godziny przed odlotem, bo tyle mogą trwać wszystkie procedury, to niektóre pozwalają to skrócić do absolutnego minimum². Jednym z kroków jest wprowadzenie nowoczesnego rozwiązania w postaci automatycznych bramek (powszechnie w Państwach Członkowskich UE określanymi jako „bramka ABC” lub „e-gate”), które mają umożliwić podróżnemu samodzielną odprawę graniczną.

W zdecydowanej większości bramki ABC wykorzystywane są w portach lotniczych. Wprowadzenie automatyzacji procesu kontroli granicznej powinno wpłynąć na: skrócenie czasu odprawy granicznej, optymalizację płynności ruchu granicznego oraz ograniczenie liczby per-

---

¹ IATA Annual Review 2017, <https://www.iata.org/publications/Documents/iata-annual-review-2017.pdf> (dostęp: 20.04.2018).

² Lotniska stają się coraz bardziej inteligentne, <https://www.ryneklotniczy.pl/wiadomosci/lotniska-staja-sie-coraz-bardziej-inteligentne-4937.html> (dostęp: 28.05.2019).

sonelu zaangażowanego do kontroli osób przekraczających granicę państwową i skoncentrowanie się bardziej na szczegółowej kontroli granicznej obywateli państw podwyższonego ryzyka.

Co to jest bramka ABC?

Bramka ABC (ang. Automated Border Control) jako automatyczny system, który umożliwia uwierzytelnienie dokumentu podróży (tzw. e-dokumentu: paszportu lub dowodu osobistego):

- przeprowadza weryfikację, czy pasażer jest prawowitym posiadaczem okazanego dokumentu;
- „odpytuje” systemy zewnętrzne organów odpowiedzialnych za kontrolę graniczną;
- finalnie determinuje możliwość przekroczenia granicy na podstawie wstępnie zdefiniowanych zasad³.

Funkcje bramki ABC:

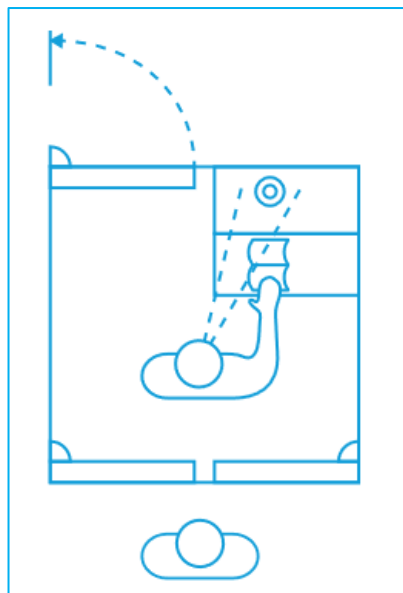
- weryfikacja, czy podróżny posiada autentyczny i ważny dokument podróży – tzw. „proces uwierzytelnienia dokumentu”;
- weryfikacja z wykorzystaniem cechy biometrycznej czy okazany dokument podróży należy do osoby przekraczającej granicę – tzw. „proces weryfikacji tożsamości”;
- sprawdzenie czy podróżny nie jest uznawany za stanowiącego zagrożenie dla porządku publicznego, bezpieczeństwa wewnętrznego lub stosunków międzynarodowych danego państwa poprzez „odpytanie” zewnętrznych baz np. System Informacyjny Schengen (SIS II), INTERPOL, Ewidencja Zleceń;
- zezwolenie bądź brak zezwolenia na przekroczenie granicy (w niektórych przypadkach wymaganie interwencji funkcjonariusza SG obsługującego system);
- zapewnienie bezpieczeństwa w całym procesie kontroli poprzez dopuszczenie do przekroczenia granicy tylko jednego podróżnego, który został sprawdzony, a kierowanie do kontroli manualnej podróżnych z naruszeniami (np. z potencjalnym trafieniem w systemach poszukiwawczych, błędną weryfikacją danych biometrycznych lub negatywną weryfikacją dokumentu podróży).

---

³ Best Practice Operational Guidelines for Automated Border Control (ABC) Systems, Frontex, [https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Research/Best Practice Operational Guidelines_ABC.pdf](https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Research/Best_Practice_Operational_Guidelines_ABC.pdf) (dostęp: 28.06.2019).

BRAMKA ABC – rodzaje:

1. **Jednoetapowy proces** – umożliwiający podróżnemu przeprowadzenie procesu kontroli przy jednym stanowisku bez konieczności udania się do innego (fot. 1).

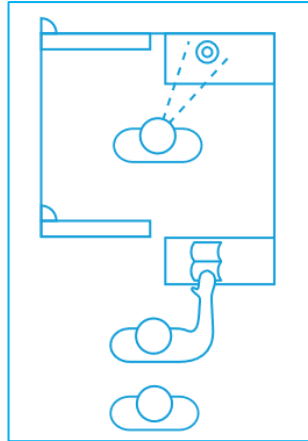

Fot. 1. Jednoetapowa bramka ABC

2. **Zintegrowany dwuetapowy proces** – ten typ bramki jest najczęściej stosowany. Umożliwia on weryfikację dokumentu na pierwszym etapie, jeszcze przed wejściem do służy, a następnie weryfikację biometryczną na drugim etapie – wewnątrz służy (fot. 2)⁴. W zdecydowanej większości państw członkowskich wykorzystuje się pierwszą cechę biometryczną – wizerunek twarzy, rzadziej drugą cechę biometryczną – odciski palców. Odczyt drugiej cechy biometrycznej jest na tyle skomplikowany, że do dnia dzisiejszego nie jest on powszechny i wymaga rozszerzonej kontroli dostępu EAC (z ang. Extended Access Control) – konieczna jest wymiana publicznych certyfikatów.

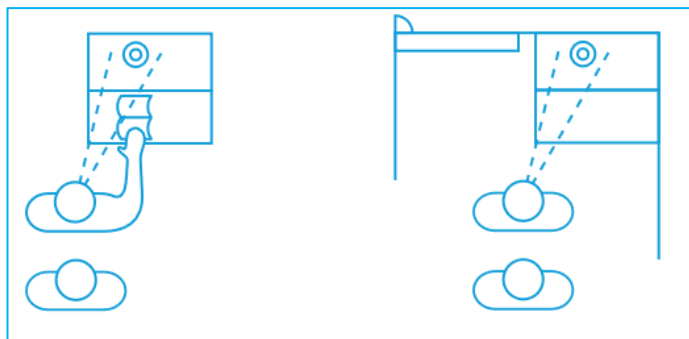
---

⁴ Best Practice Operational Guidelines for Automated Border Control (ABC) Systems, Frontex, https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Research/Best_Practice_Operational_Guidelines_ABC.pdf (dostęp: 28.06.2019).

Fot. 2. Dwuetapowa zintegrowana bramka ABC

- 3. Oddzielny dwuetapowy proces** – umożliwiający weryfikację dokumentu oraz pobranie cechy biometrycznej jako tokena na pierwszym etapie, a następnie jej weryfikację w oddzielnej bramce – proces weryfikacji podróźnych i ich przejście przez kontrolę graniczną są całkowicie rozdzielone (fot. 3)⁵.

Fot. 3. Dwuetapowa rozdzielona bramka ABC

Elementy bramki ABC:

Najważniejsze elementy bramki ABC to (patrz: rozkodowane cyfry poniżej – fot. 4):

1. Zintegrowany nadzór video – do nadzorowania prawidłowego przebiegu kontroli.
2. Łuk nad drzwiami wejściowymi z wyświetlaczem.

---

⁵ Ibidem.

3. Moduł biometryczny ze zintegrowanym wyświetlaczem zwrotnym (cyfrowe lustro) – odpowiedzialny za pobranie wizerunku twarzy.
4. Wejście z czytnikiem dokumentów i wyświetlaczem, zawierającym instrukcje dla pasażera.

Fot. 4. Najważniejsze elementy bramki ABC

Bramka ABC składa się z:

- fizycznej bramki dostępowej – najczęściej spotykanym rozwiązaniem jest bramka typu „śluzą” (fot. 5);

Fot. 5. Bramka ABC typu „śluzą”

- pełnostronicowego czytnika dokumentów z możliwością odczytu optycznego oraz RFID (fot. 6);

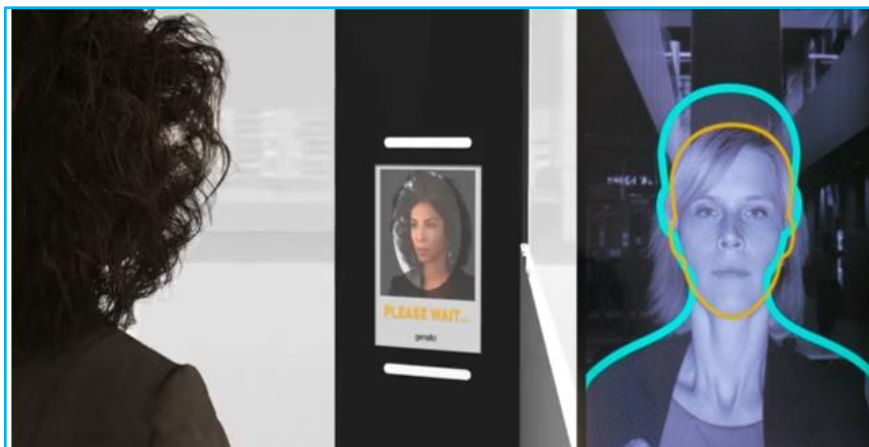
Fot. 6. Scanner dokumentów

- monitora z instrukcjami dla pasażera (fot. 7);

Fot. 7. Monitor z instrukcjami dla pasażera

- części biometrycznej tj. kamery odpowiedzialnej za pobranie wizerunku twarzy (fot. 8) lub czytnika odcisków palców (fot. 9);

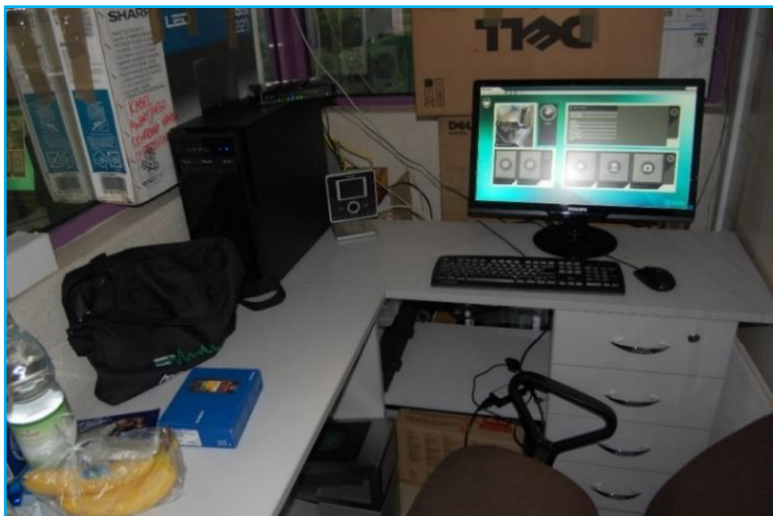

Fot. 8. Kamera odpowiedzialna za pobranie wizerunku twarzy – fot. pochodzi z Podręcznika użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6

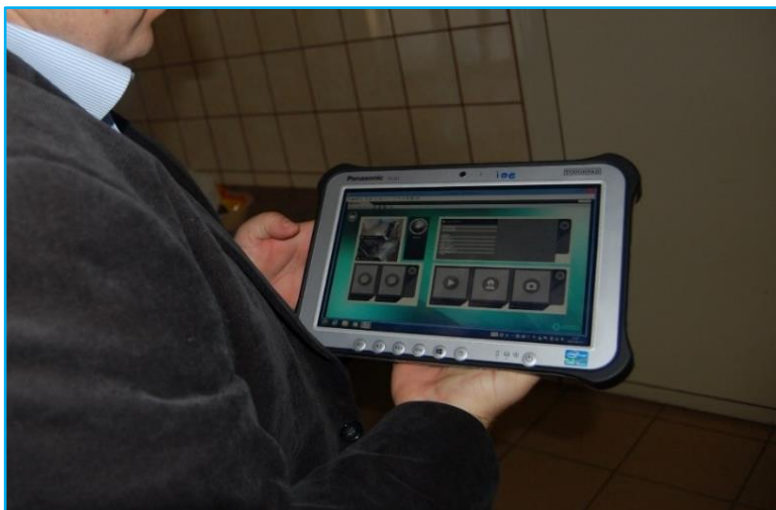

Fot. 9. Optyczny czytnik palców

- stanowiska operatora – funkcjonariusza SG (fot. 10 i fot. 11);

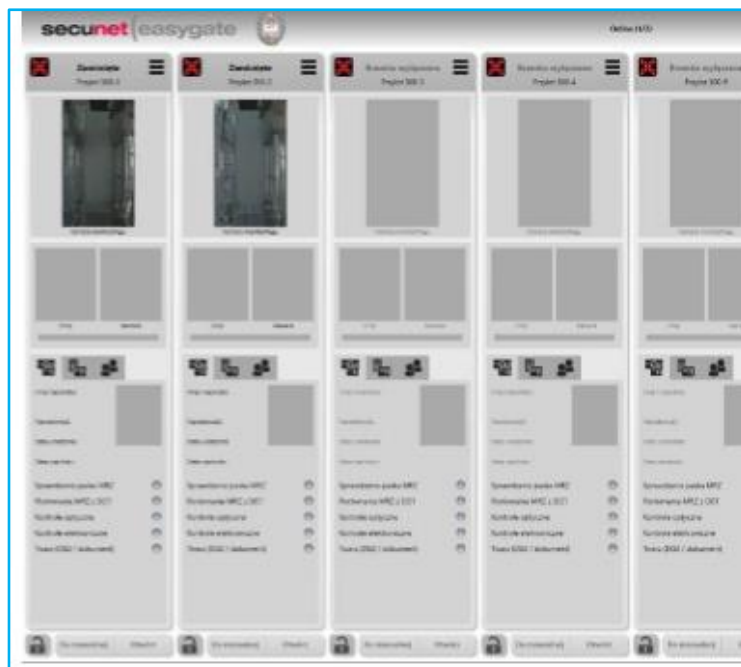

Fot. 10. Stanowisko stacjonarne operatora

Fot. 11. Stanowisko mobilne operatora

- systemu zarządzania całą bramką: aplikacja „easygate” dostarczona przez producenta urządzenia bramki ABC – Secunet wraz z urządzeniem i stacją monitorującą (fot. 12);

Fot. 12. Aplikacja monitorująca „easygate”

W ww. aplikacji użytkownik ma:

- możliwość zarządzania bramkami ABC (aktywacja, zamknięcie);
- możliwość podglądu aktualnych odpraw (szczegóły odprawy oraz dokonywane weryfikacje);
- dostęp do monitoringu (kamery przemysłowej zainstalowanej bezpośrednio w urządzeniu);
- możliwość zarządzania funkcjami specjalnymi takimi jak: wyjście awaryjne, przekazanie odprawy do kontroli na II linię, otwarcie drzwi wyjściowych⁶.

Bramka ABC – nadzór

Czy wdrożenie bramek ABC spowoduje, że obecność funkcjonariuszy SG w przejściach nie będzie potrzebna??? Odpowiedź brzmi: zdecydowanie nie!!!

Jedną z ważniejszych ról w ich funkcjonowaniu jest rola operatora, a bramki ABC są wsparciem człowieka w jego codziennej służbie. Odprawa w bramce ABC to ciąg czynności i działań wykonywanych przez

⁶ Podręcznik użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6 – Moduł ABC, s. 26.

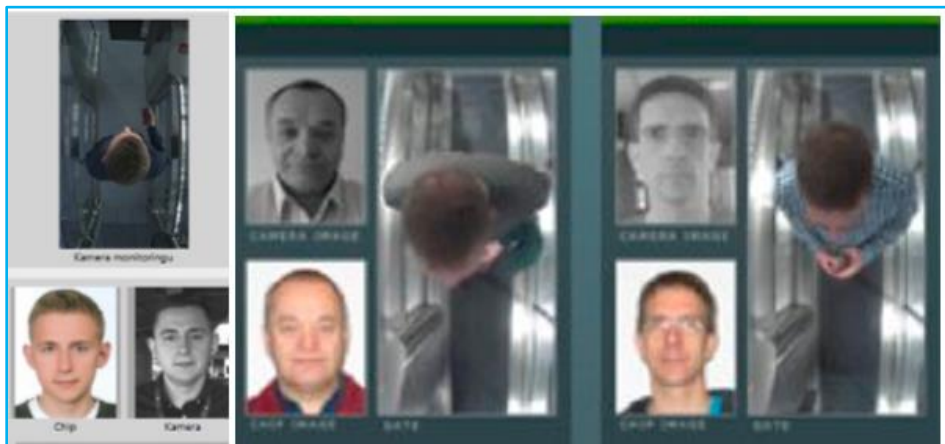

podróżnego, zgodnie z instrukcjami podawanymi przez urządzenie, podczas którego udział funkcjonariuszy Straży Granicznej polega głównie na monitoringu/nadzorze procesu odprawy z możliwością reakcji na każdym jej etapie np. wtedy, gdy podróżny ma problem z samodzielną odprawą lub gdy system sygnalizuje jakiegokolwiek nieprawidłowości bądź „trafienie” („hit”) w bazach danych.

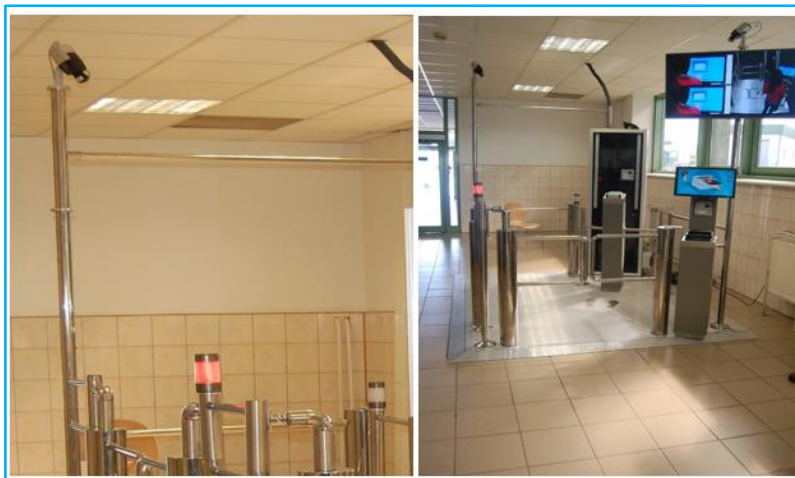
Operator jest odpowiedzialny za zdalne monitorowanie i kontrolę systemu ABC. Do jego najważniejszych zadań należą:

- monitoring bramek ABC za pomocą aplikacji „easygate” na tzw. stanowisku operatora;
- reagowanie na powiadomienia wysyłane przez system np. w związku z potencjalnym trafieniem w systemach poszukiwawczych, błędną weryfikacją danych biometrycznych itp.
- podejmowanie decyzji dotyczących sytuacji wyjątkowych np. zablokowania pasażera korzystającego z bramki, w przypadku kiedy jest on poszukiwany, bądź skierowania pasażera do kontroli manualnej;
- obserwacja i wyłapywanie podejrzanych zachowań wśród osób oczekujących w kolejce.

W urządzeniu bramka ABC zainstalowana jest kamera przemysłowa, a osoba nadzorująca automatyczne odprawy graniczne w dostarczonej aplikacji „easygate” ma dostęp do podglądu obrazu. Osoba nadzorująca na prezentowanym obrazie widzi widok z góry, który obejmuje całe urządzenie (fot. 13 i fot. 14).

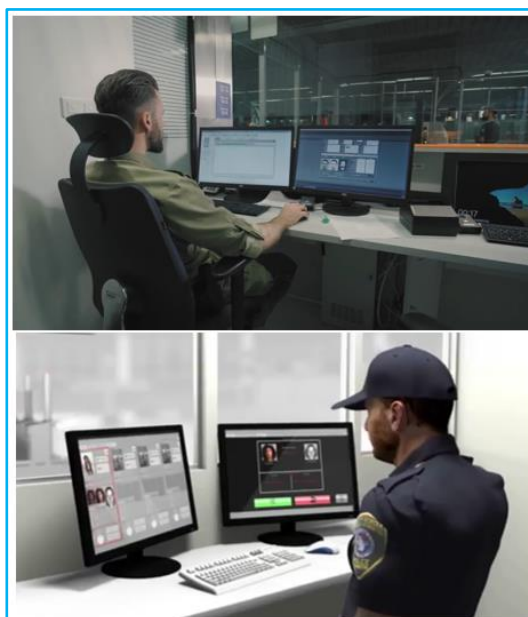

Fot. 13. Podgląd obrazu na urządzeniu bramka ABC – widok z góry – fot. pochodzi z Podręcznika użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6

Fot. 14. Zestaw kamer nadzorujących prawidłowy przebieg kontroli

Stanowisko operatora znajduje się przeważnie bezpośrednio za zespołem bramek ABC, co umożliwia z jednej strony wizualną kontrolę bramek ABC, z drugiej zaś możliwość skierowania pasażerów do manualnej kontroli. Jeden funkcjonariuszy Straży Granicznej może nadzorować nawet kilka bramek ABC. W systemach wykorzystywanych w Unii Europejskiej na jednego funkcjonariusza przypada około 5–6 bramek ABC (fot. 15 i fot. 16).

Fot. 15. Stanowisko operatora zestawu bramek ABC

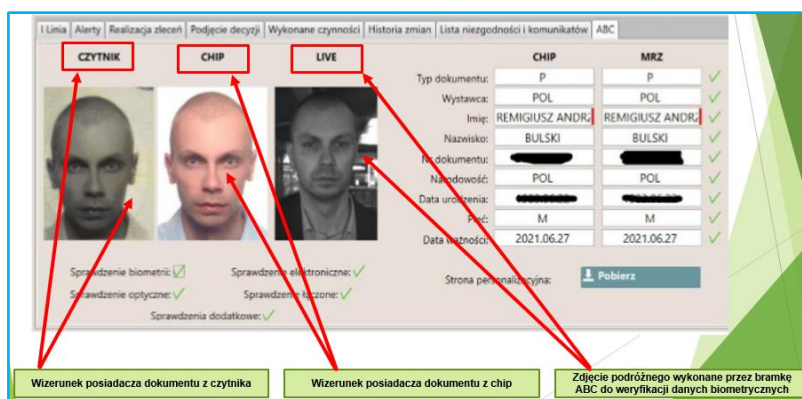

Fot. 16. Szczegóły odprawy automatycznej na stanowisku operatora – przejście z widoku "Moje odprawy"⁷
 fot. pochodzi z Podręcznika użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6

Schemat działania bramki automatycznej odprawy granicznej

Podróżny posiadający dokument biometryczny ustawia się przed wejściem do bramki ABC. Przykłada paszport do czytnika, w wyniku czego następuje odczyt danych z paszportu i weryfikacja.

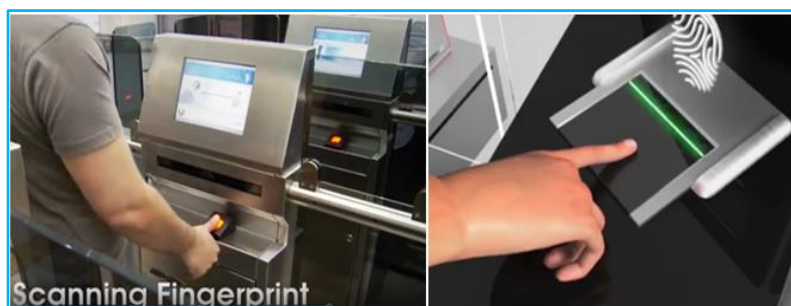
Kolejny etap to otwarcie drzwi bramki ABC (po pozytywnym zeweryfikowaniu przez czytnik dokumentu) i wejście podróżnego do służby bramki. Podczas odprawy przy pomocy bramki ABC – za pomocą kamery zamontowanej w bramce ABC – zostaje pobrany **wizerunek podróżnego**, który porównywany jest z ze zdjęciem zamieszczonym w mikro chipie dokumentu podróży (fot. 17).

Fot. 17. Sekcja ABC w szczególności odprawy (porównanie wizerunku podróżnego) –
 fot. pochodzi z Podręcznika użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6

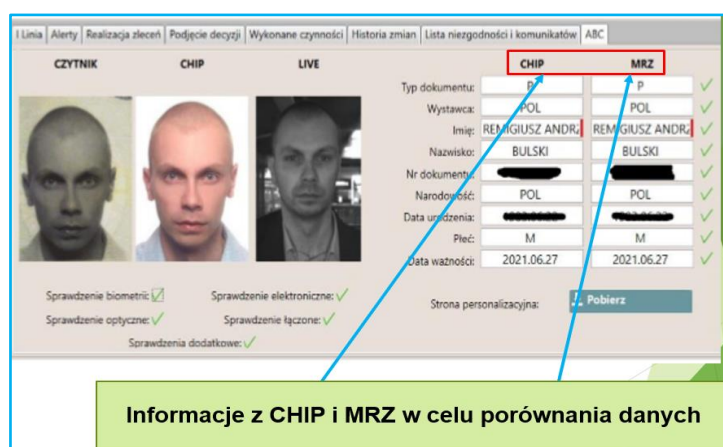
⁷ Podręcznik użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6 – Moduł ABC, s. 16.

Państwa Członkowskie UE w zdecydowanej większości nie stosują na tym etapie porównania odcisków palców. Jeżeli natomiast w bramkach ABC wykorzystuje się drugą cechę biometryczną – **odciski palców**, to bramka wyposażona jest w czytnik odcisków palców. W takim przypadku podróżny przykładą zgodnie z instrukcją odczytywaną na monitorze wybrane palce do czytnika biometrycznego i następuje porównanie odcisków palców podróżnego z odciskami palców zawartymi w chipie dokumentu podróży (fot. 18). We Francji przykładowo wykorzystuje się odciski palców podczas odprawy granicznej obywateli francuskich. Takie rozwiązanie wydłuża jednak czas odprawy.

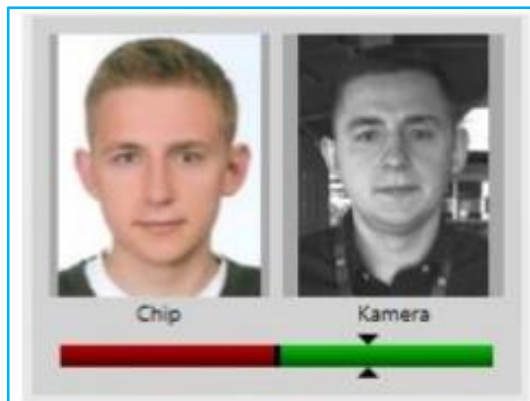

Fot. 18. Pobranie odcisków palców

Oprócz wizerunku posiadacza system dokonuje także porównania danych personalnych pobranych z chipa (części elektronicznej dokumentu) z danymi personalnymi zamieszczonymi w polu odczytu maszynowego – polu MRZ (fot. 19 i fot. 20).

Fot. 19. Sekcja ABC w szczegółach odprawy (porównanie danych z CHIPA i MRZ wizerunku podróżnego) – fot. pochodzi z Podręcznika użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6

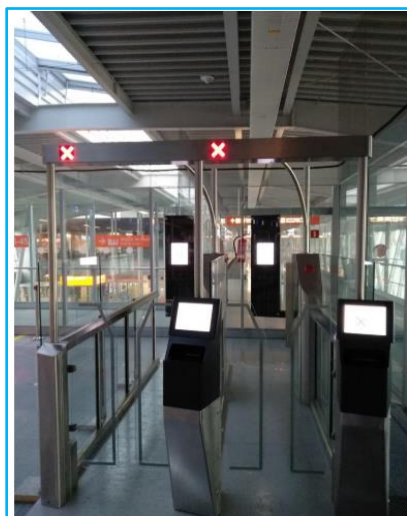

Fot. 20. Sekcja porównawcza danych biometrycznych z chip oraz kamery bramki ABC –
fot. pochodzi z Podręcznika użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6

- **kolor zielony** – oznacza pozytywną weryfikację
- **kolor czerwony** – oznacza negatywną weryfikację

Proces odprawy przy pomocy bramki ABC bez naruszeń tzw. „Happy flow”

W przypadku gotowości urządzenia (bramka ABC) do realizacji odprawy granicznej piktogram dostępności zostanie zmieniony z na , co umożliwi podróżnemu podejście do urządzenia i dokonanie czytania dokumentu podróży (fot. 21)⁸.

Fot. 21. Urządzenie bramka ABC

⁸ Podręcznik użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6 – Moduł ABC, s. 40.

Czynności do wykonania przez podróżnego podczas odprawy na bramce ABC:

Z szybkiej doprawy granicznej mogą skorzystać osoby, które spełniają określone kryteria:

- są obywatelami państw UE, EOG i Szwajcarii;
- mają ukończone 18 lat;
- nie opiekują się osobą małoletnią podczas podróży;
- posiadają biometryczny dokument podróży (tzw. e-dokument) – (fot. 22).

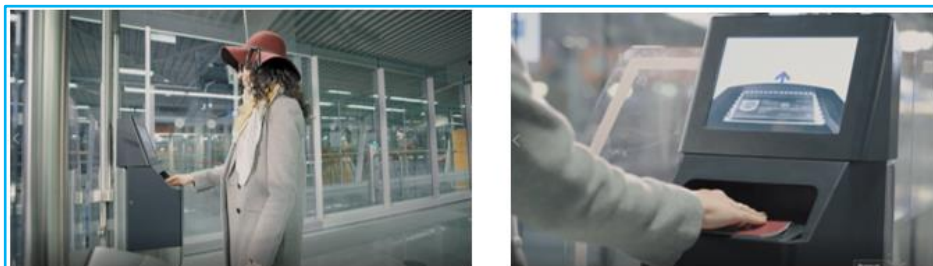
Fot. 22. Kryteria skorzystania z bramki ABC

1. Aby skorzystać z odprawy przy pomocy bramki ABC, podróżny musi podejść do bramki z zieloną strzałką, która oznacza, że bramka jest gotowa do obsługi pasażera (fot. 23).

Fot. 23. Bramka ABC sygnalizująca gotowość do odprawy (zielona strzałka)

2. Podróżny korzystając z czytnika dokumentów zainstalowanego przed urządzeniem dokonuje sczytania dokumentu podróży (fot.24).

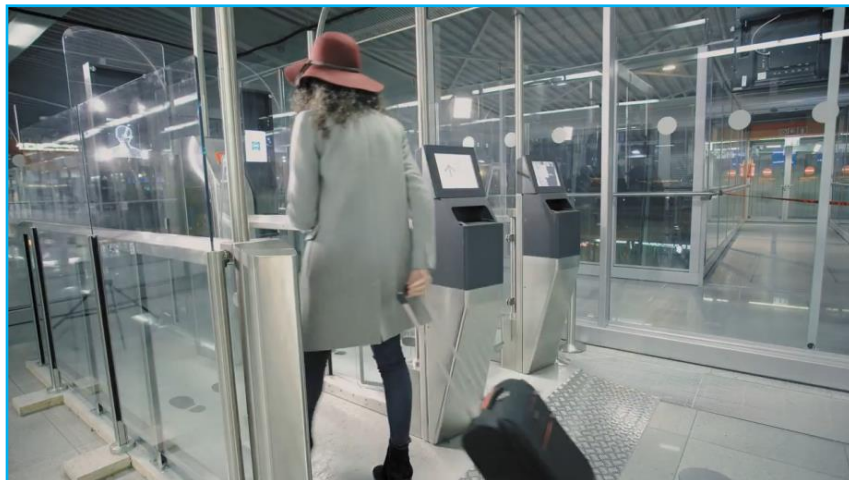
Fot. 24. Sczytywanie dokumentu podróży przy pomocy czytnika zainstalowanego w bramce ABC

Dokument należy włożyć do czytnika stroną ze zdjęciem (przy ID stroną z rewersem dokumentu) i przytrzymać przez kilka sekund do chwili ukazania się na ekranie strzałki, która oznacza, że urządzenie odczytuje dane z dokumentu (fot. 25).

Fot. 25. Informacja o odczycie danych z dokumentu (strzałka na monitorze ekranu)

3. W przypadku poprawnego sczytania dokumentu dopuszczonego do odprawy automatycznej – bramka ABC otwiera drzwi wejściowe i podróżny może wejść do środka w celu dokonania odprawy granicznej (fot. 26).

Fot. 26. Otwarcie drzwi wejściowych do bramki ABC po poprawnym odczycie dokumentu

4. Podróżny musi stanąć na wyznaczonym miejscu i skierować wzrok centralnie na skaner. W przypadku posiadania nakrycia głowy lub okularów, należy je zdjąć (fot. 27).

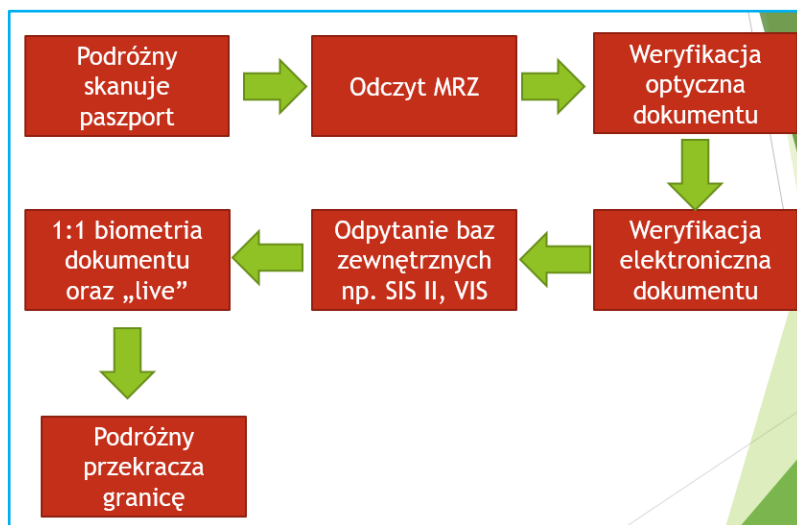

Fot. 27. Porównywanie danych uzyskanych z dokumentu podróznego z danymi optycznymi i elektronicznymi

5. Dane uzyskiwane z dokumentu porównywane są z danymi optycznymi i elektronicznymi, jednocześnie następuje weryfikacja w bazach danych i systemach poszukiwawczych. *W przypadku braku poten-*

cyjnych trafień w systemach poszukiwawczych, potwierdzenia zgodności danych biometrycznych oraz braku innych czynników wpływających na odprawę, podejmowana jest automatyczna decyzja o zezwoleniu na przekroczenie granicy, a drzwi wyjściowe (służą bramki) otwierają się automatycznie⁹ i pasażer może wejść do strefy odlotów/przylotów, a tym samym dopuszczony jest do dalszego etapu podróży (fot. 28).

Fot. 28. Etapy procesu kontroli i weryfikacji pasażera przy wykorzystaniu bramek ABC

Proces odprawy przy pomocy bramki ABC z naruszeniami

W przypadku odprawy z naruszeniami związanymi z: potencjalnym trafieniem w systemach poszukiwawczych, błędną weryfikacją danych biometrycznych (brak zgodności danych biometrycznych) lub negatywną weryfikacją dokumentu podróży, proces odprawy jest wstrzymywany do momentu podjęcia decyzji przez użytkownika nadzorującego. Na monitorze pojawia się miniatura odprawy informująca, że funkcjonariusz nadzorujący musi podjąć odpowiednie działania (fot. 29 i fot. 30).

⁹ Podręcznik użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6 – Moduł ABC, s. 44.

The screenshot shows a software interface titled 'Moduł ABC'. It features a table with columns for 'ID', 'Imię i nazwisko', 'Data', and 'Status'. The table contains multiple rows of passenger data. A red rectangular box highlights a specific row in the table. On the right side of the interface, there is a small portrait of a man and some status indicators.

Fot. 29. Monitor odpraw z naruszeniami

Fot. 30. Miniatura odprawy zawierającej nieprawidłowości (w powiększeniu) – fot. pochodzi z Podręcznika użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6

W ww. sytuacji użytkownik monitorujący ma możliwość skierowania pasażera do kontroli manualnej, na drugą linię odprawy granicznej (w takim przypadku konieczne jest otwarcie drzwi wyjściowych bramki ABC przez funkcjonariusza odbierającego pasażera przy fizycznym użyciu przycisku zainstalowanego na urządzeniu) lub zezwolenie na przekroczenie granicy, co prowadzi do otwarcia drzwi wyjściowych¹⁰.

¹⁰ Podręcznik użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6 – Moduł ABC, s. 45–46.

System automatycznej odprawy granicznej w innych Państwach Członkowskich

Systemy automatycznej odprawy granicznej wykorzystywane są w wielu Państwach Członkowskich Unii Europejskiej i w państwach trzecich.

Państwa Członkowskie UE indywidualnie określają kategorie podróżnych, którzy mogą korzystać z automatycznej odprawy granicznej. Większość systemów ABC jest dostępna dla obywateli UE, EOG (Islandii, Lichtensteinu i Norwegii) i Szwajcarii, ponieważ zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 2252/2004 wszystkie paszporty i dokumenty podróży wydawane przez państwa członkowskie muszą spełniać minimalne normy zabezpieczeń, w postaci wizerunku twarzy i odcisków linii papilarnych przechowywanych na elektronicznym nośniku pamięci (chipie)¹¹. Granica wieku, od którego możliwe jest korzystanie z odprawy automatycznej, jest ustalana indywidualnie przez dane państwo. W niektórych państwach jest to możliwe od 15-tego roku życia, w innych dopiero od 18-tego.

W niektórych Państwach Członkowskich UE z systemów automatycznej odprawy granicznej mogą korzystać również obywatele państw trzecich. W takim przypadku Państwo Członkowskie musi posiadać dostęp do certyfikatów (CSCA) tych państw trzecich. Dostęp do certyfikatów możliwy jest poprzez uczestnictwo w ICAO PKD (*baza danych* prowadzona przez *Organizację Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego* posiadająca krajowe klucze *kryptograficzne* związane z uwierzytelnianiem informacji z *e-paszportu*, Polska nie jest członkiem ICAO PKD) bądź w drodze dwu- lub wielostronnej wymiany certyfikatów między państwami trzecimi. W praktyce jedynie kilka państw pozyskuje w ten sposób certyfikaty. Cztery z nich (Niemcy, Węgry, Szwajcaria i Hiszpania) udostępniają je innym państwom. Wymiana certyfikatów ma na celu porównanie certyfikatu wytwórcy dokumentu z odpowiednim certyfikatem źródłowym państwa wystawiającego po to, by sprawdzić autentyczność i integralność danych zapisanych w mikrochipie dokumentu oraz zweryfikować, czy dane w chipie zostały zapisane przez uprawniony organ (bez ingerencji osób nieuprawnionych).

Bramki ABC rozmieszczane są na kierunkach wjazdowych lub/i na kierunkach wyjazdowych. Rozmieszczenie bramek automatycznej odprawy granicznej oparte jest na autonomicznej decyzji państwa, które je wykorzystuje. Ilość bramek uzależniona jest od oceny potrzeb uwzględ-

---

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 2255/2004 w sprawie norm dotyczących zabezpieczeń i danych biometrycznych w paszportach i w dokumentach podróży wydawanych przez państwa członkowskie.

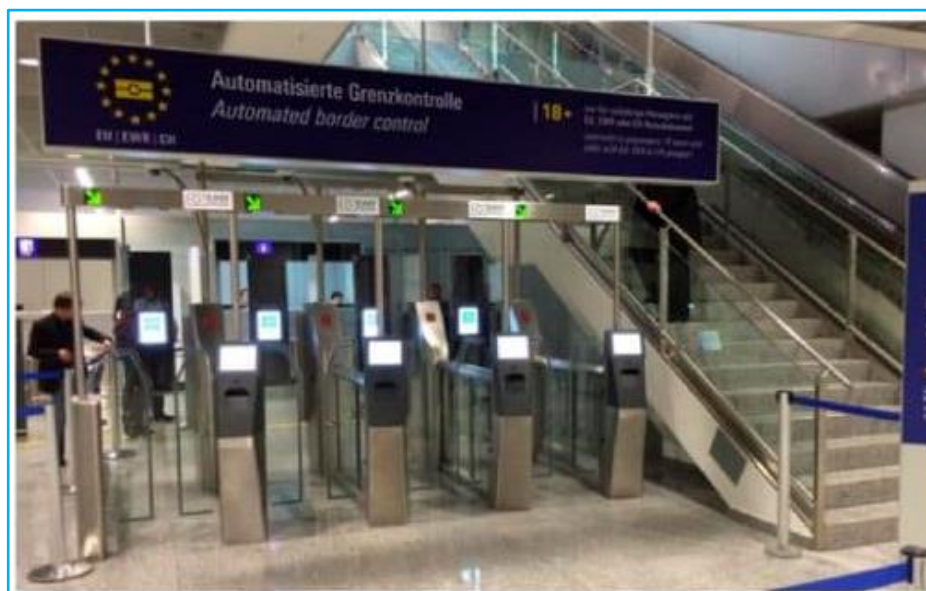
niającej skalę ruchu granicznego, ilość personelu oraz uwarunkowań infrastrukturalnych przejścia granicznego. Czas odprawy pojedynczego pasażera w bramkach ABC wykorzystywanych obecnie w Państwach Członkowskich UE trwa około 15–20 sekund.

Tabela 1. Bramki ABC w wybranych państwach członkowskich¹²

BRAMKI ABC W WYBRANYCH PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH				
Państwo, Nazwa systemu	Kategorie podróżnych, które mogą korzystać z bramek ABC	Dokumenty wykorzystywane do automatycznej odprawy	Weryfikacja wizerunku twarzy	Weryfikacja odcisków palców
CZECHY „EasyGO”	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE, CH, EOG – powyżej 15 lat 	<ul style="list-style-type: none"> E-paszport 	Tak	Nie
NIEMCY „EasyPASS”	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE, CH, EOG Obywatele wybranych państw trzecich (tylko na wyjazd) Powyżej 18 lat Na lotnisku we Frankfurcie i Monachium – powyżej 12 lat 	<ul style="list-style-type: none"> E-paszport ID (tylko obywatele Niemiec) 	Tak	Brak danych
FINLANDIA	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE, CH, EOG Obywatele wybranych państw trzecich 	<ul style="list-style-type: none"> E-paszport 	Tak	Tak
PORTUGALIA „RAPID”	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE, CH, EOG Obywatele wybranych państw trzecich (tylko na wyjazd) Powyżej 18 lat 	<ul style="list-style-type: none"> E-paszport ID (tylko obywatele Portugalii) 	Tak	Brak danych
WŁOCHY „ePassport”	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE, CH, EOG 14 lat i powyżej 	<ul style="list-style-type: none"> E-paszport 	Tak	Tak – tylko od obywateli Włoch
HOLANDIA	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE, CH, EOG 	<ul style="list-style-type: none"> E-paszport 	Tak	Brak danych
HISZPANIA	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE – którzy ukończyli 18 lat 	<ul style="list-style-type: none"> E-paszport 	Tak	Tak – w wybranych portach lotniczych

¹² Automated border control system, https://en.wikipedia.org/wiki/Automated_border_control_system (dostęp: 28.06.2019)

BELGIA „Bramy ePassport”	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE – którzy ukończyli 18 lat 	<ul style="list-style-type: none"> E-paszport ID (tylko obywatele Belgii) 	Tak	Brak danych
FRANCJA „Bramy Parafe”	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE, EOG, CH, Andory, San Marino Powyżej 18 lat Powyżej 12 lat – tylko w niektórych lotniskach 	<ul style="list-style-type: none"> E paszport 	Tak	Tak
WIELKA BRYTANIA „ePassport”	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE, CH, EOG Obywatele wybranych państw trzecich Powyżej 18 lat Powyżej 12 lat – jeśli podróżują z osobą dorosłą 	<ul style="list-style-type: none"> E-paszport 	Bramy nie wykorzystują technologii biometrycznych do weryfikacji tożsamości użytkownika względem danych przechowywanych w chipie w paszporcie biometrycznym. Funkcjonariusz za bramami ręcznie porównuje zdjęcie osoby odprawionej przez bramę ze zdjęciem w paszporcie.	
POLSKA	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele UE, CH, EOG – którzy ukończyli 18 lat 	<ul style="list-style-type: none"> E-paszport ID (tylko obywatele RP) 	Tak	Nie

Fot. 31. Zestaw bramek ABC na lotnisku we Frankfurcie nad Menem

Fot. 32. Zestaw bramek ABC na lotnisku Heathrow w Londynie

Fot. 33. Zestaw bramek ABC na lotnisku w Luxemburgu

Tabela 2. Bramki ABC w wybranych państwach trzecich¹³

BRAMKI ABC W WYBRANYCH PAŃSTWACH TRZECICH					
Państwo, Nazwa systemu	Kategorie podróżnych, które mogą korzystać z bramek ABC	Dokumenty wykorzystywane do automatycznej odprawy	Weryfi- kacja wizerunku twarzy	Weryfikacja odcisków palców	Weryfi- kacja tęczówki oka
KANADA „CANPASS” „NEXUS”	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele Kanady, USA oraz osoby zamieszkałe na stałe w Kanadzie. System kanadyjski dodatkowo obsługuje dane PNR udostępniane przez przewoźników lotniczych. Otwartą kwestią pozostaje zintegrowanie bramek ABC systemem PNR 	<ul style="list-style-type: none"> E- paszport 	Tak	Tak	Tak
HONG KONG „e-Channel”	<ul style="list-style-type: none"> dla własnych obywateli oraz dla obywateli tych Państw Członkowskich Unii Europejskiej, z którymi podpisano porozumienia dwustronne w tej sprawie. 	<ul style="list-style-type: none"> inteligentny dowód osobisty inteligentny dowód tożsamości oraz dokument tożsamości dla celów wizowych granica wieku zależna od kategorii podróżnego (11 lat i powyżej) 	Brak danych	Brak danych	Brak danych
AUSTRALIA „SmartrGate”	<p><u>Na odlot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> wszyscy niezależnie od wieku i narodowości, jeśli mają paszport odczytywalny maszynowo i mogą samodzielnie korzystać z urządzenia <p><u>Na przylot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Obywatele Australii Obywatele wybranych państw posiadający paszport biometryczny Powyżej 16 lat Powyżej 10 lat – jeśli 	<ul style="list-style-type: none"> E- paszport Paszport odczytywalny maszynowo 	Tak	Brak danych	Brak danych

¹³ Automated border control system,
https://en.wikipedia.org/wiki/Automated_border_control_system (dostęp: 28.06.2019)

	posiadają paszport australijski i podróżują z co najmniej dwoma osobami dorosłymi				
JAPONIA „Automatyczna Brama”	<ul style="list-style-type: none"> Automatyczną odprawę wprowadzono wraz z wprowadzeniem systemu J-BIS (systemu kontroli imigracyjnej na japońskich lotniskach). <p>Korzystają z niej:</p> <ul style="list-style-type: none"> Obywatele Japonii posiadający ważne paszporty Cudzoziemcy posiadający ważne paszporty oraz zezwolenia na ponowny wjazd mogą korzystać z tego systemu. 	Aby korzystać z japońskich eGates, wymagana jest wcześniejsza rejestracja w systemie J-BIS, który znajduje się w kabinach imigracyjnych. Odciski palców obu palców wskazujących są zbierane wraz ze zdjęciem. Jednocześnie osoba ta jest sprawdzana pod kątem list urzędów imigracyjnych.	Automatyczna brama nie robi zdjęć	Tak	Brak danych

Polska jest kolejnym krajem, który wprowadził elektroniczny model kontroli pasażerów. Zaostrzenie kontroli na zewnętrznych granicach Unii Europejskiej (zmiana art. 8 Kodeksu Granicznego Schengen – wprowadzenie systematycznej odprawy osób korzystających z prawa do swobodnego przemieszczania się – regularne sprawdzanie w odpowiednich bazach danych wszystkich osób przekraczających granice) przyczyniło się do zwiększonego zapotrzebowania na wykorzystanie bramek ABC w odprawie granicznej. Dzięki wykorzystaniu bramek do automatycznej odprawy granicznej możliwe jest zintensyfikowanie odpraw na granicach zewnętrznych w celu lepszego identyfikowania osób, które zamierzają ukryć swoją prawdziwą tożsamość lub wobec których dokonano odpowiednich wpisów ze względów bezpieczeństwa lub w celu zatrzymania, nie powodując przy tym nieproporcjonalnych negatywnych skutków dla osób podróżujących w dobrej wierze¹⁴.

Od 11.03.2019 roku bramki ABC były testowane na Lotnisku im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Od 27 czerwca 2019 roku na lotnisku Chopina i Warszawa-Modlin można korzystać z automatycznych bramek ABC do odprawy granicznej dla pasażerów dysponujących paszportami

¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen).

lub dowodami biometrycznymi. Komplet 25 bramek pojawił się na polskich lotniskach: 20 bramek na lotnisku Chopina –10 bramek dla pasażerów odlatujących i 10 bramek dla pasażerów przylatujących ze strefy Non Schengen (fot. 34 i fot. 35) oraz 5 bramek na lotnisku Warszawa-Modlin. Inwestycja w nowoczesne bramki podnosi poziom technologiczny obu lotnisk. Bramki zrealizowała firma Enigma. Ich główną zaletą jest fakt, że dzięki nim kontrola paszportowa jest realizowana znacznie szybciej niż w tradycyjnym okienku Straży Granicznej. Dzięki samodzielnej formie kontroli paszportowej zwiększy się przepustowość odpraw granicznych, gdyż skróci się czas samej odprawy – kontrole za pomocą bramek biometrycznych trwają z reguły kilkanaście sekund. Umowę na dostarczenie bramek ABC w listopadzie 2018 roku podpisał Wojewoda Mazowiecki. Koszt wdrożenia systemu na Lotnisku Chopina wyniósł ok. 5,3 mln zł, z kolei na lotnisku Warszawa-Modlin ok. 1,4 mln zł. Zakup sfinansowano z rezerwy celowej.

Fot. 34. Zestaw bramek ABC na lotnisku Warszawa-Okęcie

Fot. 35. Odprawa podróżnego za pomocą bramki ABC na lotnisku Warszawa-Okęcie

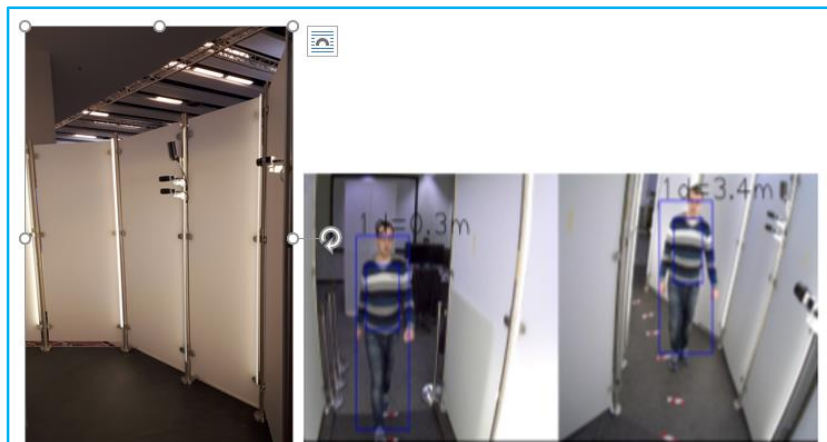
W związku z postępującym procesem doposażenia stanowisk kontroli granicznych w lotniczych przejściach granicznych w zautomatyzowane bramki kontroli granicznej pod koniec 2019 roku planowany jest zakup szkolnej bramki ABC dla Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie – na potrzeby realizacji przyszłych kursów organizowanych w ośrodku z obsługi bramki ABC.

Należy pamiętać, że każde nawet najlepsze zabezpieczenie jest możliwe do złamania np. drukowane maski silikonowe to jedna z wielu metod kradzieży tożsamości. Po jej nałożeniu kamery na przejściach granicznych nie są w stanie zidentyfikować osoby podszywającej się pod kogoś innego. Chociaż wydawać by się mogło to nieprawdopodobne, przypadki takie unaoczniają wielopłaszczyznowość problemu i pomysłowość przestępców, którzy wykorzystują paszport innej osoby i upodabiają swój wygląd do zdjęcia prawowitego właściciela poprzez użycie silikonowej maski (fot. 36). Maski tego rodzaju można kupić przez Internet za około 700 dolarów USA. Odnotowano już kilka przypadków nieuprawnionego dostania się na pokład samolotu i bezprawnego przekroczenia granicy przy użyciu maski silikonowej. Nie byli to na szczęście terroryści.

Fot. 36. Kradzież tożsamości przy użyciu maski silikonowej

Mając powyższe na uwadze, nie można spoczywać na laurach i należy stale dążyć do podnoszenia poziomu ulepszania systemów kontroli i wdrażania innowacyjnych technologii biometrycznych. Obecnie weryfikacja tożsamości przy pomocy bramki ABC **odbywa się w sposób statyczny** – osoba, która podlega odprawie staje przed urządzeniem i wykonuje wyświetlane na monitorze polecenia (skanuje twarz i linie papilarne palca). Od 2016 roku funkcjonariusze Straży Granicznej wraz z naukowcami m.in. z instytutu Optoelektroniki Wojskowej Akademii Technicznej uczestniczą w projekcie badawczym PROTECT w ramach programu Horyzont 2020. Celem tego projektu jest zbudowanie zaawansowanego, niezawodnego biometrycznego systemu identyfikacji osób – tzw. „korytarza biometrycznego”, który w przyszłości może zapewnić biometryczną **identyfikację osób w ruchu** (identyfikowane osoby nie będą musiały zatrzymywać się do odprawy). W biometrycznym korytarzu rozmieszczone są różne sensory (twarzy, siatkówki, sposobu chodzenia itp.), które mają dokonywać weryfikacji tożsamości osoby poruszającej się tym korytarzem (fot. 37).

Fot. 37. Odprawa podróżnego przy użyciu korytarza biometrycznego – fot. pochodzi z Podręcznika użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6

Demonstracja korytarza biometrycznego w ramach powyższego projektu odbyła się w dniach 27–28.06.2019 roku w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie. **Podczas demonstracji zaprezentowano działanie systemów dedykowanych efektywnej identyfikacji tożsamości osób opartych o technologie biometryczne. Przedstawiono korytarz biometryczny, który w przyszłości może zapewnić biometryczną identyfikację osób w ruchu (*biometry-on-the-move*), co jest rozwiązaniem przewidywanym dla portów lotniczych.**

Demonstracja korytarza biometrycznego została przeprowadzona według dwóch scenariuszy. Pierwszy scenariusz dotyczył przekroczenia granicy przy użyciu autokaru – podróżni opuszczają pojazd i przechodzą przez biometryczny korytarz (fot. 38). Drugi scenariusz dotyczył przekroczenia granicy przy użyciu pojazdu osobowego – podróżni nie wysiadają z pojazdu (fot. 39). W obydwu przypadkach mechanizmem identyfikacji była analiza cech biometrycznych osób.

Fot. 38. Demonstracja „korytarza biometrycznego” – scenariusz lotniczy – fot. pochodzi z Podręcznika użytkownika: Zintegrowany System Ewidencji 6

Fot. 39. Demonstracja „korytarza biometrycznego” – scenariusz drogowy

Obserwatorami ww. przedsięwzięcia byli przedstawiciele: Komisji Europejskiej, Międzynarodowej Organizacji ds. Imigracji (IOM), europejskich służb granicznych (Wielka Brytania, Ukraina) oraz firm zaangażowanych w rozwój technologii ochrony granic (fot. 40). Projekt badawczy PROTECT rozpoczął się we wrześniu 2016 roku i zakończy zgodnie z planem w sierpniu 2019 roku.

Fot. 40. Uczestnicy demonstracji „korytarza biometrycznego” PROTECT

Podobny tunel biometryczny skanujący twarze pasażerów ma funkcjonować na lotnisku w Dubaju, zaawansowane prace trwają już od kilku lat. Próby projektu „Smart Tunnel” prowadzonego przez Dyрекcję Generalną ds. Meldunku i Cudzoziemców w Dubaju (GDRFA) we współpracy z liniami Emirates rozpoczęły się 10 października 2018 roku w terminalu

dubajskiego lotniska. Linie Emirates przygotowują się do wprowadzenia pierwszej na świecie „ścieżki biometrycznej”, która umożliwi pasażerom sprawne przemieszczanie się po macierzystym lotnisku przewoźnika Dubai International bez żadnych przeszkód. Dzięki wykorzystaniu najnowszych osiągnięć biometrii – kombinacji systemów rozpoznawania twarzy i tęczy – pasażerowie Emirates wkrótce będą mogli odprawić się, załatwić formalności wjazdowe, wejść do poczekalni Emirates i na pokład samolotu, zwyczajnie spacerując po lotnisku¹⁵. To pierwsza kontrola paszportowa, w trakcie której pasażerowie po prostu przechodzą przez tunel wyposażony w osiemdziesiąt aparatów, które współpracują z systemem rozpoznawania twarzy i tęczy. Aby zmniejszyć stres idących nim pasażerów, na jego ścianach mogą być wyświetlane takie rzeczy jak wirtualne akwaria. Wirtualne ryby „pływające” w specjalnie zaprojektowanym tunelu mają stanowić rozrywkę, ale przede wszystkim przyciągać wzrok przechodzących, aby osiemdziesiąt zamontowanych w przejściu ultraczułych kamer mogło zeskanować i zarejestrować ich twarze pod różnymi kątami oraz zebrać ich dane biometryczne (fot. 41)¹⁶.

„Ścieżka biometryczna” przewoźnika obejmie odloty, przyloty, tranzyt, usługę szoferską i poczekalnie lotniskowe w Dubaju. Chociaż początkowo system będzie skoncentrowany na podróżujących klasą pierwszą i biznes, linie Emirates zamierzają szybko rozszerzyć „ścieżkę biometryczną” na pasażerów klasy ekonomicznej w Dubaju, a w przyszłości być może również na innych lotniskach, a także przy własnych specjalnych stanowiskach odprawy załogi (fot. 42)¹⁷.

Fot. 41. Specjalny tunel do skanowania twarzy na lotnisku w Dubaju

¹⁵ Ścieżka biometryczna na lotnisku w Dubaju, <https://nt.interia.pl/technauka/news-sieczka-biometryczna-na-lotnisku-w-dubaju,nld,2652251> (dostęp: 28.06.2019)

¹⁶ Specjalny tunel do skanowania twarzy na lotnisku w Dubaju, <http://blogotech.eu/index.php/6631-specjalny-tunel-do-skanowania-twarzy-na-lotnisku-w-dubaju> (dostęp: 28.06.2019)

¹⁷ Ścieżka biometryczna na lotnisku w Dubaju, <https://nt.interia.pl/technauka/news-sieczka-biometryczna-na-lotnisku-w-dubaju,nld,2652251> (dostęp: 28.06.2019)

Fot. 42. „Ścieżka biometryczna” Emirates w Dubaju

***

Każde nawet najlepsze zabezpieczenie jest możliwe do złamania, dlatego należy dążyć do ulepszania systemów kontroli oraz wdrażania innowacyjnych technologii biometrycznych, jakim jest bez wątpienia system automatycznej odprawy granicznej (bramki ABC), który można coraz częściej spotkać, przede wszystkim w przejściach lotniczych. To kolejny krok w cyfrowej zmianie infrastruktury portów lotniczych, krok w stronę podróży bez długich kolejek w oczekiwaniu na kontrolę, bez stresu związanego z samą podróżą. Nie można jednak zapominać, że bramka ABC ma się przyczynić do usprawnienia procesu odprawy granicznej osób oraz przede wszystkim jest to krok w stronę zwiększenia bezpieczeństwa granic, gdzie funkcjonariusz ma możliwość skupienia się na podróżnych tzw. wysokiego ryzyka, co pozwoli na jeszcze lepszą i skuteczniejszą wykrywalność przestępców i przestępstw, w tym także na walkę z terroryzmem stanowiącym aktualnie jeden z najpoważniejszych problemów współczesnego świata. Wspólnym celem ustanowienia i wykorzystywania bramek ABC jest poprawa przepływu pasażerów i usług przy jednoczesnym zachowaniu bezpiecznych granic.

Niniejszy artykuł należy traktować, jako wstęp do świata nowoczesnych technologii biometrycznych stosowanych w odprawie granicznej.

kpt. SG Piotr Witkowski

CSSG w Kętrzynie

**ZAWODY SPRAWNOŚCIOWE
„BEZGRANICZNIE SILNI” –
NOWY I WARTOŚCIOWY PUNKT
NA SPORTOWEJ MAPIE
IMPRESZ MISTRZOWSKICH STRAŻY GRANICZNEJ**

W dniach 18–19 czerwca 2019 roku zgodnie z zatwierdzonym przez Komendanta Głównego Straży Granicznej *Kalendarzem Imprez Sportowych Straży Granicznej na 2019 r.*, przy wsparciu Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Straży Granicznej w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyły się zawody sprawnościowe pod nazwą „Bezgraniczni silni”. Zgromadziły one najsprawniejszych funkcjonariuszy z całej Straży Granicznej i były jednocześnie pierwszą tego typu imprezą w naszej formacji o zasięgu ogólnokrajowym. Głównymi celami tychże zawodów było:

- wyłonienie najsprawniejszych zawodniczek i zawodników
- wyłonienie najlepszych drużyn w Straży Granicznej,
- integracja środowiska funkcjonariuszy,
- a także doskonalenie wszechstronnej sprawności fizycznej uczestników rywalizacji.

Do zmagania sportowego o tytuł „Bezgranicznie silnych” przystąpiło 8 kobiet i 16 mężczyzn, reprezentujących 8 jednostek organizacyjnych Straży Granicznej. Wszyscy uczestnicy zawodów wykonywali 3 konkurencje ukierunkowane na różne elementy składowe sprawności fizycznej.

I konkurencja (kobiety i mężczyźni)

Zadaniem uczestnika było podniesienie maksymalną ilość razy deklarowanego ciężaru w czasie 2 minut w każdym z dwóch niżej wymienionych ćwiczeń:

- a) martwy ciąg (minimalny ciężar sztangi: mężczyźni – 60 kg, kobiety – 40 kg);

Zwycięzcy I konkurencji – st. sierż. SG Magdalena Krutul

- b) przysiad ze sztangą trzymaną z przodu (minimalny ciężar sztangi: mężczyźni – 40 kg, kobiety – 20kg).

Zwycięzca I konkurencji –
st. sierż. SG Przemysław
Żdziebko

Obydwa z dwóch wymienionych ćwiczeń wykonywane były jedno po drugim w łącznym czasie 4 minut. Wynikiem konkurencji była suma kilogramów podniesionych łącznie w dwóch ćwiczeniach (deklarowany ciężar x ilość powtórzeń).

- zwycięzcy I konkurencji – st. sierż. SG Magdalena Krutul – uzyskała wynik 4560 kg;
- zwycięzca I konkurencji – st. sierż. SG Przemysław Żdziebko – podniósł łącznie 6540 kg.

II konkurencja – tor sprawnościowy (kobiety – wg kolejności wykonywania ćwiczeń)

1. Wiosłowanie na ergometrze – 300 m (poziom obciążenia dowolny).

Zwycięzcy II konkurencji
– mł. chor. SG Irmina
Sikora-Kołodziej

2. Przerzuty 15 kg piłki „slam ball” z przodu tułowia do tyłu – 10 razy.

plut. SG Agnieszka Piątek

3. Z leżenia tyłem z 3 kg piłką lekarską trzymaną oburącz nad głową przejścia do siadu z dotknięciem piłką stóp tzw. „sit ups” – 15 razy.

Zwycięzcy II konkurencji
– mł. chor. SG Irmina
Sikora-Kołodziej

4. „Swing rosyjski” z 12 kg kettlebell – 15 razy.

sierż. SG Alicja Mikołajczyk

5. Wyskoki obunóż przodem na skrzynię 50 cm i zejście na drugą stronę skrzyni – 10 razy.

chor. szt. SG Anna Puchała

6. Przyciąganie na linie 40 kg sanek na dystansie 12 m, a następnie pchanie trzymając za uchwyty na tym samym dystansie.

plut. SG Agnieszka Piątek

plut. SG Agnieszka Piątek

7. Podciąganie w półzwisie („australijskie”) na drążku o wysokości 110 cm – 10 razy.

mł. chor. SG Bożena Zapołoch

8. Wyrzuty 3 kg piłki „wall ball” z przysiadu do celu na wysokości około 3 m – 10 razy.

mł. chor. SG Bożena Zapołoch

W przypadku niemożności wykonania danego ćwiczenia do uzyskanego czasu toru doliczało się karne minuty lub sekundy zgodnie z poniższymi zasadami:

1. 3 minuty.
2. 2 minuty.
3. 10 sekund za każde niewykonane powtórzenie.
4. 10 sekund za każde niewykonane powtórzenie.
5. 10 sekund za każde niewykonane powtórzenie.
6. 90 sekund.
7. 10 sekund za każde niewykonane powtórzenie.
8. 10 sekund za każde niewykonane powtórzenie.

Wynikiem konkurencji był łączny czas wykonania wszystkich ćwiczeń z uwzględnieniem ewentualnych kar czasowych.

Zwycięzcy II konkurencji – mł. chor. SG Irmina Sikora-Kołodziej – uzyskała czas łączny 3 minuty i 50 sekund.

II konkurencja – tor sprawnościowy (mężczyźni - wg. kolejności wykonywania ćwiczeń)

1. Wiosłowanie na ergometrze – 500 m (poziom obciążenia dowolny).

st. bsm. SG Bartosz Grygorowicz

2. Przerzuty opony o wadze ok. 100 kg – 10 razy.

Zwycięzca II konkurencji –
kpt. SG Arkadiusz Jezierski

3. Z leżenia tyłem z 5 kg piłką lekarską trzymaną oburącz nad głową przejścia do siadu z dotknięciem piłką stóp tzw. „sit ups” – 15 razy.

mł. chor. SG Tomasz
Margielewicz

4. „Swing rosyjski” z 20 kg kettlebell – 15 razy.

Zwycięzca całych zawodów -
sierż. szt. SG Ireneusz
Kowalczuk

5. Wyskoki przodem na skrzynię 60 cm i zejście na drugą stronę skrzyni – 10 razy.

plut. SG Marcin Piekarski

6. Przyciąganie na linie 80 kg. sanek na dystansie 12 m, a następnie pchanie trzymając za uchwyty na tym samym dystansie.

Zwycięzca całych zawodów –
sierż. szt. SG Ireneusz
Kowalczuk

kpt. SG Piotr Witkowski

7. Podciąganie w zwisie na drążku – 10 razy.

mł. chor. SG Bartłomiej Bulas

8. Wyrzuty 6 kg. piłki „wall ball” z przysiadu do celu na wysokości około 3 m – 10 razy.

st. chor. szt. SG Krzysztof Nowak

W przypadku niemożności wykonania danego ćwiczenia do uzyskanego czasu toru doliczało się karne minuty lub sekundy zgodnie z poniższymi zasadami:

1. 3 minuty.
2. 2 minuty.
3. 10 sekund za każde niewykonane powtórzenie.
4. 10 sekund za każde niewykonane powtórzenie.
5. 10 sekund za każde niewykonane powtórzenie.
6. 90 sekund.
7. 10 sekund za każde niewykonane powtórzenie.
8. 10 sekund za każde niewykonane powtórzenie.

Wynikiem konkurencji był łączny czas wykonania wszystkich ćwiczeń z uwzględnieniem ewentualnych kar czasowych.

Zwycięzca II konkurencji – kpt. SG Arkadiusz Jezierski – uzyskał czas łączny 4 minuty i 39 sekund.

III konkurencja – siłowy tor wahadłowy (kobiety - wg. kolejności wykonywania ćwiczeń)

1. Podciąganie w półzwisie („australijskie”) na drążku o wysokości 110 cm – 10 razy.

chor. szt. SG Karolina Świątek

2. Przenoszenie manekina o wadze 30 kg na dystansie 25 m.

Zwycięzcy III konkurencji – chor. szt. SG Joanna Przybył

3. Przysiady z wypchnięciem 20 kg sztangi ponad głowę – 10 razy.

Zwycięzcy całych zawodów – mł. chor. SG Irmina Sikora-Kołodziej

4. Holowanie manekina o wadze 30 kg poruszając się tyłem na dystansie 25 m.

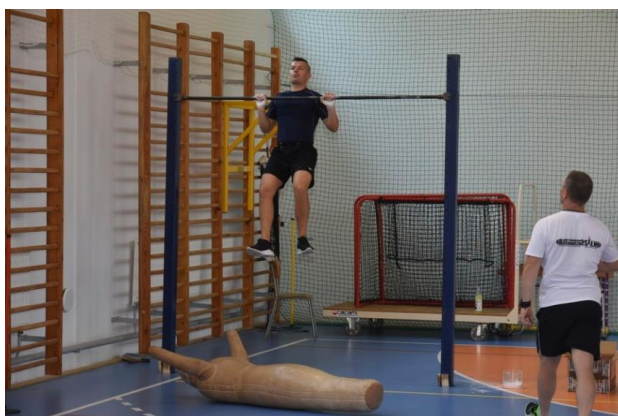
chor. szt. SG Anna Puchała

Wynikiem konkurencji był łączny czas wykonania 4 serii wszystkich wyżej wymienionych ćwiczeń. Niewykonanie podanej ilości powtórzeń poszczególnych ćwiczeń, a także niemożność pokonania określonego dystansu oznaczało niezaliczenie konkurencji i tym samym brak punktów za tę konkurencję.

Zwycięzcy III konkurencji – chor. szt. SG Joanna Przybył – uzyskała czas łączny 5 minut i 00 sekund.

III konkurencja – siłowy tor wahadłowy (mężczyźni – wg kolejności wykonywania ćwiczeń)

1. Podciąganie w zwisie na drążku – 10 razy.

st. sierż. SG Damian Młodziński

2. Przenoszenie manekina o wadze 50 kg na dystansie 25 m.

ppor. SG Łukasz Brożek

3. Przysiady z wypchnięciem 40 kg sztangi ponad głowę – 10 razy.

Zwycięzca III konkurencji –
bsm. szt. SG Andrzej Formela

4. Holowanie manekina o wadze 50 kg poruszając się tyłem na dystansie 25 m.

mł. chor. SG Robert Sycz

Wynikiem konkurencji był łączny czas wykonania 4 serii wszystkich wyżej wymienionych ćwiczeń. Niewykonanie podanej ilości powtórzeń poszczególnych ćwiczeń, a także niemożność pokonania określonego dystansu oznaczało niezaliczenie konkurencji i tym samym brak punktów za tą konkurencję.

Zwycięzca III konkurencji – bsm. szt. SG Andrzej Formela – uzyskał czas łączny 6 minut i 33 sekundy.

Każda konkurencja rozgrywana w ramach „Bezgranicznie silnych” punktowana była oddzielnie zgodnie z zasadą przyznawania największej ilości punktów zawodnikowi, który uzyskał najlepszy wynik danej konkurencji. Liczba przyznawanych punktów wynikała z ilości startujących zawodniczek i zawodników.

W przypadku kobiet wyglądało to następująco:

- I miejsce – 8 pkt.;
- II miejsce – 7 pkt.;
- III miejsce – 6 pkt.; itd.

W przypadku mężczyzn było to:

- I miejsce – 16 pkt.;
- II miejsce – 15 pkt.;
- III miejsce – 14 pkt.; itd.

Rywalizacja prowadzona była w klasyfikacjach:

- kobiet,
- mężczyzn,
- drużynowej.

Zwycięzcami poszczególnych klasyfikacji były osoby i drużyny, które uzyskały największą liczbę punktów łącznie ze wszystkich konkurencji. W wyniku trudnej, sportowej rywalizacji uzyskano następujące wyniki końcowe:

Klasyfikacja kobiet:

I miejsce: mł. chor. SG Irmina Sikora-Kołodziej (Centrum Szkolenia SG)

II miejsce: chor. szt. SG Joanna Przybył (Nadwiślański Oddział SG)

III miejsce: plut. SG Agnieszka Piątek (Śląski Oddział SG)

Najlepsze kobiety zawodów sprawnościowych „Bezgranicznie silni” a.d. 2019
wraz z organizatorami

Klasyfikacja mężczyzn:

I miejsce: sierż. szt. SG Ireneusz Kowalczuk (Podlaski Oddział SG)

II miejsce: mł. chor. SG Robert Sycz (Bieszczadzki Oddział SG)

III miejsce: bsm. szt. SG Andrzej Formeła (Morski Oddział SG)

Najlepsi mężczyźni zawodów sprawnościowych „Bezgranicznie silni” a.d. 2019
wraz z organizatorami

W rywalizacji drużynowej, gdzie liczył się przede wszystkim mocny, wyrównany zespół najlepiej wypadła reprezentacja Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie, która wywalczyła tytuł mistrzowski. Wicemistrzostwo powędrowało do drużyny Bieszczadzkiego Oddziału SG, a trzecie miejsce wywalczyła reprezentacja Podlaskiego Oddziału SG.

Najlepsza drużyna zawodów sprawnościowych „Bezgranicznie silni” a.d. 2019
z komendantem CSSG płk SG Adamem Pacukiem:
mł. chor. SG Irmina Sikora-Kołodziej
kpt. SG Arkadiusz Jezierski
kpt. SG Piotr Witkowski

II drużyna zawodów sprawnościowych „Bezgranicznie silni” a.d. 2019
z komendantem CSSG płk SG Adamem Pacukiem:
mł. chor. SG Bożena Zapołoch
mł. chor. SG Robert Sycz
st. sierż. SG Przemysław Żdziebko

III drużyna zawodów sprawnościowych „Bezgranicznie silni” a.d. 2019
z komendantem CSSG płk SG Adamem Pacukiem:
st. sierż. SG Magdalena Krutul
mł. chor. SG Tomasz Margielewicz
sierż. szt. SG Ireneusz Kowalczyk

Dodatkową atrakcją ostatniego dnia zawodów była wizyta funkcjonariusza Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej sierż. szt. SG Mariusza Snarskiego, trzykrotnego Mistrza Świata Federacji WPA w Trójboju Siłowym. Zaprezentował on pokaz z zakresu sportów siłowych oraz podzielił się z uczestnikami zawodów swoją wiedzą i doświadczeniem. Pokaz obejmował próby: przysiad ze sztangą, wyciskanie sztangi leżąc oraz martwy ciąg. W tej ostatniej zawodnik podniósł aż 270 kg.

sierż. szt. SG Mariusza Snarski w czasie pokazu martwego ciągu

Uroczystego zakończenia oraz wręczenia nagród zawodów sprawnościowych „Bezgranicznie silni” dokonał płk SG Adam Pacuk – Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej wraz z płk. SG Zbigniewem Klimczykiem – Zastępcą Komendanta W-MOSG oraz st. chor. szt. SG Andrzejem Dzieszkiwiczem – Wiceprzewodniczącym Zarządu Głównego NSZZ FSG. Komendant Centrum Szkolenia SG w imieniu własnym oraz organizatorów gratulował zawodnikom sportowej postawy i wyników. Jednocześnie należy podkreślić, że to właśnie dzięki determinacji i osobistemu zaangażowaniu płk. SG Adama Pacuka impreza mogła się odbyć oraz po raz pierwszy mieć charakter ogólnopolski, gdzie możliwa była jednoczesna rywalizacja zawodniczek i zawodników z całej Straży Granicznej.

Komendant CSSG płk SG Adam Pacuk w swoim stylu: „Dobra robota”

Komendant CSSG płk SG Adam Pacuk gratuluje najlepszemu z Bezgranicznie Silnych a.d. 2019 sierż. szt. SG Ireneuszowi Kowalcukowi

***

Zawody sprawnościowe „Bezgranicznie Silni” a.d. 2019 były pierwszymi tego typu w *Kalendarzu Imprez Sportowych Straży Granicznej*. Według opinii uczestników, kibiców i obserwatorów były przysłowio-
wym „strzałem w dziesiątkę”, bowiem oprócz promocji wszechstronnej
sprawności fizycznej, tak ważnej w naszej formacji, wpisują się w nowo-
czesne pojmowanie przygotowania motorycznego opierającego się o kon-
cepcję treningu funkcjonalnego. Należy mieć tylko nadzieję, że na stałe
zagości wśród imprez mistrzowskich rozgrywanych w ramach *Kalenda-
rza Imprez Sportowych Straży Granicznej*. Na pewno jest tego warta!

ppłk SG prof. zw. dr hab. n. med. Józef Piotr Knap

KGSG w Warszawie

Warszawski Uniwersytet Medyczny

**PŁK KOP DR MED. WINCENTY WŁADYSŁAW
MARKIEWICZ-DOWBOR (1883–1940) i PPOR DR MED.
JÓZEF TRZPIL (1897–1940) – BOHATEWROWIE
ODWROTU GRUPY KOP i BITWY POD WYTYCZNYM
1.10.1939 ROKU**

Dzieje służby zdrowia (zwanej dawniej w Wojsku Polskim – Służbą Sanitarną) Korpusu Ochrony Pogranicza (KOP) są przedmiotem tylko jednego opracowania¹, mimo iż jest to historia bardzo ciekawa, chwalebna i tragiczna zarazem; niewątpliwie zaś najmniej poznana z całej historii polskiej medycyny wojskowej II Rzeczypospolitej. Historia ta dotyczy np. (według własnych szacunków) około 200 lekarzy, którzy w różnych latach i w różnym okresie przeszli przez służbę w KOP. Była to służba różnej długości: od kilkumiesięcznych praktyk do służby czynnej przez 15-letni okres trwania KOP (mjr dr Stanisław Mickaniewski, kpt dr Stanisław Biliński, ppłk lek. wet. Tytus Badowski). Dotyczy także podoficerów sanitarnych (nieznajomość ich losów jest jeszcze większa), a także bratniej Służby Weterynaryjnej, która, *pro bono humano per bonum animalium*, wspólnie dbała nie tylko o zdrowie licznych zwierząt: koni (dywizjony kawalerii KOP), psów służbowych i gołębi pocztowych, ale i bezpośrednio o zdrowie ludzi, starając o jakość mięsa i zwalczając choroby odzwierzęce, a także wspólnie walczyła w roku 1939.

Jaskrawym przykładem na istnienie znacznych luk w poznaniu służby sanitarnej KOP jest postać ostatniego szefa tej służby, płka dra med. Władysława Markiewicza-Dowbora (1883–1940). Odtworzenie biografii tego wybitnego przecież lekarza-oficera, jednego z najbardziej znaczących w tej grupie oficerów WP II Rzeczypospolitej, jest zaskakująco trudne wobec ubóstwa materiałów archiwalnych². Przybliżmy jego po-

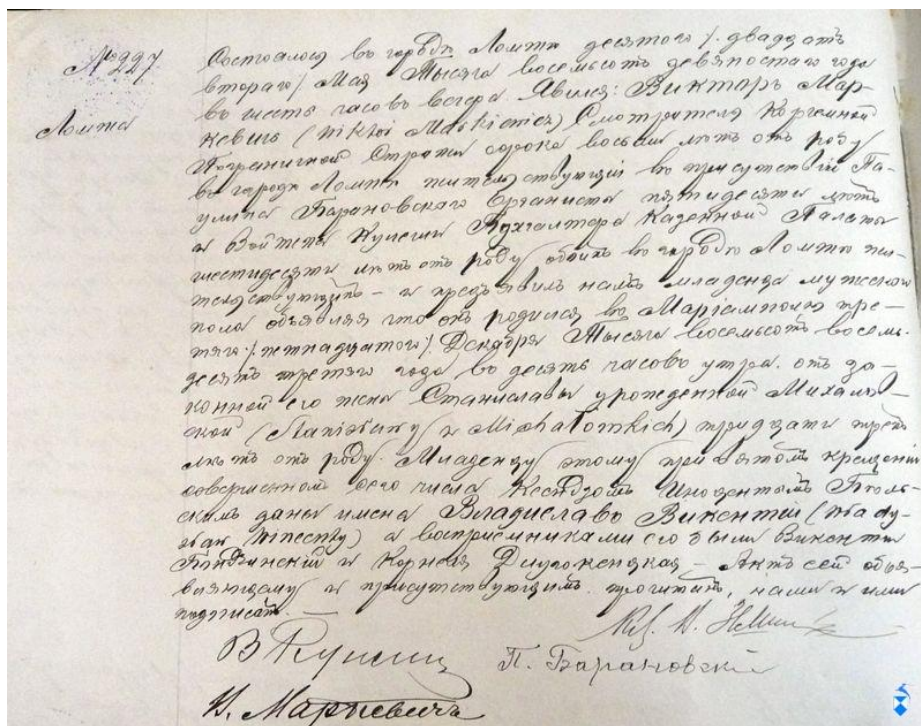
---

¹ J. P. Knap, *Służba zdrowia Korpusu Ochrony Pogranicza (1924 – do mobilizacji 1939 roku)*, Biuletyn Centralnego Ośrodka Szkolenia SG nr 4, Koszalin 2007, s. 183–213.

² Dotyczy to zarówno Archiwum Straży Granicznej (ASG) w Szczecinie (ASG, dowództwo KOP, sygn. 177/18–177/24), jak i Centralnego Archiwum Wojskowego (CAW, sygn. I.480.765). Zachowane dokumenty dotyczą głównie wieloletniego, chwalebego przebiegu kariery wojskowej. W obu archiwach, a także w zbiorach Narodowego Archiwum Cyfrowego, brak jest zdjęć płka Markiewicza-Dowbora.

stać na podstawie poczynionej kwerendy archiwalnej i poszukiwań źródłowych.

Władysław Wincenty Markiewicz urodził się najpewniej 12 grudnia 1883 roku w Mariampolu na północy Suwalszczyzny (dziś Litwa), choć najczęściej podawanym miejscem (także w jego dokumentach personalnych) jest Łomża. W roku 2012 historyk Ziemi Łomżyńskiej Adam Sobolewski, wraz z kierownikiem oddziału łomżyńskiego Archiwum Państwowego w Białymstoku panią Danutą Bzurą, odnaleźli w Archiwum w Łomży dokument z 22 maja 1890 roku (fot. 1), w którym ojciec przyszłego generała, Wiktor Markiewicz oświadcza oficjalnie i na piśmie, że syn urodził się przed niemal ośmiu laty, 12.12.1883 roku w Mariampolu. Z treści dokumentu, niejako spóźnionego substytutu aktu urodzenia, nie wynika dlaczego został on sporządzony tak późno. Rodzicami byli więc: Wiktor Markiewicz, funkcjonariusz Straży Karczemnej i Stanisława z domu Michałowska (ur. 1855 – zm. 14.09.1892 r.). Z aktu urodzenia, tym razem sporządzonego „na bieżąco”, z Archiwum Łomżyńskiego, wynika iż młodszy brat Władysława Wincentego – dr Cezary Wojciech Markiewicz urodził się 22 stycznia 1888 roku w Łomży.

Fot. 1. Dokument sporządzony 22 maja 1890 r. w Łomży pod numerem 227/1890, dotyczący aktu chrztu Wincentego Władysława Markiewicza (Archiwum Państwowe w Białymstoku, Oddział w Łomży)

Pograniczna Straż Karczemna (ros. *Korczemnaja Pogranicznaja Służba*) została powołana ukazem carskim z 24 stycznia 1875 roku (kalendarza juliańskiego) w ramach przebudowy struktur Administracji Akcyzowej (która w Królestwie Polskim działała od 15/27 lipca 1866 roku; w 1904 r. liczyła 560 strażników). Działała w strefie granicznej z Cesarstwem Austro-Węgierskim i Cesarstwem Niemiec. „Była to formacja quasi policyjna, uzbrojona, ściśle współpracująca ze Strukturami Straży Granicznej i straży ziemskiej”³. W przytoczonym dokumencie z 1890 roku Wiktor Markiewicz jest określony jako *smotritiel* tej formacji. Było to stanowisko kierownicze na szczeblu gubernialnym, podległe zazwyczaj jedynie kierownikowi gubernialnego zarządu akcyzy. Tłumaczenie na język polski określenia „*smotritiel*” jest – dla przedstawionej funkcji trudne, może być chyba oddane jako „naczelnik”, „rewizor”, „nadzorca”.

Adam Sobolewski napisał; „nie wiem od kiedy rodzina Markiewiczów zaczęła używać określenia „Dowbor”, a później „Dawbor”. Dowbor (Dawbor, Dowbór) to nazwisko pochodzenia litewskiego (Daubor), por. też np. „Dowborowicz”⁴. Nie jest to więc przydomek pozostawiany przy nazwisku przez Legionistów od ich pseudonimów. Różnice w dacie urodzenia i pisowni przydomkowego członu nazwiska utrzymują się do dziś, np. w napisach pamiątkowych (głaz pamięci w Łomży). Ponadto rodzina Markiewiczów zmieniła drugi człon nazwiska z „Dowbor” na „Dawbor” i taki przydomek widnieje na nagrobkach rodziców i krewnych pułkownika na Cmentarzu Katolickim (Parafialnym) w Łomży. Wiąże się to, jak należy sądzić, z o obowiązującą w języku rosyjskim wymową „o” nieakcentowanego jako „a”. Wiktor Markiewicz, jako dość wysoki urzędnik rangi gubernialnej, stale spotykał się z Rosjanami, którzy niewątpliwie wymawiali i z czasem pisali jego nazwisko jako Markiewicz-Dawbor. W odręcznych (nielicznych) pismach zachowanych w CAW, płk Markiewicz pisał również drugi człon swego nazwiska jako „Dawbor”.

Rodzice Władysława byli ludźmi zamożnymi. Starszy rewizor zarabiał, wg. etatów na rok 1885, łącznie 2400 rubli rocznie (1400 wynagrodzenia zasadniczego i 1000 na wyjazdy służbowe)⁵; dla porównania: profesor zwyczajny wyższej uczelni, Akademii Medyko-Chirurgicznej

³ K. Latawiec, *Administracja akcyzowa na terenie Królestwa Polskiego w latach 1866-1915* [w:] red. A. Górak, I. Łucja, D. Magiera, *Dzieje biurokracji na ziemiach polskich*, t. 1, Radzyńskie Określenie Stowarzyszeń Lokalnych, Lublin – Siedlce 2008, 261–281.

⁴ K. Rymut, *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*, t. 1, Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, Kraków 1999.

Z osiadłej w XVII wieku w Polsce sandomierskiej (Muścice k. Zawichostu) gałęzi litewskiego rodu wywodzi się gen. Józef Dowbor – Muścicki.

⁵ K. Latawiec, *Administracja akcyzowa...*, op. cit., s. 275.

w Warszawie rocznie zarabiał w 1857 roku – 1400 rubli w srebrze. Na przełomie XIX i XX wieku wybudowali okazałą, istniejącą do dziś kamienicę na rogu ulic Dwornej i Giełczyńskiej w ścisłym centrum Łomży, naprzeciw katedry. W domu tym zamieszkał z czasem powszechnie znany łomżyński lekarz, niewątpliwie krewny (stryjeczny brat?) pułkownika doktora, starszy od niego o 12 lat – dr Zdzisław Markiewicz-Dowbór (1871–1938) syn Cezarego, praktykujący jako internista i ginekolog. Najpewniej jego ojcem, o czym świadczy także wspólny pochówek w grobowcu na wspomnianym cmentarzu łomżyńskim, był dr Cezary Markiewicz-Dowbor (1838–1923), syn Teodora, łomżyński lekarz (dyplom 1867 r.) czynnie praktykujący w tym mieście co najmniej w latach 1900–1919⁶.

Władysław Markiewicz szkołę średnią ukończył w 1904 roku w Symferopolu na Krymie, zaś medycynę w roku 1910 roku (wg niektórych źródeł: w 1909 r.)⁷ na Uniwersytecie Charkowskim (założonym w 1805 r. jednym z najstarszych i najlepszych uniwersytetów rosyjskich), na którym studiowało wielu (150–200) Polaków, zaś kilkunastu profesorów medycyny było Polakami⁸. Od września 1910 do maja 1913 roku (tzw. starego stylu, czyli kalendarza juliańskiego) był lekarzem powiatu tatieżskiego gubernii kurskiej. Od maja 1913 do lipca 1914 roku (starego stylu) pracował w rządowym szpitalu „Sawicz” w Wilnie, jako asystent chirurga szpitala, dr med. Feliksa Majewskiego – ucznia czołowego polskiego chirurga, profesora Bronisława Kadera (1863–1937)⁹. Prawdopodobnie ordynator Majewski został jego teściem, Markiewicz ożenił się z Adalbertą Majewską. Małżeństwo pozostało bezdzietne.

Po raz pierwszy został zmobilizowany w roku 1914 (brak szczegółów) do armii carskiej. W 1919 roku, jako ochotnik WP, został skierowany do Armii generała Józefa Hallera i przydzielony jako kapitan-lekarz do 2 Dywizji. W niemal 70-tysięcznej armii gen. Hallera służyło wielu oficerów-lekarzy, a ten mało znany fakt został ostatnio przyczynkowo opracowany¹⁰. W doniesieniu tym nie ma jednak żadnej wzmianki o dok-

⁶ P. Szarejko, *Słownik lekarzy polskich XIX wieku*, t. 1, Towarzystwo Lekarskie Warszawskie, Warszawa 1991, s. 351 i 357.

⁷ S. Konopka, *Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na rok 1936*, Naczelna Izba Lekarska, Warszawa 1936; zob.: A. Felchner, *Pod znakiem Eskulapa i Marsa. Służba Zdrowia Wojska Polskiego (od jesieni 1918 r. do mobilizacji w 1939 r.)*, Wyd. Napoleon V, Oświęcim 2016.

⁸ A. Kijas, *Polacy na Uniwersytecie Charkowskim na przełomie XIX i XX wieku*, Acta Polono- Rūthenica nr 1/1996, s. 383–391.

⁹ CAW. Sygn. I.480.765.0162.

¹⁰ S. Maksymowicz, W służbie Marsa i Eskulapa. Życiorysy lekarzy Błękitnej Armii [w:] *Błękitna Armia gen. Józefa Hallera. Zbiór studiów*, red. M. Giętkowski i Ł. Naldowski, Muzeum Wojsk Lądowych, Bydgoszcz 2018, s. 208–224.

torze Markiewicz-Dowborze, nie ma też informacji o liczbie polskich oficerów-lekarzy w armii gen. Hallera. Autor kreśli sylwetki 7 lekarzy hallerczyków. Aż czterech z nich zginęło w 1940 roku w zbrodni katyńskiej; w tym trzech w Charkowie, podobnie jak Markiewicz. Są to: gen. bryg. dr med. Jan Garbowski (1888–1940), gen. bryg. dr med. Otton Samójłowicz-Salamonowicz (1895–1940) (pośmiertnie mianowani generałami brygady wraz z Markiewiczem, w 2007 r.), mjr doc. dr hab. med. Aleksander Ślęczka (1893–1940) wybitny neurolog z Krakowa.

Dr Markiewicz był więc Hallerczykiem; doborowa grupa oficerów wywodzących się z armii gen. J. Hallera była w Wojsku Polskim stosunkowo nieliczna. Według ustaleń P. Staweckiego i A. Felchnera¹¹ pod koniec 1921 roku na 145 generałów i 29 960 oficerów WP: 31,5% pochodziło z armii Austro-Węgier, 26,4% z armii carskiej, 26% z Legionów i POW, 8,6% z armii niemieckiej i 7,5% z „błękitnej armii” gen. Hallera. Rozkazem z nr 51 z 27 sierpnia 1919 roku, gen. Haller mianował dra Markiewicza do stopnia majora¹². Kolejnym przydziałem mjra dr Markiewicza był 13 Pułk Artylerii Ciężkiej (p.a.c.) z Dubna. Uczestniczył w prawie całej wojnie polsko-sowieckiej. Walczył na froncie wołyńskim, brał udział w wyprawie na Kijów i bojach odwrotowych. W trakcie najbardziej krwawych walk o Warszawę, 12 sierpnia 1920 roku, był pod Radzyminem. Występując o przyznanie mu Krzyża Walecznych, dowódca jednego z dywizjonów 13 pac, tak uzasadniał wniosek¹³:

„Dnia 12-go sierpnia 1920 r. w boju pod Radzyminem major lekarz Markiewicz, będąc przy 3 bat. 13 p.a.c. pod silnym ogniem artylerji i piechoty nieprzyjacielskiej z narażeniem życia opatrywał rannych kanonierów. Kiedy baterja w pośpiechu zdejmowała się z pozycji, major Markiewicz został jeszcze przez pewien czas, by dokończyć opatrunków rannych i odjechał dopiero po zabraniu rannych na wóz, będąc ścigany ogniem piechoty nieprzyjacielskiej z odległości 400 metrów.

Przez cały czas walk odwrotowych spod Kijowa major Markiewicz zimną krwią i przytomnością umysłu, krzepił ducha otoczenia swego i szeregowych.

Dowódca Dywizjonu

B... [podpis nieczytelny, J. K.] kpt

(...) Bezwzględnie zasługuje na odznaczenie Krzyżem Walecznych.

17 grudnia 1920 r.

Dowódca Dywizjonu

B. .... kpt”.

¹¹ P. Stawecki, *Polityka wojskowa Polski 1921-1926*. MON, Warszawa 1981, zob.: A. Felchner, *Po znakiem Eskulapa i Marsa...*, op. cit.

¹² W CAW zachowało się kilka dokumentów w języku francuskim, dotyczących służby dra Markiewicza w armii gen. Hallera.

¹³ CAW sygn.. I.480.765.001–003.

Kolejne etapy służby Markiewicza w WP to stanowisko Lekarza Naczelnego Centralnej Szkoły Kawalerii w Grudziądzu (od 19.09.1921 r.) i Szpital Wojskowy w Ciechocinku.

Od listopada 1928 roku ppłk dr Markiewicz był komendantem 400-łóżkowego Szpitala Obszaru Warownego Wilno. Udało mu się powiększyć liczbę łóżek szpitalnych do 500 do 1931 roku. Szpital pozostał na wysokim klinicznym poziomie, mieścił zresztą – na podstawie owocnej umowy – niektóre kliniki i katedry Uniwersytetu Stefana Batorego (chirurgii, interny, higieny). Tak o tym napisał w pamiętnikach jeden z najwybitniejszych chirurgów polskich, profesor USB Kornel Michejda (1887–1960): „(...) zakłady uniwersyteckie uzyskały w ten sposób jedyną możliwość szybkiego otwarcia swych podwoi dla chorych i studentów (...)”¹⁴. Tak zaś go ocenił dowódca Okręgu Korpusu nr III gen. bryg. Aleksander Litwinowicz (1879–1948):

„Jako Komendant Szpitala Wojskowego Obszaru Warownego Wilno wykazał wybitne zdolności organizacyjne. W czasie prac nad rozbudową wykazał bardzo wielką inicjatywę i dopomógł mi do doprowadzenia do porządku kilku nowych oddziałów.

Litwinowicz Aleksander gen. bryg.”¹⁵.

Ówczesny Szef sanitarny Dowództwa Okręgu Korpusu III płk dr Mikołaj Werakso (1884–1944) napisał krótko: „Wybitny oficer lekarz”.

Markiewicz, 12 marca 1933 roku otrzymał awans do stopnia pułkownika ze starszeństwem z dniem 1 stycznia 1933 roku i pierwszą lokatę w grupie lekarzy korpusu oficerów sanitarnych. W jego karcie personalnej, czytamy, m.in.:

- „znajomość języków: rosyjski, niemiecki, francuski;
- wyznanie: rzymsko-katolickie;
- zalety osobiste – bardzo duże;
- fizycznie – bardzo dobry;
- inteligencja – bardzo duża;
- ogólna wartość dla służby – bardzo duża;
- ideowość – wybitna”¹⁶

Rozkazem M. S. Wojsk. Biuro Pers. Nr 3110–105/zdr.34 z dnia 13 kwietnia 1934 roku, „płk. Markiewicz Władysław II”, został przeniesiony ze Szpitala OW Wilno na stanowisko Szefa Sanitarnego KOP¹⁷.

¹⁴ K. Michejda, *Wspomnienia chirurga*, oprac. i przedmowa A. Michejda, Wyd. Literackie, Kraków 1986, s. 233.

¹⁵ ASG. I.480.765.009.

¹⁶ CAW. I.480.765.0015.

¹⁷ ASG, Dow. KOP nr 177/20.

Z końcem maja 1934 roku przekazał komendę szpitala ppłk. dr. Eugeniuszowi Dobaczewskiemu (1886–1940), okuliście, dotychczasowemu lekarzowi naczelnemu garnizonu wileńskiego, późniejszemu senatorowi RP IV/V kadencji, rozstrzelanemu przez Niemców w obozie w Działdowie – i objął stanowisko Szefa Sanitarnego Korpusu Ochrony Pogranicza w Warszawie¹⁸. Już jako Szef Sanitarny KOP otrzymał rozkazem Dowódcy KOP nr 34 z dnia 5 lipca 1934 roku tzw. urlop przeniesieniowy od dnia 26 czerwca do 2 lipca 1934 roku. Zamieszkał w Warszawie w nowoczesnych i zarazem kameralnych, z przydomowymi ogródkami, budynkach, tzw. Kolonii Lubeckiego, na warszawskiej Ochocie, przy ul. Mianowskiego 3 m. 2, na parterze¹⁹.

Dowództwo KOP mieściło się wówczas w Warszawie, ul. 6 sierpnia 35. W 1934 roku KOP otrzymał nowo wzniesiony, nowoczesny gmach przy ul. Chałubińskiego 36 róg ul. Oczki, istniejący do dziś, dokąd przeniesiono się w 1935 roku. Tam pracował dr Markiewicz wraz z podległą Służbą Sanitarną. Kierownikiem referatu rewizyjno-lekarskiego, był mjr KOP dr med. Kazimierz Maresz – urodzony 9 stycznia 1893²⁰, kawaler Krzyża Walecznych, dyplom lekarza 1926 roku. W okresie od 1.11.1937 roku do 1 maja 1938 roku był absolwentem prestiżowego I Kursu Szefów Sanitarnych „wielkich jednostek” w Wyższej Szkole Wojennej. Pozostał na tym stanowisku przynajmniej do pierwszej częściowej mobilizacji alarmowej (tzw. „marcowej”) 23.03.1939 roku, będącej pierwszym etapem realizacji planu mobilizacyjnego „W” wprowadzonego w życie 30 kwietnia 1938 roku. Zgodnie z nim KOP miał skierować swój wysiłek mobilizacyjny na tworzenie nowych jednostek lub kadrowe i sprzętowe wzmocnienie już istniejących. Na tej zasadzie KOP formował 38. rezerwową dywizję piechoty. W mobilizacji sierpniowej 1939 roku mjr dr W. I. Maresz został mianowany szefem sanitarnym 38. DP rezerwy. Dywizja ta, dowodzona we wrześniu 1939 roku przez płk. Alojzego Wir-Konasa (1894–1940 Charków), została zmobilizowana przez szereg jednostek KOP z Polesia i Wołynia. Do składu etatowego brakowało jednak wiele

¹⁸ Rozk. Pers. MSWojsk. nr 11 z 7.06.1934 r., poz. 180. W tym samym dzienniku rozkazów (poz. 189) dokonano poprawy jego danych w ewidencji wojskowej. Dotąd bowiem w ewidencji wojskowej figurował jako „Władysław Markiewicz II, ur. 12 grudnia 1888 r. lub 25 grudnia 1883 r.,” zaś od tego dnia wpis został sprostowany i figurował jako „Władysław Wincenty Markiewicz, ur. 15 grudnia 1883 r.” – Dz. Pers. MSWojsk. nr 11 z 7.06.1934 r., poz. 189.

¹⁹ Spółdzielnia lokatorska, obecny właściciel kamienicy, nie posiada żadnych danych odnośnie przedwojennych mieszkańców tego lokalu. W przedwojennej Książce Telefonicznej, wymieniony jest pobliski adres, ul. Raszyńska 56 (być może wcześniejszy lokal budowanego osiedla).

²⁰ Nie należy go mylić z ppłk lek. Wiktorem Ignacym Mareszem (ur. 1895, dyplom lek. 1912) z 9 Wojskowego Szpitala Okręgowego; por. A. Felchner, op. cit., s. 269.

struktur taborów, saperów, uzbrojenia, środków transportu i służb²¹. W swej relacji z 5 czerwca 1946 roku, już wówczas podpułkownik, W. I. Maresz, opisywał braki sprzętu medycznego, kompanii sanitarnej, kolumny dezynfekcyjno-kąpielowej i wyposażenia laboratorium²².

W czasie długoletniej, niewątpliwie wzorowej służby wojskowej, dr W. Markiewicz był wielokrotnie odznaczany:

- dwukrotnie otrzymał Krzyż Walecznych, po raz pierwszy w roku 1921²³;
- Złotym Medalem Pamiątkowym za wojnę 1918–1921;
- Medalem „Polska Swemu Obrońcy”;
- Medalem 10-lecia Odzyskania Niepodległości (1928 r.);
- 28.10.1932 r., jeszcze jako komendant Szpitala O.W. Wilno otrzymał Odznakę KOP;
- w 1935 r. otrzymał Odznakę Honorową Polskiego Czerwonego Krzyża II stopnia;
- 19.03.1938 r. Dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, nadał mu honorową odznakę komendancką przysposobienia wojskowego (nr legitymacji: 3796);
- w 1937 r. otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odznaczenia Polski, „za zasługi w służbie ochrony pogranicza” zarządzeniem podpisanym przez Prezydenta J. Mościckiego i kontrasygnowanym przez gen. dyw. S. Sławoja-Składkowskiego jako premiera²⁴;
- 10.05.1938 r. otrzymał Brązowy Medal „Za Długoletnią Służbę”²⁵.

W 1935 roku ukazał się jeden z albumów serii: „Wojsko w karykaturze”, poświęcony dowództwu KOP, z rysunkami 80 oficerów i podoficerów KOP autorstwa znakomitego karykaturzysty, Jerzego Szwajcera [Jotesa] (1892–1967), wśród których przedstawiony jest płk dr W. Markiewicz-Dowbor (fot. 2)²⁶. Jest to jego jedyny wizerunek, który udało się odnaleźć.

²¹ J. R. Prochwicz, *Formacje Korpusu Ochrony Pogranicza w 1939 roku*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2003.

²² Ppłk dr K. Maresz: CAW, II/3/19, s. 193.

²³ Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych L.2028 (Dziennik Personalny 1921 nr 40, poz. 1954, s. 1546).

²⁴ Monitor Polski nr 260/1921, poz. 410.

²⁵ ASW Szczecin, Dow. KOP nr 177/24.

²⁶ Jotes (J.Szwajcer), *Dowództwo KOP*, Litografia Artystyczna W. Głowaczewski, Warszawa 1935. Seria E cyklu albumów: Jotes, *Wojsko w karykaturze*, w której przedstawił ponad 10 tysięcy karykatur żołnierzy WP z szeregu formacji i jednostek. Podpis pod karykaturą: „płk. dr. Dawbor-Markiewicz”.

Fot. 2. Płk dr Markiewicz w karykaturze Jotesa z 1935 r. Zwraca uwagę zapis nazwiska jako „Dawbor-Markiewicz”.

31 maja 1938 roku Markiewicz został przeniesiony w stan spoczynku, jako całkowicie niezdolny do służby ze względów zdrowotnych²⁷. Jego następcą został płk wszech nauk lekarskich Bronisław Fortunat Seweryn Stroński (1887–1952), Legionista, dotychczasowy (od 1.06.1935 r.) szef Sanitarny Dowództwa Okręgu Korpusu VII w Poznaniu²⁸. Przeniósł się do Warszawy, podjął prywatną praktykę lekarską. Szefem Sanitarnym KOP był 16 miesięcy. O ile powrót płka dr W. Markiewicza-Dowbora w trakcie mobilizacji sierpniowej, z rezerwy do Szefostwa KOP wydaje się sprawą oczywistą, o tyle zastąpienie przezeń płk dr B. F. Strońskiego i powrót na stanowisko szefa Służby Sanitarnej KOP nie jest jasny, a w dostępnych materiałach nie ma wyjaśnienia tej sprawy. B. F. Stroński pozostał szefem Służby Zdrowia KOP jeszcze według stanu na 23 marca 1939 roku (a więc stanu pierwszej mobilizacji)²⁹, a zapewne

²⁷ CAW, Akta personalne 26685/38.

²⁸ Absolwent Uniwersytetu Lwowskiego w 1911 r., legionista, dwukrotny kawaler Krzyża Walecznych, chirurg, od września 1939 r. zamieszkały we Lwowie, członek Lwowskiej Izby Lekarskiej. W okresie okupacji hitlerowskiej oficer AK, uczestnik Powstania Warszawskiego; por. Z. G. Kowalski, *Stroński Bronisław Ferdynand Seweryn (1887–1952), lekarz, pułkownik Wojska Polskiego*, Polski Słownik Biograficzny, t. XXIV/3, z. 182, Warszawa 2006, s. 372–374; R. Rybka i K. Stepan, op. cit. Istnieją różne wersje jego drugiego imienia. W dzienniku Personalnym Ministerstwa Spraw Wojskowych z 1.06.1935 r. (Dz. Pers. MSWojsk. nr 8/1935 z 1.06.1935, s. 36) istnieje sprostowanie imienia z „Bronisław” na „Bronisław Fortunat Seweryn”, R. Rybka i K. Stepan oraz A. Felchner (op. cit.) podają konsekwentnie „Fortunat”, tylko Kowalski (op. cit.) podaje „Ferdynand”.

²⁹ R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939. Stan na 23 marca 1939*, Księgarnia Akademicka, Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, Kraków 2006.

dłużej, do mobilizacji 24 sierpnia 1939 roku. Był oficerem zasłużonym, znanym, odsunięcie dyscyplinarne nie wchodziło w rachubę, podobnie wątpliwe jest „popadnięcie w niełaszkę”; nie otrzymał też innego przydziału. Być może nowy dowódca KOP, generał Orlik-Rückemann, chciał – na czas wojny – mieć przy sobie właśnie dra Markiewicza-Dowbora, który dłużej służył w KOP niż płk B. F. Stroński i niewątpliwie dogłębniej znał problemy formacji. Na mocy rozkazu Sztabu Głównego WP z 30 sierpnia 1939 roku dowództwo KOP, przechodząc na nową, wojenną strukturę organizacyjną (przypomnijmy, że było to już po mobilizacji alarmowej z 24.08.1939), utworzyło Grupę Operacyjną w Armii Odwodowej „Prusy” pod dowództwem gen. bryg. Jana Kruszewskiego (1888-1977) dotychczasowego dowódcy KOP. Gen. J. Kruszewski wydał 30 sierpnia jeden z ostatnich rozkaz jako dowódca KOP: „1939, sierpień 30, Warszawa. Zarządzenie dowódcy KOP gen. bryg. Jana Kruszewskiego w sprawie nowej organizacji dowództwa KOP”³⁰. W rozkazie tym czytamy m.in.:

„Zarządzam wprowadzenie w życie nowej organizacji dtwa KOP według załączonych etatów.

W wypadku zarządzenia mobilizacji powszechnej polecam przystąpić niezwłocznie do wykonania czynności wskazanych w punkcie V niniejszego rozkazu.(...)

II. O r g a n i z a c j a s ł u ż b (...)

4) Szefostwo Sanitarno-Wet. składa się z: Szefa, Ref. Sanit. i Zaopatrzenia, Ref. Wet.

Szczegóły podaje załącznik nr 7 (...).”

Rozkaz ten oznaczał więc złączenie odrębnych dotąd służb, sanitarnych i weterynarii w jedno Szefostwo Sanitarno-Weterynaryjne, przy czym dotychczasowy szef Służby Weterynaryjnej podlegał odtąd Szefowi – oficerowi-lekarzowi medycyny. Długoletnim, pełniącym tę funkcję od powołania KOP-u w 1924 roku, aż do wybuchu wojny, był ppłk lekarz weterynarii Tytus Daniel Badowski (ur. 3.01.1885 r.), dwukrotny kawaler Złotego Krzyża Zasługi.

Nowym dowódcą KOP został dotychczasowy zastępca gen. J. Kruszewskiego – gen. bryg. Wilhelm Orlik-Rückemann³¹, który wraz z Dowództwem i sztabem KOP udał się nocą 5 na 6 września do Pińska. Tegoż dnia, być może wraz z nim, do Pińska pojechał też – przez Brześć – płk dr w. Markiewicz, choć inne dane mówią o wyjeździe lekarza do Pińska już 3 września. Pińsk był przepelniony ponad miarę uchodźcami i ewakuowanymi jednostkami nieliniowymi WP, dlatego dowództwo

³⁰ ASG., Sygn. 541.1012.

³¹ Por. Cz. Grzelak, op. cit.; J. Prochwicz, op. cit.

KOP przeniosło się na wschód, do Dawidgródka, następnie – po agresji sowieckiej do Stolina i Morocznej.

W niedzielę 17 września 1939 roku, wczesnym rankiem nastąpiła agresja Związku Sowieckiego na Polskę. Stacjonujący w Dawidgródku gen. W. Orlik-Rückemann na wiadomość o wkroczeniu Armii Czerwonej wydał rozkaz (do jednostek, z którymi udało się nawiązać łączność) stawiania oporu i koncentracji na zapleczu fortyfikacji na rzece Styr, w rejonie Moroczna – Lubieszów – Siedliszcze. Zgodnie z rozkazem w rejon zaczęły napływać jednostki KOP. 19 września Rückeman opuścił zagrożony przez Sowieców Stolin i przeniósł się do Morocznej. Tegoż dnia spotkał się w Morocznej z dowódcą GO „Polesie”, gen. bryg. Franciszkiem Kleebergiem, który stacjonował w pobliskim Lubieszowie. 21 września generał W. Orlik-Rückemann jako dowódca KOP powołał rozkazem improwizowane Zgrupowanie KOP. Ześrodkowane było ono wśród podmokłych terenów i lasów Polesia, w dorzeczu Styru, Stochodu i Prypeci, w rejonie Kuchecka Wola – Kuchcze – Chrapin – Moroczna. Liczyło około 8700 żołnierzy, w tym niemal 300 oficerów. Powołane rozkazem, ściśle Dowództwo stanowili:

- gen. bryg. Wilhelm Orlik-Rückemann – dowódca
- płk dypl. Ludwik Bittner – zastępca dowódcy
- mjr dypl. Lucjan Gawroński – szef sztabu
- płk dr med. Władysław Markiewicz-Dowbor – szef służby sanitarnej.

W swym sprawozdaniu złożonym w 1940 roku Rządowi RP na uchodźstwie gen. W. Orlik-Rückemann napisał: „W ciągu dnia 17.09. przeorganizowałem duży i ciężki pokojowy sztab dtwa KOP-u na sztab polowy. Nakazałem spalenie i zniszczenie reszty aktów i zbędnych sprzętów, które z Pińska nadeszły na barce do Dawidgródka”³².

Rozpoczął się 13-dniowy uporządkowany odwrót Zgrupowania KOP, które historia związała odtąd trwale z nazwiskiem dowódcy, generała W. Orlik-Rückemanna. Przebyło ono, w zależności od nadgranicznej lokacji tworzących go oddziałów, od 380 do 447 kilometrów. Wśród 13 dni przemarszu, 6 do 7, odbywało się w nocy. 23 września, na kolejnym etapie odwrotu, znaczonego ciągłymi walkami i nalotami lotniczymi, w Kamieniu Koszyrskim, generał dokonał przegrupowania jednostek: „przeprowadzam odprawę, na której są obecni między innymi: płk Bittner – mój z-ca, płk Różycki i ppłk Sulik, oraz sztab grupy KOP. Na odprawie tej podaję swoje zamierzenia, ustalą organizację grupy, przy czym zarządzam wyrównanie częściowe uzbrojenia, amunicji i wyposa-

---

³² W. Orlik- Rückemann, *Sprawozdanie z działalności podczas wojny* [w:] R. Szawłowski, op. cit., t. 2, s. 94–118.

żenia oddziału. (...) Rozdzielam żołnierzy i oficerów bez przydziału oraz nadmiar oficerów ze sztabu KOP (intendentów, lekarza, żand.)”.

Tak więc i dr W. Markiewicz został przydzielony do jednego z oddziałów (którego?), nie przestając ponosić odpowiedzialności za całość spraw medycznych i sanitarnych Zgrupowania. Uczestniczy w całej „poleskiej odysei” Grupy KOP, którą można by również za rosyjskim pisarzem Aleksym Tołstojem nazwać; „drogą przez mękę”. Ale odwrotną epopeję najtrafniej określił pionier badań nad wrześniem 1939 roku na wschodzie, Ryszard Szawłowski³³. Nazwał ją **anabazą**: „Ogółem oddziały Grupy Gen. Rückemanna pokonały przeciętnie, w okresie dwu tygodni, 420 kilometrów, niektóre zaś prawie 450. Była to, na polskie warunki, istna »anabaza«”. Starogreckiego słowo „anabaza” (*anabasis*), do którego znakomicie odwołał się prof. Szawłowski, oznacza osławiony przez słynnego historyka Ksenofonta (431–354 p.n.e.)³⁴ i później przez Diodora Sycylijskiego (80–20 p.n.e.)³⁵ heroiczny odwrót 10 tysięcy żołnierzy greckiej armii Cyrusa z Mezopotamii do wybrzeży Morza Śródziemnego. Współcześnie, tamte dni września 1939 roku i tragiczne uwarunkowania odwrotu opisał naoczny świadek, wówczas dziecko, wybitny pisarz, Ryszard Kapuściński (1932–2007)³⁶.

Inny uczestnik odwrotu, nie-lekarz, dowódca baonu KOP „Ludwikowo” kapitan Andrzej Bronisław Szumliński (ur. 1896, kawaler KW), napisał między wierszami o roli służby zdrowia: „W walkach ponosiliśmy duże straty w rannych i zabitych, z każdym dniem stany nasze gwałtownie się zmniejszały. (...) Rannych zmuszeni byliśmy zostawiać w czasie odwrotu po wiejskich szkołach, ponieważ nie było w polskich rękach już żadnego szpitala, gdzie byśmy mogli kierować rannych. Zbierano rannych w grupy od czterdziestu do pięćdziesięciu ludzi i pod opieką sanitarną zostawiano ich do dyspozycji wojsk sowieckich”³⁷.

Ilu oficerów – lekarzy uczestniczyło w odrocie Zgrupowania KOP gen. W. Orlik-Rückemanna? Nie wiemy, podobnie jak nie znamy liczby podoficerów sanitarnych. Znamy niewątpliwie nazwiska trzech lekarzy:

³³ R. Szawłowski (<Karol Liszewski>), *Wojna polsko-sowiecka 1939*, Wyd. Neriton, t. 1, Warszawa 1995, s. 188.

³⁴ Ksenofont, *Wyprawa Cyrusa (Anabaza)*, Czytelnik, Warszawa 2003.

³⁵ P. Głogowski, *Wyprawa Cyrusa i odwrót dziesięciu tysięcy w przekładzie Diodora (14.19–31.37.1–4). Przekład i komentarz*, Symbolae Philologorum Posnaniensium Graece et Latinae, XXVIII, 2018, s. 5–32.

³⁶ R. Kapuściński, *Z Pińska na koniec świata*, „Rzeczpospolita. Magazyn Plus-minus”, 18.12.2004.

³⁷ A. Szumliński, *1946 r., czerwiec 24. Kielce. Relacja (sprawozdanie) dowódcy baonu KOP „Ludwikowo” z Brygady KOP „Polesie” majora (w 1939 r. w stopniu kapitana) Andrzeja Szumlińskiego* [w:] oprac. Cz. Grzelak, *Wrzesień 1939 na Kresach w relacjach*, Wyd. Neriton, Warszawa 1999, s. 103–108.

por. KOP dr med. Włodzimierza Władysława Eugeniusza Bieńka (ur. 17.04.1908 r.) z Batalionu Fortecznego „Sarny”, płk KOP dr med. Władysława Markiewicz-Dowbora, ppor. rez. dr med. Jozefa Trzpil oraz wiemy o nieznanym z nazwiska lekarzu – podchorążym z batalionu KOP „Kleck”, ciężko rannym pod Szackiem, o którym mowa w przytoczonej poniżej relacji por. Antoniego Sobczyka. O innych możemy jedynie domniemywać, kierując się dwoma przesłankami:

1. Spisem jednostek, które weszły w skład improwizowanego Zgrupowania KOP³⁸, a więc i:
2. Nazwiskami lekarzy tych jednostek, po odliczeniu tych lekarzy, którzy w ramach planu „W” z 30.04.1939 roku, odeszli wraz ze znaczną częścią kadry dla odtwarzania jednostek na przyszłym froncie z Niemcami.

Tak przeprowadzony, wiarygodny, szacunek nie pozwoli niestety na ustalenie lekarzy rezerwistów wcielonych mobilizacyjnie do uszczuplonych składów KOP na granicy z Rosją Sowiecką. Z analizy powyższych założeń wynikać może, iż w Zgrupowaniu gen. Rückemanna było co najmniej 10 lekarzy medycyny. Byli to prawdopodobnie cofający się ze swymi oddziałami z północy i z obu brzegów Prypeci: kpt. dr med. Dariusz Zbigniew Kowalski (ur. 1905) z batalionu KOP „Kleck”, lekarze Brygady KOP „Polesie” tworzonej przez 3 bataliony: kpt. dr Władysław Woliński (1896–1940) – być może przeniesiony do baonu KOP „Ludwikowo” po 23.03.1939 roku z 6 PAC we Lwowie, mjr dr med. Ignacy Reiwier (ur. 1897) z batalionu KOP „Sienkiewiczze”, kpt. dr med. Edward Bronisław Reichert (ur. 1897) z batalionu KOP „Dawidgródek”, kpt. lek. Stanisław Lakmut (1896–1940), zmobilizowany do tego baonu oraz rezerwista, lekarz z Baranowicz, por. dr Michał Kołosowski (1908–1940), najpewniej zmobilizowany do brygady KOP „Polesie” (choć inne dane mówią o 78 pp). Z południa nadciągnęli ze swymi jednostkami: kpt. dr med. Franciszek Henryk Gesing (ur. 1903) z Batalionu Fortecznego KOP „Małyńsk”, kpt. lek. Kazimierz Jakub Kamiński (ur. 1906) z batalionu KOP „Bereźne” i kpt. dr med. Kazimierz Józef Szulc (ur. 1904) z batalionu KOP „Rokitno”.

Do liczby tej należy dodać jeszcze lekarzy dwóch dużych oddziałów KOP będących w odwrocie na południe i nieco za Zgrupowaniem KOP gen. W. Rückemanna. To 3. pułk piechoty KOP płka KOP Zdzisława Zajączkowskiego, zmobilizowany 24.08.1939 roku, głównie z pułku KOP „Głębokie” – oraz 135. pułk piechoty rez. zmobilizowany na bazie Centralnej Szkoły Podoficerskiej KOP w Osowcu i dowodzony przez pod-

---

³⁸ Wymienia je szczegółowo J. R. Prochwicz, op. cit., s. 250 i n.

pułkownika KOP Tadeusza Tabaczyńskiego, dotychczasowego komendanta szkoły.

Ich anabaza jest jeszcze bardziej tragiczna niż głównych sił KOP. Ale ich ofiara – i zagłada – nie poszły na marne. Oba pułki walcząc na południowym skrzydle Zgrupowania KOP, zabezpieczyły jego koncentrację i uniemożliwiły uderzenie nań sowieckiej 87. Dywizji Strzeleckiej³⁹. Oba pułki, zaangażowane początkowo w walki z Niemcami w rejonie Osowca i Augustowa, zostały 10.09. (135 pp) i 13–14.09. (135 pp) ewakuowane transportami kolejowymi, nękanymi nalotami Luftwaffe, na południowy-wschód i rozładowane w okolicach Kostopol – Równe. Na wiadomość o inwazji sowieckiej rozpoczęły odwrót na zachód, w kierunku Kowla i Bugu, zbierając inne znajdujące się w okolicy jednostki. Łącznie, te dobrze uzbrojone oddziały, liczyły początkowo wg R. Szawłowskiego⁴⁰, nawet 9.000 żołnierzy (co wydaje się liczbą zawyżoną). Liczba ta szybko malała podczas odwrotu z powodu znacznych strat w zabitych i rannych w trakcie walk, z powodu rozpuszczenia do domów żołnierzy narodowości ukraińskiej i – wręcz – ich dezercji. Jako pierwszy maszerował 3 pp KOP, który po walce z ukraińskimi dywersantami zdobył miasteczko Kołki nad Styrem. Zaatakowany przez przeważające siły wroga (czołgi, artyleria, lotnictwo) został rozбитo, ponosząc bardzo ciężkie straty i przestał istnieć⁴¹.

Uczestnik walk, podpułkownik Jan Lachowicz (1896–1973), weteran trzech wojen, czterokrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych, późniejszy generał brygady Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, przyrównał siłę ognia nieprzyjaciela do bitwy pod Verdun. W swych obszernych wspomnieniach z roku 1984 oddał trud służby zdrowia i gehennę rannych. Ewakuowany kolejną pułk został zbombardowany na stacji Baranowicze – Centralna przez niemieckie bombowce: „(...) Budynek stacyjny i kilka domów obok paliło się. Lekarze z pociągów i sanitariusze poszli ratować rannych wśród ludności cywilnej. (...)”. W trakcie okrążenia i ognia sowieckich czołgów i haubic: „(..) Telefonista oddaje mi słuchawkę. Mówi kpt. Kucharski głosem bardzo zdenerwowanym, że ma dużo rannych i zabitych i że w takim ogniu artyleryjskim nie był nawet pod Verdun. (W pierwszej wojnie światowej był szeregowcem w armii niemieckiej)”. Gdy zostaje kontuzjowany: „(...) Nadbiegł dr Pakuła z pytaniem – co, ranny? (..) odprowadził mnie za krzak. Długo tam siedziałem, trzymając się gałęzi, a dr Pakuła czuwał przy mnie. (...)”. Noc z 22 na 23 września: „(...) Straty w baonie były duże. Według prowizorycz-

³⁹ Cz. Grzelak, op. cit., s. 386, 392; J. Prochwicz, op. cit., s. 266–269.

⁴⁰ R. Szawłowski, op. cit., t. I, s. 199.

⁴¹ Sięgające „około 50% stanu szeregowych i 75% stanu oficerów” – *Relacja por. Pawlaka Stefana z 3 p.p. KOP* [w:] R. Szawłowski, op. cit., t. II, s. 160–161.

nych obliczeń dców kompanii wyniosły one 35 zabitych i około 80 rannych. (...) Najbardziej bolesną wiadomością było to, że pozostawiono ciężko rannych na punkcie opatrunkowym. Lekarz i dcy kompanii twierdzili, że ewakuacja ich była niemożliwa z braku noszy i szybkiego wycofywania się. W niewoli, w więzieniu w Kowlu, przebywał razem z por. dr Pakułą. Obserwował na placu polskich jeńców, szeregowców. „(...) Byli czyści a nawet ogoleni (...) Oni mieli nawet humor. (...) eks-sanitariusz sprzedał bojcowi za paczkę papierosów kankę od hegara. (...) Kiedy bojec zaciekawiony, zgodził się na transakcję, nasz sanitariusz wsadził mu do ust kankę, końcem, który normalnie wsadzało się do odbytnicy chorego, kazał mu palić papierosa i wypuszczać dym pokręcając kurkiem. O widzisz – powiedział w języku ukraińskim, to taki przyrząd, który nazywa się: „chociesz kurysz – chcesz ne kurysz!”⁴².

W składzie zgrupowania ppłka Zajączkowskiego było kilku lekarzy. Nie znamy wszystkich. Naczelnym lekarzem 3 pp KOP był, pochodzący z baonu KOP „Podswile”, kpt KOP dr med. Antoni Ignacy Gmerek (1901–1940), jedna z najpiękniejszych postaci polskiej medycyny wojskowej⁴³, autor całkiem pionierskiej rozprawy doktorskiej poświęconej grypie⁴⁴. Wzięty do niewoli 23.09. po kapitulacji 33 pp KOP, został zamordowany w Charkowie. Kolejnym był wspomniany przez płk Lachowicza, por. KOP lek. med. Stanisław Pakuła (1910–1940)⁴⁵. Zamordowany w lesie Katyńskim.

Zagłady uniknął 135 pp KOP rez., który nocą 22 września wybrał inną drogę odwrotu, kierując się na północ. Zgrupowania KOP gen. Rükemanna także nie osiągnął, został zdziesiątkowany w samotnym odwrocie. Resztki pułku dotarły do SGO „Polesie” gen. Kleeberga i wzięły udział w bitwie pod Kockiem. Znaczony ciągłymi walkami i ofiarami w ludziach odwrót obszernie opisał kapitan KOP Jan Konopka II (ur. 1910). Oto wybrane fragmenty: „Od 19 września 1939 r. pułk poruszał się wśród dokuczliwej strzelaniny, a w większych miejscowościach zorganizowanego oporu miejscowych band i grup partyzanckich, odbywając długie i wyczerpujące marsze, bez zorganizowanego zaopatrzenia, które od chwili wyruszenia z Osowca nie istniało. (...).

⁴² J. Lachowicz, *Bitwa 3 pułku piechoty Korpusu Ochrony Pogranicza z wojskami sowieckimi we wrześniu 1939 roku* [w:] R. Szawłowski, *Wojna polsko-sowiecka 1939*, t. 2, Wydaw. Neriton, Warszawa 1995, s. 137–159.

⁴³ K. Gmerek, *Gmerek Antoni Ignacy. Wspomnienia o kpt. lek. Antonim Gmerku, oficerze z Batalionu KOP „Podswile”* [w:] wstęp i red. A. Ochał, *Żołnierze Korpusu Ochrony Pogranicza i Straży Granicznej – ofiary Zbrodni Katyńskiej*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2016, s. 147–155.

⁴⁴ Obronionej na Uniwersytecie Warszawskim, por. Knap, op. cit.

⁴⁵ W marcu 1939 młodszy lekarz 85n pp z Nowej Wilejki, zmobilizowany do baonu KOP „Słobudka”, finalnie w 3 pp KOP.

Ogólna sytuacja pułku w tym okresie [18–24 września – przyp. J. K.] była następująca:

- kierunki ruchu na południe zamknięte przy nacisku oddziałów sowieckich od wschodu,
- pułk (bardzo dużo i forsownie maszerując oraz nie mając zaopatrzenia) był ogromnie przemęczony i głodny,
- zewsząd był ostrzeliwany przez miejscową ludność i grupy partyzantów,
- wystawiony na ostrzeliwanie i nękanie przez lotnictwo (...).

W tym stanie i warunkach pułk doszedł 24 września koło południa w rejon Maniewicz” (...) i zatrzymał się w okolicy miejscowości Gródek i folwarku Głębokie. „W momencie tym nastąpił niesłychanie silny atak lotniczy na pozbawione wszelkiej osłony II i III baony. Grupa około 40 samolotów bombowych przez pół godziny bezkarnie bombardowała i ostrzeliwała na postoju II baon i będący w jego sąsiedztwie w kolumnie marszowej i otwartym terenie III baon. Baony II i III zostały rozbite, ponosząc bardzo duże straty w ludziach i taborze, w którym wybito prawie wszystkie konie. Do godz. 24.00 baony przeorganizowały się w lesie w rejonie folwarku Głęboki oraz zbierały rannych. Do punktu opatrunkowego III baonu w Głębokiem zniesiono ponad 130 rannych i pod opieką lekarzy pozostawiono nadchodzącym oddziałom sowieckim. (...)

W walkach z samolotami w rej. Gródka wyróżnił się d-ca 2. kompanii cekaemów por. Nejrzanowski, czterokrotnie ranny, oraz kpt. dr Krelowski, który w najcięższym ogniu ratował osobiście rannych”⁴⁶.

Niejednokrotnie później cytowany, powyższy fragment, wymienia jednego z najbardziej bohaterskich lekarzy wojny obronnej 1939 roku⁴⁷. To kpt KOP dr med. Eustachy Jan Krelowski (niekiedy błędnie wymieniany jako Jan lub Janusz), urodzony 20.09.1903 roku, I promocja Szkoły Podchorążych Sanitarnych w Warszawie, dyplom lekarski – UW 1928 roku. Kolejnym lekarzem, w I baonie 135 pp, był ppor. rez. dr med. Jerzy Klein (ur. 22.02.1897), który zginął już 7 września w walkach pułku z Niemcami pod Osowcem⁴⁸.

I wreszcie Wytyczno. Bitwa, bardzo krwawy finał poleskiej odysei Grupy KOP generała W. Orlik-Rückemanna. Bitwa wciąż zbyt mało po-

⁴⁶ J. Konopka, 1947 r., lipiec 23. *Relacja kapitana Jana Konopki, dowódcy 3. Baonu 135. Pułku piechoty rezerwy* [w:] wybór i oprac. Cz. Grzelak, *Wrzesień 1939 na Kre-sach w relacjach*, Wydaw. Neriton, Warszawa 1999, s. 306–318.

⁴⁷ Poświęcenie Krelowskiego było przytaczane nawet w PRL, choć oczywiście bez podania do kogo należały nieprzyjacielskie bombowce; por. J. Wojtkowiak, *Lancet i karabin*, Wyd. MON, Warszawa 1973, s. 147.

⁴⁸ Nie należy go mylić z por. rez. lek. stomat. Juliuszem Klejnem (1909–1940), zamordowanym w Katyniu.

znana odnośnie przebiegu, strat obu stron, pełnej listy polskich jeńców pomordowanych przez Sowietów, spisu pododdziałów i nazwisk tych, co przebili się do SGO „Polesie” generała Kleeberga, mimo poświęceniu jej wiele uwagi przez historyków w swych monografiach⁴⁹. Jest tak zapewne dlatego, że jak pisze płk prof. Grzelak: „Niezmierznie trudno jest dzisiaj odtworzyć dokładnie obronę Grupy KOP w rejonie Wytyczna. Relacje polskie i źródła sowieckie w tej materii są niejasne, a czasem sprzeczne”⁵⁰. Próbujmy pozbierać fakty, gdyż nie wiemy kiedy i gdzie, w jakiej fazie bitwy, zostali wzięci do niewoli doktorzy Markiewicz i Trzpił, a także być może i niektórzy inni lekarze Zgrupowania.

W trakcie zwycięskiej bitwy o Szack, służba sanitarna KOP wypełniła z honorem swe obowiązki. Jak wspomina mjr Antoni Żurowski: „Gdy wchodziliśmy do Szacka na szosie i poboczach grobli oraz na łące przy jeziorze leżeli ranni i zabici żołnierze sowieccy. Nasi sanitariusze udzielali rannym pierwszej pomocy (...)”⁵¹. Inaczej postąpili Sowieci.

Znakomite i upokarzające dla strony sowieckiej (rozbitcie i rozproszenie oddziałów sowieckiej 52. Dywizji Strzeleckiej), lecz nie do końca wykorzystane zwycięstwo w Bitwie o Szack, stało się początkiem serii morderstw, zarówno zbiorowych nad wziętymi do niewoli jeńcami i rannymi polskimi, jak i nad pojedynczymi schwytanymi Polakami. Dokonywane były one zarówno przez żołnierzy Armii Czerwonej, jak i przez nacjonalistów ukraińskich. Bezpośrednio po zwycięskiej bitwie oddziały KOP kierowały się, stale w kontakcie ogniowym z wrogiem, ku zbawczym przeprawom na Bugu. Doszło jednak wówczas do wzięcia do niewoli polskich żołnierzy.

Płk KOP Jan Dyszkiewicz z Brygady KOP „Polesie” relacjonował: „W czasie gdy baon KOP »Kleć« i Brygada KOP »Polesie« dochodziły o świcie do przeprawy na Bugu, na tabor nocujący w lesie na wschód od Mielnik wyszło natarcie oddziałów sowieckich i po krótkiej wymianie strzałów tabor został wraz ze znajdującymi się przy taborze oficerami i szeregowymi wzięty do niewoli sowieckiej. Wszystkich oficerów, chorążych i kilkunastu podoficerów (od 25 do 30 osób) bolszewicy z miejsca rozstrzelali w Mielnikach. W skład grupy oficerów i podoficerów rozstrzelanych wchodzili przeważnie oficerowie i podoficerowie, którzy

⁴⁹ Cygan, 1990; R. Szawłowski, 1995; J. Pomorski, 1998; Cz. Grzelak, 1999, 2001; J. Prochwicz, 2003.

⁵⁰ Cz. Grzelak, *Szack i Wytyczno*, Wydaw. Bellona. Warszawa 1999; Cz. Grzelak, *Kresy w czerwieni...*, op. cit. 2001, s. 449. Przebieg bitwy pod Wytycznem najdokładniej przedstawił Cz. Grzelak na podstawie wszystkich dostępnych materiałów, w tym na podstawie wykorzystanych przez siebie po raz pierwszy meldunków sowieckich spoczywających w Rosyjskim Archiwum Wojskowym (RGWA) w Moskwie.

⁵¹ A. Żurowski, *W walce z dwoma wrogami*, Warszawa 1991, s.109–110.

pełnili w oddziałach KOP służbę: kwatermistrzów, oficerów materiałowych, płatników oraz kilku oficerów z detwa KOP”⁵². Ze sztabu Dowództwa Zgrupowania KOP, byli to:

- Płk KOP Józef Bohdan Ferencowicz (1890–1939) do wybuchu wojny szef Urzędu WF i Przysposobienia Wojskowego Dowództwa KOP, jeden z najstarszych legionistów, żołnierz I kompanii kadrowej w 1914 roku, kawaler Krzyża Niepodległości i 4 razy Krzyża Walecznych.
- Mjr KOP Szymon Józef Mayblum (1895–1939), I zastępca dowódcy Dywizjonu Żandarmerii KOP, odznaczony KN i 2 razy Krzyżem Walecznych.

Pomordowanych grupowo lub pojedynczo jest znacznie więcej. Ich mogiły są odkrywane, ewidencjonowane i opracowywane archeologicznie i antropologicznie od roku 2002 do dziś, głównie przez nieżyjącego już prof. Andrzeja Kolę z Uniwersytetu Toruńskiego i jego zespół⁵³. Zamordowanych w Mielnikach zidentyfikowano i pochowano uroczyście w roku 2002 – 18 żołnierzy KOP, zaś w roku 2014 – kolejnych 7 kopistów i 1 funkcjonariusza Policji Państwowej. Wśród odnalezionych nie było żadnego lekarza.

Kolejnym lekarzem wziętym do niewoli pod Wytoczmem, zamordowanym w Charkowie (Lista Starobielska NKWD 3334) i spoczywającym tam na Polskim Cmentarzu Ofiar Totalitaryzmu [tabliczka epitafijna nr 3318], jest ppor. rez. dr med. **Józef Trzpil** (1897–1940) syn Jana.

Fot. 3. Ppor. dr med. Józef Trzpil (1897–1940)
[Muzeum Katyńskie, fot. nr 1228 IC,
na odwrocie niebieskim długopisem podano niektóre
dane z życia dr Trzpila]

⁵² J. Dyszkiewicz, *Relacja podpułkownika Jana Dyszkiewicza o działalności Brygady KOP „Polesie”*, bez daty i miejsca sporządzenia [w] wybór i oprac. Cz. Grzelak, *Wrzesień 1939 na Kresach w relacjach*, Wyd. Neriton, Warszawa 1999, s. 108–118.

⁵³ A. Kola, D. Siemińska, A. Kuczyński, J. Bednarek, M. Siemiński, *Groby żołnierzy polskich z 1939 roku w Szacku i okolicy w świetle badań archeologicznych*, Biuletyn Fundacji generał Elżbiety Zawackiej, XXVII, Toruń 2015, s. 65, 42–67.

Fot. 4. Ppor. WP dr med. Józef Trzpil na ćwiczeniach wojskowych (stoi w środku) [Muzeum Katyńskie]

Urodzony 13.02.1897 roku w Podzamczu koło Maciejowic, pow. Garwolin. Służbę wojskową rozpoczął w I Korpusie Polskim na Wschodzie działającym w latach 1917–1918 w Rosji pod dowództwem gen. J. Dowbór-Muścickiego. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, otrzymał stopień podporucznika ze starszeństwem 1 grudnia 1920 roku. Absolwent medycyny UW i podchorąży rezerwy SPSan. W II RP służył w 2 pap i szpitalu wojskowym w Radomiu. Przeniesiony do rezerwy z przydziałem mobilizacyjnym do 9 WSO w Brześciu nad Bugiem i ewidencją w Powiatowej Komisji Uzuppełnień w Łunińcu. Ostatnim jego miejscem zamieszkania i pracy była Hajnówka, gdzie prowadził Ośrodek Zdrowia. W roku 1939 skierowany do 1 pułku artylerii przeciwlotniczej (paplot) stacjonującego w Warszawie (dowódca: płk Kazimierz II Baran, naczelny lekarz medycyny: mjr dr Jan Żyźniewski: ur. 1893, kawaler KW). Pułk ten zgodnie z planem mobilizacyjnym sformował 26 pododdziałów skierowanych na wsparcie różnych jednostek WP w Kraju⁵⁴. Do którego z nich trafił dr Szpil oraz kiedy i jak dołączył do grupy KOP generała W. Orlik-Rückemanna?

Ciekawe, że w pionierskiej publikacji Janusza Pomorskiego, ukończonej w roku 1991 po 10 latach pracy, tuż przed śmiercią autora (lecz

⁵⁴ W. Kostecki, *Ofiary katyńskie ziemi garwolińskiej*, „Zeszyty Historyczne Ziemi Garwolińskiej” nr 16/2010, s. 4–11.

opublikowanej dopiero w 1998 r.), podane jest, że „w kilka dni po bitwie (...) w Wólce Wytyckiej zmarł z ran ppor. rez. lek. Józef Trzpil”⁵⁵, a ta błędna informacja była i jest powtarzana (m.in. w wydaniu z 1995 r., podstawowej monografii R. Szawłowskiego, czy w opracowaniu dziejów wsi Wytyczno). Nie wiemy, skąd wzięło się to przekłamanie. Być może wyjaśnienie znajdujemy w informacji podanej przed laty przez R. Szawłowskiego, przytaczającego relację por. Antoniego Sobczyka z batalionu KOP „Kleck”, uczestnika bitwy pod Szackiem. Jedna z kompanii batalionu, dowodzona przez majora Jana Dulębę, dokonała nocą 28/29 września ataku na pancerne rozpoznanie przeciwnika. „Nagłym uderzeniem granatami (prawdopodobnie wiązkami granatów) zdobyto pięć czołgów, które następnie podpalono, oraz znaczną ilość amunicji. Piechota sowiecka wycofała się do lasu, pozostawiając zabitych i rannych. Straty własne kompanii określone są jako małe, mianowicie pięciu zabitych (w tym plutonowy Edward Matuszek) i ciężko ranny lekarz-podchorąży”⁵⁶.

Być może, ten właśnie – nieznanym z imienia i nazwiska – lekarz, ewakuowany został do Wólki Wytyckiej, gdzie zmarł i został pomyłony z dr. Trzpilem. Kwalifikowana ewakuacja medyczna szeregu rannych spod Szacka, choć utrudniona przez forsowanie Bugu⁵⁷, jest faktem. Oto np. por. dr Włodzimierz Władysław Bieniek (ur. 1908), lekarz baonu fortecznego KOP „Sarny”, bohaterski uczestnik ewakuacji batalionu spod granicy aż po bitwę pod Wytycznem, doczekał się kilku chlubnych wzmianek w wyczerpującej relacji z roku 1995 żołnierza tegoż batalionu i uczestnika całego odwrotu, Stefana Kotuły, przydzielonego po bitwie

---

⁵⁵ J. Pomorski, *Korpus Ochrony Pogranicza w ochronie Rzeczypospolitej 1924–1939*, Wyd. Ajaks, Pruszków 1998, s. 100.

⁵⁶ A. Sobczyk (podobnie w relacji ppłk Dyszkiewicza): „*W walce poległ plut. Edward Matuszek i czterech żołnierze, a kilku zostało rannych*”.

⁵⁷ Dowództwo KOP przeprawiło się przez Bug w rejonie Grabów-Zbereże (ponad 10 km na południe od Włodawy) wraz z osłabionymi siłami brygady KOP „Polesie” pod dowództwem ppłk Sulika, zaś inne jednostki brygady w miejscowościach Koszary i Adamczuki, i zatrzymały się: dowództwo KOP i zgrupowanie ppłk Sulika na wschód i południe od Kosynia, zaś resztki Brygady „Polesie”, 10 km na północ od Kosynia, między Sobiborem a Osową (j.w.). Przeprawy, toczone przez cały czas w walce z naciskającymi siłami sowieckiej 52 DS, trwały rankiem i przedpołudniem 29 września. [Por. Cz. Grzelak, op. cit.; J. R. Prochwicz, op. cit.]. Rankiem 1 października przeprawiają się przez Bug pod Opalinem, jednak bez łączności z grupą KOP gen. Rückemanna i nawet nieświadome jej istnienia, resztki 135 pułku piechoty ppłk. KOP Tadeusza Tabaczyńskiego, wraz z artylerią i dołączają do grupy gen. Kleeberga. Z oddziałem tym przeprawił się wspomniany, bohaterski lekarz, kpt KOP dr med. Eustachy Jan Krelowski.

pod Szackiem do łączności dowództwa grupy podpułkownika Sulika⁵⁸. Oto fragmenty: „Od stycznia 1939 roku lekarzem baonu był porucznik Bieniek, przystojny blondyn. (...) Wśród żołnierzy miał opinię dobrego lekarza. Ze swoich spostrzeżeń mogę potwierdzić, iż rannym podczas nalotu w Pniewie dobrze opatrzył rany, gdyż dwóch po amputacji nóg żyje chyba dotychczas. Widziałem go po raz ostatni również po bitwie pod Wytycznem jak jechał samochodem (łazikiem) z rannym kapitanem Zimnym, dowódcą 3 kompanii. Kapitan Zimny miał obandażowaną głowę i usztywnioną nogę drewnianą szyną”. I doprecyzowuje tę sytuację, z dnia 1 października, już po ogłoszeniu przez gen. W. Orlik-Rükemanna rozkazu i rozwiązaniu grupy i rozpraszaniu się: „Nalot rozproszył kolumnę i już się ponownie nie sformowała” (...), „W krótkim czasie [po nalocie kilkunastu sowieckich samolotów 14 eskadry rozpoznawczej – przyp. J.K.] z kierunku od Wytyczna nadjechały dwa lub trzy samochody. Wysiedli z jednego ppłk Sulik, kapitan Kobrzyński i jacyś dwaj oficerowie. Na drugim leżał kapitan Zimny, dowódca 3 kompanii. Miał obandażowaną głowę i usztywnioną nogę drewnianą szyną, siedział przy nim lekarz, porucznik Bieniek. Samochód z rannym kapitanem Zimnym zaraz odjechał. Podpułkownik Sulik i pozostali oficerowie zatrzymali się tuż przy naszej grupie. Było nas około dwunastu osób z obsługi dowództwa. Nastąpiło pożegnanie, ppłk Sulik podziękował nam za dotrwanie do końca, życzył szczęśliwego powrotu do domów, no i spotkania się jeszcze. Pierwszy raz wówczas widziałem go wzruszonego, o nas już nie mówiąc. Niestety, nikogo z kadry oficerskiej i podoficerskiej nigdy nie zobaczyłem. Niektórzy żołnierze z naszej grupy, łącznie kilka osób, pomaszerowali do generała Kleeberga”.

Grupa KOP, która liczyła jeszcze około 3.000 żołnierzy o różnym stopniu wyczerpania, nocą z 29 na 30 września przesunęła się w okolice Kosynia, następnie „30 września o godz. 17.00 Grupa KOP w Jednej kolumnie opuściła lasy w rejonie Kosynia i drogą na Hańsk do rana 1 października miała osiągnąć kompleks leśny położony na zachód od Wytyczna. Kolejnym »skokiem« planowano dostać się do lasów parczewskich, gdzie spodziewano się połączyć z Samodzielną Grupą Operacyjną »Polesie« gen. Kleeberga. Przemarsz grupy do rejonu Wytyczna odbywał się prawie bez przeszkód”⁵⁹.

Ppłk Dyszkiewicz napisał: „Po jednodniowym odpoczynku pod wieczór, o ile nie we mgle, 30 września oddziały KOP wysunęły się marszem ubezpieczeniowym w kierunkach na m. Wytyczno – nad Jez. Wy-

⁵⁸ S. Kotuła, 1995 r., marzec. Lublin. *Relacja Adama Stefana Kotuły, żołnierza baonu fortecznego KOP „Sarny”* [w:] wybór i oprac. Cz. Grzelak, *Wrzesień 1939 na Kresach w relacjach*, Wydaw. Neriton, Warszawa 1999, s. 246–290.

⁵⁹ Cz. Grzelak, *Kresy w czerwieni...*, s. 448–449.

tyckim (około dwudziestu czterech kilometrów na zachód od Włodawy). Porządek marszu: dwa baony KOP pułku »Sarny«, kolumna taborów pułku KOP »Sarny«, za kolumną taborów trzeci baon pułku KOP »Sarny«, jako straż tylna baon KOP »Polesie«. W m. Wytyczno o świcie wywiązała się walka z oddziałami npla, w której część oddziałów zdołała się przebić, natomiast straż tylna – z wyjątkiem kompanii zorganizowanej z baonu KOP »Sienkiewiczze« – zaatakowana od południa i południowego wschodu dostała się do niewoli sowieckiej⁶⁰. Oto bowiem baon „Polesie”, mimo prób poderwania go do kontruderzenia przez dowódcę płk J. Dyszkiewicza oraz ppłk Jacka Jurę (1895–1939), nie był już w stanie poderwać się do natarcia i dostał się do niewoli. Wg niektórych źródeł pojmany został około 400 polskich żołnierzy. Czy właśnie wtedy dostali się do niewoli płk dr Markiewicz i ppor. dr Trzpił? Nie wiemy, lecz jest to wysoce prawdopodobne. Nie wiemy także, kiedy dostali się do niewoli inni lekarze uczestnicy odwrotu Grupy gen. Ruckemanna, ofiary zbrodni katyńskiej.

Koniec walk oznaczało krwawą rozprawę Sowietów z wziętymi do niewoli Polakami bądź zabijanymi na miejscu, bądź pozbawionymi pomocy lekarskiej. Wielokrotnie cytowany tekst świadka wydarzeń, biorącego udział w pochówku polskich żołnierzy, zamieszkałego w Wytycznem wójta gminy Urszulin, ppor. rez. Józefa Klauda, wymaga przytoczenia: „Po boju bolszewicy nakazali ludności zebrać z pól poległych i rannych i pozwozić na plac przed Domem Ludowym. Rannych polecili wnieść do Domu Ludowego, gdzie zamknęli ich na klucz nie udzielając żadnej pomocy lekarskiej. Pozamykali również okiennice, aby nikt nie mógł wydostać się ze środka. Dopiero w poniedziałek 2 października zjechała z Włodawy sowiecka kolumna sanitarna, niby w celu udzielenia rannym pomocy lekarskiej. Oczywiście wszyscy ranni zmarli z upływu krwi. Poległych i zmarłych z ran żołnierzy polskich obdarto z mundurów, a dokumenty złożono na stos i spalono. Umundurowaniem podzielili się żołnierze sowieccy i miejscowi Ukraińcy. [...] Ogółem straty polskie w boju pod Wytycznem wyniosły 93 poległych w walce, zmarłych z ran na skutek nieudzielenia im pomocy lekarskiej, zamordowanych i rozstrzelanych po zakończeniu walk⁶¹. J. Klauda przytacza konkretne drastyczne przypadki okrutnego mordowania rannych polskich żołnierzy. Spośród 300 żołnierzy polskich zaginionych po bitwie pod Wytycznem⁶²,

---

⁶⁰ J. Dyszkiewicz, op. cit.

⁶¹ J. Klauda, *Gdy zamilkły strzały*, „Ład” nr 40, Wrocław 1989.

⁶² J. Prochwicz, *Działania Korpusu Ochrony Pogranicza w czasie agresji sowieckiej na Polskę w 1939 roku*, Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej nr 1(7) 2017, s. 11–45.

z pewnością znaczna większość to ofiary takich mordów. Ich ofiarą padł m.in. ppłk Jura.

W pracy trzykrotnie cytowana jest sytuacja pozostawienia ciężko rannych, niezdatnych do transportu (stan chorego, brak noszy i wozów, pośpieszna ewakuacja itp.) rannych żołnierzy polskich, z reguły pod opieką lekarzy lub sanitariuszy. Zdani oni byli w najlepszym razie na prowizoryczną (choć udzielaną) pomoc przedlekarską i – opóźnioną – lekarską. Niejednokrotnie byli jednak mordowani, nie tylko przez ukraińskich nacjonalistów, ale niekiedy przez jednostki Armii Czerwonej (np. wymordowanie szpitala polowego nr 903 w m. Grabowiec pod Hrubieszowem). Ranni oficerowie, trafiali niejednokrotnie do obozów katyńskich⁶³.

Wzięci do niewoli pod Wytycznem, doktorzy Markiewicz i Trzpil, trafili do Starobielska. Obóz NKWD w Starobielsku uważany jest za najcięższy pod względem warunków bytowania⁶⁴ ze wszystkich obozów katyńskich, choć J. Czapski pod względem surowości stawiał go na równi z obozem kozielskim.

Opis sytuacji w obozie w Starobielsku znamy z wspomnień więźniów, którzy uniknęli rozstrzelania i zostali przeniesieni do obozu w Griazowcu: znanego malarza rtm Józefa Czapskiego, por. rez. Bronisława Młynarskiego oraz lekarzy: por. rez. dr med. Zbigniewa Godlewskiego (1909–1993), ppor. rez. dr Jana Orlickiego (1894–1975)⁶⁵ i ppor. rez. dr med. Seweryna Ehrlicha (1907–1998)⁶⁶. We wszystkich tych wspomnieniach znajdujemy dojmujące opisy poświęcenia, ale i fachowości polskich więźniów-lekarzy. Spośród ok. 400 lekarzy medycyny i weterynarii, farmaceutów i oficerów sanitarnych znajdowało się wielu znakomitych lekarzy, luminarzy polskiej medycyny, wybitnych naukowców. „Szefem sanitarnym obozu z ramienia naszego dowództwa był major

⁶³ Mimo „wojny totalnej” i bombardowania także obiektów cywilnych (w tym szpitali), sytuacja wziętych do niewoli przez Niemców, była nieporównanie lepsza. Płk dypl. dr med. Walerian J. Jaworski (1893–1990), szef sanitarny Armii „Pomorze”, uczestnik bitwy pod Kutnem, napisał: „Niewola niemiecka była (...) wybawieniem z naszej straszliwie trudnej sytuacji. Nie mieliśmy bowiem ani lekarstw, ani materiałów opatrunkowych”. Sam ranny, leczony był przez 6 tygodni w szpitalu polowym.

⁶⁴ Por. S. Jaczyński, *Ocaleni od zagłady. Losy oficerów polskich ocalałych z masakry katyńskiej*, Wydaw. Bellona, Warszawa 2012.

⁶⁵ J. Czapski, *Na nieludzkiej ziemi*, Warszawa 1990 oraz *Wspomnienia starobielskie*. Rzym 1994; zob. też B. Młynarski, *W niewoli sowieckiej*, LTI, Łomianki 2011; Z. Godlewski, *Przeżyłem Starobielsk*, „Wojskowy Przegląd Historyczny”, R. 38, nr 2 (144)/1993, s. 306–331; J. Orlicki, *Poprzez Starobielsk do piątej dywizji kresowej: pamiątnik wojenny lekarza rezerwisty*, Londyn – Warszawa 1992; J. Pujdak, *Trój księga. T. X. Zapiski ze Starobielska*, Łódź 1993.

⁶⁶ S. Ehrlich *Szary Starobielsk*, Wiadomości (Londyn), t. 1 nr 33, 17.11.1946 r. Krótki tekst przedrukowany w Polsce w latach 1989 i 1990.

Henryk Levittoux, znakomity chirurg, kierownik Kliniki Uniwersyteckiej w Warszawie. Doktor Leivittoux stworzył koło siebie grupę lekarzy, specjalistów z różnych dziedzin, którzy dniem i nocą pracowali z samarytańskim poświęceniem⁶⁷. Zarówno w relacjach Młynarskiego, Ehrlicha, Godlewskiego, w artykule K. Szymkowskiej⁶⁸ oraz w podstawowej, źródłowej monografii Beaty Gałek⁶⁹ nie ma wzmianki o doktorze Markiewiczu-Dowborze, ani o dr Trzpiłu z ich pobytu w Starobielsku. Z inicjatywy wybitnego chirurga i więźnia obozu, mjr. dr. med. Henryka Levittoux (1899–1940) 30 października 1930 roku 104 polskich lekarzy i 26 farmaceutów – więźniów Starobielska (z ogólnej liczby 298 lekarzy medycyny i 34 farmaceutów) wystosowało odezwę zarówno do Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych, jak i do Ludowego Komisarza Obrony, marszałka Woroszyłowa⁷⁰.

Spośród lekarzy jeńców obozu w Starobielsku, kaźni w piwnicach NKWD w Charkowie uniknęło łącznie 69 oficerów, w tym 11 lekarzy medycyny i 1 lekarz weterynarii⁷¹. Markiewicz i Trzpił nie uniknęli śmierci, zostali zamordowani w Charkowie. Nazwiska obu figurują na Liście Starobielskiej NKWD pod numerami: 2193 (Markiewicz) (fot. 5) i 3334 (Trzpił). Spoczęli na Cmentarzu Żołnierzy Polskich Ofiar Totalitaryzmu w Charkowie – Piatichatkach; płk Markiewicz z tabliczką epitafijną nr 1946, zaś dr Trzpił z tabliczką 3318.

Zastanawiający brak zachowanych danych o płk. dr. W. Markiewiczu, zwłaszcza o jego życiu osobistym i rodzinnym, a także brak jego zdjęć można tłumaczyć tym, że był bezdzietny, jego warszawskie mieszkanie na tzw. „starej Ochocie” zostało spalone wraz z całym domem w czasie Powstania Warszawskiego 1944 roku, zaś znaczna część mieszkańców tej ekskluzywnej dzielnicy została wówczas wymordowana. Nie wiemy co stało się z żoną, Adalbertą z Majewskich, która zapewne przeżyła męża? Artykuł niniejszy jest więc apelem do potencjalnych Czytelników o uzupełnianie szeregu przedstawionych w nim obszarów

⁶⁷ B. Młynarski, op. cit., s. 138.

⁶⁸ K. Szymkowska, *Wierni przysiędze Hipokratesa. Lekarze ze Starobielska*, „Zesłaniec” nr 63, Wrocław 2015, s. 37–45.

⁶⁹ B. Gałek, *Starobielsk. Obóz jeniecki NKWD wrzesień 1939 – maj 1940*, Rytm, Warszawa 2014.

⁷⁰ Dokument ten, został w latach 90-tych XX wieku odnaleziony przez Polską Komisję Archiwalną, kierowaną przez płk prof. Jana Pietę w Moskwie w Centralnym Państwowym Archiwum Specjalnym (*Osobyj Archiv*). Przywieziona kopia znajduje się w CAW (t. 50, k. 175–179), zaś wraz komentarzem – z którego korzystamy – przytoczył go S. Jaczyński, 1995.

⁷¹ W. Brzeziński, *Lista oficerów służby zdrowia, jeńców obozów w Ostaszkowie i Starobielsku*, Archiwum Historii i Filozofii Medycyny, 1995, 58, 2, s. 197–210; por. też: B. Gałek, op. cit., s. 392.

niewiedzy, jak i zobowiązaniem dla autora do dalszych poszukiwań. Udostępnienie przez stronę rosyjską całości posiadanej dokumentacji, w tym przesłuchań jeńców, wyjaśniłaby z pewnością okoliczności wzięcia do niewoli lekarzy, oficerów KOP, jak i szczegóły z ich życia rodzinnego, tak znikome w przypadku dra W. Markiewicza.

2165.	МОЩЕНСКИЙ Георгий Семенович	1890
2166.	МОЛИН Ян Янович	1911
2167.	МОСЯ Ян Блажевич	1899
2168.	МАЙ Ян Викентьевич	1896
2169.	МАЗУКОВИЧ Станислав Карлович	1906
2170.	МАШЕВСКИЙ Станислав Воефович	1904
2171.	МУЖАЛЬСКИЙ Стефан Антонович	1913
2172.	МАЛИЦКИЙ Станислав Марцинович	1896
2173.	МАЗУКОВИЧ Стефан Янович	1907
2174.	МАРГУШЕВСКИЙ Станислав Францович	1907
2175.	МАРЦЕНК Стефан Стефанович	1910
2176.	МАРКОВИЧ Стефан Петрович	1892
2177.	МАЛЫШВСКИЙ Станислав Георгиевич	1894
2178.	МЕРГУВ Станислав Викторович	1894
2179.	МЕЛИЦКИЙ Станислав Волославович	1898
2180.	МОТЫЛЕВСКИЙ Стефан Серватович	1897
2181.	МЮЛЕР Валентин Янович	1902
2182.	МАЦКЕВИЧ Яозия Янович	1889
2183.	МАКАРЬВИЧ Адам Леонтович	1896
2184.	МАЛКИНСКИЙ Александр Игнатьевич	1912
2185.	МАСЛОВСКИЙ Станислав Мечиславович	1897
2186.	МЕНДЕЦКИЙ Станислав Петрович	1910
2187.	МАКСИМОВИЧ Антоний Дмитрович	1910
2188.	МЕНЦЕЛЕСКИЙ Станислав Станиславович	1909
2189.	МЮЛЕР Стефан Михаил-Янович	1906
2190.	МЮЛЕР Александр Альфонсович	1913
2191.	МАШЕВСКИЙ Владислав Егьянович	1898
2192.	МИНС Вацлав Андреевич	1907
2193.	МАРКОВИЧ Владислав Викторович	1883.

Fot. 5. Fragment tzw. Listy starobielskiej NKWD z zaznaczonym nazwiskiem płka Markiewicza [Muzeum Katyńskie w Warszawie]

Oto bowiem zgodnie z Dyrektywą Zarządu ds. Jeńców Wojennych z dnia 7 marca 1940 roku, NKWD sporządził spis o rodzinach jeńców przebywających w obozach Katyńskich. Służyć one miały ewentualnej dalszej inwigilacji, a może i potencjalnej eliminacji we współpracy ze stroną niemiecką. Odnaleziony został jeden taki spis, dotyczący bliskich jeńców obozu w Ostaszkowie (zamordowanych w Miednoje)⁷².

Ofiary życia doktorów Markiewicza i Trzpila, nie zostały zapomniane.

⁷² *Naznaczeni piętnem Ostaszkowa. Wykaz jeńców obozu ostaszkowskiego i ich rodzin* [wybór dokumentów: O. Zajcewa, oprac.: Z. Gajowniczek, B. Gronek], Archiwum MSWiA RP i Rosyjskie Państwowe Archiwum Wojskowe FR, Oficyna Wydawnicza „Rytm”, Warszawa 2000.

„Społeczność szkolna Zespołu Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących nr 6 w Łomży” doprowadziła do odsłonięcia 6 kwietnia 2010 roku głazu z tablicą marmurową poświęconą „Synom Łomży zamordowanym przez NKWD w Katyniu, Miednoje i Charkowie”, zawierającą 43 nazwiska oficerów, wśród których na pierwszym miejscu wymieniony jest „płk Władysław Markiewicz-Dowbór” (fot. 6). Natomiast w gmachu Lubelskiej Izby Lekarskiej przy ul. Chmielnej 4 znajduje się okazała tablica „Pamięci lekarzy Izby Lekarskiej Lubelskiej ofiar zbrodni katyńskiej”, licząca 62 nazwiska (lista ta wymaga uzupełnienia)⁷³, w tym doktora Jozefa Trzpiła (fot. 7). Inicjatorem jej powstania był dr Ludwik Kowieski.

Fot. 6. Głaz pamięci z tablicą pamiątkową ku czci zamordowanych w 1940 r. w obozach katyńskich, „synach Łomży” (na początku listy nazwisko płka dra W. Markiewicza)

⁷³ Adam Sobolewski – kontakt osobisty.

Fot. 7. Liczba 64 lekarzy, członków Izby Lekarskiej, ofiar zbrodni katyńskiej, znajdująca się w siedzibie Izby Lekarskiej Lubelskiej. Widnieje na niej nazwisko dr Trzpila

Podobnie nie może być zapomniana ofiara życia pozostałych żołnierzy Służby Sanitarnej i Weterynaryjnej KOP.

Postanowieniem Pana Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego z dnia 5 października 2007 roku (numer 112-48-07), płk dr Markiewicz-Dowbor znalazł się wśród szeregu innych oficerów WP (w tym 17 pułkowników lekarzy i 1 komandora lekarza) ofiar zbrodni katyńskich – awansowanych do stopnia generała brygady/kontradmirala⁷⁴. Awans został ogłoszony 9 listopada 2007 roku w trakcie uroczystości: „Katyń Pamiętamy – Uczcijmy Pamięć Bohaterów”, która odbyła się w Warszawie. Pośmiertny awans na wyższy stopień oficerski otrzymali również inni lekarze – ofiary zbrodni katyńskiej.

***

Według własnych, wstępnych, szacunków, w czasie kampanii obronnej 1939 roku, spośród oficerów – lekarzy KOP pozostających w jej formacjach i jednostkach mobilizowanych przez KOP oraz powoła-

⁷⁴ Monitor Polski z dn. 16.11.2007 r. nr 85, poz. 885.

nych do KOP w mobilizacji z dnia 24 sierpnia 1939 roku, śmierć poniosło:

- 1) w walkach 1939 roku – 4 oficerów lekarzy KOP (ponadto 1 oficer-lekarz został zamordowany przez Niemców w roku 1943);
- 2) jako ofiary Zbrodni Katyńskiej, w roku 1940 zamordowano 20 lekarzy-oficerów KOP wziętych do niewoli w trakcie walk obronnych 1939 roku (do grupy tej zaliczyłem również 2 podchorążych rezerwy, studentów medycyny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie przed uzyskaniem absolutorium, wcielonych mobilizacyjnie do KOP);
- 3) w Obozach Katyńskich zamordowano 3 oficerów-lekarzy KOP, którzy służyli w tej formacji w latach ubiegłych;
- 4) co najmniej 2 podoficerów sanitarnych KOP zostało zamordowanych w zbrodni katyńskiej; grupa ta jest jednak najmniej poznana i liczba ta może być dalece niepełna;
- 5) w Obozach Katyńskich zamordowano co najmniej 2 lekarzy weterynarii, oficerów KOP i 2 podoficerów weterynaryjnych KOP.

Dane powyższe są nadal aktualizowane; zamierzam przedstawić je w osobnym opracowaniu.

Imieniem Służby Zdrowia Straży Granicznej wystąpiłem u progu 2019 roku, aby w 80 rocznicę września 1939 roku został na terenie koszar Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej w Chełmie – wzorem przyjętym od lat w Wojsku Polskim – uroczystie posadzony „Dąb Pamięci” poświęcony oficerom-lekarzom KOP oraz podoficerom sanitarnym i weterynaryjnym, poległym na obu frontach wojny obronnej 1939 roku i zamordowanych w tzw. obozach katyńskich. Zastępca Komendanta Głównego SG, pani gen. bryg. SG Wioleta Gorzkowska, propozycję tę zaakceptowała i dzięki przychylności Komendantów Nadbużańskiego Oddziału SG, przystąpiliśmy do jej realizacji.

Wyrazy wdzięczności składam osobom, które udostępniły ze swych zasobów materiały archiwalne i fotografie oraz służyły pomocą podczas powstawania niniejszego artykułu:

- Panu płk SG dr Ryszardowi Techmanowi – dyrektorowi Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie,
- Panu mgr Sebastianowi Karwatowi z Muzeum Katyńskiego w Warszawie,
- Pani mgr Malwinie Rozwadowskiej – kierownikowi działu Komunikacji i Udostępniania Narodowego Archiwum Cyfrowego,
- Panu mgr Adamowi Sobolewskiemu – historykowi Ziemi Łomżyńskiej.

ppłk SG Marek Karczewski

CSSG w Kętrzynie

UWAGI DO WYBRANYCH PRZEPISÓW REGULUJĄCYCH PRZESTĘPSTWO ŁAPOWNICTWA BIERNEGO W POLSCE I NA UKRAINIE

Tematem niniejszego artykułu jest omówienie wybranych przepisów antykorupcyjnych obowiązujących w Polsce i na Ukrainie zawartych w prawie karnym obu państw¹. W pierwszym rzędzie analizie poddane zostaną przepisy regulujące przestępstwo sprzedajności, czyli tzw. łapownictwo bierne. W niniejszym artykule przedstawię również moje spostrzeżenia wynikające z pobytu na Ukrainie, gdzie wspólnie ze starszym wykładowcą CSSG ppłk SG Andrzejem Biernackim prowadziliśmy szkolenia funkcjonariuszy Ukrainy z zakresu przeciwdziałania korupcji.

Pomimo znaczących różnic pomiędzy Polską a Ukrainą na różnych płaszczyznach, w tym ustrojowych, mentalnych, czy też ekonomicznych źródła korupcji są takie same, o czym będzie jeszcze mowa. Istotnym czynnikiem w walce z korupcją jest świadomość obywateli, a przede wszystkim funkcjonariuszy publicznych, w tym funkcjonariuszy Straży Granicznej Ukrainy o zagrożeniach, jakie niesie z sobą przestępczość korupcyjna dla funkcjonowania państwa i jego instytucji. Jeżeli społeczeństwo nie osiągnie takiej świadomości, żadne szkolenia nie pomogą w walce z tym zagrożeniem.

Dobre prawo jest ważnym elementem walki z korupcją. W myśl patermii łacińskiej *nullum crimen sine lege*, co znaczy dosłownie: nie ma przestępstwa bez ustawy, to zgodnie z art. 1 § 1 kk odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Z tego względu przestępstwem korupcyjnym będzie zachowanie się sprawcy opisane w przepisie części szczególnej ustawy karnej. Omawiane zachowania korupcyjne opisane są w zarówno w polskim, jak i w ukraińskim kodeksie karnym z tym, że istnieją pewne różnice, które wskażę w niniejszym artykule.

Przyczyny korupcji są w wielu przypadkach takie same, chociaż Polska według Banku Światowego stała się krajem rozwiniętym, w odróżnieniu m.in. od Ukrainy, która jest krajem dopiero rozwijającym się.

---

¹ Stan prawny na dzień 1 stycznia 2018 roku.

W rozmowach z funkcjonariuszami ukraińskimi ustaliłem, że przyczyny korupcji na Ukrainie, to najczęściej:

- niskie płace,
- ogólnie pojęta drożyzna, w tym bardzo drogie kredyty bankowe,
- biurokracja,
- brak mieszkań i funduszy na ich zakup.

Funkcjonariusze ukraińscy wielokrotnie podkreślali, że cykliczne przenoszenie z jednego miejsca pełnienia służby do kolejnego, często na drugi koniec Ukrainy, również może mieć wpływ na zachowania korupcyjne funkcjonariuszy. Funkcjonariusze ukraińscy biorący udział w szkoleniach są świadomi zagrożeń, które niesie powszechne zjawisko korupcji. Większość z nich podkreśla, że należy walczyć z korupcją, jednakże na wszystkich poziomach, a nie tylko na tzw. samym dole.

W celu zwiększenia możliwości walki z korupcją powołana została na Ukrainie Narodowa Agencja ds. Zapobiegania Korupcji, czyli odpowiednik polskiego CBA. Jest to centralny organ władzy wykonawczej o specjalnym statusie, który ma zapewnić tworzenie i wdrażanie państwowej polityki antykorupcyjnej. Za swoją działalność odpowiada przed radą najwyższą Ukrainy, a za jej kontrolę odpowiada Rada Ministrów Ukrainy.

Ukraina podobnie jak Polska jest stroną wielu konwencji skierowanych na walkę z korupcją. W dniu 18 października 2006 roku Ukraina ratyfikowała Konwencję ONZ o przeciwdziałaniu korupcji, która weszła w życie 8 marca 2010 roku. W tym samym roku (tj. 18 października 2006 r.) została ratyfikowana Konwencja Rady Europy o korupcji. Tyle tylko, że nawet najlepsze przepisy niczego nie zmieniają, jeżeli nie będą właściwie stosowane, a z tym wiąże się świadomość prawna obywateli, a przede wszystkim chęć walki z korupcją.

I. Przestępstwo korupcji w polskim prawie karnym

Łapownictwo bierne

W systemie polskiego prawa karnego, zgodnie z treścią art. 228. § 1 kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Jest to tzw. typ podstawowy przestępstwa łapownictwa biernego, które w doktrynie prawa karnego określane jest często mianem przestępstwa sprzedajności urzędniczej albo korupcji biernej.

Podmiotem, czyli sprawcą tego typu przestępstwa może być wyłącznie osoba pełniąca funkcję publiczną. Pojęcie funkcji publicznej

określa art. 115 § 19, zgodnie z którym osobą pełniącą funkcję publiczną jest:

- funkcjonariusz publiczny,
- członek organu samorządowego,
- osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe,
- osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową.

Pojęcie funkcjonariusza publicznego określa ustawa kodeks karny w art. 115 § 13, zgodnie z którym funkcjonariuszem publicznym jest:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) poseł, senator, radny;
- 2a) poseł do Parlamentu Europejskiego;
- 3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy;
- 4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych;
- 5) osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe;
- 6) osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej;
- 7) **funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego** albo funkcjonariusz Służby Więziennej;
- 8) osoba pełniąca czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie;
- 9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.

Tak więc osoba pełniąca funkcję publiczną jest pojęciem szerszym, aniżeli pojęcie funkcjonariusza publicznego.

Przestępstwo łądownictwa biernego ma charakter indywidualny, co oznacza, że tylko ściśle określona kategoria wyżej wskazanych osób może ponieść odpowiedzialność karną za jego popełnienie.

Przestępstwo sprzedajności można popełnić jedynie umyślnie, zarówno w zamiarze bezpośrednim, jak i ewentualnym, przy czym zamiar ewentualny nie występuje w sytuacji, w której przyjmujący uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda (art. 228 § 4 kk). Zgodnie z art. 9. § 1 czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, tj. chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.

Popełnienie tego typu przestępstwa polega na przyjęciu korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy. Dla uznania zachowania za łapownictwo nie ma znaczenia wysokość przyjętej korzyści, która pozwala jedynie na kwalifikację jako wypadku „mniejszej wagi” (art. 228 § 2 kk), o czym będzie mowa w dalszej części artykułu.

Korzyścią majątkową i osobistą zgodnie z art. 115 § 4 kk jest korzyść uzyskana zarówno dla siebie, jak i dla kogoś innego. Tak więc zgodnie z tym zapisem, beneficjentem nie musi być osoba popełniająca to przestępstwo, ale każda osoba, która na tym procederze uzyska jakąkolwiek korzyść.

Samo pojęcie korzyści majątkowej oznacza przyrost masy majątkowej (przykładowo otrzymanie przedmiotów wartościowych, gotówki) lub zmniejszeniu wartości zobowiązań (np. anulowanie długu, korzystna bądź nieoprocentowana pożyczka). Warto nadmienić, że w przypadku tego typu przestępstwa, wartość korzyści majątkowej ma wpływ na kwalifikację prawną. Korzyścią osobistą jest korzyść o charakterze niematerialnym, czyli nie dającym się przeliczyć w pieniądzu np. załatwienie bliższej osobie pracy, otrzymanie w zamian awansu.

Przyjęcie obietnicy polega na wyrażeniu akceptacji przez osobę pełniącą funkcję publiczną co do korzyści majątkowej lub osobistej, które to zdarzenie nastąpi w ściśle określonej bądź nawet bliżej nieokreślonej przyszłości.

Typ uprzywilejowany

Ustawodawca w art. 228 § 2 kk typizuje przypadek mniejszej wagi, mianowicie w przypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Polski ustawodawca nie definiuje pojęcia przypadku mniejszej wagi. Należy w takim przypadku wziąć pod uwagę szereg czynników, w tym m.in. wartość przyjętej lub obiecannej korzyści, czy też stopień społecznej szkodliwości czynu, jak również tzw. dyrektywy wymiaru kary.

Zgodnie z art. 53 § 1 Sąd wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych przez ustawę bacząc, by jej dolegliwość nie przekraczała stopnia winy, uwzględniając stopień społecznej szkodliwości

ści czynu oraz biorąc pod uwagę cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma osiągnąć w stosunku do skazanego, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa.

§ 2. Wymierzając karę, sąd uwzględnia w szczególności **motywację i sposób zachowania się sprawcy**, zwłaszcza w razie popełnienia przestępstwa na szkodę osoby nieporadnej, ze względu na wiek lub stan zdrowia, popełnienie przestępstwa wspólnie z nieletnim, rodzaj i stopień naruszenia ciężących na sprawcy obowiązków, rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa, właściwości i warunki osobiste sprawcy, sposób życia przed popełnieniem przestępstwa i zachowanie się po jego popełnieniu, a zwłaszcza staranie o naprawienie szkody lub zadośćuczynienie w innej formie społecznemu poczuciu sprawiedliwości, a także zachowanie się pokrzywdzonego.

Typy kwalifikowane

§ 3. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Karze określonej w § 3 podlega także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda.

§ 5. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

W przypadku zachowania stanowiącego naruszenie przepisów prawa, o którym mowa w § 3 wydaje się, że chodzi tutaj o przepisy powszechnie obowiązujące na terytorium państwa, czyli ustawy i rozporządzenia.

W § 4 ustawodawca spenalizował czynność sprawczą w postaci uzależnienia wykonania czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy bądź jej żądania. W tym przypadku żądanie oznacza domaganie się czegoś w zamian za określone zachowanie się osoby pełniącej funkcję publiczną np. żądanie udzielenia korzyści majątkowej w zamian za wydanie korzystnej decyzji.

Wydaje się, że typ kwalifikowany opisany w § 5 dotyczący przyjęcia korzyści majątkowej znacznej wartości albo jej obietnicę ma miejsce w przypadku, gdy taka korzyść przekracza wartość 200 000 zł. Wniosek taki nasuwa się odwołując się do pojęcia mienia znacznej wartości.

Zgodnie z art. 115 § 5 kk jest to mienie, którego wartość w chwili popełnienia czynu zabronionego przekracza dwustukrotną wysokość najniższego miesięcznego wynagrodzenia, chociaż część prawników jest innego zdania.

II. Przestępstwo łapownictwa biernego w ukraińskim prawie karnym

Kodeks karny Ukrainy, tak jak w prawie polskim, przewiduje penalizację tzw. zachowań korupcyjnych. Również tam funkcjonują podobnie jak w Polsce dwa typy przestępstw, które można określić mianem łapownictwa czynnego i biernego. W przypadku przestępstwa sprzedajności sama regulacja, jak również kwestia odpowiedzialności jest uregulowana w nieco inny sposób.

Art. 368 kk Ukrainy – Przyjęcie propozycji, obietnicy lub otrzymania niezgodnego z prawem świadczenia korzyści przez urzędnika.

Ust. 1 – Przyjęcie propozycji, obietnicy lub otrzymania przez urzędnika korzyści bezprawnej, jak również *żądanie wręczenia* takiej korzyści sobie lub osobie trzeciej za wykonanie lub niewykonanie przez urzędnika w interesach tego, która proponuje, obiecuje lub udziela bezprawnej korzyści, lub w interesie osoby trzeciej, jakichkolwiek działań z wykorzystaniem posiadanej władzy lub stanowiska służbowego – podlega karze grzywny od tysiąca do pięciuset niepodlegających opodatkowaniu dochodów minimalnych lub aresztu na okres od trzech do sześciu miesięcy lub pozbawienia wolności na okres od dwóch do czterech lat, z pozbawieniem prawa do zajmowania określonych stanowisk lub podejmowania określonych czynności na okres do trzech lat.

Ust. 2 – Czyn przewidziany w ustępie pierwszym tego artykułu, którego przedmiotem była korzyść bezprawna w znacznych rozmiarach – podlega karze pozbawienia wolności na okres od trzech do sześciu lat, z pozbawieniem prawa do zajmowania określonych stanowisk lub podejmowania określonej działalności na okres do trzech lat.

Ust. 3 – Czyn przewidziany w ustępie pierwszym i drugim niniejszego artykułu, którego przedmiotem była korzyść bezprawna w wielkich rozmiarach lub popełniony przez urzędnika na odpowiedzialnym stanowisku, lub po uprzednim porozumieniu grupy osób, albo wielokrotnie, albo w połączeniu z wymuszaniem korzyści bezprawnej – podlega karze pozbawienia wolności na okres od pięciu do dziesięciu lat, z pozbawieniem prawa do zajmowania określonych stanowisk lub podejmowania określonej działalności na okres do trzech lat, wraz z konfiskatą mienia.

Ust. 4 – Czyn przewidziany w częściach pierwszej, drugiej lub trzeciej tego artykułu, którego przedmiotem była korzyść bezprawna w szczególnie dużych rozmiarach lub popełniony przez urzędnika, który jest szczególnie odpowiedzialny – podlega karze pozbawienia wolności na okres od ośmiu do dwunastu lat, z pozbawieniem prawa do zajmowania określonych stanowisk lub podejmowania określonej działalności na okres do trzech lat, z konfiskatą mienia.

Pojęcie funkcjonariusza publicznego

W polskim systemie prawnym krąg osób będących funkcjonariuszami publicznymi określa art. 115 § 13 ustawy kodeks karny. W inny sposób kwestia ta rozwiązana jest w systemie ukraińskim. Mianowicie na Ukrainie obowiązuje ustawa o służbie państwowej, która tworzy kategorie funkcjonariuszy publicznych. Zgodnie z art. 6 wskazanej ustawy – stanowiska służby państwowej w organach państwowych są podzielone na kategorie, w zależności od kolejności powołania, charakteru i zakresu uprawnień oraz niezbędnych kwalifikacji i kompetencji zawodowych urzędników służby cywilnej do ich wypełnienia. Stąd w systemie ukraińskim ustanowiony jest podział stanowisk państwowych według następującego schematu:

- 1) kategoria „A” (wyższa służba cywilna) – stanowiska:
  - Sekretarz stanu w gabinecie ministrów Ukrainy i jego zastępców, sekretarze stanu ministerstw,
  - szefowie centralnych organów wykonawczych, którzy nie są członkami Gabinetu Ministrów Ukrainy i ich zastępcy,
  - szefowie aparatu Trybunału Konstytucyjnego Ukrainy, Sądu Najwyższego, wysokich sędziów wyspecjalizowanych i ich zastępców, szefów sekretariatów Wysokiej Rady Sprawiedliwości, Komisji Wysokich Kwalifikacji Sędziów Ukrainy i ich zastępców, Przewodniczącego Państwowej Administracji Sądowej Ukrainy i jego zastępców,
  - szefowie służby cywilnej w innych organach państwowych, których jurysdykcja rozciąga się na całe terytorium Ukrainy,
  - szefowie i zastępcy szefów strukturalnych jednostek administracji państwowej, aparat administracji państwowej, ich podziały strukturalne,
  - szefowie sądów apelacyjnych i sądów lokalnych, szefowie struktur wydziałów organów sądowych, ich zastępcy,
  - zastępcy szefów służby cywilnej w innych organach państwowych, których jurysdykcja rozciąga się na całe terytorium Ukrainy;

- 2) kategoria „B” – stanowiska:
  - szefowie komórek organizacyjnych Sekretariatu Gabinetu Ministrów Ukrainy i ich zastępców,
  - szefowie komórek organizacyjnych ministerstw, innych centralnych organów władzy wykonawczej i innych organów państwowych, ich zastępcy, szefowie organów terytorialnych tych organów państwowych i ich podziały strukturalne, ich zastępcy;
- 3) kategoria „B” – inne stanowiska służby cywilnej niesklasyfikowane w kategoriach „A” i „B”.

Sprawcami wszystkich typów tego przestępstwa są przykładowo urzędnicy, którzy należą do kategorii „B”, sędziowie, prokuratorzy i śledczy, jak również inni, szefowie i zastępcy szefów władz państwowych, władz lokalnych, ich oddziałów i jednostek.

Podmiot tego przestępstwa ma charakter szczególny, albowiem ustawodawca ukraiński (tak samo jak ustawodawca polski) zawęży podmioty odpowiedzialne za jego popełnienie do wskazanych wyżej kategorii osób.

Ponadto w systemie ukraińskim funkcjonuje pojęcie urzędników piastujących szczególnie ważne stanowiska. Do tej kategorii osób zalicza się:

- 1) Prezydent Ukrainy, premier Ukrainy, członkowie Rady Ministrów Ukrainy, pierwsi zastępcy i wiceministrowie, członkowie Narodowej Rady Ukrainy ds. Telewizji i Radiofonii, Krajowa Komisja ds. Regulacji Państwa w zakresie Rynków Usług Finansowych, Krajowa Komisja Papierów Wartościowych – papiery wartościowe i giełda, Komitet Antymonopolowy Ukrainy, przewodniczący Państwowego Komitetu ds. Telewizji i Radiofonii Ukrainy, przewodniczący Funduszu Mienia Państwowego Ukrainy, jego pierwszy zastępca i zastępcy, członkowie Centralnej Komisji Wyborczej, Szef Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, jego zastępcy i sędziowie Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, przewodniczący Sądu Najwyższego Ukrainy, jego pierwszy zastępca, zastępcy i sędziowie Sądu Najwyższego Ukrainy, szefowie wyższych sądów wyspecjalizowanych, ich zastępcy i sędziowie sądów wyspecjalizowanych, prezes Narodowego Banku Ukrainy, jego pierwszy zastępca i zastępca sekretarza Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy, jego pierwszego zastępcy i zastępcy, Stały Przedstawiciel Prezydenta Ukrainy na Krymie, jego pierwszy zastępca i zastępcy, asystenci i doradcy Prezydenta Ukrainy, Rady Najwyższej Ukrainy, premier Ukrainy;
- 2) osoby, których stanowiska zgodnie z art. 6 ustawy ukraińskiej „O służbie cywilnej” należą do kategorii „A”;

- 3) osoby, których stanowiska, zgodnie z art. 14 Ustawy Ukrainy „O służbie w organach samorządu terytorialnego”, są klasyfikowane w pierwszej i drugiej kategorii stanowisk w organach samorządu terytorialnego.

Strona przedmiotowa polega na przyjęciu propozycji, obietnicy lub otrzymania przez urzędnika korzyści bezprawnej, jak również żądanie wręczenia takiej korzyści sobie lub osobie trzeciej za wykonanie lub niewykonanie przez urzędnika w interesach tego, kto proponuje, obiecuje lub udziela bezprawnej korzyści, lub w interesie osoby trzeciej, jakichkolwiek działań z wykorzystaniem posiadanej władzy lub stanowiska służbowego. Tak więc sposób popełnienia przestępstwa przyjęcia „łapówki” nie budzi tutaj jakichkolwiek wątpliwości. Ciekawostką jest fakt, że w tym przypadku musi istnieć ścisły związek między intencją wręczającego łapówkę a intencją przyjmującego łapówkę.

Treść intencji dającego łapówkę powinna obejmować m.in. świadomość, że wręcza on łapówkę urzędnikowi, rozumie istotę swojego zachowania i jest świadomy faktu, że urzędnik otrzymuje nielegalne wynagrodzenie.

Przestępstwo łapownictwa biernego (sprzedajności) można popełnić tylko umyślnie w zamiarze bezpośrednim i z chęci zysku.

Przedmiotem ochrony są stosunki społeczne, które zapewniają normalne funkcjonowanie państwa i aparatu państwowego, a także aparat zarządzania przedsiębiorstwami, instytucjami i organizacjami, niezależnie od formy własności, a także autorytet władz państwowych, organów samorządu terytorialnego, stowarzyszeń obywateli, przedsiębiorstw, instytucji i organizacji.

Sankcje karne

W ciekawy sposób uregulowana jest na Ukrainie kara grzywny za przestępstwo przyjęcia korzyści majątkowej albo osobistej. W typie podstawowym przestępstwa przewidziana jest kara grzywny od tysiąca do tysiąca pięciuset niepodlegających opodatkowaniu dochodów minimalnych obywateli.

W 2018 roku niepodlegające opodatkowaniu minimum wyniosło 17 hrywien. Przykładowo Sąd skazuje sprawcę przyjęcia korzyści majątkowej w postaci 200 000 hrywien na grzywnę w wysokości 1300 stawek minimalnego nie podlegającego opodatkowaniu dochodu obywateli, co daje łączną kwotę grzywny w wysokości 22 100 hrywien.

W przypadku typów kwalifikowanych tego przestępstwa ustawodawca ukraiński ich zaistnienie uzależnił od dodatkowych przesłanek.

W art. 368 ust. 2 – od otrzymania łapówki w znacznych rozmiarach.

W art. 368 ust. 3 – od otrzymania łapówki w wielkich rozmiarach, przyjęcie łapówki przez urzędnika, który zajmuje odpowiedzialne stanowisko, przyjęcie łapówki przez grupę osób działających w wyniku zawiązanego wcześniej porozumienia², w przypadku recydywy.

W art. 368 ust. 4 – zachodzić musi jedna z dwóch przesłanek, mianowicie:

- otrzymanie łapówki w szczególnie wielkim rozmiarze,
- wymuszenie łapówki przez urzędnika zajmującego szczególnie odpowiedzialne stanowisko.

W ukraińskim prawie karnym kwestię korzyści bezprawnej, jako przedmiotu przestępstwa uregulowano w następujący sposób:

- za nieuzasadnioną korzyść w znacznych rozmiarach krajiny uważa się korzyść, która o sto i więcej razy przekracza minimalny dochód obywateli nie podlegający opodatkowaniu – w tym przypadku sprawca podlega karze pozbawienia wolności na okres od pięciu do dziesięciu lat, z pozbawieniem prawa do zajmowania określonych stanowisk lub podejmowania określonych czynności na okres do trzech lat, wraz z konfiskatą mienia,
- korzyścią w wielkich rozmiarach jest korzyść, która dwieście razy i więcej przekracza minimalny dochód obywateli niepodlegający opodatkowaniu – sprawca podlega karze pozbawienia wolności na okres od pięciu do dziesięciu lat, z pozbawieniem prawa do zajmowania określonych stanowisk lub podejmowania określonej działalności na okres do trzech lat, wraz z konfiskatą mienia,
- korzyścią w szczególnie wielkich rozmiarach jest korzyść, która pięćset razy i więcej przekracza minimalny dochód obywateli niepodlegający opodatkowaniu – sprawca podlega karze pozbawienia wolności na okres od ośmiu do dwunastu lat, z pozbawieniem prawa do zajmowania określonych stanowisk lub podejmowania określonej działalności na okres do trzech lat, z konfiskatą mienia.

W związku z tym za przestępstwa i wykroczenia popełnione i wykryte w 2017 roku niepodlegające opodatkowaniu minimalne dochody obywateli wyniosły 800 hrywien, a w roku 2018 – 881 hrywien.

W tym miejscu należy dodać, że w 2018 roku średnia płaca na Ukrainie wyniosła około 7810 hrywien 88 kopiejek, czyli prawie 7811 hrywien³.

---

² Pojęcie „grupa osób działających w wyniku zawiązanego wcześniej porozumienia”, jest odpowiednikiem w polskim prawie karnym współsprawstwa, czyli dwóch lub więcej osób działających wspólnie i w porozumieniu.

³ W I kwartale 2018 r. w przeliczeniu na walutę polską średnia płaca na Ukrainie wyniosła 1286 zł, podczas gdy w Polsce 4166 zł 10 groszy.

Ciekawe rozwiązanie przewiduje przepis regulujący tzw. bezprawne wzbogacenie uregulowane w art. 368 ust. 1–3 kodeksu karnego Ukrainy. Zgodnie z tym przepisem nabycie przez osobę uprawnioną do pełnienia funkcji państwowej lub samorządowej, na własność aktywów o znacznej wielkości, których legalności podstaw do nabycia nie potwierdzają dowody, a także przekazanie takich aktywów jakiegokolwiek innej osobie – podlega karze pozbawienia wolności na okres do dwóch lat, z pozbawieniem prawa do zajmowania określonych stanowisk lub podejmowania określonych czynności przez okres do trzech lat wraz z konfiskatą mienia.

Osobami upoważnionymi do pełnienia funkcji państwowych lub samorządowych są osoby określone w art. 3 ust. 1 ustawy Ukrainy „O zapobieganiu korupcji”, zgodnie z którym są to m.in.:

- 1) prezydent Ukrainy, przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy, jego pierwszy zastępca, premier Ukrainy, pierwszy wicepremier Ukrainy, wicepremierzy Ukrainy, ministrowie, inni szefowie centralnych organów wykonawczych, którzy nie są członkami Gabinetu Ministrów Ukrainy i ich zastępcami, Szef Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Prokurator Generalny, Prezes Narodowego Banku Ukrainy, Przewodniczący i inni członkowie Izby Obrachunkowej, Rzecznik Praw Obywatelskich Ukrainy, Przewodniczący Rady Najwyższej Republiki Autonomicznej Rzym, premier Krymu;
- 2) urzędnicy państwowi i urzędnicy samorządowi;
- 3) oficerowie wojskowi sił zbrojnych Ukrainy, państwowa służba ds. komunikacji specjalnej i ochrony informacji Ukrainy oraz sędziowie, sędziowie Trybunału Konstytucyjnego Ukrainy, przewodniczący, wiceprzewodniczący, członkowie, inspektorzy Rady Najwyższej Sprawiedliwości, urzędnicy sekretariatu Rady Najwyższej ds. Sprawiedliwości, zastępcy szefów, członkowie, inspektorzy Wysokiej Komisji Kwalifikacji Sędziów Ukrainy, urzędnicy sekretariatu tej Komisji, urzędnicy Państwowej Administracji Sądowej Ukrainy, ławnicy (przy wykonywaniu obowiązków w sądzie);
- 4) osoby zwykłych i dowódczych członków państwowej służby kryminalnej, Państwowe Biuro Śledcze, Krajowe Biuro Antykorupcyjne Ukrainy;
- 5) urzędnicy Prokuratury, Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Państwowego Biura Śledczego, Krajowego Biura Antykorupcyjnego Ukrainy, służba dyplomatyczna i członkowie Krajowej Agencji ds. Zapobiegania Korupcji.

Ust. 2 – Te same czyny popełnione przez urzędnika, który zajmuje odpowiedzialne stanowisko – podlega karze pozbawienia wolności na

okres od dwóch do pięciu lat, z pozbawieniem prawa do zajmowania pewnych stanowisk lub podejmowania pewnych czynności przez okres do trzech lat wraz z konfiskatą mienia.

Ust. 3 – Działania przewidziane w pkt 1 tego artykułu, popełnione przez urzędnika zajmującego szczególnie odpowiedzialne stanowisko – podlega karze pozbawienia wolności na okres od pięciu do dziesięciu lat, z pozbawieniem prawa do zajmowania pewnych stanowisk lub podejmowania pewnych czynności przez okres do trzech lat wraz z konfiskatą mienia.

Aktywami znacznej wartości są gotówka lub inne mienie, a także dochód z nich, jeśli ich wartość przekracza tysiąc niepodlegających opodatkowaniu minimalnych dochodów obywateli.

Zaś przeniesienie aktywów oznacza zawarcie jakichkolwiek transakcji, na podstawie których powstaje prawo własności lub prawo do korzystania z aktywów, a także zapewnienie innej osobie gotówki lub innego mienia do zawarcia takich transakcji.

***

Przestępstwo przyjęcia łapówki w kodeksie karnym Ukrainy jest bardziej rozbudowane, niż w polskim prawie karnym. Przykładowo jest to przestępstwo przekupstwa urzędnika, osoby prawnej prawa prywatnego, niezależnie od formy organizacyjno-prawnej i przekupstwo osoby, która świadczy usługi publiczne.

W tym drugim przypadku przestępstwo polega na przyjęciu propozycji, obietnicy lub otrzymania przez biegłego rewidenta, notariusza, prywatnego wykonawcę, eksperta, rzeczoznawcę, arbitra lub inną osobę, która wykonuje działalność zawodową związaną ze świadczeniem usług publicznych, jak również niezależnego mediatora lub arbitra przy rozpatrywaniu sporów zbiorowych dotyczących bezprawnych korzyści dla siebie lub osoby trzeciej za działanie lub zaniechanie z wykorzystaniem przyznanych mu uprawnień w interesie osoby, która proponuje, obiecuje lub zapewnia taką korzyść, lub w interesie osoby trzeciej.

W chwili obecnej zaszła istotna zmiana na stanowisku prezydenta Ukrainy, tak więc pozostaje otwarte pytanie: w jakim kierunku zmierzać będzie tamtejsza polityka walki z korupcją? Trzeba przy tym pamiętać, że im mniej korupcji u naszych sąsiadów, tym mniejsze zagrożenie korupcyjne przede wszystkim w stosunku do funkcjonariuszy służących na granicy polsko-ukraińskiej.

ppłk SG Marek Karczewski

CSSG w Kętrzynie

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA FORM ZJAWISKOWYCH PRZESTĘPSTWA W POLSKIM I ROSYJSKIM PRAWIE KARNYM

W doktrynie polskiego prawa karnego oprócz form stadialnych funkcjonuje instytucja form zjawiskowych przestępstwa. Istotą form zjawiskowych jest krótko mówiąc rozszerzenie odpowiedzialności karnej nie tylko na sprawcę, ale również inne osoby, które w pewnym stopniu współdziałają ze sprawcą w popełnieniu przestępstwa. W pewnym uproszczeniu można przyjąć, że jest to odpowiedzialność karna osób, stosownie do roli, jaką odegrali w przestępstwie.

W polskim prawie karnym istnieją trzy równorzędne formy zjawiskowe popełnienia przestępstwa. Są nimi: sprawstwo (współsprawstwo, sprawstwo kierownicze i polecające) oraz dwie formy tzw. nie sprawcze, czyli podżeganie i pomocnictwo.

Art. 20 kk stanowi, że każdy ze współdziałających w popełnieniu czynu zabronionego odpowiada w granicach swojej umyślności lub nieumyślności, niezależnie od odpowiedzialności pozostałych współdziałających. Z przepisu tego wynika, że każdy ze współdziałających popełnia własny czyn zabroniony, a jego odpowiedzialność jest niezależna od odpowiedzialności pozostałych osób. Wypływa z tego wniosek, że brak odpowiedzialności któregośkolwiek ze współdziałających nie wpływa na odpowiedzialność karną pozostałych współdziałających. W przypadku zaistnienia tzw. ekscesu, czyli sytuacji w której chociażby jedna z osób współdziałających swoim zachowaniem wykracza poza granice wyznaczone w porozumieniu, obciąża tylko tego ze współsprawców, który się go dopuścił.

Zgodnie z art. 21 § 1 kk okoliczności osobiste, wyłączające lub łagodzące albo zaostrzające odpowiedzialność karną, uwzględnia się tylko co do osoby, której dotyczą.

Z treści art. 18 § 1 kk wynika, że sprawcą przestępstwa jest ten, kto wykonuje czyn zabroniony sam (jednosprawstwo), wspólnie i w porozumieniu z inną osobą (współsprawstwo), kieruje wykonaniem czynu zabronionego przez inną osobę (sprawstwo kierownicze) oraz kto wykorzystując uzależnienie innej osoby od siebie, poleca jej wykonanie czynu zabronionego (sprawstwo polecające).

W systemie rosyjskiego prawa karnego jest podobnie, chociaż nie funkcjonuje odpowiednik instytucji ustawowych znamion przestępstwa, to jednak co do zasady obowiązuje odpowiedzialność karna osób, które przyczyniły się do popełnienia przestępstwa. Wspomniana odpowiedzialność karna takich osób jest taka sama, jak sprawcy głównego. Stąd ustawodawstwo rosyjskie wyróżnia sprawstwo i współsprawstwo w popełnieniu przestępstwa. Zgodnie z art. 33 kk Rosji wyróżnia się następujące rodzaje tzw. współuczestników w przestępstwie: sprawca, organizator, podżegacz i pomocnik. Wskazane rodzaje współuczestników popełnienia przestępstwa zostaną omówione poniżej.

Formy zjawiskowe przestępstwa w polskim prawie karnym

W polskim prawie karnym wyróżnia się następujące formy zjawiskowe przestępstwa:

- sprawstwo;
- współsprawstwo;
- podżeganie;
- pomocnictwo;
- sprawstwo kierownicze;
- sprawstwo polecające.

W doktrynie prawa karnego wyróżnia się tzw. formy sprawcze sensu stricto, do których zalicza się: sprawstwo (jednosprawstwo), współsprawstwo, sprawstwo kierownicze i sprawstwo polecające, a także formy nie sprawcze, jakimi są podżeganie i pomocnictwo.

1. Sprawstwo

Najprostszą formą zjawiskową jest sprawstwo indywidualne wykonawcze, które polega na zrealizowaniu własnym zachowaniem, przez pojedynczego sprawcę, znamion czynu zabronionego¹.

Pojęcie sprawstwa, określanego często w doktrynie, jako tzw. jednosprawstwo, sprawstwo pojedyncze bądź sprawstwo indywidualne określa art. 18 § 1 kk, zgodnie z którym odpowiada za sprawstwo ten, kto wykonuje czyn zabroniony sam. Z tak skonstruowanego zapisu wynika, że w przypadku jednosprawstwa, sprawca musi zrealizować ustawowe znamiona czynu zabronionego osobiście i samodzielnie.

Oznacza to wypełnienie przez sprawcę wszystkich znamion określonych w przepisie części szczególnej kodeksu karnego bądź innej ustawy. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że kwestia sprawstwa (jednosprawstwa) w doktrynie nie budzi jakichkolwiek wątpliwości.

---

¹ A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. V, Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010.

2. *Współsprawstwo*

Współsprawstwo w polskim prawie karnym zdefiniowane jest jako wykonanie czynu zabronionego wspólnie i w porozumieniu z inną osobą (art. 18 § 1 kk).

Podstawowymi elementami współsprawstwa są **wspólne wykonanie** znamion czynu zabronionego oraz zachodzące między współsprawcami **porozumienie**.

Jednym z kluczowych elementów współsprawstwa jest zawarte uprzednio porozumienie między współsprawcami. Forma porozumienia jest w tym przypadku bez znaczenia, istotne jest, by obejmowało ono wspólną realizację ustawowych znamion czynu zabronionego. Porozumienie musi nastąpić przed lub w trakcie realizacji czynu zabronionego. Dzięki temu pozwala to odróżnić współsprawstwo od tzw. sprawstwa równoległego, określanego również w doktrynie jako sprawstwo koincydentalne, które ma miejsce wtedy, gdy dwie lub więcej osób w tym samym miejscu i czasie popełniają takie same czyny zabronione, ale działają bez zawartego porozumienia (np. podczas klęski żywiołowej kilkunastu sprawców okrada niezależnie od siebie ten sam sklep, działając we własnym interesie, bez zawartego uprzednio bądź w czasie popełnienia – porozumienia z co najmniej jednym z innych sprawców).

W takim przypadku każdy ze sprawców poniesie odpowiedzialność karną indywidualnie, za czyn którego dopuścił się samodzielnie, niezależnie od odpowiedzialności karnej pozostałych uczestników przestępstwa.

Samo porozumienie może mieć charakter wyraźny lub domniemany, jednak w tym ostatnim przypadku ważnym jest, aby druga osoba była świadoma treści takiego porozumienia.

Możliwy jest przypadek, kiedy w trakcie popełniania czynu zabronionego w formie jednosprawstwa do sprawcy dołączy inna osoba, zostanie między nimi zawarte porozumienie dotyczące wspólnego popełnienia czynu zabronionego i czyn taki te osoby wspólnie popełnią. Mamy wówczas do czynienia ze współsprawstwem sukcesywnym².

Element porozumienia przesądza o ocenie tzw. ekscesu współsprawcy, czyli przypadku, kiedy jeden ze współsprawców dopuszcza się zachowania wykraczającego poza porozumienie, gdyż z samej istoty porozumienia wynika, że każdy ze współsprawców odpowiada za całość zachowania objętego porozumieniem, nawet jeżeli fizycznie się go nie dopuścił. Za eksces współsprawcy nie poniesie odpowiedzialności współlnik, jeżeli dołączył już w trakcie popełniania przestępstwa, a eksces miał miejsce wcześniej.

---

² M. Mozgawa, *Kodeks Karny. Komentarz*, Warszawa 2012.

Fakt istnienia porozumienia przesądza o ocenie sytuacji w zakresie form stadialnych przestępstwa popełnionego we współsprawstwie. Jeżeli którykolwiek ze współsprawców pozostał na etapie usiłowania, przyjmując należy, że wszyscy dopuścili się usiłowania.

Jeżeli natomiast choćby jeden ze współsprawców dokonał przestępstwa, wszyscy winni odpowiadać za dokonanie, nawet jeżeli każdy z pozostałych osiągnął zaledwie etap usiłowania.

Współsprawstwo może mieć miejsce zarówno w przypadku przestępstw umyślnych, jaki i nieumyślnych. W przypadku przestępstw nieumyślnych porozumienie obejmuje wspólne naruszenie reguł ostrożności wiążące się z przewidywaniem lub możliwością przewidzenia popełnienia czynu zabronionego.

Współsprawstwo możliwe jest zarówno w przypadku przestępstw z działania, jak i z zaniechania. W przypadku materialnych przestępstw z zaniechania znajduje zastosowanie ogólna zasada wyrażona w art. 2 kk, zgodnie z którym odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególnie obowiązek zapobiegnięcia skutkowi.

W konkretnym stanie faktycznym może się zdarzyć, że jeden ze współsprawców dopuszcza się działania, zaś drugi zaniechania. Ma to jednak miejsce tylko w przypadku przestępstw, które można popełnić zarówno z działania, jak i z zaniechania³.

Niektóre przestępstwa w typie kwalifikowanym wymagają sprawczego współdziałania. Jest to tzw. współsprawstwo konieczne, które jest jednym ze znamion strony przedmiotowej np. w przypadku czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego. Zgodnie z art. 223 § 1 kk kto, **działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą** lub używając broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego, dopuszcza się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego ...

Dodać należy, że do współsprawstwa zastosowanie mają formy stadialne przygotowania i usiłowania, oczywiście pod warunkiem, że przygotowanie do danego typu czynu zabronionego jest karalne.

W przypadku niektórych przestępstw, ich typy kwalifikowane wymagają przestępczego współdziałania tj. z jedną osobą (art. 197 § 3 kk) lub co najmniej dwiema osobami (art. 223 kk).

---

³ Por. wyrok SA w Warszawie z dn. 11 kwietnia 1996 r., II AKa 49/96, Apelacja SA/War. 1997 nr 1, poz. 1.

3. Sprawstwo kierownicze

Sprawstwo kierownicze polega na kierowaniu wykonaniem czynu zabronionego przez inną osobę.

Jest to szczególna postać sprawstwa, z tego względu, że w większości przypadków nie mamy do czynienia z bezpośrednią realizacją znamion czynu zabronionego przez sprawcę kierowniczego. W przypadku braku tego typu regulacji zachowanie podmiotu kierującego wykonaniem czynu zabronionego przez inną osobę mogłoby w niektórych przypadkach być potraktowane jako podżeganie lub/i pomocnictwo.

W doktrynie i orzecznictwie większość jest zdania, że zwrot "**kieruje wykonaniem czynu zabronionego**" oznacza panowanie nad czynem przez sprawcę kierowniczego i jego przewagę nad bezpośrednim wykonawcą.

Przedmiotem działania sprawcy kierowniczego jest zachowanie innej osoby (bezpośredniego wykonawcy czynu zabronionego), które stanowi wypełnienie znamion przestępstwa poprzez rzeczywiste jego wykonanie. Bezpośrednio wykonujący czyn zabroniony jest "narzędziem", przy pomocy którego sprawca kierowniczy wykonuje czyn zabroniony. Treść działania sprawcy kierowniczego sprowadza się do władztwa nad przebiegiem realizacji znamion czynu zabronionego przez osobę kierującą i to w czasie jego wykonywania⁴.

Na odpowiedzialność sprawcy kierowniczego nie ma wpływu, czy bezpośredni wykonawca działał umyślnie czy nieumyślnie. Jedynym elementem mającym na to wpływ jest wypełnienie przez wykonawcę znamion czynu zabronionego objętego zamiarem sprawcy kierowniczego.

4. Sprawstwo polecające

Istota sprawstwa polecającego polega na tym, że wykonawca czynu zabronionego pozostaje od polecającego w stosunku zależności wynikającej z konkretnego, choćby niemającego formalnego charakteru, układu na podstawie którego istnieje w jakimś stopniu podporządkowanie sprawcy wykonawczego od sprawcy polecającego.

Słownik języka polskiego PWN wskazuje na dwa znaczenia słowa „polecenie”⁵:

1. Wypowiedź nakazująca komuś wykonanie jakiejś czynności.
2. Zaprotegowanie kogoś.

⁴ Zob. wyrok SA w Krakowie z dn. 4 listopada 2010 r., II AKa 177/10, KZS 2011, z. 1, poz. 57.

⁵ <https://sjp.pwn.pl>

Tak więc w przypadku sprawstwa polecającego chodzi o rodzaj podporządkowania, podległości w każdej postaci, a nie tylko służbowej. Dotyczy to również szczególnego położenia osoby, wobec której sprawca polecający wydaje polecenie, co powoduje, że wykonanie tego polecenia w takiej sytuacji staje się koniecznością, zaś jego odmowa wiąże się z wystąpieniem negatywnych skutków, jak np. utrata środków utrzymania, brak możliwości awansu, czy też możliwości uzyskania jakiegoś świadczenia. Takim uzależnieniem może być również istniejący między nimi stosunek cywilnoprawny, chociażby istniejące zobowiązanie finansowe.

Sprawca polecający nie ma władztwa nad realizacją znamion czynu zabronionego przez bezpośredniego wykonawcę, jak ma to miejsce przy sprawstwie kierowniczym.

W doktrynie przyjmuje się, iż sprawstwo polecające dokonane jest dopiero z chwilą realizacji znamion czynu zabronionego przez sprawcę polecenia.

Nie jest wymagana szczególna forma wydania polecenia. W zależności od okoliczności polecenie może zostać wydane np. bezpośrednio lub pośrednio. Może być wydane ustnie, jak również poprzez urządzenie służące do przesyłania informacji na odległość (przykładem jest wykorzystanie Internetu). Ponadto zaznaczyć należy, że niezależnie od strony technicznej przekazu – musi ono dotrzeć do adresata w taki sposób, aby zrozumiał on intencję sprawcy polecającego i poczuł się zobowiązany do jego wykonania.

5. Podżeganie

Zgodnie z art. 18 § 2 odpowiada za podżeganie, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, nakłania ją do tego.

Nakłanianie jest to oddziaływanie na wolę innej osoby w celu skłonienia jej do określonego działania lub zaniechania.

Podżegacz nie jest sprawcą sensu stricto, sam bowiem nie uczestniczy w popełnieniu czynu, do którego nakłania, bywa natomiast określany w literaturze jako sprawca sensu largo. Jeśli podżegacz sam dokona czynu, do którego bezskutecznie podżegał, ponosi odpowiedzialność za sprawstwo, gdyż podżeganie traktowane jest wówczas jak czyn uprzedni współukarany⁶.

Podjęcie przez sprawcę sensu stricto zamiaru dokonania takiego czynu musi być więc rezultatem nakłaniania, czyli oddziaływania przez podżegacza na jego proces wolicjonalny. Jeśli zaś sprawca podjął już wcześniej zamiar dokonania czynu zabronionego, to nakłanianie – z na-

---

⁶ J. Giezek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, wyd. II, Warszawa 2012.

tury rzeczy będące wówczas jedynie utwierdzeniem go w tym zamiarze – może zostać potraktowane jako pomocnictwo psychiczne⁷.

Podżegacz musi mieć świadomość, że podejmowane przez niego zachowanie stanowi nakłanianie innej osoby do popełnienia konkretnego czynu zabronionego, a nie do zachowania, które jedynie w sposób ogólny wpływa na zachowanie osoby podżeganej.

Aby można było mówić o podżeganiu, nakłanianie musi być skierowane do konkretnej osoby. Jeśli bowiem nakłanianie nie jest kierowane do konkretnej osoby (np. organizator manifestacji ulicznej nakłania jej uczestników do popełnienia przestępstwa), to nie mamy wówczas do czynienia z podżeganiem, lecz z publicznym nawoływaniem do popełnienia przestępstwa przewidzianego w art. 255 § 1 lub 2 kk (przestępstwo przeciwko porządkowi publicznemu).

Podżeganie jest przestępstwem umyślnym, które może być popełnione tylko i wyłącznie w zamiarze bezpośrednim. Staje się ono dokonane już z chwilą, gdy podżegacz nakłania do popełnienia czynu zabronionego.

Możliwe jest „łańcuszkowe” podżeganie, zwane też podżeganiem pośrednim, gdy podżegacz, nie mając np. dostępu do bezpośredniego sprawcy, korzysta ze „wstawiennictwa” innej osoby. Podżegacz może również nakłaniać inną osobę do udzielenia pomocy sprawcy, jak również współuczestnictwa w przestępstwie, sprawstwa kierowniczego i polecającego.

Podżeganie może być skierowane do więcej niż jednej osoby, jednakże pod warunkiem, że są to osoby oznaczone, niekoniecznie znane podżegaczowi osobiście. Ważne jest, że nakłanianie skierowane jest do konkretnych osób (dwóch, trzech i więcej) i dotyczy konkretnego czynu zabronionego.

Sąd Najwyższy, stwierdzając m.in., że dla dokonania podżegania konieczne jest ukończenie czynności nakłaniania oraz wywołanie u osoby nakłanianej zamiaru podjęcia określonej czynności, bez konieczności jej urzeczywistnienia⁸.

Stąd wydaje się, że podżeganie może być popełnione wyłącznie umyślnie i tylko w zamiarze bezpośrednim.

6. Pomocnictwo

Zgodnie z art. 18 § 3 kk odpowiada za pomocnictwo, kto w zamiarze, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, w szczególności dostarczając narzędzie, środek

⁷ Zob. wyrok SN z dn. 21 czerwca 1971 r., III KR 51/71, OSNKW 1972 nr 5, poz. 82.

⁸ Wyrok SN z dn. 20 września 2007 r., III KK 149/07.

przewozu, udzielając rady lub informacji; odpowiada za pomocnictwo także ten, kto wbrew prawemu, szczególnemu obowiązkowi niedopuszczenia do popełnienia czynu zabronionego swoim zaniechaniem ułatwia innej osobie jego popełnienie.

Przez tzw. pomocnictwo psychiczne rozumie się najczęściej pomoc udzieloną przede wszystkim słownie, w odróżnieniu od pomocnictwa udzielonego skonkretyzowanym zachowaniem, będącym czynem w rozumieniu prawa karnego. Pomoc ta polega jednak nie tylko na udzielaniu rad i wskazówek mających ułatwić popełnienie przestępstwa, ale także na takim zachowaniu się, które w sposób szczególnie sugestywny manifestuje solidaryzowanie się całkowicie z zamiarem sprawcy i może w pewnych przypadkach stworzyć atmosferę, w jakiej zamiar bezpośredniego sprawcy kształtuje się, dojrzewa oraz utwierdza, umacnia sprawcę w powziętym już postanowieniu popełnienia przestępstwa⁹.

Ułatwienie popełnienia czynu zabronionego musi mieć miejsce przed jego realizacją albo najpóźniej w trakcie popełnienia przestępstwa. Udzielenie pomocy po dokonaniu przestępstwa (dotyczącej np. zbycia lub ukrycia uzyskanych za pomocą przestępstwa przedmiotów) ma stanowić sprawczą realizację znamion samodzielnego przestępstwa paserstwa.

Różnica pomiędzy pomocnictwem a współsprawstwem polega na tym, że przy współsprawstwie wykonywanie czynności pomocniczych wynika z treści zawartego porozumienia oraz przyjętego podziału ról, niewystępującego z natury rzeczy przy pomocnictwie. Ponadto czynności pomocnika mają jedynie ułatwiać popełnienie przestępstwa, a w konsekwencji nie jest istotne, czy miały wpływ na popełnienie przestępstwa, czy też nie.

Wiele kontrowersji wzbudza tzw. stanie na czatach. O tym, czy osoba stojąca na czatach popełnia przestępstwo w formie sprawstwa (współsprawstwa) czy w formie pomocnictwa, decydują okoliczności konkretnego przypadku. Współsprawcą będzie ona wówczas, gdy przypadająca jej rola osoby stojącej na czatach jest bardzo znacząca dla powodzenia całego przestępczego przedsięwzięcia, wręcz warunkująca jego skuteczność. Jeżeli natomiast znaczenia takiego nie ma (wystawienie "czujki" na wszelki wypadek z daleko idącej ostrożności) uzasadnione jest przyjęcie pomocnictwa. W sytuacjach wątpliwych kryterium pomocniczym będą takie okoliczności, jak wspólne planowanie przestępstwa i dokonywany wspólnie podział ról (z których jedną jest stanie na czatach) oraz późniejszy udział w podziale zysku. Jeżeli działanie osoby stojącej na czatach było wynikiem uzgodnionego przez sprawców podziału

---

⁹ Wyrok SN z dn. 9 sierpnia 1973 r., I KR 178/73, OSNKW 1974 nr 3, poz. 43.

ról, to będzie to moment uzasadniający przyjęcie współsprawstwa. Jeżeli natomiast stojący na czatach wykonuje jedynie "zlecenie" sprawców, nie uczestniczy w podziale zysku, a tylko otrzymuje zapłatę za wykonaną "usługę", to właściwą kwalifikacją jest pomocnictwo¹⁰.

Pomocnictwo przez zaniechanie określonego prawem działania stanowi przestępstwo indywidualne.

Odpowiednik form zjawiskowych przestępstwa w kodyfikacji karnej Rosji

W systemie prawa karnego rosyjskiego nie występuje w dosłownym tego słowa znaczeniu pojęcie form zjawiskowych przestępstwa. Odpowiednikiem takiego rozwiązania jest instytucja współdziału (współuczestnictwa) w przestępstwie. W prawie karnym Rosji przyjmuje się, że współuczestnictwem w przestępstwie jest wspólny udział dwóch albo więcej osób w popełnieniu przestępstwa umyślnego (art. 32 kk FR). Współdziałal będzie miał miejsce wówczas, kiedy zaistnieje związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy wspólnie uzgodnionymi działaniami a jednolitym rezultatem przestępstwa¹¹.

W systemie prawa karnego Rosji występują 4 podstawowe formy (rodzaje) udziału w popełnieniu przestępstwa, stawiane na równi z samym sprawcą. Są to:

1. Sprawca.
2. Organizator.
3. Podżegacz.
4. Pomocnik.

1. Sprawca przestępstwa

Zgodnie z art. 33 ust. 1 kk Federacji Rosji sprawcą przestępstwa jest osoba, która bezpośrednio popełnia przestępstwo, albo bezpośrednio uczestnicząca w jego popełnieniu wspólnie z innymi osobami (współsprawca), a także osoba, która popełnia pośrednio przestępstwo poprzez wykorzystanie innych osób, nie podlegających odpowiedzialności karnej ze względu na wiek, niepoczytalność albo inne okoliczności, przewidziane w kodeksie karnym Rosji, np. czynny żal albo okoliczności wyłączające przestępczość działania¹². Sprawcą jest również osoba, która pośrednio została wykorzystana przez sprawcę w charakterze narzędzia

¹⁰ Wyrok SA we Wrocławiu z dn. 31 maja 1993 r., II AKr 121/93, OSA 1993, z. 12, poz. 68.

¹¹ W systemie rosyjskim funkcjonuje instytucja związku przyczynowego, a nie jak u nas związku przyczynowo-skutkowego, chociaż sens i znaczenie jest takie same.

¹² Odpowiednikiem tej instytucji w systemie polskiego prawa karnego jest instytucja wyłączenia odpowiedzialności karnej.

przestępstwa. Przykładowo, jeżeli osoba podżegając do zabójstwa osobę niepoczytalną dała jej nóż, będzie traktowana jako sprawca zabójstwa, zaś niepoczytalny – jego narzędziem.

W systemie rosyjskim nie istnieje jako odrębna forma zjawiskowa instytucja współsprawstwa, co spowodowane jest odmienną definicją sprawstwa. Mianowicie współsprawca w popełnieniu przestępstwa nie jest wyodrębnioną formą, tylko jednym ze sposobów popełnienia przestępstwa. Współsprawcą jest osoba bezpośrednio uczestnicząca w przestępstwie. Współsprawca powinien posiadać wszystkie cechy podmiotu przestępstwa, osiągnąć wiek, z którym następuje odpowiedzialność karna, jak również być poczytalnym w chwili popełnienia przestępstwa¹³.

W zależności od charakteru popełnionego przestępstwa, sprawca winien być wyposażony w dodatkowe cechy, dające możliwość popełnienia określonego przestępstwa, np. sprawcą dezercji może być tylko zgodnie z art. 338 kk FR żołnierz (odpowiednikiem takiego stanowiska jest w doktrynie polskiego prawa karnego pojęcie sprawstwa indywidualnego).

2. Organizator

Organizatorem jest osoba, organizująca popełnienie przestępstwa albo kierująca jego popełnieniem, jak również osoba organizująca grupę lub związek przestępczy, albo kierująca nim. W systemie prawa karnego Rosji organizator jest najmniejbezpiecznym uczestnikiem wspólnej działalności przestępczej. Najczęściej jego działalność związana jest ze współuczestnictwem w zorganizowanej grupie lub związku przestępczym.

Organizator może pojawić się również w ramach współsprawstwa bez uprzedniego porozumienia, kiedy jeden ze współsprawców przyjmuje w trakcie popełnienia przestępstwa kierowanie pozostałymi współuczestnikami, co znacznie zwiększa niebezpieczeństwo społeczne czynu np. w przypadku rozruchów czy zamieszek.

Działalność organizatora charakteryzuje się kilkoma cechami. Jest on inicjatorem powstania zarówno grupy lub związku przestępczego, jak również innych, odrębnych przestępstw. Organizator decyduje o doborze współników, jednoczy ich, utrzymuje dyscyplinę, określa sposób zależności między nimi, określa metody prowadzenia działalności przestępczej, wyznacza współnikom role, jakie mają odegrać w działalności przestępczej.

---

¹³ Co do zasady w systemie rosyjskim odpowiedzialność karną ponosi osoba, która w chwili popełnienia przestępstwa ukończyła 16 lat.

Za organizatora uważa się nie tylko osobę organizującą grupę lub związek przestępczy, ale także osobę, która kieruje grupą lub związkiem również wtedy, gdy nie jest ich twórcą (grupa lub związek przestępczy zostały stworzone przez inne osoby).

Jeżeli chodzi o stronę podmiotową, to działalność organizatora charakteryzuje się działaniem umyślnym w zamiarze bezpośrednim, gdyż organizator zna charakter przedmiotowych działań, które będą realizowane przez współników, skład grupy, przewiduje rezultat tych działań i chce ich skutków. W związku z tym przestępcza działalność organizacyjna jest niebezpieczna społecznie, ustawodawca rosyjski w odrębnych przypadkach określił bezpośrednią odpowiedzialność za organizowanie społecznie niebezpiecznych działań¹⁴.

3. Podżegacz

Za podżegacza uważa się osobę nakłaniającą inną osobę do popełnienia przestępstwa w drodze namowy, przekupstwa, groźby albo innymi sposobami.

Ustawodawca rosyjski nie stworzył zamkniętego katalogu sposobów nakłaniania do popełnienia przestępstwa, dając tym samym możliwość doktrynie wypracowania innych przykładów, czy też metod popełnienia tego typu przestępstwa.

Podżegacza odróżnia od innych współuczestników jego specyficzna działalność, polegająca na tym, że wpływa on na wolę innej osoby wzbudzając w nim i determinując chęć popełnienia określonego przestępstwa. Formy podżegania mogą być różne np. pisemna bądź ustna. Metody i środki wzbudzenia u danej osoby chęci popełnienia przestępstwa mogą zależeć od charakteru wzajemnych stosunków pomiędzy podżegaczem a podżeganym, od ich subiektywnych cech itp. Można do nich odnieść prośby, namowy, podarunki, przeróżne obietnice, groźby przemocy itp.

Nie jest możliwe podżeganie w sytuacji zaniechania, w takich przypadkach ewentualnie można rozpatrywać pomocnictwo do przestępstwa.

Podżegacz nie organizuje popełnienia przestępstwa, nie kieruje nim, ponieważ jego rola ogranicza się jedynie do nakłonienia innej osoby do popełnienia przestępstwa.

W niektórych przypadkach publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstwa będzie zawierało ustawowe znamiona samodzielnego przestępstwa, np. publiczne nawoływanie do rozpętania wojny agresywnej¹⁵.

¹⁴ W rosyjskim systemie prawa karnego funkcjonuje jako jeden z elementów definicji przestępstwa „społeczne niebezpieczeństwo czynu”, tak jak w polskim ustawodawstwie karnym w okresie od 1950 r. do r. 1997.

¹⁵ Art. 354 kk FR – publiczne nawoływanie do rozpętania wojny agresywnej podlega karze grzywny w wysokości do 300 000 rubli albo w wysokości wynagrodzenia za

4. Pomocnik

Pomocnikiem jest osoba ułatwiająca popełnienie przestępstwa poprzez udzielenie rady, instrukcji, przedstawienie informacji, środków albo narzędzi popełnienia przestępstwa lub usunięcie przeszkód, a także osoba, która wcześniej obiecała ukrycie sprawcy albo śladów i narzędzi popełnionego przestępstwa lub przedmiotów uzyskanych drogą przestępstwa, jak również osoba, która wcześniej obiecała nabyć lub zbyć takie przedmioty.

W doktrynie wyróżnia się dwa rodzaje pomocnictwa: psychiczne (intelektualne) i fizyczne.

Do pomocnictwa intelektualnego odnosi się przekazanie sprawcy rad, informacji, jak również wcześniejsza obietnica ukrycia sprawcy, środków i narzędzi przestępstwa albo rzeczy bezpośrednio lub pośrednio pochodzące z przestępstwa. To samo dotyczy wcześniejszej obietnicy nabycia bądź zbycia tak uzyskanych przedmiotów.

Do pomocnictwa fizycznego odnosi się dostarczenie środków albo narzędzi popełnienia przestępstwa lub usunięcie przeszkód utrudniających lub wręcz uniemożliwiających jego popełnienie. Pomocnictwo fizyczne możliwe jest zarówno drogą działania, jak i zaniechania i powinno okazywać sprawcy gruntowną pomoc w popełnieniu przestępstwa.

W systemie rosyjskim nie można traktować jako pomocnictwa sytuacji zaniechania osoby, na której nie ciążył obowiązek powstrzymania sprawcy przestępstwa.

Istotne znaczenie w prawie karnym Rosji mają formy współuczestnictwa.

Pod formą współuczestnictwa należy rozumieć strukturę więzi między oddzielnymi współuczestnikami, określającą rolę każdego z nich we wspólnym popełnieniu przestępstwa. Wyróżnia się dwie podstawowe formy współuczestnictwa:

1. Ze względu na charakter składający się na stronę przedmiotową znamion przestępstwa (współuczestnictwo proste lub złożone).
2. Ze względu na więź łączącą współuczestników przestępstwa.

Współuczestnictwo proste charakteryzuje się brakiem podziału ról współuczestników w przestępstwie. Chodzi o to, że każdy ze współuczestników jest współsprawcą, tzn. swoim działaniem wypełnia stronę przedmiotową wspólnie popełnianego przestępstwa. Przykładowo, kilka osób jednocześnie okrada pokrzywdzonego¹⁶.

---

pracę lub innego dochodu skazanego za okres do 2 lat lub pozbawieniem wolności do lat 3.

¹⁶ W polskim systemie prawa karnego materialnego jest to odpowiednik tzw. sprawstwa równoległego (koincydentalnego), które charakteryzuje się brakiem porozumienia, co

Współuczestnictwo złożone ma miejsce wtedy, kiedy wraz ze sprawcą pojawia się organizator, podżegacz i pomocnik.

Ze względu na więź łączącą współuczestników wyróżnia się w prawie karnym Rosji następujące jego rodzaje:

- grupa osób działająca bez porozumienia,
- grupa osób działająca w porozumieniu,
- zorganizowana grupa,
- związek przestępczy (organizacja przestępcza).

Dodać w tym miejscu należy, że w każdym ze wskazanych przypadków muszą działać co najmniej dwie osoby, w odróżnieniu od ustawodawstwa polskiego, gdzie w większości przepisów mowa jest o działaniu wspólnie i w porozumieniu co najmniej 3 osób (wyjątkiem jest m.in. przestępstwo czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego – art. 223 § 1 kk).

***

Biorąc pod uwagę regulacje prawne w obu krajach stwierdzić należy, że występują w tym zakresie istotne różnice. W systemie prawa karnego materialnego Rosji odpowiednik form zjawiskowych unormowany jest w odmienny sposób. Nie występuje instytucja sprawcy polecającego, zaś współsprawstwo jest uregulowane w zupełnie odmienny sposób. Jeżeli chodzi o podobieństwa, to podobnie zdefiniowane jest w obu systemach podżeganie i pomocnictwo.

Należy jeszcze wskazać istotną różnicę w zakresie przesłanek współuczestnictwa. Otóż warunkiem koniecznym sine qua non w polskim prawie karnym jest działanie wspólnie i w porozumieniu, zaś w systemie rosyjskim jedynie zawarte uprzednio porozumienie.

MISCELLANEA

st. chor. sztab. SG Łukasz Użyczyn

CSSG w Kętrzynie

EWALUACJA KOMPETENCJI POSIADACZY WIZ KRAJOWYCH WYDAWANYCH PRZEZ PAŃSTWA STOSUJĄCE W PEŁNI DOROBEK SCHENGEN NA PRZESTRZENI MINIONYCH DWÓCH DEKAD

Wiza krajowa jest wizą uprawniającą do pobytu przez okres przekraczający sześć miesięcy i jest nazywana również wizą długoterminową. W początkowej fazie swojego istnienia w prawie Schengen uprawniała do jednokrotnego przejazdu tranzytem przez terytoria państw członkowskich do państwa członkowskiego, które wydało wizę oraz do pobytu w tym państwie na zasadach prawa krajowego tego państwa. Przejazd tranzytem mógł się odbyć jedynie wówczas, kiedy cudzoziemiec spełniał warunki wjazdu określone w Konwencji Wykonawczej do Układu z Schengen¹ oraz nie figurował na krajowej liście zakazów państwa członkowskiego, przez które cudzoziemiec się przemieszczał. Na podstawie takiej wizen cudzoziemiec nie mógł w trakcie pobytu podróżować do innych państw członkowskich, ani też przemieszczać się przez inne państwa członkowskie powracając do swojego kraju pochodzenia, gdyż zapis taki nie został przewidziany w Konwencji. Spowodowane to było procedurami, jakie były stosowane powszechnie w tamtych czasach przez państwa członkowskie, polegającymi na przekształcaniu wizen krajowej w dokument pobytowy po przybyciu na terytorium danego państwa². Obywatele krajów trzecich mogli następnie przemieszczać się na podstawie takiego dokumentu pobytowego po terytorium strefy Schengen³. Z tej przyczyny w momencie tworzenia Konwencji państwa członkowskie nie uznały za potrzebne regulowania kwestii przemieszczania się i podróży powrotnej na podstawie wizen „D” lub kwestii ponownego tranzytu do państwa członkowskiego, które wydało wizę Krajową.

Konwencja przewidywała jedynie zasadę równorzędności między dokumentami pobytowymi Schengen i wizami obowiązującymi w strefie Schengen. Dokument pobytowy wydany przez państwo członkowskie

---

¹ Konwencja Wykonawcza do Układu z Schengen z dn. 14 czerwca 1985 roku między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz. Urz. UE L 239 z 22.09.2000, s. 19) – zwana dalej Konwencją.

² KOM(2009) 90 wersja ostateczna, s. 2.

³ Art. 21 Konwencji.

umożliwiał obywatelowi państwa trzeciego posiadającemu dokument pobytowy i ważny dokument podróży, swobodne przemieszczanie się podczas swojego pobytu przez okres nieprzekraczający trzech miesięcy na terytorium innych państw członkowskich. Takie kompetencje posiadała również wiza Schengen⁴. Odzwierciedleniem tych uprawnień był również zapis w art. 5 ust. 1 pkt b kodeksu granicznego Schengen⁵.

W kolejnych latach państwa członkowskie przestały wydawać dokumenty pobytowe w miejsce wiz krajowych po wjeździe obywateli państw trzecich na ich terytorium bądź też czyniły to z dużym opóźnieniem. Spowodowało to negatywne konsekwencje praktyczne w przemieszczaniu się w obrębie strefy Schengen obywateli państw trzecich legalnie przebywających w państwach członkowskich na podstawie wiz długoterminowych. Osoby takie nie mogły w trakcie swojego pobytu legalnie podróżować w różnych zgodnych z prawem celach (np.: interesy, konferencje, odwiedziny) do innych państw członkowskich, ani też przemieszczać się przez terytorium innych państw członkowskich wracając do swojego kraju pochodzenia.

W 2001 roku strona francuska zaproponowała rozwiązanie niniejszego problemu przez wprowadzenie wizy „D+C”. Konwencja została zmieniona rozporządzeniem 1091/2001⁶ przewidując dla posiadaczy długoterminowych wiz „D” wydanych przez państwo członkowskie możliwość swobodnego przemieszczania się w obrębie strefy Schengen w okresie pierwszych trzech miesięcy ważności wizy „D”, pod warunkiem, że wiza została wydana zgodnie z normami Schengen dotyczącymi wiz krótkoterminowych [co obejmuje sprawdzenie w wykazie obywateli krajów trzecich objętych zakazem wjazdu w systemie informacyjnym Schengen (SIS)]. W praktyce jednak okazało się, że większość państw członkowskich albo w ogóle nie wydawało wiz „D+C”, albo też wydawało ich bardzo niewiele⁷. Wielokrotnie również zwracano uwagę na

⁴ Art. 19 Konwencji.

⁵ Rozporządzenie (WE) nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 15.03.2006 r. ustanawiające wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz. Urz. UE L 105 z 13.04.2006 r., s. 1) – art. 5 ust. 1 pkt. b brzmiał następująco: „posiadają oni ważną wizę, jeżeli jest wymagana zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 539/2001 z dnia 15 marca 2001 r. wymieniającym państwa trzecie, których obywatele muszą posiadać wizey podczas przekraczania granic zewnętrznych oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego wymogu z wyjątkiem przypadku, gdy posiadają oni **ważny dokument pobytowy**”.

⁶ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1091/2001 z dn. 28.05.2001 r. w sprawie swobody przemieszczania się na podstawie wizy długoterminowej (Dz. Urz. UE L 150 z 6.06.2001 r., s. 4).

⁷ Według danych statystycznych dotyczących wiz za 2004 r. (dok. 9749/05) państwa członkowskie wydały 1 017 348 wiz „D” i zaledwie 20 938 wiz „D+C”; źródło: KOM(2006) 403 wersja ostateczna, s. 13.

fakt, że pracownicy konsularni posiadają bardzo niewielką wiedzę na temat tego rodzaju wizej i warunków jej wydawania albo też wcale nie posiadają takiej wiedzy, w związku z czym osób ubiegających się o wizę nie informowano o takiej możliwości. Ponadto ustalono, że w wielu przypadkach krajowe programy rejestracji i rozpatrywania wniosków wizowych nie przewidywały nawet możliwości rozpatrzenia wniosku o wydanie takiej wizej lub wydrukowania naklejki wizowej. Jednocześnie wiele państw członkowskich zezwalało swoim misjom dyplomatycznym i urzędom konsularnym na wydawanie bezpośrednio dokumentów pobytowych, przez co wiza „D+C” stawała się zbędna. Co więcej po upływie trzech miesięcy od pierwszego dnia ważności wizej „D+C” jej posiadacz – do tej pory legalnie przebywający na terytorium państwa członkowskiego, które wydało wizę – nie mógł już przemieszczać się po całym terytorium państw członkowskich, jeżeli w międzyczasie jego wiza „D+C” nie została wymieniona na dokument pobytowy. Osoby takie były wtedy zmuszone, zgodnie z wymogiem posiadania wizej krótkoterminowej wynikającym z rozporządzenia (WE) nr 539/2001, wystąpić o osobną wizę krótkoterminową „C” w państwie pobytu, by móc udać się do innego państwa członkowskiego.

W praktyce jednak wiele państw członkowskich odmawiało wydania wizej Schengen osobom, które przebywały już na terytorium strefy Schengen. Ponadto niektóre państwa członkowskie przyjmowały wykładnię, zgodnie z którą wymienieni obywatele państw trzecich nie mogą się już ubiegać o dodatkową krótkoterminową wizę Schengen w tym sześciomiesięcznym okresie, ponieważ ich pobyt w strefie Schengen na podstawie wizej „D+C” trwał już trzy miesiące. Z tych samych przyczyn mogło się zdarzyć, że obywatele krajów trzecich posiadający wizę „D+C” lub „D” wracając do swych krajów, nie byli uprawnieni do podróżowania przez inne państwa członkowskie, ponieważ skończył się już trzymiesięczny okres dozwolonego pobytu w okresie sześciomiesięcznym⁸.

W oparciu w wyżej wymienione uwagi, Komisja Europejska – w swoim wniosku dotyczącym rozporządzenia ustanawiającego wspólnotowy kodeks wizowy⁹ – zaproponowała zniesienie wizej „D+C”, aby uprościć sytuację oraz nałożyć na państwa członkowskie obowiązek przyspieszenia procedury wydawania dokumentów pobytowych obywatelom krajów trzecich. Jednakże większość państw członkowskich – z różnych przyczyn – nie miała woli lub możliwości wydawania na czas dokumentów pobytowych obywatelom krajów trzecich przebywającym na ich terytorium. W związku z tym Komisja zaproponowała wprowa-

⁸ KOM(2006) 403 wersja ostateczna, pkt. 6.1.2, s. 13.

⁹ KOM(2006) 403 wersja ostateczna.

dzenie zasady równorzędności między wizami krótko- i długoterminowymi wydanymi przez państwa członkowskie w pełni wykonujące dorobek Schengen, aby przezwyciężyć problemy, jakie napotykają obecnie obywatele krajów trzecich legalnie przebywający w państwie członkowskim na podstawie wizy długoterminowej. Koncepcja wprowadzenia zasady równorzędności między wizami „D” i „C” była najpierw rozważana przez niektóre państwa członkowskie i Komisję podczas rozmów w ramach nieformalnej grupy roboczej ds. wiz w Lublaniu w dn. 21–22 stycznia 2008 roku, następnie jej omówienie powierzono Grupie Roboczej ds. Wiz w dn. 26–27 marca 2008 roku, podczas dyskusji dotyczącej wspólnotowego kodeksu wizowego w kontekście zniesienia wiz „D+C”. Inspirację dla niniejszego wniosku stanowiły również liczne skargi i pytania otrzymane od państw członkowskich oraz obywateli krajów trzecich przebywających w państwie członkowskim na podstawie wizy „D+C” lub „D”.

Równorzędność między wizami „D” i „C” wprowadzono dopiero Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 265/2010 z dnia 25 marca 2010 roku zmieniającym konwencję wykonawczą do układu z Schengen i rozporządzenie (WE) nr 562/2006 w zakresie dotyczącym przepływu osób posiadających wizy długoterminowe¹⁰. W tym właśnie rozporządzeniu dodano zapis do artykułu 21 Konwencji dotyczący prawa swobodnego przemieszczania się po terytorium wszystkich państw Schengen na podstawie wiz krajowych¹¹. Rozporządzenie zmieniło również Kodeks Graniczny Schengen dodając w art. 5 ust 1 pkt b wizę długoterminową¹².

Kolejną istotną zmianą mającą wpływ na uprawnienia wizy krajowej była zmiana sposobu obliczania dni pobytu. Zastąpiono pobyt trzymie-

¹⁰ Dz. Urz. UE L 85 z 31.03.2010, s. 1.

¹¹ Dodano pkt 2a w art. 21 o następującej treści: „Prawo swobodnego przemieszczania się ustanowione w ust. 1 przysługuje także cudzoziemcom posiadającym ważną wizę długoterminową wydaną przez jedno z państw członkowskich jak przewidziano w art. 18”.

¹² Rozporządzenie (WE) nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 15.03.2006 ustanawiające wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz. Urz. UE L 105 z 13.04.2006 r., s. 1) po zmianie Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 265/2010 z dn. 25.03.2010 r. zmieniającym konwencję wykonawczą do układu z Schengen i rozporządzenie (WE) nr 562/2006 w zakresie dotyczącym przepływu osób posiadających wizy długoterminowe – art. 5 ust. 1 pkt. b brzmiał następująco: „posiadają oni ważną wizę, jeżeli jest wymagana zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 539/2001 z dnia 15 marca 2001 r. wymieniającym państwa trzecie, których obywatele muszą posiadać wizy podczas przekraczania granic zewnętrznych oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego wymogu z wyjątkiem przypadku, gdy posiadają oni **ważny dokument pobytowy lub ważną wizę długoterminową**”.

sięczny w okresie sześciu miesięcy na pobyt trwający przez 90 dni w każdym 180-dniowym okresie, gdzie okres 180-dniowy liczony jest wstecz od dnia wjazdu na terytorium państw Schengen¹³.

Uprawnienia posiadacza wizy krajowej otrzymały nową formę, która obowiązuje po dzień dzisiejszy. Posiadacz takiej wizy w okresie ważności wizy uprawniony jest tak samo jak posiadacz dokumentu pobytowego do pobytu w państwie stosującym dorobek Schengen, które wydało wizę oraz do swobodnego przemieszczania się po terytorium innych państw grupy Schengen przez okres nieprzekraczający 90 dni w ciągu każdego 180-dniowego okresu. Niewątpliwie okres pobytu w innych państwach Schengen nie może przekraczać 90 dni w każdym 180-dniowym okresie, przy czym pobyt ten nie jest wliczany do pobytu w państwie wydającym wizę, które w wizie określiło liczbę dni pobytu na swoim terytorium. Kompetencje wizy „D” zostały więc rozszerzone i można je podzielić na uprawnienia dotyczące pobytu w państwie wydającym wizę oraz uprawnienia do pobytu w państwach Schengen. Pierwsze z nich określone są przez prawo krajowe danego państwa, drugie przez Konwencję. Tych dwóch uprawnień nie można ze sobą łączyć.

Przykład 1.

Cudzoziemiec posiadający wizę – jak poniżej – jest uprawniony do pobytu w Polsce do 180 dni w okresie ważności wizy od 01.01.2018 roku do dnia 31.12.2018 roku i dodatkowo może podróżować po innych państwach Schengen przez okres 90 dni w każdym 180-dniowym okresie ważności wizy. Załóżmy, że posiadacz niniejszej wizy wjechał do Polski w dniu 01.01.2018 roku i przebywał do dnia 01.03.2018 roku, co daje 60 dni pobytu, a następnie wyjechał do Niemiec i przebywał tam od dnia 01.03.2018 roku do dnia 30.03.2018 roku, co daje 30 dni pobytu. Następnie powrócił do Polski, gdzie jest jeszcze uprawniony do pobytu przez okres 120 dni a do innych państw Schengen może wyjechać na okres 60 dni w danym okresie 180-dniowym. Cudzoziemiec przez kolejne 120 dni przebywał w Polsce tj. od dnia 30.03.2018 roku do dnia 27.07.2018 roku, a następnie wyjechał ponownie do Niemiec, gdzie może przebywać jeszcze na niniejszej wizie krajowej aż do dnia 23.10.2018 roku.

---

¹³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 610/2013 z dn. 26.06.2013 r. zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 562/2006 ustanawiające wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen), konwencję wykonawczą do układu z Schengen, rozporządzenia Rady (WE) nr 1683/95 i (WE) nr 539/2001 oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 767/2008 i (WE) nr 810/2009 (Dz. U. UE L 182 z 29.06.2013 r., s. 1).

zie w całości, a następnie opuścił terytorium Niemiec i udał się do Polski (państwa stosującego w pełni dorobek Schengen), gdzie nie obowiązuje prawo krajowe niemieckie tylko prawo przewidziane w Konwencji, zgodnie z którym na ważnej wizie krajowej cudzoziemiec może przebywać w innych państwach Schengen przez okres 90 dni w ciągu każdego 180-dniowego okresu. Do czasu zakończenia ważności wizy cudzoziemiec nie może już wjechać do Niemiec, jednak może poruszać się po innych państwach Schengen przez okres 90 dni w każdym 180-dniowym okresie.

pplk SG Iwona Marczuk

CSSG w Kętrzynie

KURS JĘZYKA OBCEGO W TRYBIE E-LEARNINGU – KSZTAŁCENIE WIRTUALNE

Rozwój nowoczesnych technologii sprawił, iż wielu z nas spędza dużo czasu pracując przy komputerze. Służbowy sprzęt IT pracuje zwykle w sieci wewnętrznej, wielu z nas ma także połączenie z siecią Internetową. W sieciach poszukujemy różnych rzeczy, a niektórzy wręcz nie korzystają już z innych źródeł informacji. A gdyby tak choć drobną część tego czasu przeznaczyć na naukę języka? Internet oferuje przecież niezliczoną liczbę kursów realizowanych on-line, a i ośrodki szkolenia Straży Granicznej nie pozostają w tyle, starając się uzupełnić tradycyjne metody nauczania o rozwiązania alternatywne, aktywizujące i maksymalnie angażujące uczestników. W ofercie szkoleń kierowanych do funkcjonariuszy i pracowników SG znajdują się więc też kursy doskonalące e-learningowe.

Niestety w nastawieniu uczących się wciąż funkcjonuje mit, iż kursy e-learningowe nie mogą być w pełni tak skuteczne jak szkolenia realizowane w bezpośrednim kontakcie z prowadzącym. Celem tego artykułu jest prezentacja e-learningu jako nowatorskiego podejścia w procesie dydaktycznym, rozpropagowanie idei oraz przedstawienie jego zalet i wad. W poniższym opracowaniu znajdzie się również miejsce na prezentację oferowanych przez CSSG kursów e-learningowych wpasowujących się w nowoczesne trendy dydaktyczne oraz słowniczek podstawowych pojęć.

Czym jest e-learning?

Kształcenie wirtualne, nauczanie elektroniczne, nauczanie zdalne, nauczanie na odległość – to inne nazwy stosowane jako bliskożnaczone określenia e-learningu, zapewne jako próba przeciwdziałania zadomowieniu się w języku polskim terminu zaczerpniętego bezpośrednio z języka angielskiego. Próby te jednak uznać można za mało udane, sugerują bowiem inne rozumienie e-learningu – związane nie tyle z procesem uczenia się, ile z kolejną innowacyjną metodą nauczania. Jednakże e-learning należy postrzegać bardziej jako nowoczesne podejście w uczeniu się języka obcego, które skoncentrowane jest na uczestniku procesu i jego indywidualnych potrzebach. Odpowiedzialność za efekty

uczenia się przesunięta zostaje na uczestnika postrzeganego jako świadomą i odpowiedzialną stronę w procesie dydaktycznym, odwrotnie niż w przypadku metod tradycyjnych. Nie bez przyczyny w e-learningu pojawia się postać tutora – osoby wykraczającej daleko poza rolę nauczyciela prowadzącego kurs. Tutor służy radą, pomocą, jest przewodnikiem wyznaczającym ścieżkę nauki w czasie trwania kursu, wskazując uczestnikowi elementy obowiązkowe do wykonania w czasie trwania kursu oraz możliwości dodatkowej pracy nad poszczególnymi sprawnościami. Monitoruje postępy i motywuje do systematycznej pracy dbając o pełne wykorzystanie potencjału podopiecznego, wspiera go również w pracy nad własnym rozwojem. Tutor występuje także w roli moderatora dyskusji na forum lub zwykłego uczestnika na czacie.

Warto podkreślić, że kurs e-learningowy to nie tylko materiał pogrupowany w moduły, lekcje i zasoby w postaci testów, ćwiczeń interaktywnych, filmów czy prezentacji. Współczesny e-learning to także m-learning dostępny na tabletach i smartfonach, webinaria, CHAT, kalendarz wydarzeń i spotkań, wiadomości czy magazyn, barometr ocen, czasem połączenia konferencyjne, dyskusje w czasie rzeczywistym, klasy wirtualne, interakcje z Wiki, blogi, fora dyskusyjne etc. Skomplikowane zależności pomiędzy tymi elementami sprawiły, że pojawiła się potrzeba stworzenia odpowiednich narzędzi do zarządzania wirtualnym środowiskiem kształcenia. W ten sposób powstały platformy e-learningowe, które określić można jako rozbudowane aplikacje umożliwiające tworzenie, prowadzenie i administrowanie kursami, które mają wiele poziomów działania skorelowanych ze sobą. Inny jest poziom pracy administratora systemu, inny nauczyciela, inny ucznia, inny informacyjny, ale wszystkie muszą być ze sobą zgrane i wzajemnie się przeplatać. Stanowią one swoiste zestawy powiązanych ze sobą narzędzi, które umożliwiają osiąganie założonych celów edukacyjnych poprzez zarządzanie kursem i wchodzącymi w jego skład zasobami. Zostały zaprojektowane także w celu wspierania aktywności uczestników kursu on-line, tak aby podejmowane przez nich działania były skutecznie wykonywane. Jest to możliwe poprzez funkcję śledzenia postępów uczestnika dostępną dla tutora i możliwość przesyłania informacji zwrotnych w formie oceny lub opisu.

Do tej pory stworzono wiele platform e-learningowych, zarówno komercyjnych, jak i darmowych. Do najbardziej popularnych platform e-learningowych należą m.in. Moodle, Sakai, LRN, Claroline czy Dokeos. Rozwiązania oferowane przez CSSG dostępne są za pośrednictwem platformy Moodle.

Zalety i wady e-learningu

Nauka języka obcego to ciężka praca. By była efektywna, wymaga ogromnej samodyscypliny i systematyczności. Osobom dorosłym, z uwagi na wielość zobowiązań wynikających z faktu bycia odpowiedzialnym za siebie i rodzinę, często trudno jest się uczyć w systemach stacjonarnych, co zwykle wiąże się z koniecznością regularnego uczestnictwa w zajęciach w wyznaczonym terminie lub z wyjazdem z miejsca zamieszkania. Zwykle oznacza to konieczność poświęcenia własnego czasu wolnego, którego mają przecież tak mało. W tym przypadku rozwiązania edukacyjne e-learningowe za pośrednictwem platformy w Internecie wydają się być idealnym rozwiązaniem z uwagi na ciągłą dostępność do materiałów dydaktycznych. Daje ono możliwość skorzystania z kursu w miejscu i godzinach pracy, a w przypadku czasowego nawалу zadań służbowych – z kursu można skorzystać za pośrednictwem m-learningu w domu lub w drodze do i z pracy używając tabletu czy smartfonu, co dobrze wpisuje się w obecny styl życia w dobie wszechobecności Internetu. Dzięki dostępności 24/7 materiał można powtarzać wiele razy, dostosować tempo pracy, styl uczenia się i terminy do własnych preferencji i możliwości, doskonalić wymowę, uczyć się wybranych umiejętności.

Z uwagi na swoją elastyczność e-learning jest atrakcyjną propozycją także dla przełożonych, głównie dlatego, że jest to rozwiązanie relatywnie tanie, oferuje szeroki zasięg oraz możliwość jednoczesnego uczestnictwa wielu osób. Przyjmując, że uczestnik jest wysoce zmotywowany, może zachować systematyczność w nauce niezależnie od sytuacji służbowej. Ponadto kursy e-learningowe to z pewnością doskonałe wyjście dla osób nieśmiałych, introwertyków i wszystkich tych, którzy potrzebują przełamania wstydu przed mówieniem w obcym języku.

Z drugiej strony problemy techniczne, brak możliwości bezpośredniej interakcji oraz łatwość zaniechania aktywności on-line częstokroć przyczyniają się do rezygnacji z takiej formy zajęć. Wadą może być również brak bezpośredniego kontaktu z grupą, wykluczający aspekt kształcenia wzajemnego. Taki rodzaj nauki wymaga też dużo więcej samodyscypliny, wysokiej motywacji oraz umiejętności efektywnej organizacji czasu. Trudno bowiem wygospodarować chwilę w miejscu pracy, gdy zadania mnożą się i piętrzą lub w domu kosztem czasu spędzonego wieczorem z bliskimi. Wśród wad wymienić należy także często nieodpowiednie do działań edukacyjnych otoczenie (inni ludzie w tym samym pomieszczeniu i inne czynniki rozpraszające uwagę, np.: włączone urządzenia RTV czy dzwoniący telefon). Tak więc podkreślić należy, iż rozwiązania e-learningowe nakładają na uczestnika kursu dużą odpowiedzialność za osiągnięte efekty uczenia się.

Idealny kurs e-learningowy

Idealny kurs e-learningowy to kurs uszyty na miarę, odpowiadający w 100% zidentyfikowanym wcześniej potrzebom uczestnika, „opakowany” w atrakcyjną, ale łatwą do użycia niemalże intuicyjną formę. Tworzenie takiego kursu wymaga niesamowitego nakładu pracy i zaangażowania dodatkowych środków. Komercyjnie jest więc kosztowo nieopłacalne, w sytuacji gdy grupa odbiorców jest niewielka, a więc możliwość uzyskania dochodów dość ograniczona. Czy możliwe jest więc odnalezienie takiego kursu uszytego na miarę dla funkcjonariusza Straży Granicznej?

Kursy oferowane przez firmy informatyczne mają dobrze opracowaną stronę techniczną, są atrakcyjne poprzez swoją multimedialność i interaktywność. Niestety ich częstą wadą jest zawartość merytoryczna, która zwykle odnosi się do szerokiej grupy odbiorców i jest dość uniwersalna. Kursy oferowane przez wydawców podręczników i szkoły językowe są z uwagi na ograniczone możliwości techniczne już mniej multimedialne, przez co mniej atrakcyjne. Jeśli chodzi o zawartość merytoryczną zwykle skorelowane są z konkretną linią podręczników i stanowią materiał do nich uzupełniający. Tego typu gotowe i ogólnie dostępne rozwiązania są więc idealne przy nauce języka ogólnego.

Poszukując idealnego rozwiązania e-learningowego w odniesieniu do języka specjalistycznego warto wrócić na „własne podwórko” i przyjrzeć się ofercie kursów proponowanych przez Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie. Wystarczy otworzyć stronę CSSG w portalu Straży Granicznej i z menu wybrać aplikacje, a następnie Internetową platformę e-learningową. Umieszczone na platformie Moodle dającej szereg technicznych możliwości uatrakcyjnienia zawartości, dostępne za pośrednictwem Internetu, skrojone do specyficznych potrzeb uczestnika wydają się spełniać wymogi stawiane przed idealnym kursem e-learningowym. Oferta obejmuje następujące pozycje językowe realizowane w języku angielskim i rosyjskim, adresowane do funkcjonariuszy prezentujących poziom znajomości języka ogólnego A1/A2:

- Kontrola dokumentów uprawniających do przekraczania granicy i pobytu;
  - Kontrola środków transportu i bagażu;
  - Zatrzymanie i doprowadzenie.
- Ponadto znajdują się tu również:
- Kurs języka rosyjskiego dla początkujących;
  - Kurs języka rosyjskiego – dane personalne A2;

- Niemiecki dla kontrolerów bezpieczeństwa w transporcie lotniczym A2;
- Kontrola ruchu drogowego – język niemiecki A2.

W przypadku wszystkich wymienionych kursów tryb uczestnictwa w e-learningu prowadzony jest w formie asynchronicznej – udział w usłudze e-learningu nie wymaga jednoczesnego uczestnictwa w tym samym czasie uczestnika szkolenia i osoby moderującej/prowadzącej szkolenie. Wszystkie mają formę interaktywną – szkolenie oparte jest na zbiorze wcześniej przygotowanych materiałów wzbogaconych o elementy interaktywne (np. zadania przeciągnij i upuść – drag&drop, rozwiązywanie łamigłówek, uzupełnianie zdań), z którymi uczestnik zapoznaje się w dowolnym czasie i miejscu (stąd preferowana jest platforma Internetowa dająca dostęp do materiałów również w czasie wolnym). Warto przypomnieć, iż nauka języka obcego także w czasie kursu metodą tradycyjną musi odbywać się systematycznie i nie może ograniczać się tylko do uczestnictwa w zajęciach z uwagi na niską efektywność takiego podejścia. Chociażby rozszerzanie zasobu leksykalnego wymaga pamięciowego opanowania słówek, a metoda wkładania listy słownictwa pod poduszkę – niestety nie działa (udowodnione – na własnej skórze ☺).

Kursy te zawierają typowe elementy e-learningu: pliki multimedialne (zdjęcia, wideo, materiały audio itp.) – zadania interaktywne, które dostarczają informacji zwrotnej dotyczącej oceny sposobu wykonania zadania po przyciśnięciu przycisku – „sprawdź” – krzyżówki, zadania typu drag&drop, uzupełnianie zdań i dialogów również w oparciu o towarzyszący materiał audio lub wideo itp. gry, czaty i wideo chaty, fora i tablice wirtualne. Zamieszczone pliki tekstowe wymagają uzupełnienia zadania i odesłania go do tutora za pośrednictwem dedykowanej funkcji. Zadanie jest następnie oceniane, a uczestnik otrzymuje informację zwrotną w postaci oceny i komentarza zawierającego również poprawne odpowiedzi. Niektóre z materiałów zamieszczone są bezpośrednio na platformie, a inne dostępne są w postaci linków do materiału umieszczonego w Internecie (np. z uwagi na rozmiar).

Często pojawia się pytanie: jak dużo czasu trzeba poświęcić, by ukończyć kurs? Programy szkolenia zakładają 1 tydzień na realizację modułu. Nie oznacza to, że uczestnik poświęcić musi cały tydzień pracy – rozliczeniowe 40 godz. Niestety trudno jest wprost przełożyć czas szkolenia tradycyjnego na e-learning. Często wykorzystywanym przelicznikiem pokazującym porównanie do szkoleń tradycyjnych jest przelicznik 18–20 ekranów = 1 godzina. Taki przelicznik może być orientacją w przypadku kursów podawczych, natomiast w przypadku kursów interaktywnych, takich jak oferowane przez CSSG, może to być zgrubne

oszacowanie. Inaczej sprawa wygląda w przypadku kursów e-learningowych dostarczonych w formie wideokursów. Informacja dotycząca czasu trwania każdej z części takiego kursu jest łatwa do oszacowania poprzez czas trwania materiału wideo, co pozwala na oszacowanie mniej więcej czasu trwania całości i przyrównanie do tradycyjnych szkoleń.

Kursy w ofercie CSSG realizowane w trybie e-learningu są interaktywne i skierowane są na rozbudowę bazy słownikowej oraz zbioru wyrażań i zwrotów niezbędnych przy komunikacji w sytuacjach służbowych, co z założenia wiąże się z koniecznością interakcji także z prowadzącymi kurs. Udzielają oni informacji zwrotnej dotyczącej poziomu opanowania treści, w oparciu o którą uczestnik kursu rozpoczyna pracę z kolejnym modułem, uprzednio – jeśli to wynika z oceny prowadzącego – uzupełniając wskazane braki lub korygując swoją wypowiedź.

Czas, jaki uczestnik poświęci na osiągnięcie zakładanych celów, zależy będzie od cech osobowościowych uczestnika, mianowicie zdolności percepcji i szybkości z jaką przyswaja informacje. Nie bez przyczyny mówi się o uzdolnieniach językowych. Nie bez znaczenia pozostaje również faktyczny poziom znajomości języka obcego uczestnika. W przypadku osoby rozpoczynającej przygodę z językiem obcym i posiadającej słabo ugruntowaną znajomość podstaw – czas ten znacznie się wydłuży, gdyż wykonywanie zadań każdorazowo wiązać się będzie z koniecznością uzupełniania bazy leksykalnej i stałym korzystaniem ze słownika oraz odnoszeniem się do struktur gramatycznych. Nie bez znaczenia pozostaje także strona techniczna i np. szybkość używanego łącza Internetowego.

W związku z powyższym trudno jest dokładnie oszacować, jaki nakład czasu wymagany jest od uczestnika kursu na realizację poszczególnych modułów. Przyjąć można, że średnio wymagać to będzie ok. 1,5 godziny dziennie przez cały czas trwania kursu.

***

Podsumowując, nauka języka obcego nigdy nie była tak dostępna. Nie ulega wątpliwości, że rozwiązania e-learningowe tak jak inne formy uczenia się mają swoje ograniczenia. Warto jednak skupić się na korzyściach. E-learning to: **dostępność**, **interaktywność**, **elastyczność**, a uczestnicy doceniają możliwość nauki we własnym tempie i dowolnej porze. Nie bez znaczenia pozostaje stały dostęp do materiałów dzięki umiejscowieniu w Internecie oraz możliwość uczenia się na własnym stanowisku pracy lub w domu. Od strony przełożonych to ograniczenie kosztów, standaryzacja efektów uczenia się oraz możliwość przeszkolenia dużej liczby pracowników. Podstawowe wyzwanie związane jest ze skutecznością szkolenia i jego adekwatnością do potrzeb. Rozwiązania

dostępne na wyciągnięcie ręki – oferowane przez CSSG – stanowią odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby zgłoszone przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, są więc skrojone na miarę. Istotny jest fakt, że autorami contentu są wykładowcy języków obcych, będący jednocześnie funkcjonariuszami, znający realia służby od podszewki. Występują oni w roli tutorów, którzy poza funkcją prowadzącego starają się motywować uczestników w ich drodze do osiągnięcia sukcesu. Różnorodne zasoby, logicznie ułożone w lekcje i moduły stanowią atrakcyjną zawartość wspierającą w ten sposób uczestnika w procesie uczenia się. Rozwiązania zgodne z nowoczesnymi trendami są więc dostępne, wystarczy tylko z nich skorzystać, do czego w imieniu swoim i kolegów wykładowców – serdecznie zachęcam.

Słownik podstawowych pojęć związanych z e-learningiem

Podczas korzystania z nowoczesnych technologii edukacyjnych zdecydowanie przydatne okazać się może zrozumienie podstawowych pojęć związanych z tym innowacyjnym podejściem, których lista znajduje się poniżej.

Aplikacja – program komputerowy działający stacjonarnie na danej jednostce lub działający on-line.

Blended learning lub B-learning – mieszana metoda kształcenia, integrująca tradycyjne metody nauki oparte na bezpośrednim kontakcie z prowadzącym z formami zdalnego nauczania poprzez e-learning. Przykładem może być kurs doskonalący, gdzie przed przyjazdem do ośrodka szkolenia uczestnik jest zobowiązany do zapoznania się z materiałem i wykonania określonych zadań za pośrednictwem platformy e-learningowej.

Czat – sposób komunikacji on-line z użyciem przeglądarki sieciowej, gdzie dzięki równoczesnemu użytkowaniu przez grupę możliwy jest kontakt uczestników w czasie rzeczywistym.

E-learning – forma zdalnego nauczania z wykorzystaniem sieci Internetowej lub Intranetowej, w obrębie której wyróżnić można:

- **microlearning**, czyli różnego rodzaju niewielkie porcje informacji (wpis na Facebooku, Tweeterze, zdjęcie na Instagramie, wpis na blogu, instruktaż na Youtube, pigułka e-learningowa, animacja, infografika);
- **videolearning** (v-learning), w obecnych czasach jest najbardziej nośna i wszechobecna forma przekazu, z której korzysta wielu młodych ludzi, aby zdobyć nową wiedzę czy umiejętności, np.:

podcasty czy filmiki instruktażowe typu „Jak zrobić..?” dostępne na kanale Youtube;

- **audiolarning** – to forma obejmująca wszelkiego rodzaju nagrania audio, których można słuchać, np. podczas jazdy samochodem;
- **digital learning** – uczenie się wspomagane przez technologie cyfrowe, np. elektryczne nośniki treści (e-booki), platformy e-learningowe (moodle) czy programy do tworzenia szkoleń.

Forma asynchroniczna – udział w usłudze e-learningu nie wymaga jednoczesnego uczestnictwa w tym samym czasie uczestnika szkolenia i osoby moderującej/prowadzącej, pozwalając na naukę we własnym tempie. Kontakt z prowadzącym możliwy jest tutaj poprzez narzędzia e-learningowe na platformie, np.: grupy dyskusyjne, e- maile i fora.

Forma synchroniczna – wymagane jest jednoczesne korzystanie z usługi ze strony uczestnika i prowadzącego – udział w kursie w czasie rzeczywistym. Często występuje w formie wirtualnej klasy, webinarów lub wideokonferencji.

Forma mieszana – udział w usłudze e-learningu w części wymaga jednoczesnego uczestnictwa w tym samym czasie uczestnika szkolenia i osoby moderującej/prowadzącej szkolenie (np. udział w czatach) oraz pozwala także na zapoznanie się uczestnika z dostępnymi materiałami w dowolnym, wybranym przez niego czasie

Internet – ogólnoswiatowa sieć komputerowa oparta na protokole IP.

Intranet – sieć komputerowa ograniczająca się do komputerów w danej organizacji.

IT – całokształt zagadnień, metod, środków i działań związanych z przetwarzaniem informacji, technologią informacyjną i informatyczną.

Kontent – zbiór materiałów stanowiących treść kursu.

Kurs e-learningowy – materiał dydaktyczny w formie wykładu, ćwiczeń, quizów, służący do zdobywania lub pogłębiania wiedzy.

Lekcja lub jednostka lekcyjna – część materiału e-learningowego dotycząca jednego zagadnienia.

Link, hiperlink – odnośnik, po kliknięciu którego użytkownik przenoszony jest w określone miejsce w sieci, do określonego pliku.

Login – nazwa użytkownika, nadawany w celu identyfikacji użytkownika na platformie e-learningowej/seminarium on-line.

Logowanie – system weryfikacji czy dany użytkownik posiada uprawnienia do oglądania danych treści, dostępu do danej strony.

M-learning – nauczanie przy wykorzystaniu urządzeń mobilnych z połączeniem do Internetu, takich jak tablety, smartfony.

Moduł – jednostka zawierająca materiał z danego obszaru tematycznego. Często zawiera element sprawdzający opanowanie danej partii materiału.

Platforma elearningowa – narzędzie zarządza dostępem do kursów on-line, na które użytkownik został zapisany, poza dostępem do kursu oferujące również takie elementy jak: forum dyskusyjne uczniów z prowadzącym i innymi uczestnikami, CHAT, kalendarz wydarzeń i spotkań, testy, ćwiczenia interaktywne, wiadomości czy magazyn, barometr ocen, czasem połączenia konferencyjne lub wideo, filmy i prezentacje, dyskusje w czasie rzeczywistym.

Przeglądarka internetowa – aplikacja komputerowa umożliwiająca przeglądanie stron sieci Internet.

Serwer – komputer przystosowany do udostępniania swoich zasobów w sieci np. udostępniania materiałów e-learningowych dla użytkowników.

Test e-learning – forma sprawdzenia wiedzy na odległość z wykorzystaniem Internetu.

Tutor – w procesie kształcenia łączy rolę wykładowcy z rolą przewodnika, dba o pełne wykorzystanie potencjału podopiecznego, wspiera i motywuje go do pracy nad własnym rozwojem.

Webinarium (sesje on-line) – formy prowadzenia seminarium na odległość w czasie rzeczywistym przy użyciu narzędzi komunikacji synchronicznej przez Internet.

Literatura:

Terminy pobrane z witryn:

<https://www.bodie.pl/szkolenia/e-learning/abc-e-learningu>

<https://www.e-learning.pl/ewiedza/>

<http://Ittf.ieee.org/we/a028.html>

Źródła:

https://worldwideschool.pl/files/db1c568f/marcin_kwiecinski_e-learning_w_jeszykach_obcych.pdf

<https://www.bstok.pl/e-learning-w-nauce-jezyka-obcego/>

https://www.cel.agh.edu.pl/wp-content/uploads/2009/11/wprowadzenie_do_e-learningu.pdf

<http://www.edulider.pl/edukacja/czym-jest-e-learning>

<https://www.e-learning.pl/ewiedza/>

<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Lukac1/subor/Karas.pdf>

Arczak A., Florek J., Jakubowski S., Sydoruk T., *Zd@lna edukacja. Potrzeby, problemy, szanse i zagrożenia.*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Warszawa 2006, ISBN 83-89600-32-3.

Brzózka P., *Moodle dla nauczycieli i trenerów*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2011, ISBN 978-83-246-2978-7.

Kubiak M. J., *Wirtualna edukacja*, Warszawa 2000, Wydawnictwo "MIKOM".

kpt. SG Sebastian Skalski

Służba Zdrowia
BiOSG w Przemyślu

ZASADY INTERWENCJI W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA PROBLEMU ALKOHOLEWEGO

Nadużywanie alkoholu przez pracowników jest jednym z poważniejszych problemów w każdym zakładzie pracy. W przypadku braku w takiej sytuacji ustalonej strategii działania, pojawia się pytanie: jak postąpić z osobą uzależnioną? Najczęściej brane są pod uwagę trzy alternatywy – można ją zwolnić z pracy, ukryć całe zdarzenie lub można starać się jej pomóc w walce z chorobą. Zwolnienie dyscyplinarne z pracy nie rozwiązuje problemu, często go jeszcze bardziej pogłębia. Osoba pozbawiona zatrudnienia, chcąc zapomnieć o niepowodzeniach życiowych, sięga po alkohol popadając w jeszcze większe uzależnienie.

Z drugiej strony brak reakcji lub ukrywanie tego typu zdarzeń również nie przynoszą pozytywnych skutków i prowadzą do nasilenia się problemu. Osoba nadużywająca alkoholu doświadcza coraz większych trudności w życiu osobistym, społecznym i zawodowym. Sama nie potrafi poradzić sobie z uzależnieniem.

Ponadto należy podkreślić, że osoby nadużywające alkoholu to najczęściej doświadczeni, wartościowi funkcjonariusze i pracownicy. W wyniku różnorodnych czynników np. trudnej sytuacji życiowej lub obniżonej zdolności radzenia sobie ze stresem i problemami w pracy, sięgają po alkohol popadając w uzależnienie.

W przypadku pojawienia się incydentu alkoholowego w miejscu pracy konieczne jest określenie skali tego problemu oraz udzielenie pracownikowi odpowiedniej pomocy. Pracodawcy lub bezpośredni przełożeni coraz częściej profesjonalnie reagują w tego typu sytuacjach. Przeprowadzają interwencje, których celem jest zmotywowanie lub zobligowanie osób z problemem alkoholowym do podjęcia leczenia i zaprzestania picia. Poddanie się terapii jest często jedynym, skutecznym rozwiązaniem w tej sytuacji¹.

Interwencja powinna zostać przygotowana i przeprowadzona jak najszybciej po pojawieniu się informacji o wystąpieniu problemu alkoholowego. Współpraca przeszkolonej kadry kierowniczej, odpowiednio

---

¹J. Fudała, *Jak pomagać osobom pijącym alkohol ryzykownie i szkodliwie*, Wydawnictwo Edukacyjne PAMPEDIA, Warszawa 2009.

przygotowanych psychologów oraz pracowników działów kadr, może zapewnić skuteczną pomoc pracownikowi w zaistniałej sytuacji.

Warto podkreślić, że dopuszczenie do pracy osoby nietrzeźwej może stanowić zagrożenie nie tylko dla jej zdrowia i życia, ale także dla współpracowników oraz innych osób². Ma to szczególne znaczenie w przypadku funkcjonariuszy służb mundurowych, którzy posiadają dostęp do środków przymusu bezpośredniego, broni palnej, a także kierują pojazdami służbowymi i uprzywilejowanymi. Powinni się oni wyróżniać odpowiedzialnością za bezpieczeństwo swoje i obywateli oraz zdolnością do kontroli swoich zachowań.

W tym kontekście należy zaznaczyć, że od kilku lat wdrażany jest w środowisku służb mundurowych pierwszy „Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych”. Realizowany jest przez: Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ministerstwo Obrony Narodowej, Pełnomocnika Ministra Obrony Narodowej ds. Przeciwdziałania Uzależnieniom w Siłach Zbrojnych RP, Żandarmerię Wojskową, Straż Graniczną, Państwową Straż Pożarną, Policję i Centralny Zarząd Służby Więziennej. W poniższym artykule przedstawione zostały wybrane zagadnienia zawarte w programie, dotyczące postępowania w przypadku pojawienia się u funkcjonariuszy incydentów nietrzeźwości.

Jednym z efektów programu był zatwierdzony w 2013 roku przez Komendanta Głównego Straży Granicznej dokument określający zasady postępowania wobec funkcjonariusza Straży Granicznej w sytuacji podejrzenia o problem alkoholowy. Przedstawione zostały w nim zalecenia dotyczące sposobu postępowania i udzielania pomocy osobie uzależnionej.

Postępowanie przełożonego

Należy pamiętać, że zarówno nadmierna represyjność, jak również tolerowanie przypadków nietrzeźwości w służbie, nie przynoszą korzystnych efektów. Nie można udawać, że problemu nie ma lub nas nie dotyczy. Profesjonalne podejście w takiej sytuacji polega na natychmiastowym zareagowaniu, w celu zapobiegnięcia rozwojowi choroby alkoholowej.

- I. Bezpośredni przełożony uzyskując informację o problemie alkoholowym funkcjonariusza, powinien dążyć do wyjaśnienia sytuacji i do podjęcia zdecydowanych działań. Powinien zacząć od ze-

---

²J. Fudała, K. Dąbrowska, *Środowisko pracy a alkohol. Działania profilaktyczne i aspekty prawne*, PARPA, Warszawa 2013.

brania szczegółowych informacji na temat nadużywania alkoholu przez podwładnego. Może je uzyskać z trzech źródeł:

- od funkcjonariusza, który sam zgłasza swój problem, prosząc o pomoc,
  - od innych współpracowników lub funkcjonariuszy,
  - od osób spoza miejsca pełnienia służby; nawiązanie kontaktu z rodziną może pomóc określić skalę problemu.
- II. Bezpośredni przełożony omawia z psychologiem zaistniałą sytuację w celu wypracowania strategii postępowania.
- III. Nawiązuje kontakt z innymi osobami, które mogą być pomocne w podjęciu interwencji (współpracownicy, rodzina).
- IV. Przełożony może osobiście przeprowadzić rozmowę ze swoim podwładnym. Informuje go o ewentualnych konsekwencjach służbowych w przypadku braku zmiany destrukcyjnego zachowania. Funkcjonariusz, którego dotyczy omawiany problem, musi wiedzieć, że nie może liczyć na tolerowanie nietrzeźwości w pracy i ukrywanie tego faktu przez przełożonych i współpracowników.
- V. Ostatnim krokiem interwencji jest zmotywowanie funkcjonariusza, co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie problemu alkoholowego, do niezwłocznego podjęcia się leczenia odwykowego³. Wiąże się to z koniecznością postawienia mu stanowczego ultimatum, które nakłoni go do uczestnictwa w terapii. Ultimatum powinno być dostosowane do zaistniałej sytuacji i w późniejszym czasie respektowane. Interwencja kończy się podpisaniem z funkcjonariuszem kontraktu, zawierającego zobowiązanie do podjęcia się leczenia oraz do utrzymania abstynencji. Należy funkcjonariusza poinformować, że odmowa podpisania dokumentu skutkuje skierowaniem go do komisji lekarskiej, która orzeknie o dalszym postępowaniu. W przypadku wyrażenia zgody na leczenie, osoba powinna otrzymać szczegółowe informacje dotyczące placówki, w której może rozpocząć terapię.

Należy zaznaczyć, że celem interwencji jest rzeczowe, konkretne i życzliwe konfrontowanie osoby z faktami dotyczącymi jej picia⁴.

- **Rzeczowość** – to informowanie danej osoby o faktach i zachowaniach związanych z jej piciem. Unikamy przedstawiania nie-

³B. Woronowicz, *Na zdrowie. Jak poradzić sobie z uzależnieniem od alkoholu*, Wyd. Media Rodzina, Poznań 2008.

⁴W. Sztander, *Interwencja wobec osoby uzależnionej*, dostępny w: <http://www.psychologia.edu.pl/czytelnia/50-artykuly/921-interwencja-wobec-osoby-uzaleznionej.html> [pobrano 13września 2017]

sprawdzonych informacji oraz własnych domniemań na temat intencji osoby nadużywającej alkoholu.

- **Konkretność** – informuje się o zaobserwowanych zdarzeniach bez stosowania nadmiernych uogólnień czy ocen.
- **Życzliwość** – interwencję przeprowadza się w atmosferze troski i życzliwości.

Przełożony w podejmowanych działaniach musi uwzględniać specyfikę choroby alkoholowej.

- Przeniesienie funkcjonariusza na inne stanowisko lub do innego działu nie spowoduje, że ograniczy on spożywania alkoholu. Tego rodzaju postępowanie może nawet problem nasilić.
- Pomaganie osobie uzależnionej nie może polegać na ukrywaniu jej picia. Funkcjonariusz nie będzie w stanie sam poradzić sobie z problemem.
- Należy zwracać uwagę na częste korzystanie ze zwolnień.
- Nie wolno akceptować tzw. „wolnego z powodu zapicia”.
- Można zdecydować się na wizyty w domu funkcjonariusza, w trakcie, gdy przebywa on na zwolnieniu.

W przypadku, gdy funkcjonariusz po podjętej interwencji nie zdecyduje się na leczenie, należy skierować go na komisję lekarską w celu określenia jego zdolności zdrowotnej do dalszej służby. Odrzucając możliwość pomocy i terapii musi wiedzieć o czekających go konsekwencjach w przypadku kolejnego incydentu nietrzeźwości w pracy.

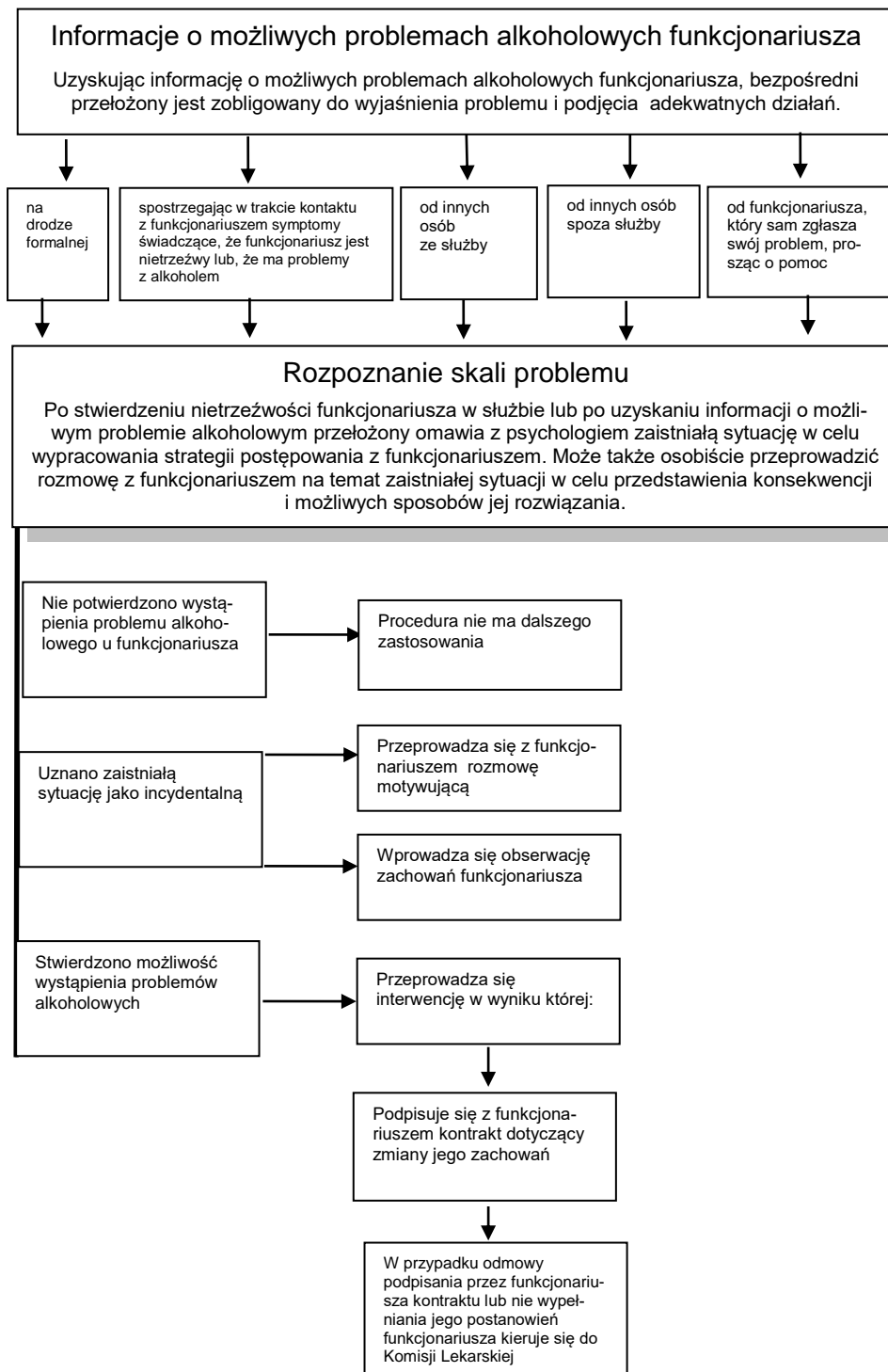
Należy zaznaczyć, że gdy na podstawie zebranych przez przełożonego informacji problem nie zostanie potwierdzony, procedura przeprowadzenia interwencji nie ma dalszego zastosowania. Jeżeli natomiast uznano zaistniałą sytuację jako incydentalną, przeprowadza się z funkcjonariuszem rozmowę motywującą go do ograniczenia spożywania alkoholu oraz wprowadza się obserwację jego zachowań.

Graficzny schemat postępowania z funkcjonariuszem Straży Granicznej w sytuacji podejrzenia o problem alkoholowy⁵ przedstawiam poniżej.

---

⁵Zasady postępowania wobec funkcjonariusza Straży Granicznej w sytuacji podejrzenia o problem alkoholowy, dostępny w: <http://portal.strazgraniczna.pl/dokumenty-sg/dokumenty-ksgsg/dokumenty-btiz-ksgsg/dokumenty-wydzial-ds-lecznictwa-i-orzecznictwa-btiz-ksgsg/1183-psychologia-wlio-btiz-ksgsg/1186-materialy-szkoleniowe-wlio-btiz-ksgsg/1187-alkohol-szkoleniowe-wlio-btiz-ksgsg/3861-problem-alkoholowy-zasady-postepowania-pdf>, [pobrano 13 września 2017]

Graficzny schemat postępowania z funkcjonariuszem Straży Granicznej w sytuacji podejrzenia o problemem alkoholowy

Rola współpracowników

Dotychczasowe rozważania dotyczyły zasad postępowania przełożonych po wystąpieniu incydentu nietrzeźwości w miejscu pełnienia służby. W tym kontekście należałoby jeszcze odnieść się do sposobu postępowania wszystkich funkcjonariuszy, którzy dostrzegają problem alkoholowy swojego kolegi w służbie. Nie ulega wątpliwości, że powinni oni jak najszybciej zareagować i przeprowadzić z tą osobą szczerą rozmowę. Odwlekanie sprawy w czasie może spowodować pogłębianie się negatywnych skutków uzależnienia.

Zasady postępowania:

- Przede wszystkim należy powiadomić osobę, że problem został przez nas zauważony i nie może liczyć na ukrywanie jej picia.
- Podczas przeprowadzonej rozmowy warto podkreślić zalety tej osoby. Powinna wiedzieć, że uważamy ją za wartościowego, dobrego współpracownika oraz informujemy o naszej gotowości do udzielenia pomocy.
- Celem rozmowy jest zmotywowanie osoby do podjęcia leczenia. Powinna otrzymać szczegółowe informacje dotyczące placówki zajmującej się pomocą funkcjonariuszom nadużywającym alkoholu.
- Warto porozmawiać z innymi funkcjonariuszami i pracownikami, którzy mogli zauważyć ten sam problem. Wskazane jest też nawiązanie kontaktu z psychologiem, zatrudnionym w danym oddziale. Oddziaływanie większej liczby osób może wpłynąć na podjęcie decyzji o poddaniu się terapii przez osobę borykającą się z problemem alkoholowym. Należy wspólnie przekazać informację osobie uzależnionej wskazując, co powinna zrobić w zaistniałej sytuacji.
- W przypadku zlekceważenia problemu i odmowy podjęcia leczenia, należy poinformować o tym bezpośredniego przełożonego osoby, której spawa dotyczy. Po uzyskaniu tej informacji przełożony powinien aktywnie włączyć się do interwencji.

Wsparcie funkcjonariusza po zakończonej terapii

Po powrocie funkcjonariusza z zakończonej terapii na oddziale uzależnień bezpośredni przełożony i współpracownicy powinni wspierać go w zachowaniu abstynencji od alkoholu. Nie ulega wątpliwości, że zachowanie poszczególnych członków zespołu będzie miało duży wpływ na zdolność do utrzymania przez funkcjonariusza trzeźwości. Sprzyjająca atmosfera w miejscu pełnienia służby może pomóc funkcjonariuszowi,

w dalszej walce z chorobą. Należy mieć świadomość, że zachowanie abstynencji od alkoholu jest jedynym sposobem ochrony przed pogłębianiem się choroby.

Po zakończonej terapii na oddziale uzależnień funkcjonariusz jest zobligowany do kontynuowania leczenia w zakładach ambulatoryjnych oraz w grupach samopomocowych Anonimowych Alkoholików i klubów abstynenta. O postępach psychoterapii informuje on systematycznie swojego przełożonego. Pełny cykl leczenia choroby alkoholowej trwa około dwóch lat.

Postępowanie przełożonego wobec funkcjonariusza po terapii na oddziale uzależnień

Przełożony powinien zaangażować się w proces zmiany i wesprzeć swojego podwładnego w dalszym leczeniu. Utrzymanie abstynencji, to trudne zadanie, które wymaga zrozumienia specyfiki problemu alkoholowego przez bezpośredniego przełożonego i podjęcie przemyślanego działania. Poniżej przedstawiono propozycje zachowań wpierających.

- Warto porozmawiać z osobą po terapii i wyrazić jej swoją aprobatę dla podjętej zmiany.
- Funkcjonariusz powinien wiedzieć, że może liczyć na wsparcie przełożonego. Przy układaniu grafiku służby, należy uwzględnić konieczność kontynuowania terapii i umożliwić uczestnictwo np. w mitingach Anonimowych Alkoholików.
- Podwładny z problemem alkoholowym powinien wiedzieć, że w sytuacji zauważenia przez inne osoby zachowania zagrażającego utrzymaniu przez niego abstynencji, zostanie on o tym niezwłocznie powiadomiony.
- Funkcjonariusz powinien mieć powierzone normalne obowiązki służbowe i być traktowany na równi z innymi.
- Należy go poinformować, że stan jego zdrowia będzie monitorowany. Musi zachować trzeźwość w miejscu pełnienia służby, co będzie czasami sprawdzane alkomatem.
- Osoba po terapii powinna być zobowiązana do regularnego kontaktu z psychologiem oddziału, wykonującym zadania z zakresu medycyny pracy.
- Trzeba zapewnić funkcjonariusza, o życzliwym zainteresowaniu postęпами w walce z chorobą alkoholową. Można go uprzedzić, że czasem zostanie zapytany, jak sobie radzi, czy kontynuuje terapię i czy zachowuje abstynencję.

Zachowania wspierające osobę po terapii ze strony współpracowników

- Należy osobę docenić i wyrazić aprobatę dla planowanej zmiany.
- Można funkcjonariuszowi powiedzieć, że nie jest sam w walce z chorobą i w razie potrzeby może liczyć na wsparcie innych. Abstynencję łatwiej utrzymać, jeżeli otoczenie rozumie uwarunkowania choroby alkoholowej i jest gotowe pomóc.
- Warto zapytać, co może być pomocne w obecnej sytuacji lub jakie zachowania innych osób mogą przeszkadzać w utrzymaniu abstynencji.
- Należy rozważyć możliwość podjęcia wspólnych działań, wspierających osobę w miejscu służby lub też poza pracą.

Zachowania niepożądane

- Należy unikać niestosownych żartów i obgadywania funkcjonariusza za jego plecami. Gdyby się o tym dowiedział mógłby poczuć się niekomfortowo i pojawiłoby się ryzyko nawrotu do picia alkoholu.
- Osoba po zakończonej terapii wie, że musi zachować trzeźwość. Nie należy proponować jej spotkań, podczas których będzie spożywany alkohol. Może to przerwać abstynencję.
- Zaproszenie jej na imprezę alkoholową jako abstynenta, który rozwiezie wszystkich do domu również nie jest dobrym pomysłem. Obserwowanie osób pijących lub zapach alkoholu może wywołać silne pragnienie.
- Niestosowne rozmowy i żarty na temat alkoholu mogą powodować u osoby chęć napicia się.
- Pamiętajmy, że uczestnictwo w psychoterapii nie powinno być tematu tabu. Alkoholizm jest chorobą, która wymaga leczenia i można o niej otwarcie rozmawiać.

Reasumując, odpowiedzialność za udzielenie funkcjonariuszowi pomocy spoczywa nie tylko na bezpośrednim przełożonym, ale również na funkcjonariuszach i współpracownikach. Nie można spodziewać się, że funkcjonariusz sam wyleczy się z uzależnienia. Do tego celu niezbędne jest uczestnictwo w terapii na oddziale uzależnień i późniejsze kontynuowanie leczenia. Funkcjonariusz powinien uzyskać w miejscu pełnienia służby informację, o dostrzeżonych przez inne osoby rozmiarach problemu i odpowiednie wsparcie.

Należy pamiętać, że osoba uzależniona, najczęściej nie jest świadoma choroby i nie chce zaprzestać spożywania alkoholu. Początkowo może nawet odrzucać potrzebę leczenia. W takim przypadku należy jak naj-

szybciej przygotować i przeprowadzić interwencję, w celu zmotywowania jej do podjęcia terapii. Funkcjonariusz podpisując kontrakt zobowiązuje się do leczenia i bezwzględnego zachowania abstynencji. Stanowi to warunek dopuszczenia go do dalszej służby. Po zakończonym leczeniu na oddziale uzależnień istotne znaczenie ma monitorowanie jego zachowań przez przełożonych i współpracowników oraz udzielnie funkcjonariuszowi niezbędnego wsparcia dla utrzymania trzeźwości.

W sytuacjach budzących wątpliwości można skonsultować się z psychologami zajmującymi się profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych w środowisku służb mundurowych oraz ze specjalistami do spraw uzależnień.

dr Piotr Kozłowski

Państwowa Wyższa Szkoła
Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu

NADINSPEKTOR PROSOŁOWICZ MARIAN
KOMENDANT WSCHODNIO-MAŁOPOLSKIEGO
OKRĘGU SG WE LWOWIE W LATACH 1935–1939
PODPULKOWNIK WOJSKA POLSKIEGO
W KORPUSIE OFICERÓW PIECHOTY

Marian Prosołowicz to oficer Legionów Polskich, uczestnik walk o niepodległą Polskę, to również przedwojenny oficer Straży Granicznej, W latach trzydziestych ubiegłego wieku, należał do ścisłego grona kadry kierowniczej formacji granicznej. Jego życiorys jest przedmiotem badań naukowych prowadzonych przez autora niniejszego biogramu.

Brak w krajowych archiwach informacji o ww., jak również fotografii, która umożliwiłaby jego personalizację, powoduje że jest to niezwykle tajemnicza postać. Będąc oficerem Wojska Polskiego pełniącym w latach 1918–1934 służbę liniową w siłach zbrojnych, nie znalazł on również miejsca na kartach monografii 71., 86. oraz 22. pułku piechoty, w których pełnił funkcje dowódcze. Poszukując informacji o Marianie Prosołowiczu odnosi się wrażenie, że jakby ktoś celowo w Polsce starał się zatrzeć jego tożsamość przed opinią publiczną.

Kwerenda polskich archiwów pozwala na sformułowanie tezy, że na terenie Polski zachował się jedynie wniosek o nadanie nadinspektorowi Prosołowiczowi Krzyża Niepodległości. Co ciekawe w Centralnym Archiwum Wojskowym w Warszawie brak jest dokumentacji służbowej za okres służby w Wojsku Polskim, jak również dokumentacji związanej z nadaniem ww. licznych odznaczeń wojskowych oraz cywilnych. Pojedyncze informacje na temat tego oficera można odnaleźć na stronach Internetu, które stanowią uzupełnienie poniższej biografii.

Dzięki dziwnemu zbiegowi okoliczności akta personalne nadinspektora Mariana Prosołowicza wytworzone przez Straż Graniczną (dalej SG) zachowały się w stanie dobrym poza granicami państwa: we Lwowie oraz w Londynie, co pozwoliło na opracowanie i sporządzenie niniejszej biografii. W tym, miejscu należy podkreślić, że akta personale przechowywane w zagranicznych archiwach zostały sporządzone przez służbę administracyjną przedwojennej Straży Granicznej na jej potrzeby.

Dane zawarte w *Wykazach Stanu Służby*¹ przechowanych na obczyźnie zarówno we Lwowie, jak i w Londynie pozwalają jedynie na odtworzenie w chronologicznym porządku przebiegu służby tego oficera w: Legionach Polskich, Wojsku Polskim oraz w Straży Granicznej. Informacje te, jak również dane zabrane przez autora publikacji są wiarygodne i kończą się one na dniu 18 września 1939 roku, kiedy to Marian Prosołowicz przekroczył granicę Polski do Rumunii. Dalsze jego dzieje wojenne, jak również powojenne są w ogóle nie znane. Być może powyższy artykuł przyczyni się do poszerzenia wiedzy o komendancie Wschodnio-Małopolskiego Okręgu SG we Lwowie.

Marian Prosołowicz urodził się 7 września 1897 roku w Jarosławiu [pow. jarosławski, obecnie woj. podkarpackie] w rodzinie Władysława i Marii z domu Zgorlakiewicz. Był wyznania rzymsko-katolickiego. Jego okres dzieciństwa, jak również pierwsze lata szkolne są w ogóle nie znane. Pierwsze wzmianki na temat edukacji młodego Prosołowicza można odnaleźć w rocznym sprawozdaniu II Szkoły Realnej, której siedziba znajdowała się przy ulicy Szeptyckich we Lwowie. W sprawozdaniu za rok szkolny 1912/1913 wykazano, iż był on uczniem klasy III A². Ucząc się we Lwowie w tym okresie należał do VIII Drużyny Skautów.

Wybuch I wojny światowej przyczynił się do tego, iż Prosołowicz przerwał naukę w szkole, do której powrócił dopiero po zakończeniu działań wojennych. Z adnotacji zawartej w *Wykazie Stanu Służby*, wynika, że w 1920 roku ukończył Szkołę Realną w Krakowie. W okresie międzywojennym zawarł związek małżeński z Haliną Zajączkowską, z którą wspólnie wychowywał jej córkę z poprzedniego związku – Krystynę Steiner.

---

¹ *Wykaz Stanu Służby* – to dokument personalny, w którym odnotowywano przebieg służby oficera/szeregowego Straży Granicznej. Był on zakładany w chwili przyjęcia osoby do służby w Straży Granicznej. Składał się on z ośmiu części i zawierał 12 stron. W wykazie znajdowały się podstawowe dane personalne o oficerze/strażniku granicznym, jego rodzinie, liczbie posiadanych dzieci, wyznaniu, posiadanym wykształceniu, ukończonych kursach, przebiegu służby w armii zaborczej, wojsku polskim, Straży Celnej oraz w Straży Granicznej. Ponadto w wykazie tym znajdowały się informacje o posiadanych odznaczeniach, udzielonych nagrodach oraz karach. *Wykaz Stanu Służby* dla korpusu szeregowych był koloru zielonego i zawierał fotografię strażnika granicznego, natomiast oficcerski był koloru jasnobieżowego i w olbrzymiej większości przypadków nie zawierał zdjęcia. *Wykaz Stanu Służby* był sporządzany w dwóch jednakowo brzmiących egzemplarzach. Pierwszy w przypadku oficerów niższych rangą i strażników był przechowywany w komendach Inspektoratów Granicznych i Okręgowych. W przypadku komendanta okręgu, a był nim nadinspektor Prosołowicz jedna teczka personalna znajdowała się w kancelarii sztabu okręgu we Lwowie, a druga w kancelarii komendy SG w Warszawie.

² Dziesiąte sprawozdanie Dyrekcji CK II Szkoły Realnej we Lwowie za rok szkolny 1912/1913, s. 89.

Jego dwudziestopięcioletnią służbę w mundurze można podzielić na pięć wyraźnie wyodrębnionych okresów: służbę w legionach polskich, w polskich formacjach wojskowych państw zaborczych, okres walk o niepodległą Polskę, służbę w Wojsku Polskim, a następnie w Straży Granicznej.

Służba w Legionach Polskich oraz polskich formacjach wojskowych

Mając niespełna siedemnaście lat, po ogłoszonej w przededniu wybuchu I wojny światowej mobilizacji oddziałów strzeleckich, jako ochotnik 6 lipca 1914 roku wstąpił do Oddziału Strzelców we Lwowie, gdzie, został mianowany dowódcą plutonu. Funkcję tę pełnił do dnia 31 sierpnia 1914 roku.

1 września 1914 roku wraz z oddziałem strzelców wstąpił we Lwowie do formowanej na terenie miasta 2. Brygady Legionów. Po okresie szkolenia został wysłany na front rosyjski. W brygadzie początkowo pełnił służbę jako dowódca plutonu w II Batalionie, a od 2 grudnia 1914 roku w I Batalionie. W październiku 1914 roku został mianowany chorążym. Wraz z brygadą odbył całą kampanię karpacką. 15 stycznia 1915 roku podczas bitwy z Rosjanami pod Kirlibabą na Bukowinie został ranny w nogę³. Przez kolejne trzy miesiące przebywał na leczeniu w Szpitalu Polowym w miejscowości Mamrmaros Sziget. Po zakończeniu rekonwalescencji powrócił do służby liniowej. Otrzymał przydział służbowy do 4. Pułku Piechoty Legionów, gdzie kolejno pełnił funkcję dowódcy plutonu, a następnie dowódcy kompanii. Wraz z pułkiem piechoty brał udział we wszystkich walkach na froncie wschodnim. 5 sierpnia 1915 roku został ranny w potyczce z Rosjanami pod Lubartowem. Przez kolejne trzy miesiące przebywał na leczeniu w Szpitalu Polowym w Ołomuńcu na terenie Węgier [obecnie na terenie Czech]. Z chwilą zakończenia leczenia, we wrześniu 1915 roku powrócił do macierzystej jednostki, gdzie otrzymał przydział do 7. kompanii 4. Pułku Piechoty Legionów, w której służył przez kolejne dwa lata. Wraz z pułkiem brał udział w walkach na froncie wschodnim z Rosjanami. W tym okresie należał do najbardziej wybijających się oficerów pułku⁴. 1 września 1917 roku został przeniesiony do I Batalionu 3. Pułku Piechoty Legionów na stanowisko dowódcy kompanii.

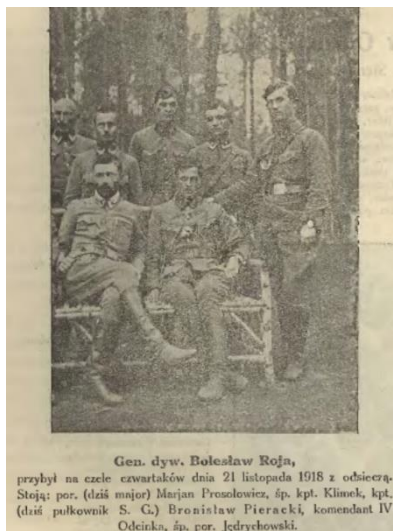
³ Wojskowe Biuro Historyczne im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego w Warszawie, sygn. akt nr CAW KN 24.10.1931, kwestionariusz osobowy podpułkownika M. Prosołowicza, s. 3.

⁴ Ibidem, s. 4. W sporządzonym w 1931 r. kwestionariuszu stanowiącym załącznik wniosku o nadanie podpułkownikowi M. Prosołowiczowi Krzyża Niepodległości znajduje się następująca informacja: „Brał udział we wszystkich walkach 4 pp. Leg. Pol. Wśród oficerów pułku wybijał się jako jeden z czołowych patrolowców”.

Po kryzysie przysięgowym przeszedł do Polskiego Korpusu Posiłkowego. W bitwie pod Rarańczą z 15/16 lutego 1918 roku dostał się do niewoli austriackiej. Osadzony został w obozie jenieckim w miejscowości Huszt na Węgrzech. 2 maja 1918 roku uciekł z obozu jenieckiego i przedostał się na Ukrainę. 7 maja 1918 roku wstąpił do II Korpusu Polskiego na terenie Rosji dowodzonego przez generała Józefa Hallera. W korpusie otrzymał przydział na stanowisko dowódcy kompanii. W zachowanych materiałach brak jest informacji, czy wraz z korpusem uczestniczył w bitwie pod Koniowem, jaka się rozgrała w dniu 11 maja 1918 roku. Po kapitulacji II Korpusu przed Niemcami, w dniu 11 maja 1918 roku, Prosołowiczowi udało się uniknąć niewoli. Ukrywał się na Ukrainie, jednocześnie włączając się w nurt polskiej konspiracji wojskowej. 1 sierpnia 1918 roku na Kubaniu wstąpił do 4. Dywizji Strzelców Polskich dowodzonej przez generała Lucjana Żeligowskiego, gdzie pełnił funkcję instruktora w dywizyjnej szkole oficerskiej. W aktach personalnych znajduje się informacja, iż 16 października 1918 roku został wysłany jako kurier do Warszawy [przy czym brak jest informacji o zadaniach, jakie miał wykonać podczas tej misji w stolicy]. Pełniąc służbę w Legionach Polskich awansował do stopnia porucznika.

Okres walk o niepodległą Polskę 11.11.1918–14.03.1921

Z kolejnego zapisu znajdującego się w *Wykazie Stanu Służby* wynika, że już w pierwszych dniach listopada 1918 roku znalazł się we Lwowie, gdzie uczestniczył w walkach polsko-ukraińskich. Brał czynny udział w pierwszej obronie miasta Lwowa. Uczestniczył między innymi w opanowaniu kolejowego Dworca Głównego we Lwowie, a następnie w obronie Szkoły Sienkiewicza⁵. W tym okresie pełnił funkcję dowódcy plutonu. W kolejnych dniach walk we Lwowie uczestniczył w obronie IV odcinka, który w tym okresie obejmował obszar dworca kolejowego

Gen. dyw. Bolesław Roja,
przybył na czele czwartaków dnia 21 listopada 1918 z odsieczą.
Stoją: por. (dziś major) Marjan Prosołowicz, śp. kpt. Klimek, kpt.
(dziś pułkownik S. G.) Bronisław Pieracki, komendant IV
Odcinka, śp. por. Jędrzejowski.

⁵ W. K. Cygan, Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917 [w:] *Słownik biograficzny*, t. IV, s. 84.

oraz jego okolic. Po zakończeniu walk, za udział w obronie Lwowa został wyróżniony odznaką pamiątkową IV odcinka „Obrony Lwowa”⁶. Pełniąc służbę w szeregach obrońców miasta 9 marca 1919 roku wstąpił do ponownie formowanego 4. Pułku Piechoty Legionów, gdzie objął funkcję dowódcy kompani w II batalionie. Wraz z pułkiem brał udział w walkach polsko-ukraińskich na terenie Galicji Wschodniej, a następnie w wojnie z bolszewikami. Na froncie przebywał do dnia 20 stycznia 1921 roku. W tym okresie był między innymi dowódcą I batalionu, a następnie przez ponad miesiąc czasu pełnił obowiązki dowódcy pułku [01.09.1920–03.10.1920]. Z dniem 21 stycznia 1921 roku został przeniesiony na stanowisko dowódcy batalionu zapasowego. Na tym stanowisku zajmował się szkoleniem nowo wcielonych żołnierzy do wojska, którzy stanowili uzupełnienie dla jednostek liniowych 4. Pułku Piechoty Legionów.

Służba w Wojsku Polskim w okresie pokoju 15.03.1921–19.04.1934

Po zakończeniu działań wojennych i przejściu 4. Pułku Piechoty Legionów na etat pokojowy, rozpoczął służbę garnizonową w Kielcach. Przez kolejne dwa lata pełnił funkcję dowódcy batalionu sztabowego. W 1922 roku uzyskał zatwierdzenie na stopień majora ze starszeństwem od dnia 1 kwietnia 1919 roku. W tym okresie doszło do zatargu pomiędzy nim a ówczesnym Dowódcą Okręgu „Kielce” gen. Franciszkiem Latinikiem, co skutkowało złożeniem skargi przez mjr. Prosołowicza do ówczesnego Ministra Spraw Wojskowych na zachowanie generała w stosunku do oficerów legionowych⁷.

Pełniąc służbę liniową w pułku 4 stycznia 1923 roku został skierowany na pięciomiesięczny Kurs Dowódców Baonów w Rembertowie, który ukończył 8 maja 1923 roku. Po zakończeniu kursu powrócił do służby w macierzystym pułku, gdzie pełnił funkcję dowódcy batalionu, a następnie na przełomie lutego i marca 1924 roku przez ponad miesiąc

⁶ Spis odznaczonych odznaką pamiątkową IV odcinka „Obrony Lwowa”, „Panteon Polski” nr 20 z dn. 16.11.1925 – ilustrowany dwutygodnik poświęcony pamięci i czci poległym o niepodległą Polskę wraz z kroniką czynu żołnierza polskiego w latach 1914–1915, s. 9.

⁷ Mjr Marian Prosołowicz, jako oficer legionów, poczuł się urażony negatywną wypowiedzią w stosunku do oficerów legionowych, jaka została sformułowana w jego obecności przez generała Latinika podczas rozmowy służbowej, która miała miejsce w lipcu 1921 r. W trakcie rozmowy generał Latinik stwierdził, że „(...) *Wy legionieści wszystko prywatnie załatwiacie, wolę służyć z pomywaczami niż z takim wojskiem*”. Wówczas Prosołowicz urażony słowami swojego przełożonego złożył oficjalną skargę na zachowanie dowódcy okręgu do Ministra Spraw Wojskowych. Skarga ta jednak została odrzucona przez Ministra Spraw Wewnętrznych; J. Rawicz, *Do pierwszej krwi*, Warszawa 1974, s. 99–102.

czasu pełnił funkcję kwatermistrza pułku. 19 marca 1924 roku na podstawie rozkazu personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych został przeniesiony do 86. Pułku Piechoty w Młodecznie, gdzie służył przez kolejne pięć lat. W pułku w latach 1924–1927 pełnił funkcję dowódcy III Batalionu, a od 7 marca 1928 roku został mianowany zastępcą dowódcy pułku. W tym okresie mając problemy ze zdrowiem przebywał przez ponad miesiąc czasu na leczeniu w Szpitalu Wojskowym w Wilnie [11.02.1928–30.03.1928].

W lutym 1929 roku został skierowany do Doświadczalnego Centrum Wyszkożenia w Rembertowie na trzymiesięczny Kurs Dowódców Pułku. Za wzorowe wykonywanie obowiązków służbowych w jednostce był wielokrotnie nagradzany, między innymi w 1929 roku otrzymał pochwałę Dowódcy 2. Dywizji Piechoty Legionów [Rozkaz Dowódcy 2. Dywizji Piechoty Legionów nr 108/29].

Po ukończeniu kursu, 12 maja 1929 roku, został przeniesiony na stanowisko zastępcy dowódcy 71. Pułku Piechoty w Zambrowie. W styczniu 1930 roku został mianowany komendantem Powiatowej Komendy Uzupelnień w Tarnowskich Górach. Po trzech miesiącach służby w komendzie uzupełnień, 6 marca 1931 roku, został przeniesiony do sztabu DOK w Lubinie, gdzie pełnił funkcję kierownika 2. Okręgowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

Po ponad półtorarocznej służbie w DOK nr II powrócił do służby liniowej. 22 września 1932 roku został przeniesiony do garnizonu w Siedlcach, gdzie objął stanowisko dowódcy 22. Pułku Piechoty. Pułkiem Piechoty dowodził przez kolejne półtora roku. W tym okresie pełnił funkcję prezesa Wojskowego Klubu Sportowego „Strzelec” przy 22. Pułku Piechoty⁸, w ramach którego funkcjonowała pierwszoligowa drużyna piłkarska. Także został powołany do społecznego komitetu budowy Kościoła Garnizonowego w Siedlcach.

W kwietniu 1934 roku po ponad 15 latach służby Wojsku Polskim, na podstawie rozkazu personalnego nr 3110. Og. 105 z dnia 9.04.1934 roku został skierowany do Ministra Skarbu, gdzie otrzymał przydział służbowy do Straży Granicznej. Odchodząc ze służby w wojsku był uroczystie pożegnany przez oficerów i podoficerów 22 Pułku Piechoty⁹.

Pełniąc służbę w Straży Granicznej, w czerwcu 1935 roku, na podstawie orzeczenia komisji wojskowo-lekarskiej z dnia 12.06.1935 roku przy Ministrze Spraw Wojskowych został uznany za trwale niezdolnego do pełnienia zawodowej służby wojskowej z powodu 40% uszczerbku na

⁸ http://historiawisly.pl/wiki/index.php?title=22_pp._Siedlce

⁹ *Z życia 22. P.P.*, „Wiarus organ Podoficerów Zawodowych Wojska Lądowego, Marynarki Wojennej i Korpusu Ochrony Pogranicza” nr 28 z dn.13.07.1934, s. 669–670.

zdrowiu nabytego w czasie pełnienia służby zawodowej w wojsku¹⁰ i przeniesiony w stan spoczynku.

Służba w Straży Granicznej

20 kwietnia 1934 roku decyzją Ministerstwa Skarbu podpułkownik Marian Prosołowicz został przydzielony na okres 6 miesięcy do dyspozycji Komendanta Straży Granicznej. W tym okresie odbył on praktykę dowódczą w sztabie Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego SG w Przemyślu. Po zakończeniu praktyki z dniem 1 lutego 1935 roku został mianowany przez Ministra Skarbu kierownikiem nowo utworzonego Wschodnio-Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego Straży Granicznej z siedzibą we Lwowie. Funkcję tę sprawował aż do dnia 18 września 1939 roku.

Objął kierownictwo okręgu w momencie szczególnym dla systemu ochrony granicy państwa na południowym odcinku tj. w momencie reorganizacji struktur organizacyjnych w SG. Pod jego kierownictwem w 1935 roku w Małopolskim Okręgu dokonany został: podział okręgu na dwie odrębne jednostki, zmiana dyslokacji poszczególnych jednostek granicznych w obrębie inspektoratu, przeniesienie służbowe oficerów i szeregowych SG do nowego miejsca pełnienia służby, jak również przeniesienie sztabu okręgu z Przemyśla do Lwowa. Z powierzonych przez komendanta Straży Granicznej zadań nadinspektor Prosołowicz wywiązał się w sposób bardzo dobry. Przez kolejne cztery lata dowodził jednostką graniczną na jednym z najtrudniejszych odcinków granicy państwa. W tym okresie pogranicze na obszarze Małopolski Wschodniej było zagrożone przestępczością polityczną [działalność ukraińskiego podziemia], co miało bezpośrednie przełożenie na stan bezpieczeństwa wewnętrznego na południowo-wschodnim obszarze Polski. Na skomplikowaną sytuację na południowej granicy państwa oraz stabilizację regionu miała wpływ również Ruś Zakarpacka, która generowała ponad 50% wszystkich zdarzeń, jakie miały miejsce w zakresie ochrony granicy państwa na odcinku podległym Wschodnio-Małopolskiemu Inspektoratowi Okręgowemu Straży Granicznej.

W kwietniu 1936 roku na podstawie rozkazu komendanta SG pułkownika Jana Gorzechowskiego został mianowany przewodniczącym

---

¹⁰ Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, Zespół Wojska Polskiego 1918–1939, sygn. akt nr A.I. 9/1/54, Pismo z czerwca 1935 r. nr L18260/Pfn.1.2. Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie przeniesienia w stan spoczynku M. Prosołowicza.

składu sądu honorowego dla oficerów wyższego stopnia przy komendzie SG na rok 1936/1937¹¹. Funkcję tę pełnił przez kolejne lata.

Podczas służby w formacji granicznej nadinspektor Prosołowicz był oceniany przez komendanta Straży Granicznej bardzo dobrze. We wniosku sporządzonym w 1939 roku o nadanie mu odznaczenia Oficerskiego Orderu Odrodzenia Polski ówczesny komendant Straży Granicznej, generał brygady Walerian Czuma, odnotował następującą uwagę: *„Dzięki swojej gorliwej i wybitnej pracy na stanowisku Komendanta Okręgu, położył duże zasługi w służbie Straży Granicznej, przyczyniając się do podniesienia sprawności służbowej przez umiejętne szkolenie. Przez czas służby w Straży Granicznej dobrze zasłużył się Ojczyźnie, tak w służbie ochrony granic, jak i bezpieczeństwa Państwa”*¹².

Lektura zachowanych protokołów odpraw kadry kierowniczej Straży Granicznej, jakie odbyły się na przestrzeni lat 1935–1939 w Warszawie, wskazuje na to, iż był on człowiekiem, z którego zdaniem liczył się ówczesny komendant przedwojennej Straży Granicznej gen. bryg. Jan Gorzechowski¹³.

W pierwszych dniach września 1939 roku aktywnie uczestniczył w organizowaniu ochrony granicy państwa na odcinku granicy z Węgrami i Rumunią. W związku z możliwością zajęcia miasta Lwowa przez wojska niemieckie, przeniósł siedzibę komendy okręgu SG ze Lwowa do Kołomyi¹⁴. W związku z wkroczeniu wojsk sowieckich na tereny wschodnie II Rzeczypospolitej, 18 września 1939 roku wraz z podległymi strażnikami granicznymi przekroczył granicę polsko-rumuńską na moście w miejscowości Kuty do Rumunii¹⁵, gdzie został internowany.

Dalsze jego losy nie są znane. Według niepotwierdzonych źródeł zmarł 19 października 1955 roku we Wrocławiu. Prawdopodobnie został pochowany na cmentarzu komunalnym św. Wawrzyńca we Wrocławiu. Inne źródła związane ze środowiskiem rodzin byłych funkcjonariuszy SG, do których dotarł autor wskazują na to, iż zmarł on w 1940 roku w Istambule.

¹¹ CDIA we Lwowie, Zespół Akt Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego SG, sygn. akt 204/1/179A, Rozkaz komendanta Straży Granicznej nr 3 z dn. 10.04.1936, s. 3.

¹² Ibidem, Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, Wniosek o nadanie oficerskiego Krzyża Odrodzenia Polski dla nadinspektora Mariana Prosołowicza.

¹³ Biogram nadinspektora Mariana Prosołowicza opracowano w oparciu o teczkę personalną przechowywaną w Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, sygn. akt. A.I. 9/1/54 oraz teczkę personalną przechowywaną w CDIA we Lwowie 204/2/1944.

¹⁴ R. Dalecki, *„Armia „Karpaty” w wojnie 1939 roku*, Rzeszów 2009, s.183.

¹⁵ W. Dąbrowski, *Pamiętnik od czasu wyjazdu z domu... (fragmenty)*, „Rocznik Sanocki”, t. X, Sanok 2001, s. 196.

Awanse:**w Wojsku Polskim:**

- chorąży – 1.11.1914 r. ,
- podporucznik – 1.04.1916 r.,
- porucznik – 01.03.1918 r.,
- kapitan – 9.12.1918 r.,
- major – 01.04.1919 r.,
- podpułkownik 1.01.1928 r.

w Straży Granicznej:

- nadinspektor – 15 grudnia 1934 r.

Odnaczenia:

- Order Wojenny Virtuti Militari V kl.,
- czterokrotnie Krzyż Walecznych,
- Krzyż Niepodległości,
- Złoty Krzyż Zasługi,
- Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921,
- Medal Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości,
- Brązowy Medal za Długoletnią Służbę,
- Odznaka Pamiątkowa Straży Granicznej,
- Medal francuski M.C.G.G oraz Medal Interalliée.

st. chor. sztab. SG Piotr Prochwicz

CSSG w Kętrzynie

ŻYCIE KULTURALNO-OŚWIATOWE MNIJSZOŚCI UKRAIŃSKIEJ W LATACH 1918–1939

Życie kulturalno-oświatowe mniejszości ukraińskiej pozostawało w ścisłym związku z jego wykształceniem, a także z procesem budzenia świadomości narodowej. W związku z czym życie kulturalno-oświatowe mniejszości ukraińskiej można podzielić niejako na dwie części: pierwsza, związana z funkcjonowaniem szkolnictwa ukraińskiego w ramach systemu oświatowego II Rzeczypospolitej i druga – związana z pracą kulturalno-oświatową prowadzoną poza szkołą.

W tej sytuacji, szkoła z macierzystym językiem nauczania stanowiła podstawowy element procesu uświadomienia oraz rozwoju życia kulturalno-oświatowego. Stąd też niezwykle ważną sprawą dla mniejszości ukraińskiej stanowił system oświatowy II Rzeczypospolitej, który by uwzględniał interesy mniejszości narodowych, w tym mniejszości ukraińskiej.

Państwo polskie zobowiązało się w traktacie o ochronie mniejszości, podpisanym w Wersalu¹ wraz z traktatem pokojowym, do respektowania praw mniejszości w zakresie zakładania i utrzymywania własnych szkół prywatnych oraz do zapewnienia dzieciom na terenach zamieszkałych przez znaczny odłam ludności niepolskiej możliwości pobierania nauki w języku ojczystym w publicznych szkołach początkowych².

Przepisy zawarte w traktacie mniejszościowym znalazły odzwierciedlenie w konstytucji marcowej i konstytucji kwietniowej, nie dawały jednak praktycznych wskazań dotyczących zakładania, a także organizacji szkół publicznych dla mniejszości narodowych.

Niemniej pierwsze uregulowania dotyczące szkolnictwa mniejszościowego zostały wydane już u zarania organizacji administracji polskiej. Oto bowiem po zajęciu części ziem Galicji Wschodniej przez wojsko polskie Generalny Komisarz Ziem Wschodnich, zarządzeniem z 18 listopada 1918 roku wprowadził na tych terenach zasadę wolności nauczania w języku ojczystym mniejszości narodowych zamieszkujących te tereny.

---

¹ *Powstanie II Rzeczypospolitej. Wybór dokumentów 1866–1925*, red. H. Janowska, T. Jędruszczak, Warszawa 1984, s. 494–501.

² *Ibidem*, art. 8, 9, s. 496–997.

Następnym dokumentem mającym co prawda pośredni wpływ na oświatę mniejszości narodowych, w tym mniejszości ukraińskiej, był dekret z 7 lutego 1919 roku, ustanawiający obowiązek kształcenia w zakresie szkoły powszechnej oraz określający warunki i środki niezbędne do jego realizacji³.

Zobowiązania wypływające z zawartego traktatu mniejszościowego a dotyczące szkolnictwa mniejszościowego w stosunku do mniejszości terytorialnych, zamieszkałych we wschodniej części kraju, sformułowała ustawa z 1924 roku, opracowana przez ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego Stanisława Grabskiego („lex Grabski”)⁴.

Intencją ustawy było tworzenie publicznych szkół wspólnych dla dzieci różnych narodowości „w myśl zasady godzenia i łączenia dla zgodnego współżycia ludności narodowo mieszanych ziem”⁵. Ustawa ta, zgodnie z poglądem Narodowej Demokracji, iż „suwerenem państwa polskiego jest naród polski, a nie ogół zamieszkującej je ludności”⁶, dawała preferencje na tych ziemiach ludności polskiej. Nie dziwi więc fakt, że mniejszość ukraińska odniosła się do niej zdecydowanie negatywnie.

Wprowadzona ustawa była krytykowana przez przedstawicieli mniejszości ukraińskiej już za sam użyty w niej termin „język ruski” używany zamiast „ukraiński”. Protesty wywoływała także procedura składania wniosków o uruchomienie publicznej szkoły mniejszościowej. Zarzucono jej nierówne traktowanie obywateli narodowości polskiej i niepolskiej, szczególnie ograniczenia ilościowe przy tworzeniu szkół. Głoszono także, iż szkoły dwujęzyczne w swej istocie stały się elementem polonizowania narodu ukraińskiego.

Tym bardziej, że ustawa z 31 lipca 1924 roku uzależniła założenie szkoły powszechnej z niepolskim językiem nauczania od zamieszkiwania w danej gminie co najmniej 25% ludności należącej do określonej mniejszości. Ponadto zgodnie z ustawą wprowadzić można było naukę w języku ukraińskim do publicznej szkoły powszechnej na żądanie rodziców co najmniej 40 dzieci, ale jeśli w tej szkole rodzice co najmniej 20 dzieci żądali nauki w języku polskim, wówczas prowadzono kształcenie dwujęzyczne. Istniejące w danym obwodzie szkolnym odrębne szkoły o różnych językach łączono we wspólne szkoły dwujęzyczne (utrakwistyczne).

---

³ M. Jabłonowski, J. Jarski, *Kalendarium II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1990, s. 58.

⁴ Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, 1924 nr 15, poz. 153.

⁵ Ibidem.

⁶ S. Grabski, *Państwo narodowe*, Lwów 1929, s. 154.

Tabela nr 1

Szkoły powszechne w okręgu szkolnym lwowskim
w latach 1924–1930

<i>Rok szkolny</i>	<i>Szkół ogółem</i>	<i>Szkół polskich</i>	<i>Szkół ukraińskich</i>	<i>Szkół utrakwistycznych</i>
1924*	4741	2568	2151	–
1930	4687	2186	684	1793

* Dane poprzedzające ustawę z 31.07.1924 r.

Źródło: M. Iwanicki, *Oświata i szkolnictwo ukraińskie w Polsce w latach 1918–1939*, Siedlce 1975, s. 147.

Tabela nr 2

Szkoły powszechne w okręgu szkolnym wołyńskim
w latach 1924–1930

<i>Rok szkolny</i>	<i>Szkół ogółem</i>	<i>Szkół polskich</i>	<i>Szkół ukraińskich</i>	<i>Szkół utrakwistycznych</i>
1924*	1086	672	289	96
1930	1371	821	7	523

* Dane poprzedzające ustawę z 31.07.1924 r.

Źródło: M. Iwanicki, op. cit., s. 147.

Wprowadzony system oświaty szkolnej w 1924 roku uległ zmianie dopiero na mocy dwóch ustaw z 11 marca 1932 roku⁷ o ustroju szkolnym i o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (tzw. ustawy jędrzejewiczowskie).

Pierwsza z nich, a więc o ustroju szkolnym, wprowadzała nowy system organizacyjny i programowy szkół powszechnych i średnich. Szkoły powszechne 7-letnie podzielone zostały na trzy stopnie: pierwszy obejmujący elementarny zakres wykształcenia, drugi – rozszerzający i pogłębiający posiadaną już wiedzę oraz trzeci – mający dać pełne przysposobienie do życia społeczno-obywatelskiego. W odniesieniu do szkół średnich ustawa wprowadzała podział 6-letniej szkoły ogólnokształcącej na jednolite pod względem programowym 4-letnie gimnazja (z małą maturą) i 2-letnie liceum (z dużą maturą) zróżnicowane programowo (kla-

⁷ M. Jabłonowski, J. Jarski, op. cit., s. 311–312.

syczne, humanistyczne), także zasadnicze szkoły zawodowe i zawodowe szkoły dokształcające.

Ustawa z 11 marca 1932 roku o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych uregulowała całokształt szkolnictwa prywatnego. Zapewniła ona daleko idącą ingerencję władz oświatowych w jego funkcjonowanie. Nadzór nad nimi sprawowało, poprzez kuratorów okręgów szkolnych, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Decydowało ono o otwarciu i likwidacji szkoły, miało wpływ na skład nauczycieli oraz obsadę dyrektora, czuwało nad realizacją programów szkolnych i wychowaniem w duchu lojalnym wobec państwa. Właścicielami szkół mogli być obywatele polscy (wyjątkowo obcokrajowcy), stowarzyszenia i fundacje. Założyciel szkoły musiał „zachowywać się nienagannie pod względem moralności oraz w stosunku do państwa” oraz zapewnić jej materialne warunki rozwoju. Ustawa precyzowała też warunki zamykania tych placówek.

W systemie szkolnictwa mniejszościowego ustawy jędrzejewiczowskie preferowały, kosztem placówek z językiem wykładowym mniejszości, lekcje języka danej mniejszości jako przedmiotu oraz zwiększały nadzór państwa nad całym szkolnictwem.

W II Rzeczypospolitej istniały dwa główne typy szkół, tak powszechnych, jak i średnich, w których uczyły się dzieci i młodzież ukraińska. Większość z nich uczęszczała do placówek publicznych, a więc do szkół z ukraińskim językiem nauczania, do szkół dwujęzycznych (utrakwistycznych) lub do szkół z polskim językiem nauczania i z dodatkową nauką języka ukraińskiego jako przedmiotu. Drugi typ tworzyły placówki prywatne z ukraińskim językiem wykładowym lub rzadziej utrakwistyczne. W roku szkolnym 1922/1923 na terenie Polski działało 2996 publicznych szkół powszechnych z ukraińskim językiem nauczania. Większość z nich była skupiona w woj. lwowskim (974), stanisławowskim (823), tarnopolskim (656) i wołyńskim (442). Ponadto istniało wtedy 89 publicznych polsko-ukraińskich szkół utrakwistycznych, 29 prywatnych powszechnych szkół ukraińskich oraz 8 gimnazjów z ukraińskim językiem wykładowym.

W następnych latach następował systematyczny spadek liczby publicznych szkół ukraińskich. W roku szkolnym 1924/1925 istniało ich już tylko 2532. Wzrosła natomiast liczba szkół dwujęzycznych, których było wtedy 103. Przełomowy w tym względzie okazał się być kolejny rok szkolny – 1925/1926, kiedy liczba publicznych szkół z ukraińskim językiem nauczania spadła do 1279, a więc w porównaniu z poprzednim zmniejszyła się o 1253, a liczba szkół utrakwistycznych wzrosła do 1462 (wzrost o 1359). Te niekorzystne tendencje były konsekwencją przekształcania przez władze polskie szkół z ukraińskim językiem nauczania

na szkoły dwujęzyczne⁸. Proces ten wiązał się z wprowadzeniem w życie ustawy szkolnej z 31 lipca 1924 roku.

Mimo oporu ze strony Ukraińców, niekiedy w formie strajków, a nawet sabotażu i terroru fizycznego, utrakwizacja obejmowała coraz większy odsetek szkolnictwa publicznego. W roku szkolnym 1926/1927 liczba publicznych, powszechnych szkół ukraińskich zmniejszyła się z 1279 na 920, a liczba szkół dwujęzycznych wzrosła z 1462 na 1934.

Nową okazję do dalszego ograniczenia publicznego szkolnictwa ukraińskiego stworzyły niepokoje społeczne na kresach na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych. W czasie pacyfikacji tych terenów w roku 1930 władze polskie przenieśli wówczas liczną grupę nauczycieli narodowości ukraińskiej z Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego na północne, zachodnie i centralne tereny Polski. W ich miejsce sprowadziły natomiast nauczycieli – Polaków.

Duży wpływ na stan szkolnictwa ukraińskiego miała także reforma szkolna oparta na ustawach z 11 marca 1932 roku o ustroju szkolnictwa i o prywatnych szkołach i zakładach naukowych i wychowawczych. Także i ona wywoływała sprzeciw działaczy ukraińskich, przeciwnych idei wychowania państwowego. Zakładała przebudowę szkolnictwa powszechnego na system trójstopniowy, a średniego na dwustopniowy. Jak się wtedy okazało, nie wszystkie istniejące ukraińskie gimnazja prywatne miały odpowiednie warunki na przekształcenie się w pełną średnią szkołę. Niektóre z nich przekształcone zostały z konieczności w szkoły powszechne trzeciego stopnia.

W latach trzydziestych rosła liczba szkół utrakwistycznych z polskim i ukraińskim językiem nauczania. Dopiero w drugiej połowie tej dekady, wraz z polepszeniem się stosunków polsko-ukraińskich, nastąpiła względna stabilizacja powszechnego szkolnictwa publicznego z ukraińskim językiem wykładowym.

Oświata pozaszkolna i szkolnictwo ukraińskie było jednak w niezadowolającym stanie w porównaniu ze szkolnictwem polskim, przy uwzględnieniu układu miejscowej ludności. Szczególnie niezadowolający był stan ukraińskiego szkolnictwa średniego i wyższego. Nie istniała ukraińska szkoła wyższa, mimo podejmowanych prób. Powołany w 1921 roku we Lwowie Tajny Uniwersytet Ukraiński kształcający około 1500

---

⁸ Jeden z twórców ustawy z 31.07.924 r. S. Grabski stał na stanowisku, że nie istnieje naród ukraiński, stąd też nie ma podstaw do istnienia odrębnych szkół z językiem wykładowym ukraińskim; B. Helczak, Zagadnienie odrębności narodowej Ukraińców w publicystyce endeckiej w latach 1919–1939 [w:] *Słowiańszczyzna Wschodnia: twórczość artystyczna a doświadczenia zbiorowe*, Zielona Góra 1998, s. 226.

studentów⁹ borykał się z trudnościami nielegalnego funkcjonowania, a próby jego legalizacji nie powiodły się¹⁰.

Podkreślić jednak należy, że rządy polskie widziały potrzebę powołania wyższej uczelni ukraińskiej, czego wyrazem była uchwała Sejmu Ustawodawczego podjęta 26 września 1922 roku o założeniu najpóźniej do października 1924 roku pełnego państwowego uniwersytetu ukraińskiego¹¹. Jednak mimo podjętej uchwały nie zdołano go powołać z przyczyn politycznych tkwiących zarówno po stronie polskiej, jak i mniejszości ukraińskiej. Przeszkodą nie do pokonania okazało się bowiem miejsce jego lokalizacji, którą to mniejszość ukraińska widziała wbrew stanowisku strony polskiej we Lwowie. W efekcie ustawa o powołaniu uniwersytetu nie została zrealizowana.

Stąd też mimo przeszkód i trudnych warunków bytu wielu przedstawicieli mniejszości ukraińskiej podejmowało studia na polskich uczelniach wyższych. Brak jest co prawda precyzyjnych danych, które mogłyby określić liczbę studiujących Ukraińców, niemniej wiemy, że na Uniwersytecie Jagiellońskim kształciło się w roku akademickim 1925/1926 339 Ukraińców, co stanowiło 7,7% ogółu studentów uniwersytetu¹².

W tym samym roku akademickim na Uniwersytecie im. Jana Kazimierza studiowało 897 Ukraińców, co stanowiło 15,6% ogółu studentów uniwersytetu¹³.

W tym stanie rzeczy jedyną działającą w II Rzeczypospolitej ukraińską wyższą uczelnią dostępną dla młodzieży ukraińskiej stała się utworzona we Lwowie w 1929 roku Akademia Teologiczna. Bowiem powstały w 1930 roku w Warszawie Ukraiński Instytut Naukowy, prowadzący badania naukowe, mimo kształcenia kadry naukowej nie prowadził kształcenia młodzieży.

Ograniczenie publicznego szkolnictwa z ukraińskim językiem nauczania godziło więc w interesy najliczniejszej w II Rzeczypospolitej mniejszości narodowej, zwłaszcza w aspekcie budzenia świadomości narodowej. Niezwykle ważną rolę w życiu mniejszości ukraińskiej – oprócz oświaty szkolnej – spełniała praca oświatowo-kulturalna prowadzona poza szkołą.

⁹ *Ukraińska Zahalna Encyklopedia*, t. III, s. 780; M. Papierzańska-Turek, *Sprawa ukraińska w Drugiej Rzeczypospolitej 1922–1926*, Kraków 1979, s. 86.

¹⁰ Uniwersytet przestał istnieć w 1925 r.; A. Chojnowski, *Kwestia ukraińskiego szkolnictwa wyższego w Drugiej Rzeczypospolitej [w:] Historia XIX i XX wieku. Studia i szkice*, Wrocław 1979, s. 153–154.

¹¹ Z. Łukawski, W. A. Serczyk, *Młodzież Ukraińska na wyższych uczelniach Krakowskich w XIX i XX wieku (1867–1939) [w:] Kraków – Kijów. Szkice z dziejów stosunków polsko-ukraińskich*, red. A. Podrazy, Kraków 1969, s. 250.

¹² R. Torzecki, *Kwestia ukraińska w Polsce w latach 1923–1929*, Kraków 1989, s. 289.

¹³ *Ibidem*, op. cit., s. 290.

Praca kulturalno-oświatowa prowadzona poza szkołą spełnia bowiem różnorakie funkcje społeczne: popularyzuje wiedzę, rozwija ambicje intelektualne, zaspakaja potrzeby kulturalno-artystyczne, integruje mniejszość a zarazem chroni dziedzictwo kulturowe narodu.

Trzeba przy tym zdawać sobie sprawę, że praca kulturalno-oświatowa organizacji mniejszości ukraińskiej była niewątpliwie zespolona z różnymi nurtami politycznymi. Jednak uwarunkowania wynikające z polityki narodowościowej II Rzeczypospolitej wymuszały na organizacjach ukraińskich zajmujących się działalnością kulturalno-oświatową prowadzenie działalności przede wszystkim nastawionej na rozwój czytelnictwa w ojczystym języku oraz rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego.

Ważną rolę w życiu społeczno-kulturalnym i oświacie odgrywały kulturalne organizacje ukraińskie: Ridna Szkoła, Proświta, Ridna Chata oraz organizacje: Sokił, Łuh, Płast, Sojuz Ukrajinek.

Należy wymienić również działalność oświatowo-wychowawczą kościoła¹⁴. Największe kompetencje miała w zakresie oświaty szkolnej Ridna Szkoła. Prowadziła ona w Galicji Wschodniej 29 szkół powszechnych, 4 seminaria nauczycielskie i 10 szkół średnich ogólnokształcących. Organizowała również wiele różnych kursów zwłaszcza zawodowych, ukrainoznawstwa, lekcji zbiorowych, przedszkoli, ogródków dla dzieci i kursy dla analfabetów. Ridną Szkołę utrzymywało społeczeństwo ukraińskie. W 1930 roku istniały 593 kółka tego towarzystwa, a liczba członków wynosiła około 31,6 tys. W okresie międzywojennym Ridną Szkołą (Ukraińskie Towarzystwo Pedagogiczne) kierowało po kolei 7 przewodniczących: A. Hładyszowskyj, O. Terleckyj, B. Janiw, I. Kokorudz, M. Hałuszczynskyj, M. Zajaczkiwskyj, D. Korenec.

Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe Proświta powstało w 1868 roku. Było towarzystwem o charakterze kulturalno-oświatowym z prawem wydawania książek i broszur. W początkach swej działalności stanowiło ono towarzystwo awangardowo-narodowe, szerzące idee narodowe oraz krzewiące oświatę wśród najuboższych warstw społeczeństwa ukraińskiego. Pierwszym przewodniczącym Proświty był Natal Wachnianyn. Rozwój towarzystwa nastąpił w latach 1923–1931, gdy na czele Proświty stanął Mychajło Hałuszczynskyj. Po jego śmierci towarzystwem kierował Iwan Bryk, aż do wybuchu II wojny światowej.

Bardziej dynamicznie od Proświty rozwijało się stowarzyszenie kulturalno-oświatowe Ridna Chata. Działo ono na terenach Lubelszczyzny, Podlasia i na Chełmszczyźnie. W 1921 roku zostało zamknięte przez władze i działało nielegalnie. W końcu 1922 roku wznowiło oficjalnie

---

¹⁴ D. Matelski, *Ukraińcy i Rusini w Polsce 1918–1935*, Warszawa, s. 299.

swą działalność pod nazwą Towarzystwo Dobroczynności i Oświaty. Celem tego towarzystwa było utrzymanie bibliotek, czytelni, kółek rolniczych, ochronek dla dzieci, burs szkolnych itp. Roztoczyło również opiekę nad bezdomnymi i starcami. Prowadziło także działalność kulturalną (koncerty, odczyty). Na czele towarzystwa stali Antin Wasynczuk oraz Iwan Pasternak. Duże wpływy na działalność towarzystwa mieli komuniści i socjaldemokraci. Wpływy te doprowadziły do likwidacji towarzystwa 9 października 1930 roku.

Poważną rolę wychowawczą w duchu narodowym i nacjonalistycznym odegrały organizacje społeczne, sportowo-gimnastyczne, harcerskie, przeciwpożarnicze i kobiece. Były to: Sokił, Łuh, Płast, Sojuz Ukrajinek i inne. Ruch sokoli rozpowszechniony w monarchii habsburskiej znajdował się pod patronatem UNTP. Sokił krzewił sport i gimnastykę, a w przypadkach klęsk żywiołowych niósł pomoc ludziom. Z pozoru była to organizacja apolityczna, faktycznie jednak tkwiła głęboko w ruchu narodowym. Utrzymywała młode kadry w wysokiej sprawności fizycznej, które w razie potrzeby były gotowe do udziału w formacjach wojskowych. Obok zawodów sportowych, pokazów gimnastycznych i sprawności fizycznej, wycieczek Sokił organizował również różne imprezy kulturalno-oświatowe oraz różnego rodzaju kursy.

Najbardziej aktywną była ukraińska organizacja harcerska Płast. Krzewiła ona obok braterstwa i zamiłowania do poznawania kraju przede wszystkim miłość do ojczyzny. Nie pozwalała zapomnieć o dążeniu do niepodległości i zjednoczenia Ukrainy. W dążeniu do odzyskania niepodległości współpracowała z UWO. Owocowało to wspólnymi obozami w Karpatach Wschodnich. Działalność ta nie uszła uwadze władz II Rzeczypospolitej. Władze polskie bacznie obserwowały poczynania Płasta. Rozwiązanie organizacji Płast nastąpiło po udziale jej członków w napadzie na wóz pocztowy pod Bóbrką 30 lipca 1930 roku. Za działalność organizacyjno-sabotażową aresztowano 32 członków Płasta oraz 34 członków za rozprowadzanie nielegalnej literatury UWO.

Ważną funkcję w życiu społecznym Ukraińców spełniał Związek Ukrainek (Sojuz Ukrajinek), który miał za zadanie podniesienie aktywności kobiet w życiu społecznym, ich poziomowi zawodowego, oświaty, umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, robót ręcznych. Na szczeblu kierowniczym zadbano o kontakty międzynarodowe i rozpowszechnianie tradycji i wiedzy o historii narodu. Związek był organizacją trzystopniową. Centrala mieściła się we Lwowie i w początku lat trzydziestych dysponowała 58 filiami powiatowymi. Związek skupiał ponad 300 kół wiejskich i około 15 tys. członkiń. Sprawami społeczno-politycznymi zajmowało się głównie kierownictwo z przewodniczącą M. Rudnycką.

Praca kulturalno-oświatowa mniejszości ukraińskiej w okresie istnienia II Rzeczypospolitej, mimo że była z różnorodnych przyczyn dalece niewystarczająca, przyniosła jednak znaczące efekty w postaci kształtowania poczucia własnej tożsamości narodowej oraz wychowania grupy działaczy.

kpt. SG Arkadiusz Jezierski

CSSG w Kętrzynie

BEZPIECZEŃSTWO W KOMUNIKACJI LOTNICZEJ W OBSZARZE SZKOLENIOWYM REALIZOWANYM W CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ

Centrum Szkolenia SG przypisano do realizacji bardzo trudny i odpowiedzialny obszar szkoleniowy związany z szeroko rozumianym bezpieczeństwem w komunikacji lotniczej. Jest to jedno z zadań Straży Granicznej wynikające z ustawy o Straży Granicznej z 12.10.1990 roku art. 1 ust. 2 pkt. 4e: „rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców, w zakresie właściwości Straży Granicznej, a w szczególności: przestępstw przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu oraz przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, pozostających w związku z wykonywaniem komunikacji lotniczej”. Zgodnie z postanowieniami art. 1 ust. 2 pkt 5b wspomianej wyżej ustawy do zadań formacji należy również „zapewnienie bezpieczeństwa na pokładzie statków powietrznych wykonujących przewóz lotniczy pasażerów”. Realizacja procesu dydaktycznego w CSSG swoim zakresem obejmuje kursy specjalistyczne i doskonalące, takie jak kursy pirotechniczne: rozpoznanie minersko-pirotechniczne, samodzielne prowadzenie działań minersko-pirotechnicznych aż do poziomu kursów instruktorów minera-pirotechnika. Kolejne szkolenia kierowane są do funkcjonariuszy, którzy bezpośrednio wykonują swoje zadania służbowe na lotnisku a konkretnie do funkcjonariuszy prowadzących kontrolę bezpieczeństwa w Portach Lotniczych. Chciałbym jednak przybliżyć szkolenia, które mam przyjemność realizować. Są to szkolenia nie tylko dla funkcjonariuszy Straży Granicznej, ale również innych służb mundurowych takich jak: Służba Ochrony Państwa, Żandarmeria Wojskowa, a także Centralne Biuro Antykorupcyjne.

Zespół Działań Specjalnych w Zakładzie Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych realizuje trzy kursy dotyczące bezpieczeństwa w komunikacji lotniczej. Są to: *Działania interwencyjne wobec osób stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa w porcie lotniczym oraz na pokładzie statku powietrznego*, *Szkolenie przygotowujące do wnoszenia broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego na pokład statku powietrznego*, a także *Warty ochronne na pokładzie statku powietrznego*.

Szkolenia prowadzone są przez instruktorów posiadających odpowiedzialną wiedzę i umiejętności nabyte podczas kursów krajowych, jak

i zagranicznych. Nasi instruktorzy mogą się pochwalić np. Świadectwem dopuszczenia do pracy personelu pokładowego, czy przeszkoleniem z zakresu wart ochronnych. Poza tym Centrum Szkolenia SG posiada bazę dydaktyczną w postaci Centrum Szkolenia i Doskonalenia Działań na Pokładach Statków Powietrznych. W budynku mieści się między innymi mocap – imitacja wnętrza samolotu. Pomieszczenie to wyposażone jest w fotele lotnicze oraz sprzęt audiowizualny, umożliwiając nagrywanie i odtwarzanie materiału szkoleniowego. Ponadto w Centrum znajdują się dwie hale sportowe, wyposażone w sprzęt siłowy i fitness, z czego jedna przystosowana jest do sportów walki wraz z ringiem bokserskim. Wobec powyższego – moim zdaniem – CSSG jest najlepszym Ośrodkiem Szkolenia w SG mogącym przeprowadzić tak odpowiedzialne szkolenie dla innych służb mundurowych z zakresu *Wnoszenia broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego na pokład statku powietrznego*.

Na podstawie art.116 ust.1 ustawy Prawo Lotnicze z dnia 3 lipca 2002 roku „Zabrania się członkom załogi oraz innym osobom wnoszenia i używania broni palnej, broni gazowej oraz materiałów wybuchowych na pokład statku powietrznego, z zastrzeżeniem ust. 3”, który z kolei mówi: „Zakazów, o których mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się do:

- 1) żołnierzy i funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, żołnierzy Żandarmerii Wojskowej oraz funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Policji, Straży Granicznej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Ochrony Państwa, którzy, bez zamiaru odbycia lotu, wykonują obowiązki służbowe na pokładzie statku powietrznego pozostającego na lotnisku albo lądowisku;
- 2) funkcjonariuszy Straży Granicznej pełniących wartę ochronną, o której mowa w art. 186a loty wysokiego ryzyka i warta ochronna ust. 1;
- 3) żołnierzy i funkcjonariuszy służb, o których mowa w pkt 1, którzy podczas wykonywania przez nich obowiązków służbowych odbywają lot i odbyli szkolenie w zakresie zasad bezpieczeństwa na pokładzie statku powietrznego w przypadku użycia broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego”.

Wynika z tego, że wymieniona powyżej grupa służb mundurowych podczas wykonywania obowiązków służbowych w trakcie lotu ma prawo do wniesienia – a w sytuacji potrzeby użycia na pokładzie statku powietrznego – broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego, pod warunkiem ukończeniu odpowiedniego szkolenia.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 lutego 2017 r. w sprawie wnoszenia broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego na pokład

statku powietrznego przez uprawnionych żołnierzy i funkcjonariuszy (zmienione Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 2019 r. w sprawie wnoszenia broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego na pokład statku powietrznego przez uprawnionych żołnierzy i funkcjonariuszy) określa:

- 1) szczegółowe warunki wnoszenia broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego na pokład statku powietrznego przez żołnierzy i funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, żołnierzy Żandarmerii Wojskowej oraz funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Policji, Straży Granicznej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Ochrony Państwa, zwanych dalej „uprawnionymi”;
- 2) organizację i zakres szkolenia uprawnionych w zakresie zasad bezpieczeństwa na pokładzie statku powietrznego w przypadku użycia broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego.

Szkolenie, o którym mowa, dla wszystkich wymienionych służb mundurowych może prowadzić Straż Graniczna, a konkretnie Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie, na podstawie programu szkolenia przygotowanego przez Komendanta Głównego Straży Granicznej w porozumieniu z Prezesem Urzędu Lotnictwa Cywilnego. Szkolenie funkcjonariuszy Policji może prowadzić Policja a żołnierzy Żandarmerii Wojskowej może prowadzić Żandarmeria Wojskowa na podstawie tego samego programu szkolenia.

Zakres tematyczny szkolenia obejmuje zagadnienia związane ze znajomością:

- 1) pokładu statku powietrznego:
  - ogólną budową statku powietrznego, z uwzględnieniem miejsc szczególnie wrażliwych dla bezpieczeństwa statku powietrznego;
  - lokalizacją na pokładzie statku powietrznego miejsc, w których są rozmieszczone techniczne środki łączności statku powietrznego oraz sposobu nawiązywania łączności za ich pośrednictwem z załogą statku powietrznego;
  - lokalizacją na pokładzie statku powietrznego zestawów pierwszej pomocy oraz ich składu;
- 2) procedur obowiązujących na pokładzie statku powietrznego:
  - awaryjnym lądowaniem statku powietrznego;
  - pożarem na pokładzie statku powietrznego;
  - wystąpieniem aktu bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym na pokładzie statku powietrznego;

- 3) skutków użycia broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego na pokładzie statku powietrznego:
  - dopuszczalnością użycia poszczególnych rodzajów broni palnej i amunicji, minimalizującej ryzyko uszkodzenia statku powietrznego oraz wyrządzającej możliwie najmniejszą szkodę osobom trzecim lub środków przymusu bezpośredniego;
  - następstwami użycia poszczególnych rodzajów broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego;
  - postępowaniem po użyciu broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego;
- 4) sposobów unieszkodliwienia osoby bez użycia broni palnej na pokładzie statku powietrznego:
  - przypadkami, w których zachowanie osoby na pokładzie statku powietrznego stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa statku powietrznego lub jego pasażerów;
  - sposobami podejmowania przez uprawnionego interwencji w przypadkach, o których mowa wyżej.

Przypadki, w których zachowanie osoby na pokładzie statku powietrznego stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa statku powietrznego lub jego pasażerów, możemy podzielić na dwie grupy:

- 1) zachowania powodujące naruszenie porządku na pokładzie statku powietrznego:
  - palenie tytoniu,
  - nadużywanie alkoholu,
  - napaść słowna (awantura, zniewaga) na pasażera lub członka załogi,
  - zajmowanie innego miejsca niż wynika to z karty wstępu (biletu),
  - zachowanie nieobyczajne lub składanie niestosownych propozycji wobec innych pasażerów lub członków załogi,
  - inne, wpływające na zmniejszenie komfortu podróży pozostałych pasażerów lub utrudniające wykonywanie czynności przez personel pokładowy;
- 2) zachowania powodujące zagrożenia bezpieczeństwa lotu:
  - niepodporządkowanie się zarządzeniom personelu pokładowego,
  - wtargnięcie do kabiny załogi lotniczej,
  - próba otwarcia drzwi,
  - uszkodzanie elementów samolotu lub jego wyposażenia,
  - czynna napaść na pasażera lub członka załogi,

- inne wpływające na zagrożenie bezpieczeństwa lotu.

Na niewłaściwe zachowania pasażerów podczas lotu powinien zareagować personel latający. W przypadku pierwszej grupy zagrożeń, nie powinno to być wielką trudnością. Jednakże przy napotkaniu zachowań czy zdarzeń z drugiej grupy jest to niewątpliwie sytuacja, w której dowódca statku powietrznego musi podjąć szczególne kroki. Załoga pokładowa nie posiada w swoim wyposażeniu specjalnego sprzętu, a tym samym umiejętności rozwiązywania siłowo sytuacji konfliktowych. Dowódca statku powietrznego może podjąć decyzję o kontynuowaniu lotu do miejsca docelowego lub lądowaniu w najbliższym porcie lotniczym. W tym momencie interwencję na podstawie *raportu ze zdarzenia na pokładzie samolotu w czasie lotu*, opisującego okoliczności zdarzenia, podejmują funkcjonariusze Straży Granicznej z Grup/Zespołów Interwencji Specjalnych. Funkcjonariusze ci nabywają oraz podnoszą swoje umiejętności podczas kursu doskonalącego: *Działania interwencyjne wobec osób stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa w porcie lotniczym oraz na pokładzie statku powietrznego*, realizowanego w CSSG. Funkcjonariusze podejmują interwencję w zespole 3–4-osobowym. Ubrani są w specjalny rodzaj umundurowania oraz zakładają na głowę tzw. kominiarki. Posiadają wysoki poziom sprawności fizycznej oraz umiejętności stosowania siły fizycznej w sytuacji pokonywania czynnego oporu, czy też odpierania czynnej napaści. Specjalizują się w podejmowaniu interwencji na małych powierzchniach tj. wewnątrz samolotu, jak również w obszarze całego portu lotniczego.

Ustawa Prawo Lotnicze, a w szczególności art. 186a wymienia przypadki, w których na pokładzie statku powietrznego może znajdować się warta ochronna znana również jako Sky Marshall. Przewoźnik lotniczy, w przypadku gdy wykonuje loty określone przez Prezesa Urzędu jako loty wysokiego ryzyka, jest obowiązany zapewnić na pokładzie statku powietrznego wartę ochronną pełnioną przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Komendant Główny Straży Granicznej może, w celach szkoleniowych, zapewnić na pokładzie statku powietrznego wartę ochronną pełnioną przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Zadanie te realizuje w Polsce tylko i wyłącznie Straż Graniczna. Przed funkcjonariuszami, którzy chcą aplikować do grona Sky Marshall, formacja stawia bardzo wysokie wymagania. W skład wart ochronnych wyznacza się funkcjonariuszy, którzy:

- 1) ukończyli szkolenia specjalistyczne z zakresu pełnienia służby w składzie wart ochronnych, w tym szkolenie z zakresu znajomości pokładów statków powietrznych, procedur obowiązujących na pokładach statków powietrznych, skutków użycia broni palnej na

- pokładzie statku powietrznego oraz sposobów unieszkodliwiania osoby niebezpiecznej bez użycia broni palnej, a także szkolenie podstawowe z zakresu ochrony lotnictwa cywilnego oraz szkolenie z zakresu postępowania w sytuacjach kryzysowych;
- 2) posługują się językiem angielskim na poziomie pozwalającym na swobodne porozumiewanie się;
  - 3) ukończyli szkolenie specjalistyczne z zakresu udzielania pierwszej pomocy;
  - 4) posiadają predyspozycje psychofizyczne stwierdzone orzeczeniem lekarskim przez lekarza uprawnionego, spełniającego warunki określone w przepisach wydanych na podstawie art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 roku o służbie medycyny pracy;
  - 5) posiadają zaświadczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do pełnienia służby na pokładach statków powietrznych oraz przebywania w zmiennych strefach klimatycznych;
  - 6) mają nieposzlakowaną opinię służbową.

Kandydaci na kurs wart ochronnych ponadto poddawani są testowi sprawności fizycznej, jak również badaniu psychofizjologicznemu. Samo zakwalifikowanie na kurs nie daje gwarancji, że zostaniemy Sky Marshallami, gdyż kurs jest bardzo ciężki, a kandydaci poddawani są wysiłkowi pod kątem fizycznym, jak i psychologicznym. Poza tym instruktorzy poddają uczestników ciągłej obserwacji i ocenie, a po uzyskaniu negatywnej opinii instruktorów, uczestnik może zostać usunięty z kursu na każdym etapie jego trwania.

W przypadku wystąpienia sytuacji, w której zachowanie jednego lub większej liczby pasażerów stwarza zagrożenie bezpieczeństwa na pokładzie statku powietrznego, ale nie stanowi aktu bezprawnej ingerencji lub w inny sposób nie uzasadnia konieczności niezwłocznego ujawnienia funkcjonariuszy wchodzących w skład warty ochronnej, warta ochronna podejmuje interwencję dopiero, gdy działania albo możliwości działania członków załogi statku powietrznego okazały się niewystarczające do osiągnięcia podporządkowania się poleceniom dowódcy statku powietrznego przez osoby, których zachowanie zagraża bezpieczeństwu na pokładzie statku powietrznego. Podczas pełnienia wart ochronnych funkcjonariusze występują w ubiorach cywilnych. Nikt, poza dowódcą statku powietrznego, nie zna wyglądu, jak i miejsca zajmowanego przez funkcjonariusza wart ochronnych.

Wypełnianie bardzo odpowiedzialnych zadań, szczególnie mocno zauważalnych po tragicznych wydarzeniach w 2001 roku, daje poczucie ważności i elitarności naszej służby. Funkcjonariuszy powinna cechować wysoka odporność na stres a stawiane przed funkcjonariuszami wymagania wysokiej sprawności fizycznej, umiejętności skutecznego i bezpiecz-

nego posługiwania się bronią palną oraz środkami przymusu bezpośredniego, jak i walki wręcz są jak najbardziej zasadne. Funkcjonariusze zawsze powinni mieć świadomość zagrożeń i ryzyka a ich podejmowane działania tak skuteczne, aby wszystkim zapewnić bezpieczeństwo na najwyższym poziomie.

kpt. SG Radosław Borowicz

CSSG w Kętrzynie

ZAKŁAD BEZPIECZEŃSTWA W KOMUNIKACJI – NOWA KOMÓRKA ORGANIZACYJNA CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ

„Alarm na największych lotniskach w Niemczech. Niewykluczone, że udaremniono atak terrorystyczny”¹, „Zamachy w Brukseli – raport specjalny”², „Kalendarium: Ataki na lotniskach w ostatnich latach”³ – te przykładowe nagłówki serwisów informacyjnych w ostatnim czasie są częstym widokiem w Internecie, telewizji, czy w prasie. Przyczyn tego stanu rzeczy możemy dopatrywać się m.in. w niekończących się konfliktach zbrojnych na Bliskim Wschodzie, związanego z tym kryzysu imigracyjnego, czy rosnącym niezadowoleniu mniejszości muzułmańskiej w krajach starej Europy z powodu nierównej sytuacji ekonomicznej. Pomijając jakiegokolwiek powody, jakimi kierują się zamachowcy, ważne jest, aby nowoczesne służby odpowiadające za bezpieczeństwo obywateli danego kraju były odpowiednio przygotowane na tego typu zdarzenia. Ważnym aspektem jest odpowiedni poziom szkolenia, które zapewni solidne fundamenty tego bezpieczeństwa, a także ciągła jego ewolucja, która powinna nadążać za zmieniającymi się zagrożeniami.

W Straży Granicznej ośrodkiem szkolenia, który do zakresu obowiązków ma przypisane szkolenie w obszarze bezpieczeństwa w lotnictwie cywilnym i szkolenia w zakresie działań minersko-pirotechnicznych jest Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie. Z kolei komórką organizacyjną CSSG odpowiedzialną za ten obszar jest Zakład Bezpieczeństwa w Komunikacji, który zgodnie z § 19a Statutu Centrum Szkolenia Straży Granicznej im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza w Kętrzynie stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr 13 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 27 lutego 2012 roku w sprawie utworzenia, organizacji i zakresu działania Centrum Szkolenia Straży Granicznej im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza w Kętrzynie (Dz. Urz. KGSG z 2012 r., poz.11 z późn. zm.) prowadzi działalność dydak-

---

¹ <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2018-12-20/alarm-na-najwiekszych-lotniskach-w-niemczech-niewykluczone-ze-udaremniono-atak-terrorystyczny/>

² <https://www.tvn24.pl/raporty/zamachy-w-brukseli,1063>

³ <https://www.gazetaprawna.pl/artykuly/956067,ataki-na-lotniskach-w-ostatnich-latach.html>

tyczną, w szczególności, z zakresu działań minersko-pirotechnicznych oraz kontroli bezpieczeństwa w komunikacji.

Historia powstania

Zakład Bezpieczeństwa w Komunikacji jest najmłodszą komórką organizacyjną Centrum Szkolenia Straży Granicznej powołaną do życia 1 maja 2018 roku Zarządzeniem nr 53 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 26 kwietnia 2018 roku zmieniającego zarządzenie w sprawie utworzenia, organizacji i zakresu działania Centrum Szkolenia Straży Granicznej im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza w Kętrzynie. Powstanie Zakładu Bezpieczeństwa w Komunikacji w CSSG jest wzorcowym przykładem na tezę, postawioną na początku artykułu, iż tylko ciągła ewolucja systemu szkolenia pozwalająca nadażyć za rosnącymi zagrożeniami może zapewnić odpowiedni poziom wyszkolenia pojedynczego funkcjonariusza Straży Granicznej. Kierownictwo Centrum Szkolenia Straży Granicznej dostrzegając rosnące od wielu lat zapotrzebowanie zarówno jednostek organizacyjnych Straży Granicznej, jak i służb podległych MSWiA oraz MON na szkolenia z zakresu działań minersko-pirotechnicznych i z zakresu kontroli bezpieczeństwa (wynikające ze zmieniającej się w tym obszarze sytuacji geopolitycznej, m.in. rosnąca fala zamachów terrorystycznych na świecie) przy uzyskaniu poparcia Biura Kadr i Szkolenia oraz Zarządu Granicznego Komendy Głównej Straży Granicznej w Warszawie, wystąpiło do Komendanta Głównego Straży Granicznej z wnioskiem o zgodę na powołanie ww. Zakładu.

Zakład Bezpieczeństwa w Komunikacji od 1 maja 2018 roku wpisuje się w tworzenie nowego rozdziału historii szkoły, ale jasno trzeba zaznaczyć, iż początków szkoleń w ww. obszarze należy upatrywać w Zakładzie Granicznym, który w swoim podporządkowaniu organizacyjnym miał Zespół Bezpieczeństwa w Komunikacji, odpowiadający za szkolenia z kontroli bezpieczeństwa i działań minersko-pirotechnicznych. To właśnie doświadczona kadra, ale i zaplecze sprzętowo-lokalowe zbudowane w czasach funkcjonowania Zespołu Bezpieczeństwa w Komunikacji w Zakładzie Granicznym stanowi o sile nowo powstałego Zakładu.

Przez wiele lat funkcjonariusze Zespołu Bezpieczeństwa w Komunikacji, a teraz Zakładu Bezpieczeństwa w Komunikacji zrealizowali wiele szkoleń z zakresu działań minersko-pirotechnicznych oraz kontroli bezpieczeństwa w komunikacji, w szczególności na rzecz Straży Granicznej, ale także i innych podmiotów zarówno krajowych, jak i zagranicznych takich jak: Żandarmeria Wojskowa, Wojska Specjalne, Wojska Lądowe, Marynarka Wojenna, ABW, CBA, SOP, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ambasada USA, Policja Graniczna Mołdawii, Policja

Graniczna Gruzji, Państwowa Służba Graniczna Ukrainy, formacje graniczne państw bałkańskich i wiele innych. Przez te lata działalności ugruntowała się pozycja Centrum Szkolenia Straży Granicznej zarówno na niwie krajowej, jak i międzynarodowej jako wiodącego ośrodka szkolenia Straży Granicznej w zakresie działań minersko-pirotechnicznych i kontroli bezpieczeństwa.

Rodzaje szkoleń

Zakład Bezpieczeństwa w Komunikacji w swoim podporządkowaniu ma dwa zespoły: Zespół Kontroli Bezpieczeństwa i Zespół Działań Minersko-Pirotechnicznych. Zespół Kontroli Bezpieczeństwa oferuje takie kursy i szkolenia jak:

- Szkolenie specjalistyczne zawodowe funkcjonariuszy przeprowadzających kontrolę bezpieczeństwa, o których mowa w pkt 11.2.3.1–11.2.3.3. załącznika do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2015/1998 z dnia 5 listopada 2015 r. (SCREEN);
- Ponowna certyfikacja operatorów kontroli bezpieczeństwa, o której mowa w pkt 11.3.1. lit. B załącznika do załącznika do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2015/1998 z dnia 5 listopada 2015 r. (SCREEN-d);
- Szkolenie instruktorów w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego (SCREEN instr.);
- Szkolenie ponowne (okresowe) instruktorów w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego (SCREEN instr II);
- Szkolenie specjalistyczne operatorów urządzeń rentgenowskich w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców (X-RAY OSC);
- Szkolenie specjalistyczne operatorów urządzeń rentgenowskich (MSZ);
- Kurs doskonalący analizy behawioralne w celu wykrywania i zapobiegania zdarzeniom zagrażającym bezpieczeństwu publicznemu w portach lotniczych.

Zespół Działań Minersko-Pirotechnicznych z kolei w swojej ofercie dydaktycznej posiada:

- Szkolenie specjalistyczne z zakresu rozpoznania minersko-pirotechnicznego;
- Szkolenie specjalistyczne z zakresu działań minersko-pirotechnicznych;
- Kurs doskonalący minerów – pirotechników;
- Szkolenie specjalistyczne instruktorsko-metodyczne w zakresie działań minersko-pirotechnicznych.

Przedmiotowe kursy i szkolenia są realizowane w większości samodzielnie przez kadrę dydaktyczną Zakładu, jednakże w niektórych działaniach, wymagających specjalistycznej wiedzy, wychodzącej poza zakres kompetencji dydaktyków z ZBwK, realizację zadań statutowych ZBwK wspierają inne zakłady dydaktyczne CSSG. Oczywiście podobna zależność występuje przy realizacji szkoleń i kursów przez inne komórki organizacyjne CSSG, gdzie wykładowcy ZBwK wspierają je w swoich działaniach.

Większość ww. kursów i szkoleń stanowi stałą ofertę naszej szkoły. Jednak kadra dydaktyczna ZBwK wsłuchując się w zapotrzebowania płynące z jednostek organizacyjnych Straży Granicznej dąży ciągle do rozwijania oferty edukacyjnej CSSG. Z ww. najnowszym kursem jest „Kurs doskonalący analizy behawioralne w celu wykrywania i zapobiegania zdarzeniom zagrażającym bezpieczeństwu publicznemu w portach lotniczych”. Jest to kurs powstały z inicjatywy Zarządu Granicznego Komendy Głównej Straży Granicznej, przy bardzo dużym zaangażowaniu wszystkich zakładów CSSG i jego „głównym celem jest podniesienie poziomu bezpieczeństwa w strefie ogólnodostępnej portu lotniczego poprzez nabycie praktycznych umiejętności typowania osób, w związku z wykrywaniem i zapobieganiem zdarzeniom zagrażającym bezpieczeństwu publicznemu, a także doskonalenie umiejętności działania w sytuacjach szczególnych”⁴. Jest to kurs nowatorski, jedyny taki realizowany w Polsce. Innym przykładem ciągłego rozwoju oferty edukacyjnej ZBwK jest „kurs doskonalący minerów – pirotechników”. Kurs dedykowany jest w szczególności funkcjonariuszom Straży Granicznej posiadającym uprawnienia минера – pirotechnika. „Celem głównym kursu doskonalącego jest doskonalenie umiejętności nabytych podczas szkoleń specjalistycznych z zakresu działań minersko-pirotechnicznych, a także zapoznanie się z aktualnymi: rodzajami materiałów wybuchowych, środkami inicjującymi wybuch, rozwiązaniami dotyczącymi taktyki i techniki działań minersko-pirotechnicznych oraz z elementami śledztwa powybuchowego”⁵.

Baza szkoleniowa i sprzęt

Realizacja powyższych szkoleń i kursów nie byłaby możliwa, gdyby nie szeroko rozbudowane zaplecze bazowe i sprzętowe Zakładu. W jego skład wchodzi m.in. „Treningowy Punkt Kontroli” wyposażony w stacjonarne urządzenie rentgenowskie Hi-Scan 6046si oraz w bramkowy

⁴ Program kursu doskonalącego analizy behawioralne w celu wykrywania i zapobiegania zdarzeniom zagrażającym bezpieczeństwu w portach lotniczych z dn. 5.02.2018.

⁵ Program kursu doskonalącego minerów – pirotechników z dn. 14.03.2016.

detektor metalu, sala wykładowa wyposażona w 10 stanowisk komputerowych systemu X – Screen firmy Quadratica, służącego do praktycznej nauki rozpoznawania obrazów pochodzących z urządzeń rentgenowskich.

„Treningowy Punkt
Kontroli”

Niewątpliwie wielkim atutem Zakładu Bezpieczeństwa w Komunikacji Centrum Szkolenia Straży Granicznej jest posiadanie Polowej Bazy Szkoleń Minersko-Pirotechnicznych. Jest to jedyne tego typu miejsce zarówno w Straży Granicznej, jak i w służbach podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, w którym można prowadzić prace związane z użytkowaniem materiałów wybuchowych i środków inicjujących wybuch. Zgodnie z Opinią Nr 09/IPO-BW/2011 z dnia 30.11.2011 roku wydaną przez Instytut Przemysłu Organicznego „masa jednorazowo detonowanego ładunku wybuchowego nie może przekraczać 500 g w przeliczeniu na czysty heksogen”⁶, taka ilość pozwala na prowadzenie wszelkich prac związanych z użyciem materiałów wybuchowych przewidzianych programami szkoleń specjalistycznych i kursów doskonalących z zakresu działań minersko-pirotechnicznych.

---

⁶ Opinia Nr 09/IPO-BW/2011 z dnia 30.11.2011 r.

Zajęcia ze słuchaczami na terenie Polowej Bazy Szkoleń
Minersko-Pirotechnicznych

W zależności od sytuacji taktycznej przewidzianej programem szkolenia funkcjonariusze wykorzystują także rozległy teren Centrum Szkolenia Straży Granicznej wraz ze znajdującymi się na nim budynkami i obiektami, środkami transportu m.in. stadion, aula, internaty, samochody osobowe do praktycznej nauki przeszukiwań, a także do nauki neutralizacji urządzeń wybuchowych wykrytych w samochodach, mopak statku powietrznego Zakładu Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych. Kolejnym atutem Zakładu jest posiadanie sprzętu minersko-pirotechnicznego o wartości ponad 3 milionów złotych, takiego jak:

- średnie roboty pirotechniczne,
- kombinezony pirotechniczne,
- zestawy linowo- hakowe,
- wyrzutniki pirotechniczne,
- ręczne wykrywacze metalu,
- zapalarki pirotechniczne,
- taktyczne roboty miotane TRM i RECON;
- RTG przenośne Scanna;
- pojazdy elektryczne Seagway;
- quady Yamaha Grizzly;
- itp.

Robot pirotechniczny

Funkcjonariusz ZBwK na quadzie
Yamaha Grizzly

W tym miejscu chciałbym zaznaczyć, iż przedmiotowy sprzęt został zakupiony ze środków unijnych pozyskanych przy współdziałaniu Wydziału Zabezpieczenia Szkolenia Centrum Szkolenia Straży Granicznej. Od lat funkcjonariusze i pracownicy tej komórki organizacyjnej CSSG przy kompleksowym wsparciu funkcjonariuszy ZBwK swoją pracą poprzez realizację unijnych projektów szkoleniowych doposażają CSSG w nowoczesny sprzęt minersko-pirotechniczny. Co ważne, jest to sprzęt tożsamy z tym sprzętem jaki znajduje się na wyposażeniu jednostek organizacyjnych Straży Granicznej, dzięki czemu słuchacze po ukończonym szkoleniu od razu mogą podjąć realizację zadań służbowych w swoich jednostkach macierzystych bez konieczności przechodzenia dodatkowych szkoleń.

Kadra dydaktyczna

Nowoczesny sprzęt, rozbudowana baza dydaktyczna to niezmiernie ważne elementy prawidłowo działającego systemu szkolenia, ale o jego sile zawsze świadczą ludzie. Kadre dydaktyczną Zakładu Bezpieczeństwa w Komunikacji stanowią funkcjonariusze będący absolwentami ta-

kich uczelni jak: Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, czy Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu na kierunkach takich jak: bezpieczeństwo wewnętrzne, chemia, mechatronika, pedagogika nauczycielska itp. Funkcjonariusze posiadają ukończone kursy i szkolenia zarówno państwowe jak i resortowe, krajowe i międzynarodowe, takie jak: audytor lotnictwa cywilnego, operator kontroli bezpieczeństwa, instruktor ochrony lotnictwa cywilnego, instruktor miner – pirotechnik, specjalista ds. śledztwa powybuchowego, ratownik kwalifikowanej pierwszej pomocy i wiele innych.

Funkcjonariusze ZBwK są członkami różnego rodzaju zespołów zadaniowych projektów międzynarodowych, jak i krajowych np. biorą udział w projekcie „Wzmocnienie zdolności PSG Ukrainy w walce z nielegalnym handlem bronią, amunicją, materiałami wybuchowymi” koordynowanym przez OBWE, czy grup roboczych np. grupy roboczej ds. analizy behawioralnej przy Europejskiej Konferencji Lotnictwa Cywilnego (ECAC) w Paryżu. Swoje doświadczenie służbowe funkcjonariusze nabywali służąc na różnych stanowiskach w Warmińsko-Mazurskim Oddziale Straży Granicznej, Morskim Oddziale Straży Granicznej, czy Nadwiślańskim Oddziale Straży Granicznej w komórkach organizacyjnych takich jak: PSG Warszawa – Okęcie, PSG Gdańsk, PSG Warszawa – Modlin, PSG Grzechotki, PSG Bezledy.

Od kadry dydaktycznej Zakładu wymaga się pełnego profesjonalizmu, ponieważ odpowiadając za realizację m.in. szkoleń z zakresu działań minersko-pirotechnicznych trzeba zdać sobie sprawę, iż są to szkolenia, które zgodnie z Zarządzeniem Komendanta Głównego Straży Granicznej nr Z-30 z dnia 4 kwietnia 2017 roku w sprawie wprowadzenia do stosowania w Straży Granicznej „Instrukcji prowadzenia bojowych działań minersko-pirotechnicznych w Straży Granicznej”, zaliczane są do działań bojowych wykonywanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Szkolenia te nacechowane są dużym stopniem ryzyka w związku z pracą z materiałami wybuchowymi, środkami inicjującymi wybuch oraz środkami bojowymi (granaty obronne i zaczepne, granaty hukowe itp.). Kadra dydaktyczna realizując zdania służbowe każdorazowo odpowiada za życie i zdrowie swoje, ale przede wszystkim słuchaczy.

Oprócz działalności stricte dydaktycznej kadra Zakładu wykorzystując swoje służbowe doświadczenie, nierzadko wspierała realizację zadań innych jednostek organizacyjnych Straży Granicznej, ale też Żandarmerię Wojskową, czy Służbę Ochrony Państwa np. podczas takich wydarzeń jak: Światowe Dni Młodzieży w Krakowie, Szczyt NATO w Warszawie, obchody rocznicowe z okazji wybuchu II wojny światowej na Westerplatte, wizytę Baracka Obamy w Polsce itp.

Plany, zamierzenia

Zakład Bezpieczeństwa w Komunikacji obchodził niedawno pierwszą rocznicę swego powołania, był to rok bardzo intensywny ze względu na związane z tym sprawy organizacyjne dotyczące powstania Zakładu. Oprócz codziennej działalności dydaktycznej, Kierownictwo Centrum wraz kadrą kierowniczą Zakładu i innymi komórkami organizacyjnymi CSSG podjęło wzmożone działania służące uzupełnieniu obsady etatowej, czy pozyskania środków finansowych na zakup nowego sprzętu, m.in. środki finansowe z rezerwy celowej w ramach „Narodowego Programu Antyterrorystycznego na lata 2015–2019” na zakup spektrometru do wykrywania samodziiałowych materiałów wybuchowych itp.

Kolejne lata to również bardzo intensywna działalność Zakładu, realizacja kolejnych projektów szkoleniowo-zakupowych m.in. z Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego takich jak „Wymiana doświadczeń formacji granicznych UE w obszarze analizy behawioralnej” oraz „Szkolenia w zakresie działań minersko-pirotechnicznych, jako środek zapobiegania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych na zewnętrznej granicy UE”. W przypadku pomyślanego zaakceptowania ww. projektów przez gestorów zostanie zrealizowany szereg przedsięwzięć zarówno szkoleniowych, jak i zakupowych na łączną kwotę około 2,5 miliona złotych. W dalszym ciągu Zakład poszerza swoją ofertę edukacyjną, w tym momencie w procedowaniu znajdują się „Kurs doskonalący służb dyżurnych Straży Granicznej z zakresu przeciwdziałania sytuacjom związanym z terroryzmem bombowym oraz przemytem przez granicę RP komponentów niezbędnych do przeprowadzenia takiego zdarzenia”, czy też „Kurs doskonalący z zakresu analizy behawioralnej – poziom podstawowy (e-learning)”. Ciągłe też trwa rekrutacja do Zakładu nowej kadry dydaktycznej.

***

Podsumowując, tylko odpowiedni poziom szkolenia idący z postępowaniem jest w stanie dotrzymać kroku zmieniającej się sytuacji geopolitycznej. Powstanie Zakładu Bezpieczeństwa w Komunikacji Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie jest żywym dowodem na to, iż system szkolenia Straży Granicznej ewoluuje wraz z nasilaniem się różnych zagrożeń, przystosowując szkolenia do realiów zmieniającego się świata. Dzięki takiemu podejściu Kierownictwa Straży Granicznej, funkcjonariusz naszej formacji będzie zawsze odpowiednio i w sposób kompleksowy przygotowany do realizacji ustawowych zadań SG.

OPINIE I RECENZJE

dr Ireneusz Bieniecki

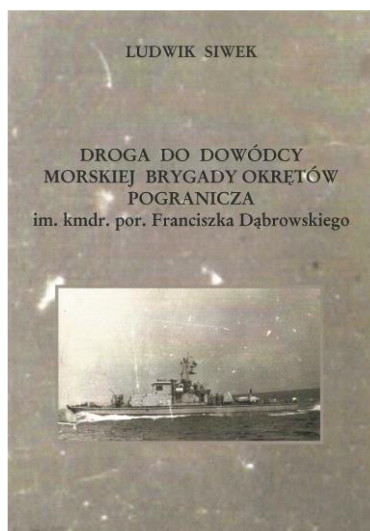
Gdańsk

Ludwik Siwek, *Droga do dowódcy Morskiej Brygady Okrętów Pogranicza im. kmdr. por. Franciszka Dąbrowskiego*,
Gdańsk 2018, ss. 95

W kanonie literatury dotyczącej ochrony polskiej granicy morskiej po roku 1945 wspomnienia osób pełniących służbę w różnych jednostkach formacji ochrony granic drugiej połowy XX wieku zajmują miejsce szczególne. Wynika ono z faktu, iż pamiętniki z okresu służby w wojsku są stosunkowo nieliczne, szczególnie w odniesieniu do osób, które pełniły w tych jednostkach funkcje dowódcze.

Jednym z pierwszych takich wartościowych opracowań była wydana własnym nakładem książka płk. dypl. Jana Nikiforowa, która ukazała się drukiem w roku 2008¹. Jej autor pełnił służbę m.in. w jednostkach lądowych Wojsk Ochrony Pogranicza (WOP), ochraniających granicę morską PRL, na różnych kierowniczych stanowiskach do połowy lat 70. XX wieku.

Kolejne relacje z tego zakresu zostały napisane przez oficera polskiej Marynarki Wojennej (MW) – ostatniego dowódcę Morskiej Brygady Okrętów Pogranicza, kmdra dypl. Ludwika Siwka na początku XXI wieku, dla potrzeb autora niniejszego omówienia². Dlatego dobrze się

¹ Zobacz J. Romanowicz, *Jan Nikiforow, W granicznym kalejdoskopie (1945–2005)*, Wydawnictwo DJ Drukarnia, Gdańsk 2007, ss. 123+30 nlb. (ilustr.), „Słupskie Studia Historyczne” nr 15/2009, s. 225–228.

Wcześniej J. Nikiforow napisał relacje dla autora niniejszego omówienia w 2006 r. i 28.04.2010 r. (w zbiorach autora); zob. też I. Bieniecki, *Jan Nikiforow, W granicznym kalejdoskopie – wspomnienia 1945–2005* (recenzja książki Jana Nikiforowa), „Nautologia” nr 145/2008, s. 133–136; oraz I. Bieniecki, *Wspomnienie o płk. dypl. w st. spocz. Janie Nikiforowie (1924–2010)*, „Biuletyn” COS SG w Koszalinie nr 2/2011, s. 5–10.

² Relacje L. Siwka z 29.01.2001 r., 4.03.2001 r., 24.11.2002 r., lutego 2003 r. oraz 9.11.2004.

stało, że po latach autor ten postanowił opublikować kolejną rozszerzoną wersję swoich wspomnień. Ta licząca kilkadziesiąt stron publikacja ukazała się w niewielkim nakładzie w jednym z wydawnictw Trójmiasta³.

Jej autor – Ludwik Siwek urodził się 25 sierpnia 1934 roku w Tarnowskich Górach. Jego ojciec – Jan pracował tam jako kolejarz, natomiast matka Janina pozostawała przy mężu. W tym czasie rodzice przeprowadzili się do Grodziska Mazowieckiego. Młody Ludwik przebywał tam w latach 1935–1954. W roku 1952 ukończył Technikum Finansowe we Włochach k. Warszawy. Pierwszą pracę podjął w latach 1952–1954, w charakterze kierownika działu zatrudnienia i płac w zakładzie „Siporex”, produkującym prefabrykaty gazobetonowe na warszawskim Żeraniu⁴.

Do Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej (OSMW – dzisiejszej Akademii Marynarki Wojennej) w Gdyni wstąpił 1 sierpnia 1954 roku i w latach 1954–1958 był podchorążym tej uczelni. Ukończył ją w roku 1958 jako technik–nawigator. W dniu 1 października 1958 roku został promowany na pierwszy stopień oficerski. Pierwszy przydział służbowy otrzymał do jednostek morskich WOP. Początkowo został zastępcą dowódcy okrętu IV rangi – „DP-56” w Bałtyckim Dywizjonie Okrętów Pogranicza w Darłowie (11 listopada 1958 r.). Następnie został zastępcą dowódcy okrętu II rangi „OPa-202” (w grudniu 1958 r.). Okręt ten był pierwszą jednostką pływającą zbudowaną w PRL przez Stocznnię MW w Gdyni–Oksywiu. W grudniu 1959 roku jako podporucznik objął dowództwo „OPa-211” (ORP „Jupiter”). Podniesienie bandery na tej jednostce miało miejsce 6 stycznia 1961 roku, a już w październiku 1961 roku załoga tego okrętu w ramach ruchu przodownictwa i współzawodnictwa uzyskała miano przodującego okrętu dywizjonu. To zaszczytne wyróżnienie jego dowódca (L. Siwek) wraz z załogą zdobywał przez sześć kolejnych lat. W roku 1963 w Kołobrzegu przyszły dowódca MBOP zawarł też związek małżeński.

Dotychczas najpełniejsza wersja wspomnień L. Siwka została opublikowana na łamach „Biuletynu Historycznego” Muzeum MW w Gdyni; zob.: L. Siwek, *Wspomnienia ze służby wojskowej pod białą-czerwoną banderą z zielonym otokiem*, „Biuletyn Historyczny” Muzeum MW w Gdyni nr 26/2011, s. 75–97.

I. Bieniecki, *Noty biograficzne – Komandor Ludwik Siwek*, „Przegląd Morski” nr 7-8/2002, s. 138–140; oraz I. Bieniecki, *Dowódcy Morskiej Brygady Okrętów Pogranicza (1966–1991)*, „Biuletyn Historyczny” Muzeum MW w Gdyni nr 18/2003, s. 197–201.

³ L. Siwek, *Droga do dowódcy Morskiej Brygady Okrętów Pogranicza im. kmdr. por. Franciszka Dąbrowskiego* (w zbiorach Biblioteki Głównej Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, sygn. nr 85067/S), Gdańsk 2018, s. 1–95.

⁴ I. Bieniecki, *Noty biograficzne...*, op. cit., s. 138.

Z dniem 1 stycznia 1968 roku Ludwik Siwek objął stanowisko szefa sztabu Bałtyckiego Dywizjonu Okrętów Pogranicza w Kołobrzegu (BdOP). Po trzech latach (26 września 1971 r.) został skierowany do Wyższej Szkoły MW (WSMW) w Gdyni na studia drugiego stopnia. Tam uzyskał tytuł oficera dyplomowanego na wydziale dowódczym tej morskiej uczelni (w latach 1971–1973). Po ukończeniu nauki 7 listopada 1973 roku objął stanowisko dowódcy Bałtyckiego Dywizjonu Okrętów Pogranicza w Kołobrzegu. Dywizjonem tym dowodził przez siedem lat (od 7 listopada 1973 r. do 2 stycznia 1980 r.).

Ten okres swojej służby wojskowej oceniał jako najtrudniejszy, ze względu na intensywność pracy i charakter służby. W tym czasie wszystkie siły i środki BdOP wykorzystywano do realizacji podstawowych zadań związanych z ochroną granicy morskiej. Dodatkowo, w tym czasie dywizjon wykonywał w pełnym zakresie zadania szkoleniowe i gospodarcze. Występujące często spiętrzenia zadań uniemożliwiały wykonywanie poszczególnych przedsięwzięć.

W tym okresie autor wspomnień przyjmował Komendę Portu Wojennego w Kołobrzegu oraz rozformowaną Baterię Artylerii Stałej (BAS). Ponadto dywizjon podlegał licznym kontrolom i sprawdzianom ze szczebla nadrzędnego (sztabu MBOP w Gdańsku–Nowym Porcie), Inspekcji Sił Zbrojnych, Sztabu Generalnego WP. Z działalności służbowej dywizjon otrzymywał w tym czasie oceny pozytywne.

W latach 70. XX wieku jednostki pływające BdOP w Kołobrzegu doskonaliły zadania w zwalczaniu okrętów podwodnych, poprzez udział w praktycznych ćwiczeniach w morzu, wspólnie z Okrętową Grupą Poszukiwawczo-Uderzeniową (OGP-U) Floty Bałtyckiej ZSRR.

W tym okresie w dywizjonie w Kołobrzegu odbudowano i wyremontowano budynek sztabu, magazyny, warsztaty, drogi wewnętrzne, wybudowano biuro przepustek z pomieszczeniem służby dyżurnej wraz z całym zapleczem. Osiągnięcia dywizjonu w tym zakresie zostały wysoko ocenione przez zastępcę Inspektora ds. Nadzoru Zaplecza Technicznego i Gospodarczego WP – gen. bryg. Włodzimierza Kopijkowskiego⁵, a jednostka uzyskała najwyższą ocenę w garnizonie w Kołobrzegu za całokształt gospodarki.

Swojego podwładnego (L. Siwka) wysoko ocenił w drugiej połowie lat 70. pierwszy dowódca MBOP – kmr Henryk Romanek⁶.

---

⁵ W tekście wspomnień na stronie 34 autor błędnie wymienia zamiast gen. bryg. Włodzimierza Kopijkowskiego – gen. Kopikowskiego z kwatermistrzostwa WP; zob.: J. Królikowski, *Generalowie i admirałowie Wojska Polskiego 1943–1990*, t. 2 (I-M), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2001, s. 239–241.

⁶ I. Bieniecki, *Noty biograficzne...*, op. cit.

Początek roku 1980 był związany z objęciem przez Ludwika Siwka kolejnego, nowego stanowiska. Z dniem 18 marca 1980 objął obowiązki szefa sztabu MBOP, a po roku czasu – 4 marca 1981 roku stanowisko dowódcy tej jednostki⁷.

Podczas stanu wojennego ochronę granicy morskiej, zgodnie z poleceniem otrzymanym od dowódcy MW, wraz z okrętami przekazano 8. i 9. Flotylli MW⁸.

Dowodzona przez niego jednostka w roku 1984 brała udział w szkoleniu tzw. „Reda MW”. Podczas kompleksowych ćwiczeń brygada uzyskała najlepsze wyniki i zdobyła tytuł najlepszego zespołu w tej formacji. Ten zaszczytny tytuł MBOP zdobyła również w roku 1986.

Będąc dowódcą MBOP w latach 1984–1985 ukończył studia podyplomowe w Instytucie Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Gdańskiego.

W drugiej połowie lat 80. wspólnie z posłem Walentym Milenuszkiem czynił starania na rzecz udoskonalenia systemu ochrony polskiego wybrzeża i strefy ekonomicznej na Bałtyku. Początkowo do tego celu planowano powołać jednolitą formację, która w sposób kompleksowy zabezpieczałaby: ochronę granicy, strefę ekonomiczną, kwestie ratownictwa na morzu, zwalczanie zanieczyszczeń środowiska itp. Koncepcja ta nie została jednak wdrożona ze względu na brak zainteresowania ze strony decydentów oraz obawy Urzędów Morskich przed militaryzacją tej instytucji. W końcu lat 80. kmdr Ludwik Siwek uczestniczył w Sejmie RP w przygotowaniach do powstania przyszłej Straży Granicznej (SG).

Ostatecznie 15 maja 1991 roku rozwiązano funkcjonujące do tej pory WOP, a w ich miejsce 16 maja 1991 roku powołano Straż Graniczną. MBOP przestała funkcjonować z dniem 31 sierpnia 1991 roku, a kilka miesięcy później – 10 stycznia 1992 roku kmdr Siwek odszedł w stan spoczynku. Był ostatnim dowódcą MBOP (1981–1992), która będąc wydziałem związkowym taktycznym MW jako jedyna realizowała zadania w ochronie polskiej granicy morskiej i południowego Bałtyku. Wśród licznych odznaczeń, którymi był wyróżniony Ludwik Siwek znajduje się Krzyż Kawalerski i Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Z momentem pożegnania się z mundurem kmdr Ludwik Siwek nie zerwał kontaktów z kolegami z jednostek morskich. Przez wiele lat był czynnym członkiem Związku Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów

---

⁷ I. Bieniecki, *Morska Brygada Okrętów Pogranicza (1966–1991)*, „Przegląd Morski” nr 7–8/2002, s. 39–52.

⁸ I. Bieniecki, *Morska Brygada Okrętów Pogranicza w okresie stanu wojennego (1981–1984)* [w:] *100 lat resortu spraw wewnętrznych w Polsce (1918–2018)*, red. P. Majer i E. Zgajewska-Rytelewska, Wydawnictwo Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu W-M w Olsztynie, Olsztyn 2018, s. 266–181.

Rezerwy WP, gdzie sprawował funkcję prezesa koła w Gdańsku oraz członkiem Stowarzyszenia Oficerów MW RP⁹.

***

Recenzowane wspomnienia kmdr. w st. spocz. Ludwika Siwka liczą 95 stron, a na ich zawartość składa się sześć rozdziałów o zróżnicowanej objętości, poprzedzonych słowem od autora (2 strony). Praca ta ma układ chronologiczno-problemowy, co jest często spotykane w opracowaniach tego rodzaju. Taki układ pozwala na lepsze zaprezentowanie treści przekazywanych przez autora i przyswojenie ich przez czytelników.

Rozdział pierwszy nosi tytuł „Od urodzenia do Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej (1934–1954)” i liczy 8 stron (8% całości).

Kolejny rozdział został zatytułowany „Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej – dowodzenie ORP »Jupiter« (1954–1967)” liczy 11 stron (12%).

Trzeci, najkrótszy rozdział został poświęcony kolejnemu okresowi służby wojskowej autora w ochronie granicy morskiej – „Bałtycki Dywizjon Okrętów Pogranicza (1968–1971) – szef sztabu”. Na jego zawartość składają się 3 strony tekstu (3%).

„Studia II stopnia w Wyższej szkole Marynarki Wojennej w Gdyni (1971–1973) – dowódca BDOP (1973–1980)” to tytuł kolejnego rozdziału, który liczy 12 stron (13%).

O końcowym okresie marynarskiej służby traktuje najobszerniejszy, rozdział piąty „Morska Brygada Okrętów Pogranicza – szef sztabu (1980–1981) – dowódca MBOP (1981–1991)”. Na jego zawartość składa się 31 stron tekstu (33%).

Wspomnienia kmdr. L. Siwka zamyka rozdział noszący tytuł „Po zakończeniu czynnej służby wojskowej (10.01.1992-)”, którego zawartość zaprezentowano na 3 stronach (3%).

Wspomnienia autora wzbogaca wykaz skrótów (2 strony) oraz wykaz załączników (1 strona), zawierający osiem załączników, które stanowią cenne uzupełnienie opracowania.

Załączniki zostały sporządzone przez autora na podstawie dostępnej literatury i osobistych notatek z okresu służby wojskowej.

Pierwszy z nich przedstawia stan etatowy MBOP na dzień 1 stycznia 1991 roku, a więc tuż przed powstaniem SG (16 maja 1991 r.).

W kolejnym (zał. 2) zaprezentowano liczbę jednostek pływających MBOP wg stanu z 1 stycznia 1991 roku (ogółem 57 jednostek pływających różnych typów w tym: 24 w Kaszubskim dywizjonie OP, 17 w Bałtyckim dywizjonie OP i 16 w Pomorskim dywizjonie OP).

---

⁹ I. Bieniecki, *Noty biograficzne...*, op. cit., s. 139.

Zawartość trzeciego załącznika stanowią dokonania sił i środków MBOP w latach 1966–1990 w ochronie granicy morskiej, z podziałem na okresy pięcioletnie.

Kolejne załączniki zawierają zestawienie wyróżnień uzyskanych przez MBOP w latach 1966–1990, w tym: przodujący związek taktyczny MW (zał. 4), przodujący zespół okrętów MW (zał. 5), przodujący okręt w MW (zał. 6.), wyróżnienia i odznaczenia uzyskane przez MBOP (zał. 7).

Zawartość załącznika 8 stanowi wiersz poświęcony MBOP napisany przez byłego oficera tej jednostki kmdr. por. Bolesława Frańczaka.

Wspomnienia ostatniego dowódcy MBOP uzupełnia 25 zdjęć pochodzących ze zbiorów autora.

W tekście znajduje się kilka błędów, które nie ujdą uwadze wnikliwego czytelnika, jak chociażby: na

- na stronie 9 jest rok 1944 a powinien być 1945,
- na stronie 20 w przypisie 1. nazwisko autora pracy podano jako Bielecki – zamiast Bieniecki,
- na stronie 52 generał Potyrała - a powinno być gen. Jerzy Gotowała¹⁰,
- na stronie 67 jest komandorowie oddziałów SG, a powinno być komendanci oddziałów SG,
- na stronie 71 błędnie podano imię dowódcy 3 FO jako Marek, a powinno być Roman¹¹.

Należy jednak stwierdzić, że wspomniane błędy nie umniejszają wartości opracowania kmdr. Ludwika Siwka.

Wspomnienia Ludwika Siwka są cennym przyczynkiem do utrwalenia w pamięci pokoleń, głównie mieszkańców wybrzeża, wiedzy o kulisach funkcjonowania MBOP i Wojsk Ochrony Pogranicza, a także najważniejszych wydarzeniach w dziejach PRL drugiej połowy XX w. Jest to zarazem publikacja stanowiąca interesującą lekturę dla osób zajmujących się najnowszymi dziejami naszego narodu.

Prezentowane opracowanie należy zaliczyć do literatury wspomnieniowej o dużej wartości, ponieważ ich autor w okresie swojej służby wojskowej zajmował znaczące stanowiska dowódcze w jednostkach ochraniających polską granicę morską, w związku z czym był świadkiem, uczestnikiem, a często także inicjatorem licznych przedsięwzięć

---

¹⁰ Zobacz J. Królikowski, *Generałowie i admirałowie Wojska Polskiego 1943–1990*, t. 1 (I-M), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 201, s. 452–455.

¹¹ Zob.: M. Jędrzejko, M. Rogulski, M. Paszkowski, *Generałowie i admirałowie III Rzeczypospolitej (1989–2002)*, Wydawnictwo von Borowiecky, Warszawa 2002, s. 125.

---

m.in. na wybrzeżu, które do tej pory nie były znane szerszemu gronu czytelników.

Na podstawie zainteresowań i dotychczasowych relacji autora prezentowanych wspomnień można przypuszczać, że jego dalsza działalność na tym polu zaowocuje wkrótce kolejnymi poszerzonymi publikacjami, które zostaną dostrzeżone i przychylnie przyjęte nie tylko przez czytelników w mundurach.

dr Ireneusz Bieniecki

Gdańsk

Izabela Szkurłat, *Terroryzm a polityka bezpieczeństwa państw Europy Zachodniej na przełomie XX i XXI wieku*,
Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku,
Słupsk 2018, ss. 292

W funkcjonowaniu każdego państwa problem jego bezpieczeństwa zajmuje miejsce szczególne. Dlatego też do realizacji zadań z tego zakresu, niezależnie od obowiązującego w państwie systemu społeczno-politycznego, powołuje się odpowiednie służby o charakterze militarnym bądź policyjnym, które wraz z organizacjami międzynarodowymi uczestniczą w realizacji polityki bezpieczeństwa. Do chwili obecnej terroryzm doczekał się szeregu opracowań zwartych i licznych artykułów, jednak ich wartość jest znacznie zróżnicowana zarówno pod względem podejmowanych zagadnień, jak i okresów preferowanych przez poszczególnych autorów. Na podstawie przeglądu dokonań w tym zakresie można zauważyć niedobór opracowań monograficznych obejmujących dłuższe okresy czasu.

Dlatego też z dużym zainteresowaniem należy przyjąć najnowsze opracowanie dotyczące tej problematyki, które obejmuje przełom XX i XXI wieku.

Książka pt. *Terroryzm a polityka bezpieczeństwa państw Europy Zachodniej na przełomie XX i XXI wieku*¹ ukazała się w niewielkim nakładzie w Wydawnictwie Naukowym Akademii Pomorskiej w Słupsku, a jej autorką jest pracownik naukowy Instytutu Bezpieczeństwa Narodowego Wydziału Nauk o Zarządzaniu i Bezpieczeństwie tej uczelni – Izabela Szkurłat².

¹ I. Szkurłat, *Terroryzm a polityka bezpieczeństwa państw Europy Zachodniej na przełomie XX i XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2018, ss. 292.

² Dr nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, specjalność: polityka bezpieczeństwa. Pracownik Katedry Bezpieczeństwa Narodowego, a następnie Instytutu Bezpie-

Praca ta jest opracowaniem monograficznym o charakterze analitycznym i jednocześnie opisowym i liczy 299 stron tekstu. Stanowi ona zamkniętą i tematycznie spójną całość, a na jej zawartość składają się: wstęp, cztery rozdziały merytoryczne, zakończenie, wykaz skrótów, bibliografia (wybór) i załączniki.

Konstrukcję pracy przyjętą przez autorkę należy uznać za zasadną, bowiem jest ona stosunkowo często wykorzystywana przez piszących. Omawiana praca ma budowę problemowo-chronologiczną, co pozwala piszącemu na przejrzystą prezentację omawianych problemów i zachodzących zmian, a czytelnikowi na lepszy odbiór prezentowanych treści.

We wstępie (6 stron) dokonano omówienia znaczenia przedstawionej w pracy problematyki, przyświecających autorce celów, charakterystyki ram czasowych oraz zakresu merytorycznego tekstu.

Rozdział pierwszy nosi tytuł „Geneza terroryzmu” i liczy 56 stron (18,7% całości pracy). Omówiono w nim istotę i pojęcie, nurty i formy terroryzmu, ewolucję tego zjawiska oraz związki terroryzmu z przestępczością zorganizowaną. Przytoczono też kilkanaście definicji terroryzmu, aby wykazać, że pojęcie jest trudne do zdefiniowania i do chwili obecnej z różnych powodów nie można wykazać jednej wiążącej dla wszystkich. Wskazano na historię terroryzmu i jego rozwój przez lata od czasów starożytnych poprzez Rewolucję Francuską aż do XX wieku.

W rozdziale drugim – liczącym 80 stron (26,7%) – zaprezentowano „Rozwój terroryzmu w Europie Zachodniej”. W tym miejscu autorka scharakteryzowała takie zagadnienia jak: uwarunkowania polityczne i społeczne rzutujące na rozwój terroryzmu, uwarunkowania gospodarcze, uwarunkowania wojskowe. Tu również zaprezentowano organizacje terrorystyczne w wybranych państwach Europy Zachodniej, organizacje terrorystyczne spoza Europy, a także scharakteryzowano wybrane ważniejsze akty terrorystyczne w Europie Zachodniej, jakie miały miejsce do roku 2010.

Rozdział trzeci „Polityka organizacji międzynarodowych i państw europejskich w walce z terroryzmem” – liczący 45 stron (15%) – zawiera opis kształtowania się polityki i strategii wybranych państw europejskich. Wskazano także na wybrane jednostki antyterrorystyczne i instytucje działające na terenie Europy.

W ostatnim rozdziale „Prawne podstawy zwalczania terroryzmu” – liczącym 47 stron (15,7%) – przedstawiono dwa zagadnienia dotyczące tej problematyki – prawo międzynarodowe obowiązujące powszechnie,

---

czeństwa Narodowego Akademii Pomorskiej w Słupsku. Autorka i współautorka artykułów związanych m.in. z tematyką terroryzmu i ochroną granic. Obszary zainteresowań – bezpieczeństwo międzynarodowe, bezpieczeństwo lokalne, konflikty i terroryzm międzynarodowy, migracje.

uwzględniając akty prawne ustanowione przez ONZ, Radę Europy i Unię Europejską związane ze zwalczaniem terroryzmu oraz wybrane akty prawa krajowego państw europejskich tj. Włoch, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji i Hiszpanii.

Zwieńczeniem zasadniczej części książki jest zakończenie (5 stron), w którym zawarto wnioski dotyczące prezentowanej problematyki, a także uzasadnienie celów, hipotez i problemów badawczych przyjętych w pracy.

Wartościowym uzupełnieniem najnowszego opracowania autorki są: wykaz skrótów wykorzystanych w pracy (8 stron), obszerna bibliografia (wybór) licząca 34 strony, w której wymieniono najważniejsze źródła: prawa międzynarodowego, prawa krajowego, opracowania, artykuły prasowe oraz inne źródła. Pracę uzupełniają dwa załączniki: wykaz organizacji uznanych przez Departament Stanu USA za terrorystyczne w 2012 roku (zał. 1) oraz wykaz zagranicznych organizacji terrorystycznych (zał. 2).

Na podkreślenie zasługuje bogata baza, z której korzystała pisząca, a materiały źródłowe i ich wykorzystanie należy uznać za właściwe. Praca zawiera liczne tabele (12), wykresy (1) i rysunki (7) ilustrujące prezentowane w niej treści. Dzięki temu staje się ona bardziej przejrzysta dla czytelnika, chociaż zabrakło na końcu opracowania wykazów tabel, wykresów i rysunków.

Oceniając pracę od strony formalnej należy uznać, że przygotowanie tekstu nie budzi większych zastrzeżeń, chociaż należy zwrócić uwagę, iż w pracy zdarzają się drobne błędy (np. na stronie 6: Grypy zamiast Grupy). Można jednak uznać, że są one wyrazem niedopatrzenia wynikającym ze stosowania techniki komputerowej, która to niekiedy usiłuje wyręczyć piszącego przez automatyczne zastosowanie własnych rozwiązań.

Prezentowana publikacja jest lekturą godną polecenia, a jej adresem będzie zapewne szerokie grono czytelników, wśród których znajdują się zarówno osoby zajmujące się zawodowo ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego, przedstawiciele środowiska akademickiego i zwykli czytelnicy. Dlatego też należy podkreślić, że prezentowana praca posiada nieprzeciętne walory poznawcze, a wartości pracy nie pomniejszają zawarte powyżej uwagi.

KALENDARIUM CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ

STYCZEŃ

- 7–11.01.2019**   **Kurs doskonalący Kontrola dokumentów uprawniających do przekraczania granicy i pobytu**
W CSSG odbył się kurs doskonalący języka rosyjskiego „Kontrola dokumentów uprawniających do przekraczania granicy i pobytu – język rosyjski”.
Kurs adresowany był do funkcjonariuszy Straży Granicznej wykonujących zadania służbowe w szczególności na pierwszej linii kontroli, którzy w ramach realizowanych czynności dokonują kontroli dokumentów oraz weryfikacji warunków wjazdu obywateli państw trzecich na terytorium RP i Unii Europejskiej.
Celem głównym kursu było pogłębienie znajomości języka rosyjskiego oraz powiązanych z nią kompetencji: językowej i kulturowej w zakresie słownictwa związanego z pracą funkcjonariuszy, a zwłaszcza kontroli dokumentów.
- 7–15.01.2019**   **Kurs doskonalący Operator Pojazdu Obserwacyjnego**
Funkcjonariusze Zespołu Technicznej Ochrony Granicy Zakładu Granicznego CSSG zrealizowali pierwszą w tym roku edycję Kursu doskonalącego Operator Pojazdu Obserwacyjnego wersja Biatel Mercedes.
Kurs adresowany był do funkcjonariuszy wykonujących zadania służbowe w zakresie ochrony granicy państwowej z wykorzystaniem pojazdów obserwacyjnych na szczeblu placówki Straży Granicznej. W trakcie trwania zajęć funkcjonariusze nabyli m.in. wiadomości i umiejętności z zakresu budowy i eksploatacji i obsługi systemu obserwacji dziennie-nocnej zabudowanym na samochodzie Mercedes Sprinter 315 CDI 4x4.
- 8–11.01.2019**   **Planowanie i administrowanie w systemie Centralna Baza Danych Straży Granicznej System Wspomagania Kierowania**
Funkcjonariusze Zakładu Granicznego CSSG zrealizowali pierwszą w tym roku edycję Kursu doskonalącego Planowanie i administrowanie w systemie Centralna Baza Danych Straży Granicznej System Wspomagania Kierowania.

Kurs doskonalący adresowany był do funkcjonariuszy wykonujących zadania służbowe w zakresie planowania i administrowania w systemie CBD SG SWK na szczeblu komendy oddziału, placówki i dywizjonu Straży Granicznej. W trakcie trwania zajęć funkcjonariusze nabyli m.in. wiadomości i umiejętności z zakresu budowy i edycji słowników lokalnych, administrowania systemem, a także zasad planowania i ewidencjonowania służby granicznej.

9.01 2019

Wizyta młodzieży Powiatowego Centrum Edukacyjnego w Centrum Szkolenia SG

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej przebywała liczna grupa młodzieży z Powiatowego Centrum Edukacyjnego w Kętrzynie.

Podczas wizyty, nasi goście mieli okazję zapoznać się z wybranymi obiektami Centrum Szkolenia SG. Prezentacja rozpoczęła się w Zakładzie Granicznym od urządzenia do prześwietlania bagażu, a następnie omówiono zasady przekraczania granicy państwowej. W pracowni specjalistycznej Zakładu Prawa i Kryminalistyki zaprezentowano sprzęt do badania autentyczności dokumentów. Wizytę zakończono w strzelnicy krytej oraz w Polowej Bazie Szkoleń Minersko-Pirotechnicznych, gdzie został zaprezentowany sprzęt specjalistyczny wykorzystywany do szkoleń realizowanych przez ośrodek. Prowadzący przypomniał zasady postępowania w przypadku natrafienia na niewybuchy i niewypały, a także postępowanie w przypadku natrafienia na bagaż nieposiadający właściciela w środkach transportu oraz obiektach użyteczności publicznej.

11.01.2019

Uroczysta zbiórka w Centrum Szkolenia SG

W CSSG odbyła się uroczysta zbiórka z okazji wręczenia wyróżnień z okazji 100. rocznicy Odzyskania przez Polskę Niepodległości, funkcjonariuszom i pracownikowi, którzy ze względu na obowiązki służbowe nie uczestniczyli w listopadowej uroczystości.

Z okazji Narodowego Święta Niepodległości płk SG Adam **PACUK** p.o. Komendant Centrum Szkolenia SG wręczył „Medal za Zasługi dla Straży Granicznej”, który nadał Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji – Joachim Brudziński, Odznakę Straży Granicznej oraz nagrodę przyznaną przez Komendanta Głównego Straży Granicznej – gen. bryg. SG Tomasza **PRAGE**. Ponadto Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej uhono-

rował funkcjonariusza i pracownika Centrum Szkolenia SG pamiątkowym medalem CSSG z okazji 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości.

14–18.01.2019

Kurs języka angielskiego Język spotkań – poziom B1

W Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie odbył się kurs języka angielskiego „Język spotkań – poziom B1”.

Kurs adresowany był do funkcjonariuszy Straży Granicznej, którzy w ramach wykonywanych zadań służbowych uczestniczą w spotkaniach na szczeblu międzynarodowym. Dodatkowo uczestnicy szkolenia prezentują znajomość języka angielskiego ogólnego na poziomie B1 lub wyższym zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego.

Kurs zakończył się ćwiczeniem praktycznym, gdzie każdy z uczestników mógł zaprezentować zdobytą wiedzę z zakresu słownictwa oraz wiedzy na temat języka spotkań z języka angielskiego.

15.01.2019

Doskonalenie lokalne w Centrum Szkolenia SG

W ramach doskonalenia lokalnego w Centrum Szkolenia SG odbyło się seminarium pn. „Czynniki warunkujące zachowania zdrowotne oraz ich wpływ na zdolność do pracy mężczyzn” oraz „Wspieranie procesu uczenia się osób jako determinanta ich aktywności zawodowej”.

Głównymi celami była identyfikacja determinantów zachowań zdrowotnych (pro- i antyzdrowotnych) oraz ich wpływ na zdrowie i zdolność do pracy wśród mężczyzn w wieku produkcyjnym, a także omówienie wyników programu pilotażowego wspierania pracowników w zakresie uczenia się z uwzględnieniem ich motywacji i potrzeb oraz prozdrowego stylu życia dla mężczyzn do wykorzystania w miejscu służby/pracy. Seminarium przeprowadzone było przez kadrę naukową Zakładu Ergonomii Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie przez dr Katarzynę **HILDT-CIUPIŃSKĄ** oraz Karolinę **PAWŁOWSKĄ-CYPRYSIAK**. Uczestnikami szkolenia byli funkcjonariusze i pracownicy Centrum Szkolenia SG i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG.

15.01.2019

Wizyta Komendanta Straży Marszałkowskiej w Centrum Szkolenia SG

W dniu 15.01. br. zakończyła się dwudniowa wizyta płk. Piotra **REKOSIEWICZA** – Komendanta Straży Marszałkowskiej w Centrum Szkolenia SG.

W spotkaniu uczestniczył płk SG Adam **Pacuk** p.o. Komendant Centrum Szkolenia SG wraz z Zastępcą płk. SG Mirosławem **Doroszkiewiczem** oraz kadrą kierowniczą. Podczas spotkania przedstawiono obszary szkoleniowe oraz została zaprezentowana baza szkoleniowa ośrodka, ze szczególnym uwzględnieniem przeprowadzonych szkoleń w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa.

17.01.2019

Spotkanie szefów szkół granicznych na Litwie

Szefowie instytucji szkoleniowych służb granicznych z Polski, Litwy, Łotwy i Estonii spotkali się w Szkole Służby Ochrony Granicy Państwowej Republiki Litwy w Medininkai, aby podsumować współpracę w 2018 r. oraz podpisać plany na kolejny rok.

Na zaproszenie Dyrektora Szkoły Służby Ochrony Granicy Państwowej Republiki Litwy w Medininkai, płk. Vytautasa **STROLIA**, w dniach 16–18.01.2019 r. spotkali się: Zastępca Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ**, reprezentujący Komendanta kętrzyńskiego ośrodka szkolenia Straży Granicznej, Dyrektor Państwowej Szkoły Straży Granicznej Republiki Łotwy w Rezekne płk Mariks **PETRUŠINS** oraz Dyrektor Kolegium Policji i Straży Granicznej Estońskiej Akademii Bezpieczeństwa Wewnętrznego ppłk Kalvi **ALMOSEN**.

Coroczne spotkanie szefów instytucji szkoleniowych służb granicznych miało na celu podsumowanie współpracy i ocenę wspólnie zrealizowanych projektów w 2018 r. oraz podpisanie planów na 2019 rok. Efektem prowadzonej od ponad 16 lat współpracy pomiędzy Centrum Szkolenia Straży Granicznej, a szkołami służb granicznych krajów nadbałtyckich są liczne konferencje, seminaria i warsztaty. Towarzyszy im także bieżąca współpraca i wymiana doświadczeń w zakresie realizacji procesu dydaktycznego przez kadrę szkół z Litwy, Łotwy, Estonii i Polski.

21–25.01.2019

Warsztaty z zakresu bezpieczeństwa teleinformatycznego oraz utrzymania systemów informatycznych

W Centrum Szkolenia SG odbyły się warsztaty z zakresu bezpieczeństwa teleinformatycznego oraz utrzymania systemów informatycznych organizowane przez Biuro Łączności i Informatyki Komendy Głównej SG przy współpracy z Centrum Szkolenia Straży Granicznej oraz Warmińsko-Mazurskim Oddziałem SG.

Uczestników warsztatów w imieniu Komendanta Cen-

trum Szkolenia SG powitał Zastępca Komendanta płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ** oraz Zastępca Dyrektora Biura Łączności i Informatyki mjr SG Piotr **PIETRZAK**. Natomiast oficjalnego otwarcia warsztatów dokonał podczas wideokonferencji płk SG Mariusz **KIJOWSKI** Dyrektor Biura Łączności i Informatyki Komendy Głównej Straży Granicznej.

Warsztaty adresowane były do przedstawicieli jednostek organizacyjnych Straży Granicznej zajmujących się aspektami bezpieczeństwa oraz utrzymania systemów. Zaproszeni prelegenci z firm krajowych i zagranicznych, takich jak Microsoft, Cisco, Palo Alto Networks, Exence, CQURE, Krypton Polska oraz przedstawiciele Wydziału Wsparcia i Badań Biura do Walki z Cyberprzestępczością i Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku zapewnili wysoki poziom merytoryczny warsztatów. Uczestnicy zapoznali się z najnowszymi narzędziami i technologiami informatycznymi, które wykorzystuje Straż Graniczna oraz poznali współczesne trendy w zakresie cyberbezpieczeństwa.

23.01.2019

Wizyta delegacji Centrum Szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej w Toruniu

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyło się spotkanie z przedstawicielami Centrum Szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej w Toruniu.

W spotkaniu uczestniczyli: Zastępca Komendanta Centrum Szkolenia SG płk Mirosław **DOROSZKIEWICZ** wraz z kadrą kierowniczą oraz Komendant Centrum Szkolenia WOT w Toruniu płk Mariusz **MIECHOWICZ** wraz z Zastępcą ppłk. Wojciechem **KUNCEWICZEM**.

Podczas spotkania szczegółowo przedstawiono strukturę, obszary szkoleniowe kętrzyńskiego ośrodka oraz zapoznano z bazą dydaktyczną.

28.01–1.02.2019

Szkolenie specjalistyczne dla Pracowników Ministerstwa Spraw Zagranicznych

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbyła się pierwsza w tym roku edycja szkolenia specjalistycznego dla Pracowników Ministerstwa Spraw Zagranicznych kierowanych do ochrony Polskich Placówek Dyplomatycznych.

Głównym celem szkolenia specjalistycznego było zapoznanie pracowników ochrony fizycznej ambasad Ministerstwa Spraw Zagranicznych z zagadnieniami obejmującymi samoobronę w zakresie podstaw technik inter-

wencji, podstawy rozpoznania pirotechnicznego wraz z elementami kontroli bezpieczeństwa oraz udzielaniem pierwszej pomocy.

LUTY

1.02.2019

Wręczenie dyplomów przyszłym oficerom

W Centrum Szkolenia SG odbyło się uroczyste wręczenie dyplomów 58 absolwentom przeszkolenia specjalistycznego do mianowania na pierwszy stopień oficerski Straży Granicznej w zakresie kształcenia kompetencji kierowniczych.

Absolwenci kursu oficerskiego realizowanego w kętrzyńskim ośrodku szkolenia w formie zaocznej podnosili swoje kompetencje w zakresie planowania, organizowania i nadzorowania działań podległego zespołu, a także rozwijania potencjału kierownika.

Wszyscy uczestnicy przeszkolenia specjalistycznego ukończyli kurs z wynikiem pozytywnym. Prymusem kursu została chor. szt. SG Agata **FILIPKOWSKA** z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG, a drugą lokatę zajęli ex aequo: st. chor. szt. SG Anna **MAUCH** z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG i chor. szt. SG Wojciech **ZALUSKI** z Podlaskiego Oddziału SG.

Uroczystego wręczenia dyplomów absolwentom przeszkolenia specjalistycznego do mianowania na pierwszy stopień oficerski Straży Granicznej dokonał w obecności kadry kierowniczej p.o. Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk SG Adam **PACUK** wraz z Zastępcą Komendanta płk. SG Mirosławem **DOROSZKIEWICZEM**.

4.02.2019

Rozpoczęcie szkolenia w zakresie szkoły chorążych

60 funkcjonariuszy rozpoczęło w Centrum Szkolenia SG pierwszą edycję szkolenia w zakresie szkoły chorążych.

Funkcjonariuszy, w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej, powitał Zastępca Komendanta płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ**.

Podczas inauguracji przybliżył zakres szkolenia oraz przedstawił kadre kierowniczą i opiekunów dydaktycznych grup szkoleniowych. Każdy słuchacz rozpoczynający szkolenie z zakresu szkoły chorążych, to funkcjonariusz posiadający już kilkuletnie doświadczenie w różnych pionach służbowych naszej formacji. Funkcjonariusze reprezentowali Warmińsko-Mazurski, Nadbużański, Bieszczadzki, Podlaski, Nadwiślański Oddział Straży Granicznej oraz Centralny Ośrodek Szkolenia SG.

4–7.02.2019**Działania w ramach projektu OBWE dla Państwowej Służby Granicznej Ukrainy**

W delegaturze Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (Kijów/Ukraina) oraz w Głównym Centrum Szkolenia Państwowej Służby Granicznej Ukrainy odbyło się spotkanie w ramach projektu OBWE dla PSG Ukrainy.

Udział w projekcie wzięli przedstawiciele OBWE, Szkół Państwowej Straży Granicznej Ukrainy oraz Komendy Głównej Straży Granicznej Litwy. Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie reprezentowali ppłk SG Dariusz **NAWROCKI** oraz st. chor. SG Dariusz **LEWCZY-SZYN**.

Celem spotkania było pierwsze działanie w ramach projektu „Wzmocnienie zdolności PSG Ukrainy w walce z nielegalnym handlem bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi”.

5.02.2019**Uroczyste pożegnanie z mundurem**

5 lutego 2019 r. odbyło się uroczyste pożegnanie odchodzących ze służby po ponad 30 latach ppłk. SG Cezarego **SZCZEPAŃSKIEGO** oraz ppłk. SG Mariana **KUNOWSKIEGO**.

Uroczystego pożegnania funkcjonariuszy odchodzących na emeryturę dokonał płk SG Adam **PACUK** p.o. Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej wraz z Zastępcą Komendanta płk. SG Mirosławem **DOROSZKIEWICZEM** oraz funkcjonariusze i pracownicy Centrum, a także rodziny odchodzących funkcjonariuszy.

Kapituła Odznaki Pamiątkowej uhonorowała żegnających się z mundurem ppłk. SG Cezarego **SZCZEPAŃSKIEGO** oraz ppłk. SG Mariana **KUNOWSKIEGO** Odznaką Pamiątkową Centrum Szkolenia Straży Granicznej im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza w Kętrzynie.

Komendant Centrum Pan płk SG Adam **PACUK** w dowód szacunku i uznania wyróżnił odchodzących na emeryturę nagrodą rzeczową w postaci szabli oficerskiej.

6.02.2019**Kurs doskonalący Trening Rozwoju Umiejętności Społecznych**

Zakład Ogólnozawodowy Centrum Szkolenia SG zrealizował pierwszą w tym roku edycję Kursu doskonalącego Trening Rozwoju Umiejętności Społecznych.

Kurs obejmował kształtowanie kompetencji społecznych funkcjonariuszy i pracowników SG w oparciu o teorię analizy transakcyjnej. Celem pośrednim kursu TRUS-K

był rozwój samoświadomości oraz ćwiczenie zachowań podczas komunikacji interpersonalnej w sytuacjach konfliktowych, które wpływają na jakość relacji międzyludzkich oraz poziom wykonywania zadań służbowych.

07.02.2019

Nadanie patrona warmińsko-mazurskiej policji

Przed budynkiem Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie odbyła się uroczystość nadania patrona warmińsko-mazurskiej policji. Został nim nadkom. Heliodor Gruszczyński.

W uroczystości wzięli udział m.in. posłowie i posłanki na Sejm RP, Wojewoda Warmińsko-Mazurski, Wicemarszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Prezydent Olsztyna oraz zaproszeni goście. W uroczystości uczestniczyli również w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ** – Zastępca Komendanta oraz Zastępca Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej – płk SG Iwona **ŁATUNOWICZ**.

12.02.2019

Otwarte Mistrzostwa Centrum Szkolenia Straży Granicznej CROSS TRAINING

Głównymi celami Mistrzostw Centrum Szkolenia Straży Granicznej CROSS TRAINING było doskonalenie sprawności fizycznej funkcjonariuszy SG, popularyzacja aktywnych form wykorzystania czasu wolnego oraz wyłonienie najlepszych zawodników.

Organizatorami imprezy był Zakład Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych przy współdziałaniu Wydziału Informacji i Organizacji Dydaktyki oraz Pododdziały Szkolne.

Do zawodów przystąpiło 25 funkcjonariuszy zarówno z Centrum Szkolenia SG jak i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG. Zawody rozegrane zostały w dwóch fazach: eliminacyjnej oraz finałowej.

Uroczystego zakończenia oraz wręczenia nagród Otwartych Mistrzostw Centrum Szkolenia Straży Granicznej CROSS TRAINING dokonał płk SG Adam **PACUK** p.o. Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej wraz z płk. SG Mirosławem **DOROSZKIEWICZEM**.

Najlepszą słuchaczką Mistrzostw została Irmina **SIKORA-KOŁODZIEJ**, a najlepszym mężczyzną wśród słuchaczy został Paweł **CHYBOWSKI**.

Najlepszą zawodniczką wśród kadry CSSG została Joanna **IRSKA-PIĄTEK**, a najlepszym zawodnikiem wśród kadry CSSG został Piotr **WITKOWSKI**.

Natomiast najstarszym zawodnikiem Otwartych Mistrzostw CSSG w Cross Training był Andrzej **TOMCZAK** z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG.

12.02.2019

Olsztyńskie obchody 100-lecia Służby Więziennej

Olsztyńska Służba Więzienna obchodziła 100-lecie istnienia w Niepodległej Polsce.

Obchody rozpoczęły się mszą św. w Kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Olsztynie. Mszy św. w intencji funkcjonariuszy i pracowników cywilnych Służby Więziennej okręgu olsztyńskiego przewodniczył Metropolita Warmiński abp Józef **GÓRZYŃSKI**. Następnie w Urzędzie Wojewódzkim w Olszynie wręczono odznaczenia i akty mianowania na kolejne stopnie.

W uroczystości uczestniczyli płk SG Adam **PACUK** p.o. Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej oraz Zastępca Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Iwona **ŁATUNOWICZ**.

14.02.2019

Słuchacze Centrum Szkolenia SG w „Wilczym Szańcu

Dzięki zaangażowaniu kadry Pododdziałów Szkolnych słuchacze szkoleń kwalifikowanych zwiedzili byłą wojenną kwaterę Hitlera „Wilczy Szaniec” w Gierłozę.

Jest to idealny przykład integracji oraz forma spędzenia czasu wolnego przez słuchaczy Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie.

18–22.02.2019

Kurs języka rosyjskiego Język spotkań - poziom B1

W CSSG w Kętrzynie odbył się kurs doskonalący języka rosyjskiego „Język spotkań – poziom B1”.

Kurs adresowany był do funkcjonariuszy oraz pracowników Straży Granicznej, którzy w ramach wykonywanych zadań służbowych uczestniczą w spotkaniach na szczeblu międzynarodowym. Ponadto uczestnicy szkolenia prezentowali znajomość języka rosyjskiego ogólnego na poziomie B1 lub wyższym zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego.

Szkolenie zakończyło się ćwiczeniem praktycznym, gdzie każdy z uczestników mógł zaprezentować zdobytą wiedzę z zakresu leksyki oraz wiedzy na temat języka spotkań z języka rosyjskiego.

21–22.02.2019

Posługiwanie się przedmiotami służącymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej

Funkcjonariusze Zespołu Działań Specjalnych Zakładu Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych przepro-

wadzili w tym roku pierwszą edycję kursu doskonalącego „Posługiwanie się przedmiotami służącymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej”.

Celem głównym kursu było doskonalenie umiejętności bezpiecznego posługiwania się środkami przymusu bezpośredniego w postaci paralizatora elektrycznego.

Realizacja treści programowych umożliwiła osiągnięcie następujących celów: przypomnienie wiadomości z zakresu podstaw prawnych, warunków, zasad, przypadków i sposobów użycia paralizatora elektrycznego, nabycie wiadomości z zakresu budowy i właściwości paralizatora elektrycznego oraz doskonalenie umiejętności posługiwania się paralizatorem elektrycznym. Kurs zakończył się egzaminem.

22.02.2019

Szkolenie specjalistyczne z zakresu rozpoznania minersko-pirotechnicznego

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie zakończyła się pierwsza w tym roku edycja szkolenia specjalistycznego z zakresu rozpoznania minersko-pirotechnicznego.

Szkolenie ukończyło 20 funkcjonariuszy Straży Granicznej i innych służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo obywateli naszego kraju. Podczas szkolenia słuchacze nabyli wiedzę i doskonalili umiejętności, m.in. z zakresu prowadzenia rozpoznania materiałów wybuchowych i środków inicjujących wybuch, prowadzenia przeszukania terenu i obiektu, organizowania i prowadzenia ewakuacji osób, a także wykorzystania środków zabezpieczenia indywidualnego i sprzętu technicznego do prowadzenia rozpoznania.

25.02–01.03.2019

Kurs języka angielskiego Język spotkań – poziom B1

Wykładowcy Zespołu Języków Obcych Zakładu Ogólnozawodowego Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie przeprowadzili kurs języka angielskiego „Język spotkań – poziom B1”.

Kurs adresowany był do funkcjonariuszy Straży Granicznej, którzy w ramach wykonywanych zadań służbowych uczestniczą w spotkaniach na szczeblu międzynarodowym.

Uczestnicy kursu prezentowali znajomość języka angielskiego ogólnego na poziomie B1 lub wyższym zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego. Kurs zakończył się ćwiczeniem praktycznym, gdzie każdy z uczestników mógł zaprezentować zdobytą wie-

dzę z zakresu słownictwa oraz wiedzy na temat języka spotkań z języka angielskiego.

25.02–6.03.2019

Działania interwencyjne wobec osób stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa w porcie lotniczym oraz na pokładzie statku powietrznego

Funkcjonariusze ZWFiDS Centrum Szkolenia SG zrealizowali kurs doskonalący „Działania interwencyjne wobec osób stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa w porcie lotniczym oraz na pokładzie statku powietrznego”.

Kurs adresowany był do funkcjonariuszy Straży Granicznej, realizujących działania interwencyjne w portach lotniczych.

Podczas zajęć doskonalono m.in.: elementy taktyki oraz techniki w zakresie wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w porcie lotniczym oraz na pokładzie statku powietrznego, sporządzanie dokumentacji z działań podejmowanych wobec osób i pasażerów, umiejętności strzeleckie, udzielania pierwszej pomocy oraz umiejętności z zakresu walki wręcz.

28.02.2019

Przyszli podoficerowie otrzymali świadectwa

W Centrum Szkolenia SG grupa słuchaczy otrzymała świadectwa ukończenia szkolenia w zakresie szkoły podoficerskiej.

Uroczystego wręczenia świadectw 37 absolwentom dokonał płk SG Adam **PACUK** p.o. Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej wraz z płk. SG Mirosławem **DOROSZKIEWICZEM** Zastępcą Komendanta, w obecności kadry kierowniczej oraz kapelanów.

Słuchacze rozpoczęli szkolenie podstawowe w dniu 3.07.2018 r., a następnie kontynuowali naukę na szkoleniu w zakresie szkoły podoficerskiej.

Najwyższą średnią 4,93 uzyskała szer. SG Beata **TATAR** z Nadwiślańskiego Oddziału SG.

28.02.2019

Promocja oficerska w Wyższej Szkole Policji

W Auli im. Władysława Stasiaka w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie odbyła się uroczystość mianowania na pierwszy stopień oficerski Policji.

Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Policja zyskała 273 oficerów. Aktu mianowania dokonali: Komendant Główny Policji gen. insp. dr Jarosław **SZYMCZYK** oraz I Zastępca Komendanta Głównego Policji nadinsp. Dariusz **AUGUSTYNIAK**.

W ceremonii wzięło udział wielu znamienitych gości m.in.: Mateusz **MORAWIECKI** – Prezes Rady Ministrów, Joachim **BRUDZIŃSKI** – Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Minister Jarosław **ZIELIŃSKI** – Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, Joanna **KOPCIŃSKA** – Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Marek **SUSKI** – Szef Gabinetu Politycznego Prezesa Rady Ministrów, a także przedstawiciele służb mundurowych MSWiA, MON oraz władz samorządowych regionu warmińsko-mazurskiego. W uroczystości uczestniczyli również w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ** – Zastępca Komendanta oraz Zastępca Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Iwona **ŁATUNOWICZ**.

MARZEC

5.03.2019

Odprawa roczna kadry kierowniczej Centrum Szkolenia SG

Kierownictwo Centrum Szkolenia SG w obecności kadry kierowniczej ośrodka i zaproszonych gości, podsumowało ubiegły rok pracy oraz przedstawiło zamierzenia i strategiczne kierunki działalności na rok 2019.

Odprawie przewodniczył płk SG Adam **PACUK** p.o. Komendant Centrum, który podsumował działalność ośrodka na wszystkich płaszczyznach aktywności podkreślając osiągnięcia w obszarze: dydaktyki, współpracy międzynarodowej oraz pozyskiwania, zarządzania i rozliczania środków z funduszy unijnych i źródeł zewnętrznych.

Na zaproszenie Komendanta Centrum Szkolenia SG w odprawie uczestniczyli: płk SG Robert **INGŁOT** Komendant Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG oraz ppłk SG Dariusz **MATELA** Naczelnik Wydziału Zamiejscowego w Kętrzynie Biura Spraw Wewnętrznych SG.

Również kadra kierownicza Centrum podsumowała aktywność kierowanych przez siebie komórek organizacyjnych prezentując najważniejsze projekty i osiągnięcia.

6.03.2019

Wizyta Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Ministra Obrony Narodowej w Orzyszu

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej **DUDA** oraz Minister Obrony Narodowej Mariusz **BŁASZCZAK** na poligonie w Orzyszu spotkali się z żołnierzami 15. Giżyckiej Brygady Zmechanizowanej oraz Batalionowej Grupy Bojowej NATO.

W przedsięwzięciu udział wzięli m.in. Komendant Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Robert **INGLOT** oraz w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ** Zastępca Komendanta. Żołnierze podczas pokazu zaprezentowali m.in. dynamiczne manewry taktyczne z wykorzystaniem amunicji bojowej. Na pasie taktycznym można było zobaczyć współdziałanie mundurowych z użyciem śmigłowców Mi-17 i Mi-24, czołgów Abrams, Leopardów 2A5 i PT-91, samobieżnych wyrzutni rakiet M92 Volcano, czy samobieżnych haubic Paladin. Wizyta w Orzyszu stanowiła część obchodów NATO Week, organizowanych z okazji 20. rocznicy wstąpienia Polski do struktur Sojuszu Północnoatlantyckiego.

7–8.03.2019

Posługiwanie się przedmiotami służącymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej

W dniu 8.03. br. zakończył się dwudniowy kurs doskonalący „Posługiwanie się przedmiotami służącymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej”.

Celem głównym kursu było doskonalenie umiejętności bezpiecznego posługiwania się środkami przymusu bezpośredniego w postaci paralizatora elektrycznego. Realizacja treści programowych umożliwiła osiągnięcie następujących celów: przypomnienie wiadomości z zakresu podstaw prawnych, warunków, zasad, przypadków i sposobów użycia paralizatora elektrycznego, nabycie wiadomości z zakresu budowy i właściwości paralizatora elektrycznego oraz doskonalenie umiejętności posługiwania się paralizatorem elektrycznym.

Kurs zakończył się egzaminem, który odbył się w formie teoretycznej i praktycznej. Drugą w tym roku edycję szkolenia przeprowadzili funkcjonariusze Zespołu Działań Specjalnych Zakładu Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych.

11–15.03.2019

Składy pocztów sztandarowych Centrum Szkolenia SG na szkoleniu w Nowym Sączu

Funkcjonariusze wchodzący w skład pocztów sztandarowych Centrum Szkolenia Straży Granicznej uczestniczyli w tygodniowym szkoleniu z musztry zorganizowanym na placu musztry Karpackiego Oddziału Straży Granicznej w Nowym Sączu.

Dzięki uprzejmości kolegów z Wydziału Odwodowego (Reprezentacyjnego) Karpackiego Oddziału Straży Gra-

nicznej i przede wszystkim w ramach współpracy między jednostkami organizacyjnymi Straży Granicznej, nasi funkcjonariusze szkolili umiejętności musztry indywidualnej, chwytów szablą oraz schematy działania pocztów sztandarowych.

11–15.03.2019

Szkolenie specjalistyczne dla Pracowników Ministerstwa Spraw Zagranicznych

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbyła się kolejna w tym roku edycja szkolenia specjalistycznego dla Pracowników Ministerstwa Spraw Zagranicznych kierowanych do ochrony Polskich Placówek Dyplomatycznych.

Głównym celem szkolenia specjalistycznego było zapoznanie pracowników ochrony fizycznej ambasad Ministerstwa Spraw Zagranicznych z zagadnieniami obejmującymi samoobronę w zakresie podstaw technik interwencji, podstawy rozpoznania pirotechnicznego wraz z elementami kontroli bezpieczeństwa oraz udzielaniem pierwszej pomocy.

15.03.2019

Przyszli chorążowie otrzymali świadectwa

W Centrum Szkolenia SG grupa słuchaczy otrzymała świadectwa ukończenia szkolenia w zakresie szkoły chorążych.

Uroczystego wręczenia świadectw 60 absolwentom dokonał płk SG Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej wraz z płk. SG Mirosławem **DOROSZKIEWICZEM** Zastępcą Komendanta, w obecności kadry kierowniczej, opiekunów dydaktycznych oraz kapelanów.

Podczas uroczystości Komendanci uhonorowali okolicznościowym grawertonem sierż. szt. SG Katarzynę **TYMOFIJEWICZ** z Nadbużańskiego Oddziału SG, która uzyskała najwyższą średnią 5,00.

16.03.2019

Wizyta Biskupa Polowego Wojska Polskiego w Centrum Szkolenia SG

Wizytę w Centrum Szkolenia Straży Granicznej złożył bp gen. bryg. dr Józef **GUZDEK** Biskup Polowy Wojska Polskiego.

W Kaplicy Straży Granicznej pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty w Kętrzynie odprawiona została Msza św. pod przewodnictwem Jego Ekscelencji Biskupa Józefa **GUZDKA**, podczas której grupie młodzieży udzielił sakramentu bierzmowania oraz dokonał odsłonięcia i po-

święcenia tablicy upamiętniającej 100. rocznicę powołania Biskupstwa Polowego w Polsce.

Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej, płk SG Adam **PACUK**, uhonorował bp. gen. bryg. dr Józefa **GUZDKA** pamiątkowym medalem Centrum Szkolenia Straży Granicznej. W uroczystości wziął udział również płk SG Zbigniew **KLIMCZYK** Zastępca Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG.

Wizyta była okazją do osobistego zapoznania przez bp. Józefa **GUZDKA** z działalnością Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie, którą przedstawił Komendant płk SG Adam **PACUK**.

18.03.2019

Rozpoczęcie szkolenia w zakresie szkoły chorążych

106 funkcjonariuszy rozpoczęło w Centrum Szkolenia SG drugą edycję szkolenia w zakresie szkoły chorążych. W historii naszego ośrodka jest to najliczniejsza grupa szkoleniowa.

Funkcjonariuszy, w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej, powitał Zastępca Komendanta płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ**. Podczas inauguracji przedstawił kadre kierowniczą i opiekunów dydaktycznych grup szkoleniowych.

Każdy słuchacz rozpoczynający szkolenie z zakresu szkoły chorążych to funkcjonariusz posiadający już kilkuletnie doświadczenie w różnych pionach służbowych naszej formacji. Funkcjonariusze reprezentowali Warmińsko-Mazurski, Nadbużański, Bieszczadzki, Podlaski, Nadwiślański oraz Morski Oddział Straży Granicznej. W Centrum przebywać będą do 30 kwietnia 2019 r.

18–22.03.2019

Pierwsza edycja kursu operatorów – kierowców pojazdów obserwacyjnych najnowszej generacji ZS/2018

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie, została zapoczątkowana pierwsza w historii Straży Granicznej, edycja kursu operatorów – kierowców pojazdów obserwacyjnych najnowszej generacji ZS/2018.

W kursie uczestniczyli funkcjonariusze z Bieszczadzkiego, Podlaskiego i Nadbużańskiego Oddziału SG. Operatorzy zostali przeszkoleni w zakresie obsługi najnowszego systemu obserwacji dzieńno-nocnej, jak również z jazdy w terenie samochodami typu Toyota Hilux.

Wykładowcy Zespołu Technicznej Ochrony Granicy Zakładu Granicznego przeprowadzili zajęcia z wykorzystaniem trenażera oraz PJNI typu ZS/2018. Planowana jest realizacja 9 edycji wspomnianego szkolenia.

18-22.03.2019**Wystąpienia przed audytorium w języku rosyjskim**

W Centrum Szkolenia SG odbyła się pierwsza w tym roku, edycja kursu doskonalącego „Wystąpienia przed audytorium w języku rosyjskim”.

Kurs adresowany był do osób, które w ramach wykonywanych zadań służbowych występują publicznie w języku rosyjskim, a w szczególności prowadzą prezentacje na szczeblu międzynarodowym. Uczestnicy kursu prezentują znajomość języka rosyjskiego ogólnego na poziomie B1 lub wyższym zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego.

Głównym celem było doskonalenie kompetencji komunikacyjnej. Uczestnicy wielokrotnie w czasie trwania kursu mieli okazję występować przed audytorium prezentując samodzielnie przygotowane wystąpienie. Ponadto doskonalili posiadane umiejętności związane ze sztuką wystąpienia publicznych.

20.03.2019**Studenci z Państwowej Wyższej Szkoły Policji z Francji z wizytą w Centrum Szkolenia SG**

Centrum Szkolenia Straży Granicznej gościło studentów Wyższej Szkoły Policji w Saint-Cyr-au-Mont-d'Or (Francja).

Gości przywitał Komendant Centrum płk SG Adam **PACUK** wraz z mjr. SG Markiem **SZYMAŃSKIM** Naczelnikiem Wydziału Informacji i Organizacji Dydaktyki. Studenci zagraniczni przybyli do kętrzyńskiego ośrodka szkolenia SG w związku z wymianą studencką realizowaną pomiędzy Wyższą Szkołą Policji w Szczytnie a ich macierzystymi uczelniami.

W trakcie pobytu zostali zapoznani z obszarami szkoleniowymi Centrum. Zwiedzili pracownie dydaktyczne m.in.: pracownię z urządzeniem do prześwietlania bagażu, technik kryminalistyki, salę do technik interwencji, strzelnicę oraz Polową bazę szkoleń minersko-pirotechnicznych.

22.03.2019**Zakończenie szkolenia podstawowego w Centrum Szkolenia SG**

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyło się wręczenie świadectw na zakończenie szkolenia podstawowego dla funkcjonariuszy Straży Granicznej w służbie przygotowawczej.

Uroczystego wręczenia świadectw w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia SG dokonał kpt. SG Tomasz **BIE-NIEK** Komendant Pododdziałów Szkolnych.

Podczas szkolenia podstawowego funkcjonariusze poznawali podstawy służby w Straży Granicznej, a następnie kontynuować będą naukę na szkoleniu w zakresie szkoły podoficerskiej. Odbędą również praktyki zawodowe w granicznych jednostkach organizacyjnych, gdzie będą poszerzali swoje kompetencje oraz zweryfikują zdobytą wiedzę. Funkcjonariusze naukę w kętrzyńskim ośrodku szkolenia zakończą 11 lipca 2019 roku. Funkcjonariusze reprezentują Warmińsko-Mazurski oraz Podlaski Oddział SG.

22.03.2019

Język angielski dla funkcjonariuszy wchodzących w skład puli European Border and Coast Guard

W Centrum Szkolenia SG zakończył się dwutygodniowy zjazd kursu doskonalącego pn.: „Język angielski dla funkcjonariuszy wchodzących w skład puli European Border and Coast Guard”, który realizowany będzie w czasie siedmiu pięciodniowych spotkań.

Celem głównym kursu jest podniesienie poziomu kompetencji komunikacyjnej, umożliwiającej porozumiewanie się w języku angielskim podczas wykonywania obowiązków służbowych do poziomu B2 zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego. Słuchacze uczestniczą w szeregu zajęć prowadzonych metodami aktywizującymi. Poza rozwijaniem bazy leksykalnej z zakresu języka ogólnego, rozbudowują także zasób słownictwa związanego z codzienną służbą w SG oraz współpracą z Agencją FRONTEX.

26.03–5.04.2019

Ćwiczenie studyjne pk. BRAMA-19

Wykładowca Zakładu Granicznego CSSG uczestniczył w dwuszczeblowym ćwiczeniu studyjnym pk. BRAMA-19, zorganizowanym przez Wydział Wojskowy Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie.

Celem ćwiczenia było doskonalenie umiejętności oficerów w zakresie planowania, organizowania i prowadzenia działań taktycznych w ramach komórek wewnętrznych organów dowodzenia na stanowiskach dowodzenia szczebla taktycznego, we współdziałaniu Wojsk Obrony Terytorialnej i Straży Granicznej.

Sytuacja polityczno-militarna do ćwiczenia została oparta na fikcyjnym tle i stronach konfliktu nie dowiązanych do rzeczywistych państw. Bazą w tym zakresie był przygotowany do ćwiczenia scenariusz, który skupił się na ostatnim etapie działań hybrydowych, a mianowicie przejścia przeciwnika od działań przygotowawczych do

bojowych. Przed uczestnikami ćwiczenia stało wiele zadań związanych m.in. z przygotowaniem odpowiedniej dokumentacji dotyczącej wypracowania decyzji do obrony dywizji i brygady, synchronizacji działań, planowania alternatywnego, a także podjęciem współdziałania z administracją państwową oraz pozostałymi służbami w rejonie działań wojennych, czy też rekonesans w terenie. Przedmiotowe ćwiczenie zostało podzielone na trzy etapy: pierwszy etap został przeprowadzony na terenie Akademii Sztuki Wojennej, natomiast drugi w okolicach Suwałk, na tzw. „Przesmyku suwalskim”.

27.03.2019

Zawody strzeleckie dla słuchaczy Centrum Szkolenia SG

Na strzelnicy CSSG odbyły się Zawody Strzeleckie, w których uczestniczyła kadra ośrodka oraz słuchacze. Rywalizacja prowadzona była w klasyfikacji drużynowej oraz indywidualnej kobiet i mężczyzn.

Głównymi celami zawodów było doskonalenie umiejętności strzeleckich, popularyzacja sportu strzeleckiego, promocja rywalizacji sportowej w duchu „fair play” oraz wyłonienie najlepszych zawodników i zwycięskiej drużyny.

Organizatorami imprezy był Zakład Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych przy wsparciu Sekcji Informacji Wydziału Informacji i Organizacji Dydaktyki. Uroczystego zakończenia oraz wręczenia nagród dla trzech najlepszych drużyn oraz najlepszych zawodników Zawodów Strzeleckich dla słuchaczy Centrum Szkolenia Straży Granicznej dokonał płk SG Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej wraz z płk. SG Mirosławem **DOROSZKIEWICZEM** Zastępcą Komendanta.

W wyniku sportowej i emocjonującej rywalizacji osiągnięto następujące wyniki końcowe:

Klasyfikacja drużynowa:

I miejsce – kadra CSSG: Tomasz **BIENIEK**, Czesław **ŚWIDWA**, Dariusz **MOROZ**; II miejsce – słuchacze szkolenia w zakresie szkoły podoficerskiej: Agata **SIECZKOWSKA**, Aleksandra **TUŁODZIECKA-SAWCZUK**, Kamil **ZAWISTOWSKI**; III miejsce – słuchacze szkolenia w zakresie szkoły chorążych: Kamil **CZERNIAK**, Agnieszka **HRYCIUK**, Norbert **KOPCZYŃSKI**.

Klasyfikacja kobiet: I miejsce – Agata **SIECZKOWSKA** (SPodof.); II miejsce – Aleksandra **TUŁODZIECKA-SAWCZUK** (SPodof.); III miejsce – Justyna **SZARNIAK**

(SPodof.).

Klasyfikacja mężczyzn: I miejsce – Paweł **BIELSKI** (SPodof.); II miejsce – Maciej **ZUBRYCKI** (wykładowca CSSG); III miejsce – Karol **ŻUROMSKI** (SPodof.).

29.03.2019

W CSSG zakończyła się pierwsza w tym roku edycja kursu doskonalącego „Legitymowanie osób i kontrola ruchu drogowego”.

Funkcjonariusze z granicznych jednostek organizacyjnych Straży Granicznej, w ciągu trzech tygodni trwania szkolenia, doskonalili elementy zespołowego działania w wielu złożonych sytuacjach, w trakcie realizacji uprawnień związanych z legitymowaniem osób oraz zatrzymywaniem pojazdów i wykonywaniem innych czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego.

Zajęcia prowadzone były przez wykładowców CSSG, z udziałem inspektorów Wojewódzkiego Inspektoratu Transportu Drogowego w Olsztynie oraz funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Kętrzynie.

Wybrane tematy realizowane były na drogach publicznych naszego województwa. Słuchacze, pod nadzorem kadry dydaktycznej, sprawdzali dokumenty wymagane dla danego rodzaju pojazdu lub kierującego, dokonywali analizy czasu pracy kierowców, kontrolowali stan techniczny pojazdów, a także sposób zabezpieczenia przewożonego ładunku. Z każdej kontroli sporządzali stosowną dokumentację, a także wykorzystywali przyrządy kontrolno-pomiarowe, w szczególności do badania pojazdu oraz do stwierdzania stanu trzeźwości kierującego.

29.03.2019

Szkolenie specjalistyczne z zakresu rozpoznania minersko-pirotechnicznego

W Centrum Szkolenia SG zakończyła się trzecia w tym roku edycja szkolenia specjalistycznego z zakresu rozpoznania minersko- pirotechnicznego.

W szkoleniu uczestniczyli funkcjonariusze Straży Granicznej, żołnierze Żandarmerii Wojskowej oraz innych służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo obywateli Naszego kraju.

Podczas szkolenia słuchacze nabyli wiedzę i doskonalili umiejętność m.in. z zakresu prowadzenia rozpoznania materiałów wybuchowych i środków inicjujących wybuch, prowadzenia przeszukania terenu i obiektu, organizowania i prowadzenia ewakuacji osób, a także wykorzystania środków zabezpieczenia indywidualnego i sprzętu technicznego do prowadzenia rozpoznania.

CSSG w Kętrzynie jest jedynym ośrodkiem Straży Granicznej realizującym szkolenie z zakresu działań minersko-pirotechnicznych na rzecz Straży Granicznej, a także innych służb, którym wiedza z zakresu rozpoznawania i neutralizowania materiałów wybuchowych i urządzeń wybuchowych jest niezbędna do codziennej realizacji zadań służbowych.

29-30.03.2019

Słuchacze Centrum Szkolenia SG na Świętej Górze Grabarce

Słuchacze CSSG w czasie wolnym od zajęć odwiedzili Świętą Górę Grabarkę, Monaster Zwiastowania w Supraślu, odwiedzili Muzeum Przyrody w Białowieży oraz udali się do Klasztoru Prawosławnego Św. Marii i Marty na Świętej Górze Grabarce.

Uczestnicy wyjazdu mogli zwiedzić monasterską Cerkiew oraz pomodlić się przy grobie ś.p. Arcybiskupa gen. dyw. Mirona Chodakowskiego Prawosławnego Ordynariusza Wojska Polskiego. Słuchacze i kadra odwiedzili również Muzeum Ikon znajdujące się w przyklasztornych budynkach.

Organizatorem wycieczki był ks. ppor. SG Paweł **SIEBIESIEWICZ** oraz kadra Pododdziałów Szkolnych.

KWIECIEŃ

1–5.04.2019

Kurs doskonalący Zatrzymanie i doprowadzenie – język rosyjski

W CSSG odbył się kurs doskonalący języka rosyjskiego „Zatrzymanie i doprowadzenie” poziom A1/A2.

Szkolenie adresowane było do funkcjonariuszy Straży Granicznej, którzy w ramach wykonywanych zadań służbowych dokonują zatrzymania i doprowadzenia obywateli państw trzecich.

Głównym celem kursu było pogłębienie znajomości języka rosyjskiego oraz powiązanych z nią kompetencji: językowej i kulturowej w zakresie słownictwa związanego z pracą funkcjonariuszy, a zwłaszcza w zakresie czynności realizowanych podczas zatrzymania i doprowadzenia cudzoziemca.

4.04.2019

Centrum Szkolenia SG rozpoczęło szkolenia z zakresu doskonalenia jazdy pojazdami

W CSSG zakończyła się pierwsza w tym roku edycja kursu doskonalącego „Trening jazdy pojazdami terenowymi”.

Na specjalnie do tego wytyczonym torze, w różnorodnych warunkach terenowych uczestnicy szkolenia podnosili swoje umiejętności prowadzenia pojazdów służbowych w trudnym terenie.

Słuchacze zapoznali przede wszystkim zasady obsługi i eksploatacji pojazdów terenowych, będących na wyposażeniu SG. Funkcjonariusze doskonalili m.in. stosowanie właściwych przełożeń skrzyni biegów, umiejętność i właściwe wybieranie toru jazdy, a także bezpieczne pokonywanie przeszkód terenowych..

Celem kursu było przede wszystkim uświadomienie kierującym, że podczas realizacji zadań służbowych nie należy podejmować zbędnego ryzyka i umiejętność, zgodne z zaleceniami producenta eksploatować pojazd.

5.04.2019

Dzieci i młodzież odwiedziły kętrzyńskie jednostki Straży Granicznej

Pokaz sprzętu techniki specjalnej, wystawy oraz prezentacja umiejętności psa służbowego Straży Granicznej, to tylko nieliczne atrakcje, które czekały na ponad 500-osobową grupę dzieci i młodzież z okazji Dnia Otwartego w Centrum Szkolenia SG i Warmińsko-Mazurskim Oddziale SG.

Młodzież szczególną uwagę zwróciła na sprzęt służbowy Straży Granicznej wykorzystywany w szkoleniu. Robot pirotechniczny, dron czy pojazd jednostki obserwacyjnej, to nowoczesny sprzęt użytkowany w codziennej służbie.

Ciekawostką dla uczestników okazały się wszystkie punkty związane z podróżami i obowiązkami każdego pasażera na lotnisku, zobaczyli urządzenie do prześwietlania bagażu, przeszli przez bramkę do wykrywania metali, a także nauczyli się pobierania linii papilarnych. Zwiedzający mogli również zapoznać się z Kaplicą SG pw. Św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty, strzelnicą oraz halą sportową.

Osobom zainteresowanym służbą w formacji przybliżono poszczególne etapy kwalifikacyjne i wręczono materiały informacyjne.

8–11.04.2019

Debatowali o medycynie taktycznej

Przedstawiciele CSSG uczestniczyli w międzynarodowej konferencji w Medininkai (Litwa), która dotyczyła medycyny taktycznej.

Podczas konferencji przedstawiono statystyki dotyczące wypadków w służbie poszczególnych państw, rodzaje szkoleń z pierwszej pomocy, a także czerwonej taktyki.

Dodatkowo żołnierze USA omawiali zasady postępowania na polu walki, priorytety dotyczące udzielania pomocy w sytuacjach zagrożenia.

Całość przekazywanych treści przez st. chor. szt. SG Marka **JAKUBIAKA** z Zespołu Logistyki Zakładu Ogólnozawodowego oparta została o doświadczenia Centrum Szkolenia Straży Granicznej związane z prowadzeniem zajęć z zakresu udzielania pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy, a także o statystyki dotyczące wypadków w służbie.

8–12.04.2019

Prowadzenie pościgów pojazdami uprzywilejowanymi
Funkcjonariusze Straży Granicznej – kierowcy – doskonalili swoje umiejętności w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie, które w ramach doskonalenia zawodowego centralnego organizuje kursy doskonalące z zakresu prowadzenia pościgów pojazdami uprzywilejowanymi.

Dla wielu funkcjonariuszy doskonalenie jazdy pojazdem uprzywilejowanym jest niezbędne, bo ich służba w Straży Granicznej wiąże się niejednokrotnie z koniecznością uczestnictwa w akcji związanej z ratowaniem życia, zdrowia ludzkiego lub mienia albo koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego.

9.04.2019

Podpisanie Harmonogramu współpracy Centrum Szkolenia SG z Wyższą Szkołą Policji w Szczytnie

Centrum Szkolenia Straży Granicznej podpisało Harmonogram współpracy na 2019 rok z Wyższą Szkołą Policji w Szczytnie.

Podpisanie harmonogramu dokonali: płk Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej oraz insp. dr hab. Marek **FALDOWSKI** Komendant – Rektor Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, w ramach zawartego Porozumienia o współpracy z dnia 19.02.2018 r. Głównym celem współpracy obu szkół jest podnoszenie poziomu szkolenia i doskonalenia zawodowego oraz rozwijanie merytorycznych kontaktów. Harmonogram przewiduje wzajemną współpracę kadry dydaktycznej, organizowania wspólnych przedsięwzięć o charakterze szkoleniowym, wymiany doświadczeń z zakresu treści i metod szkolenia z problematyki będącej we wspólnym zainteresowaniu, rozwoju i doskonalenia kompetencji zawodowych kadry.

9.04.2019**Turniej tenisa stołowego w Centrum Szkolenia SG**

9 kwietnia br. odbyła się kolejna w tym roku impreza sportowa, skierowana do słuchaczy Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie.

Tym razem społeczność ośrodka rywalizowała w turnieju tenisa stołowego. Organizatorem zawodów był Zakład Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych przy współdziałaniu Wydziału Informacji i Organizacji Dydaktyki. Do rywalizacji stanęli słuchacze Szkoły Chorążych oraz Szkoły Podoficerskiej, a także kadra Centrum Szkolenia Straży Granicznej.

W wyniku sportowej rywalizacji osiągnięto następujące wyniki końcowe:

Kobiety: I miejsce – Małgorzata **CZARNOTTA** (Kadra CSSG); II miejsce – Katarzyna **GLEBA** (Szkoła Podoficerska); III miejsce – Agata **SIECZKOWSKA** (Szkoła Podoficerska).

Mężczyźni: I miejsce – Michał **MALISZEWSKI** (Szkoła Chorążych); II miejsce – Wojciech **BARAN** (Szkoła Chorążych); III miejsce – Kamil **ZAWISTOWSKI** (Szkoła Podoficerska).

Najlepsi uczestnicy turnieju otrzymali z rąk Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk. SG Adama **PACUKA** pamiątkowe statuetki i medale.

11.04.2019**Wizyta studyjna w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie**

Przedstawiciele CSSG wzięli udział w wizycie studyjnej w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.

Celem wizyty było zapoznanie się ze specyfiką działalności ośrodka szkolenia, ofertą szkoleniową oraz bazą dydaktyczną Zakładu Ruchu Drogowego Centrum Szkolenia Policji.

Wizyta była również doskonałą okazją do wymiany doświadczeń obu ośrodków w zakresie treści i metod szkolenia oraz omówienia możliwości współpracy kadry dydaktycznej w ramach przedsięwzięć o charakterze szkoleniowym.

14.04.2019**Wojewódzkie obchody 79. rocznicy zbrodni katyńskiej**

W Olsztynie odbyły się wojewódzkie obchody Dnia Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej. W uroczystościach udział wzięli Komendant Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Robert **INGLOT** oraz w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia Straży Gra-

nicznej płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ** Zastępca Komendanta.

W Kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa w Olsztynie, odprawiono Mszę św. w intencji Ofiar Zbrodni Katyńskiej oraz Ofiar Katastrofy Smoleńskiej. Następnie na cmentarzu przy pomniku ofiar sowieckiej zbrodni oraz katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem, odbył się apel pamięci.

15–18.04.2019

Dzielimy się wiedzą i doświadczeniami z zakresu kontroli stanu technicznego pojazdów

Jednym z podstawowych uprawnień związanych z zatrzymaniem pojazdów i wykonywaniem innych czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego w trybie i przypadkach określonych w ustawie z dnia 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym – jest sprawdzanie stanu technicznego, wyposażenia, ładunku, wymiarów, masy lub nacisku osi pojazdu znajdującego się na drodze.

Aby skutecznie i sprawnie przygotować naszych funkcjonariuszy do realizacji powyższych uprawnień, w Centrum Szkolenia SG odbył się kurs doskonalący „Kontrola stanu technicznego pojazdów”. W ramach przedmiotowego kursu funkcjonariusze z granicznych jednostek organizacyjnych SG poznawali główne cechy pojazdów, które są w stanie dogłębnie skontrolować.

Uczestnicy kursu uczyli się m.in. jak prawidłowo sprawdzać i reagować na czystość spalin, głośność wydechu, przepuszczalność światła przez szyby, wycieki płynów eksploatacyjnych, oświetlenie, stan przekładni kierowniczej czy też elementy zawieszenia i układu hamulcowego. Zajęcia prowadzone były przez wykładowców Zakładu Granicznego Centrum Szkolenia SG oraz inspektorów Wojewódzkiego Inspektoratu Transportu Drogowego w Olsztynie.

15–19.04.2019

Uczniowie klasy mundurowej w Centrum Szkolenia SG

W CSSG na obozie dydaktyczno-wychowawczym przebywali uczniowie Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Orkana w Bieżuniu, klasy o profilu Straż Graniczna.

W czasie pobytu zapoznali się z zadaniami realizowanymi przez Straż Graniczną, poznali system szkolenia oraz sprawdzili swoją sprawność fizyczną zdając test z wychowania fizycznego obowiązujący kandydata ubiegającego się o przyjęcie do służby. Ponadto zapoznali się

z placówkami Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG, bezpośrednio ochraniającymi granicę państwową w Baniach Mazurskich i Gołdapi. W czasie wolnym odwiedzili atrakcje turystyczne regionu Warmii i Mazur.

15–19.04.2019

Kurs operatorów-kierowców pojazdów obserwacyjnych

W CSSG odbył się kurs doskonalący „Operator – Kierowca Pojazdu Obserwacyjnego”.

Szkolenie adresowane było do funkcjonariuszy Straży Granicznej, którzy w ramach wykonywanych zadań pełnią służbę na Pojeździe Obserwacyjnym montowanym na podwoziu samochodu Toyoty Hilux wersji ZS/2018”.

Zajęcia realizowane były metodą wykładów, pokazów i ćwiczeń praktycznych z wykorzystaniem symulatora-trenażera w sali wykładowej oraz pojazdu obserwacyjnego w terenie.

Zagadnienia związane z obsługą optoelektronicznego systemu obserwacyjnego, zamontowanego na pojeździe przeprowadzili funkcjonariusze Zespołu Technicznej Ochrony Granicy, natomiast przeszkolenie w zakresie obsługi technicznej pojazdu oraz jazdę treningową w trudnym terenie zrealizowali funkcjonariusze Zespołu Ochrony Granicy Państwowej Zakładu Granicznego.

17.04.2019

Wirtualny System Doskonalenia Taktyki Ochrony Granicy Państwowej oraz Kontroli Ruchu Granicznego

W CSSG miał miejsce odbiór końcowy projektu pt. „Wirtualny System Doskonalenia Taktyki Ochrony Granicy Państwowej oraz Kontroli Ruchu Granicznego”.

Przedmiotowy projekt środowiska symulacyjnego realizowany był w okresie 2013 – 2018, na podstawie umowy nr DOBR–0023/R/2013/03 – zawartej pomiędzy Narodowym Centrum Badań i Rozwoju a Wojskową Akademią Techniczną im. Jarosława Dąbrowskiego i został wraz ze stanowiskami laboratoryjnymi osadzony i wdrożony w zasobach Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie.

System składa się z federacji składowych systemów: symulatora sztabowego sprzężonego z imitacją Systemu Wspomagania Kierowania, symulatora wysokiej rozdzielczości, centralnego serwera z systemem e-learning, aplikacją mobilną planowania działań granicznych, aplikacja testów KRG, systemem nadzoru audio-video cwi-

czeń symulacyjnych oraz metodyką CAX (Computer Assisted Exercises) wspomagającą prowadzenie szkoleń w zakresie szkolenia funkcjonariuszy i kierowników SG. System w przyszłości zostanie wykorzystywany do prowadzenia szkoleń w CSSG w zakresie działań blokadowych i pościgowych, elementów kontroli ruchu granicznego, działań pirotechnika w porcie lotniczym, tymczasowego przywrócenia kontroli granicznej.

27.04.2019

Drużyna Centrum Szkolenia Straży Granicznej Srebrnym Medalistą V Mistrzostw SG w Kolarstwie Górskim

W Przemyślu odbyły się V Mistrzostwa Straży Granicznej w Kolarstwie Górskim.

Zawody były rozgrywane były w ramach Maratonu Twierdzy Przemyśl, wchodzącego w cykl prestiżowych wyścigów rowerowych CYKLOKARPATY, odbywających się w południowo-wschodniej Polsce. Na linii startu zawodów stanęło kilkuset zawodników, wśród których znalazło się 51 funkcjonariuszy Straży Granicznej.

W klasyfikacji drużynowej Straży Granicznej duży sukces odniosła reprezentacja CSSG, która wywalczyła II miejsce, ustępując jedynie gospodarzom imprezy – Bieszczadzkiemu Oddziałowi SG. Srebrna drużyna CSSG wystąpiła w składzie: kpt. SG Piotr **WITKOWSKI**, - mł. chor. SG Irmina **SIKORA-KOŁODZIEJ**, st. sierż. SG Paweł **DEJNAROWICZ**.

29.04.2019

Przekazanie Świętego Ognia Komendantom CSSG i W-MOSG

Proboszcz Parafii Prawosławnej pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Kętrzynie ppor. SG Paweł **SIEBIESIEWICZ** uroczystie przekazał Święty Ogień z Bazyliki Zmartwychwstania w Jerozolimie płk. SG Adamowi **PACUKOWI** Komendantowi Centrum Szkolenia SG oraz płk. SG Robertowi **INGLOTOWI** Komendantowi Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG

30.04.2019

102 przyszłych chorążych otrzymało świadectwa

W CSSG grupa słuchaczy otrzymała świadectwa ukończenia szkolenia w zakresie szkoły chorążych.

Uroczystego wręczenia świadectw 102 absolwentom dokonał płk SG Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej, w obecności kadry kierowniczej, opiekunów dydaktycznych oraz kapelanów. Podczas uroczystości Komendant Centrum uhonorował

okolicznościowym grawertonem st. sierż. SG Stefana **OCHRYCIUKA** z Podlaskiego Oddziału SG, który uzyskał najwyższą średnią 4,92.

MAJ

2.05.2019

Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej

Przed piętnastu laty w dniu 20 lutego 2004 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił 2 maja Dniem Flagi Rzeczypospolitej Polskiej.

Podniesieniem flagi na maszt oraz odegraniem hymnu narodowego kadra CSSG uroczystie uczciła Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej. Obchody rozpoczęły się od złożenia meldunku Komendantowi Centrum Szkolenia Straży Granicznej wz. ppłk. SG Markowi **ZYGOWSKIE-MU**. Następnie odczytany został komunikat o znaczeniu barw narodowych oraz historii Flagi – symbolu państwowości.

3.05.2019

Uroczystości z okazji Narodowego Święta Uchwalenia Konstytucji 3 Maja

W Olsztynie odbyły się wojewódzkie obchody Narodowego Święta Konstytucji 3 Maja. W uroczystości uczestniczył płk SG Adam **PACUK** – Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej oraz płk SG Iwona **ŁATU-NOWICZ** – Zastępca Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej.

Obchody rozpoczęły się Mszą św. w intencji Ojczyzny w Bazylice Konkatedralnej Św. Jakuba. Następnie w asyście kompanii honorowych i pocztów sztandarowych uczestnicy przeszli na Plac Konsulatu Polskiego pod Kolumnę Orła Białego. Tam przedstawiciele władz wojewódzkich, samorządowych, służby mundurowe oraz mieszkańcy regionu złożyli kwiaty.

6.05.2019

Przyszli chorążowie rozpoczęli szkolenie

65 funkcjonariuszy rozpoczęło w CSSG trzecią edycję szkolenia w zakresie szkoły chorążych.

Funkcjonariuszy, w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej, powitał Zastępca Komendanta płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ**. Podczas inauguracji przedstawił kadrę kierowniczą, opiekunów dydaktycznych grup szkoleniowych oraz życzył uzyskania wysokich wyników w nauce.

Funkcjonariusze reprezentują Warmińsko-Mazurski, Nadbużański, Bieszczadzki, Podlaski, Nadwiślański Od-

dział Straży Granicznej oraz Komendę Główną Straży Granicznej. W Centrum przebywać będą do 14 czerwca 2019 r.

6–10.05.2019

Wizyta studyjna wykładowców CSSG w MOSG

Wykładowcy Zakładu Granicznego CSSG przebywali z wizytą studyjną w Morskim Oddziale Straży Granicznej w Gdańsku.

Wizytą objęte zostały komórki organizacyjne komendy Morskiego Oddziału Straży Granicznej: Wydział Graniczno-Morski, Wydział Zabezpieczenia Działania oraz PSG w Gdańsku i PSG w Krynicy Morskiej, a także Kaszubski Dywizjon Straży Granicznej oraz Wydział I Lotniczy z siedzibą w Gdańsku ZG KGSG.

9.05.2019

Wizyta studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach

W CSSG przebywała grupa studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach.

Podczas wizyty, nasi goście zostali zapoznani z obszarami szkoleniowymi Centrum oraz mieli okazję zapoznać się z wybranymi obiektami CSSG.

Prezentacja rozpoczęła się w Zakładzie Bezpieczeństwa w Komunikacji od urządzenia do prześwietlania bagażu, w pracowni specjalistycznej Zakładu Prawa i Kryminalistyki zaprezentowano sprzęt do badania autentyczności dokumentów, a wizytę zakończono w strzelnicy krytej oraz w Polowej Bazie Szkoleń Minersko-Pirotechnicznych, gdzie został zaprezentowany sprzęt specjalistyczny wykorzystywany do szkoleń realizowanych przez ośrodek.

10.05.2019

28-lecie działalności Straży Granicznej na Warmii i Mazurach

Z okazji 28. rocznicy powołania Straży Granicznej, Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Olsztynie i Warmińsko-Mazurski Kurator Oświaty zorganizował wystawę oraz konferencję poświęconą formacji.

W spotkaniu, które odbyło się w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie uczestniczyli przedstawiciele instytucji państwowych, władz wojewódzkich oraz samorządowych, delegacje służb mundurowych, a także młodzież szkolna i duchowieństwo.

W swoim wystąpieniu płk SG Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie przedstawił dokonania Straży Granicznej oraz działalność Cen-

trum Szkolenia Straży Granicznej.

W imieniu Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej, Zastępca Komendanta W-MOSG płk SG Zbigniew **KLIMCZYK** podziękował za zorganizowanie przedsięwzięcia i przedstawienie historii formacji, aż do czasów współczesnych.

Dzieje formacji przybliżył uczestnikom historyk Delegatury IPN w Olsztynie, Pan Sebastian **NOWAKOWSKI**.

Zgromadzeni mogli zobaczyć wystawę poświęconą formacji KOP, a zaproszona na uroczystość młodzież zapoznała się z procedurą naboru do służby w Straży Granicznej. Zaprezentowano nowoczesny sprzęt do ochrony zewnętrznej granicy Unii Europejskiej.

10.05.2019

Wizyta Komendanta Straży Marszałkowskiej w Centrum Szkolenia SG

W CSSG przebywał Wojciech **LEŚNIK** p.o. Komendant Straży Marszałkowskiej.

W spotkaniu uczestniczył płk SG Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia SG wraz z Zastępcą płk. SG Mirosławem **DOROSZKIEWICZEM**. Podczas spotkania przedstawiono obszary szkoleniowe oraz została zaprezentowana baza szkoleniowa ośrodka, ze szczególnym uwzględnieniem przeprowadzonych szkoleń w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa.

Wizyta była doskonałą okazją do wręczenia zaświadczeń potwierdzających udział w szkoleniu specjalistycznym na pierwszy stopień w korpusie chorążych Straży Marszałkowskiej, realizowanym w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie.

15.05.2019

Akcja Na Straży Życia

Funkcjonariusze z Klubu Honorowych Dawców Krwi PCK przy Placówce Straży Granicznej w Barcianach wspólnie z funkcjonariuszami Centrum Szkolenia Straży Granicznej, zorganizowali akcję krwiodawczą pod hasłem „Na Straży Życia”.

Na terenie Straży Granicznej w Kętrzynie zorganizowano punkt oddawania krwi obsługiwany przez pracowników Regionalnego Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Bartoszycach. W akcji uczestniczyli funkcjonariusze i pracownicy W-MOSG oraz CSSG w Kętrzynie.

Swoim cennym darem z potrzebującymi podzieliło się 36 honorowych dawców krwi. Łącznie zebrano ponad 16 litrów tego życiodajnego płynu.

18.05.2019**Noc Muzeów z udziałem Centrum Szkolenia SG**

Funkcjonariusze Zespołu Działań Minersko-Pirotechnicznych Zakładu Bezpieczeństwa w Komunikacji reprezentowali CSSG w ogólnopolskim przedsięwzięciu „Noc Muzeów”, do którego, jak co roku włączyło się Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Podczas prezentacji dla zwiedzających na dziedzińcu MSWiA w Warszawie zostało udostępnionych przez wszystkie służby podległe ministerstwu wiele atrakcji takich jak: punkt daktyloskopowania, specjalny pojazd pirotechników, sprzęt strażacki, komora dymna i wiele innych.

Funkcjonariusze CSSG zaprezentowali m.in. ciężki combinezon podchodzeniowy EOD 9, robota pirotechnicznego Digital Vanguard, taktycznego robota miotanego TRM, czy wyposażenie indywidualne минера – pirotechnika Straży Granicznej. Udzielali również informacji osobom zainteresowanym podjęciem do służby w Straży Granicznej.

20–24.05.2019**Kurs doskonalący dla funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie organizacji działań pościgowych i działań blokadowych**

Aby profesjonalnie i wszechstronnie przygotować naszych funkcjonariuszy do realizacji zadań związanych z organizacją i prowadzeniem pościgów i działań pościgowych oraz działań blokadowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, od kilku już lat w naszym ośrodku organizowany jest kurs doskonalący.

Funkcjonariusze z Warmińsko-Mazurskiego, Podlaskiego i Nadbużańskiego Oddziału SG, w realnych warunkach ruchu drogowego na drogach publicznych powiatu kętrzyńskiego, doskonaliło elementy zespołowego działania w wielu złożonych sytuacjach, w ramach organizacji posterunków kontrolnych i posterunków blokadowych. Program kursu prowadzonego przez wykładowców Zespołu Ochrony Granicy Państwowej Zakładu Granicznego CSSG, obejmował głównie zajęcia praktyczne związane m.in. z: rozpoznaniem terenu przed organizacją posterunku kontrolnego i blokad dróg, planowaniem i organizowaniem posterunku kontrolnego i blokad dróg, organizacją blokad dróg w terenie z wykorzystaniem kolczatki drogowej i pojazdów.

Uczestnicy kursu doskonalili ponadto elementy wzajemnego ubezpieczania się, kształtowania pewności działania i spostrzegawczości oraz taktykę i techniki legitymowa-

nia osób, zatrzymywania pojazdów i wykonywania innych czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego, użycia środków przymusu bezpośredniego oraz zatrzymywania i doprowadzania osób.

24.05.2019

Na terenie komendy Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej i Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyła się uroczystość z okazji 28. rocznicy powołania Straży Granicznej. Wręczono medale, wyróżnienia oraz awanse na kolejne stopnie służbowe.

Obchody rozpoczęły się Mszą Świętą w Bazylice Mniejszej św. Jerzego w Kętrzynie, której przewodniczył Biskup Senior Diecezji Drohiczyńskiej ks. bp dr Antoni Pacyfik **DYDYCZ** w obecności miejscowego duchowieństwa i kapelanów SG.

Podczas uroczystego apelu w asyście Kompanii Honorowej, Orkiestry Morskiego Oddziału SG oraz pocztów sztandarowych, odśpiewano hymn i podniesiono flagę państwową. Komendant W-MOSG płk SG Robert **Inglot** w imieniu swoim i współgospodarza uroczystości-Komendanta CSSG płk. SG Adama **Pacuka**, przywitał zaproszonych gości, funkcjonariuszy i pracowników SG. Uroczystość swoją obecnością uświetnili m.in.: Artur **Chojecki** Wojewoda Warmińsko-Mazurski, Miron **SYCZ** Wicemarszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz w imieniu Konsula Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Kaliningradzie Joanna **Strubińska**. Kętrzyńskie jednostki SG gościły również przedstawiciele instytucji, organów i służb współdziałających, a także dowódców i komendantów jednostek wojskowych oraz żandarmerii. Nie zabrakło również dzieci, młodzieży oraz mieszkańców regionu.

Podczas Święta Straży Granicznej wyróżniono odznaczeniami państwowymi i resortowymi zasłużonych oraz awansowano na wyższe stopnie służbowe funkcjonariuszy SG.

Komendant W-MOSG wyróżnił Emblematem Pamiątkowym płk. SG Adama **PACUKA** Komendanta CSSG oraz 22 osoby z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej.

Kapituła Odznaki Pamiątkowej Centrum Szkolenia Straży Granicznej uhonorowała płk. SG Roberta **INGLOTA** Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG Odznaką Pamiątkową Centrum Szkolenia Straży Granicznej.

Na koniec uroczystości zgromadzeni mogli obejrzeć defi-

ładę i pokaz musztry paradnej w wykonaniu Orkiestry z .Morskiego Oddziału SG. Zaprezentowano również sprzęt służbowy W-MOSG i CSSG oraz wyposażenie 15. Giżyckiej Brygady Zmechanizowanej.

25.05.2019

Funkcjonariusz CSSG zwycięzcą ekstremalnego biegu „Graniczna 10”

Na terenie powiatu braniewskiego, w lesie nad rzeką Baudą odbył się bieg ekstremalny. Na starcie stanęło blisko 90 osób, przedstawiciele różnych służb mundurowych m.in. Straży Granicznej. Nie zabrakło również osób cywilnych, na co dzień nie związanych z mundurem.

Bieg po lesie, w rzece, piaszczyste i strome pagórki oraz ostre i niebezpieczne zbiegi z takimi przeszkodami musieli poradzić sobie uczestnicy przedsięwzięcia. Ogromny wysiłek i radość po dotarciu do mety, takie emocje towarzyszyły „Granicznej Dziesiątce”.

Zawody wygrał, pokonując trasę 10 km w kategorii OPEN mężczyzna funkcjonariusz z CSSG st. chor. szt. SG Andrzej **LUŚNIA**. Na drugim miejscu podium stanął funkcjonariusz z Komendy Wojewódzkiej Straży Pożarnej w Olsztynie, a trzecie wywalczył ppłk SG Roman **LIŚKIEWICZ** z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej.

Puchary zwycięzcom biegu wręczał Komendant PSG w Grzechotkach ppłk SG Tomasz **CHWIETKIEWICZ** oraz przedstawiciele władz lokalnych i samorządowych. Organizatorami byli, m.in. funkcjonariusze z Placówki Straży Granicznej w Grzechotkach oraz Stowarzyszenie Sportowe RIM TIM TEAM Braniewo.

27–30.05.2019

Straż Graniczna kontroluje także stan techniczny pojazdów

Wykładowcy Zakładu Granicznego, przy wsparciu przedstawicieli Wojewódzkiego Inspektoratu Transportu Drogowego w Olsztynie realizowali kurs doskonalący „Kontrola stanu technicznego pojazdów”.

Przedmiotowy kurs adresowany był do funkcjonariuszy granicznych jednostek organizacyjnych SG, wykonujących zadania związane z kontrolą środków transportu. Głównym celem było uaktualnienie posiadanej wiedzy, w tym przepisów prawa krajowego i norm UE dot. problematyki kontroli stanu technicznego pojazdów, a także wymiana doświadczeń i doskonalenie umiejętności w zakresie sprawdzania stanu technicznego, wyposażenia, ładunku i wymiarów pojazdu znajdującego się na drodze.

28–31.05.2019**Szkolenie poligonowe kapelanów w Centrum Szkolenia SG**

Kapelani Prawosławnego Ordynariatu WP przebywali na szkoleniu poligonowym w CSSG w Kętrzynie.

Podczas szkolenia kapelani zostali zapoznani z obszarami szkoleniowymi Centrum oraz mieli okazję poznać wybrane obiekty Centrum Szkolenia SG. Prezentacja rozpoczęła się w Zakładzie Bezpieczeństwa w Komunikacji od urządzenia do prześwietlania bagażu. W pracowni specjalistycznej Zakładu Prawa i Kryminalistyki zaprezentowano sprzęt do badania autentyczności dokumentów, a wizytę zakończono w strzelnicy krytej oraz w Polowej Bazie Szkoleń Minersko-Pirotechnicznych, gdzie został zaprezentowany sprzęt specjalistyczny wykorzystywany do szkoleń realizowanych przez ośrodek.

W imieniu Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej, płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ**, Zastępca Komendanta, uhonorował J.E. Arcybiskupa Prawosławnego Ordynariusza Wojskowego, pamiątkowym medalem z okazji 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości.

CZERWIEC**1.06.2019****Centrum Szkolenia SG na Pikniku Rodzinnym PWPW S.A.**

Na Lotnisku Warszawa-Babice odbył się Piknik Rodziny z okazji 100. rocznicy powołania Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych S.A.

Uczestnicy wspólnego świętowania mieli okazję obejrzeć i poznać możliwości sprzętu służbowego, wykorzystywanego między innymi przez policjantów, obejrzeć prezentacje sprzętu Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej, Żandarmerii Wojskowej oraz uczestniczyć w zabawach i konkursach dotyczących bezpieczeństwa.

Na pikniku aktywna i widoczna była również Straż Graniczna, reprezentowana przez CSSG w Kętrzynie, którego wyposażenie i prezentacje cieszyły się dużym zainteresowaniem zwiedzających.

Strzelnica pneumatyczna przygotowana przez funkcjonariuszy CSSG, gdzie najmłodszy mieli okazję pierwszy raz w życiu strzelać z pistoletu pneumatycznego, a nieco starsi – sprawdzić swoje umiejętności strzeleckie.

Podczas Pikniku na stoisku promocyjnym Centrum Szkolenia Straży Granicznej został zaprezentowany odwiedzającym sprzęt pirotechniczny wykorzystywany w służbie

oraz szkoleniu. Ponadto, uczestnicy pikniku mieli okazję poznać zasady weryfikacji autentyczności dokumentów i wykrywania substancji narkotycznych. Była również możliwość zapoznania się z historią polskich formacji granicznych: Korpusu Ochrony Pogranicza i Straży Granicznej II RP.

3–6.06. 2019

Spotkanie ekspertów w Poczdamie

Wykładowcy z Zakładu Prawa i Kryminalistyki CSSG uczestniczyli w spotkaniu pt. „Transgraniczna prewencja i zwalczanie korupcji” w Prezydium Policji Federalnej Republiki Federalnej Niemiec w Poczdamie.

Wizyta miała charakter roboczy i dotyczyła ewaluacji dwunastu modułów szkoleniowych z zakresu prewencji i zwalczania korupcji, zrealizowanych w latach 2017-2018 przez polskich i niemieckich ekspertów ds. prewencji korupcyjnej dla funkcjonariuszy wspólnych polsko-niemieckich placówek granicznych w Pomellen, Frankfurt (O) i Ludwigsdorf oraz opracowania materiałów szkoleniowych na kolejne wspólne przedsięwzięcia dotyczące tematyki prewencji korupcyjnej.

Szef sztabu ds. audytu wewnętrznego Prezydium Policji Federalnej Republiki Federalnej Niemiec bardzo wysoko ocenił zaangażowanie i umiejętności wykładowców z CSSG w Kętrzynie. Podkreślił kompetencje, kreatywność i wielkie zaangażowanie we współpracę z niemieckimi ekspertami w realizację formuły szkoleń. Szkolenia te wzbogaciły polsko-niemiecką współpracę transgraniczną, pokazując, iż w nawet w tak trudnej i specyficznej tematyce jaką jest prewencja korupcyjna nasze państwa potrafią nawiązać partnerską współpracę.

3–7.06.2019

Organizacja działań pościgowych i działań blokadowych – kurs doskonalący dla funkcjonariuszy SG

Przygotowanie funkcjonariuszy SG do realizacji zadań służbowych związanych z organizacją i prowadzeniem pościgów i działań pościgowych oraz działań blokadowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jest głównym celem kursu doskonalącego, organizowanego w CSSG przez wykładowców Zakładu Granicznego.

Funkcjonariusze naszej formacji, w realnych warunkach ruchu drogowego na różnych ciągach komunikacyjnych powiatu kętrzyńskiego, doskonalili elementy zespołowego działania w wielu złożonych sytuacjach, w ramach organizacji posterunków kontrolnych oraz posterunków blokadowych i blokad dróg.

Szczególne uwagi poświęcone były na poprawność realizacji poszczególnych uprawnień związanych z zatrzymywaniem pojazdów i wykonywaniem innych czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego, a także elementy wzajemnego ubezpieczenia się, pewności działania i spostrzegawczości oraz taktykę i techniki legitymowania, kontroli ruchu drogowego, użycia lub wykorzystania wybranych środków przymusu bezpośredniego oraz zatrzymywania i doprowadzania osób.

3–14.06.2019

Szkolenie specjalistyczne – kontrola bezpieczeństwa

W CSSG odbyła się pierwsza w tym roku edycja szkolenia specjalistycznego zawodowego funkcjonariuszy przeprowadzających kontrolę bezpieczeństwa.

Podczas szkolenia kadra dydaktyczna Zespołu Kontroli Bezpieczeństwa Zakładu Bezpieczeństwa w Komunikacji CSSG przekazała słuchaczom wiedzę z zakresu uregulowań prawnych dotyczących prowadzenia kontroli bezpieczeństwa w Portach Lotniczych. Ponadto pod czujnym okiem dydaktyków słuchacze nabyli umiejętności z zakresu interpretowania obrazów RTG, wykorzystując do tego oprogramowanie szkoleniowe X-Screen.

4–7.06.2019

Warsztaty specjalistów języka angielskiego i rosyjskiego

Wzorem lat ubiegłych w Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie odbyły się spotkania specjalistów języka angielskiego i rosyjskiego.

Spotkania poświęcone zostały zebraniu i przetłumaczeniu materiału leksykalnego z zakresu słownictwa specjalistycznego, funkcjonującego w SG – w przypadku języka angielskiego związanego ze sprzętem wykorzystywanym w SG, a w przypadku języka rosyjskiego – związanego z dokumentami podlegającymi kontroli przez SG.

Efektom warsztatów będą publikacje pt. „Sprzęt wykorzystywany w Straży Granicznej – słownik polsko-angielski” oraz „Dokumenty podlegające kontroli przez SG – słownik polsko-rosyjski”, w których obok słownictwa znajdują się również wyrażenia, zwroty i sformułowania dotyczące zadań realizowanych przy użyciu sprzętu lub w czasie kontroli dokumentów.

4–7.06.2019

Kontrola stanu technicznego pojazdów w Przemysłu

Wykładowcy Zakładu Granicznego CSSG realizowali zajęcia w Bieszczadzkiem Oddziale SG. Kolejna w tym roku edycja kursu doskonalącego „Kontrola stanu tech-

nicznego pojazdów” przeprowadzona została w Przemyśle. Część praktyczna kursu zrealizowana została w Placówce SG w Medyce. Przedmiotowy kurs tym razem adresowany był tylko do funkcjonariuszy Bieszczadzkiego Oddziału SG, wykonujący zadania związane z kontrolą środków transportu.

Jego głównym celem było uaktualnienie posiadanej wiedzy, w tym przepisów prawa krajowego i norm Unii Europejskiej – opisujących problematykę kontroli stanu technicznego pojazdów w tym przypadku w oparciu o konkretny, polsko-ukraiński kierunek.

Istotnym elementem szkolenia była wymiana doświadczeń i doskonalenie umiejętności w zakresie sprawdzania stanu technicznego, wyposażenia, ładunku i wymiarów pojazdu znajdującego się na drodze.

5.06.2019

Kolejna wizyta studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach

W CSSG przebywała kolejna grupa studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach.

Podczas wizyty, nasi goście zostali zapoznani z obszarami szkoleniowymi Centrum oraz mieli okazję zapoznać się z wybranymi obiektami Centrum Szkolenia SG. Prezentacja rozpoczęła się w pracowni specjalistycznej Zakładu Prawa i Kryminalistyki, gdzie zaprezentowano sprzęt techniki kryminalistycznej do ujawniania i zabezpieczania śladów kryminalistycznych. W Zakładzie Bezpieczeństwa w Komunikacji został przedstawiony sprzęt specjalistyczny wykorzystywany do szkoleń realizowanych przez ośrodek m.in. urządzenie do prześwietlania bagażu oraz robot pirotechniczny.

Prezentowano również strzelnicę krytą, gdzie nasi goście mieli okazję sprawdzić swoje umiejętności na nowoczesnym multimedialnym trenażerze strzeleckim Laser Shot. Natomiast prezentację zakończono lekcją historii połączoną z wystawą eksponatów formacji granicznych.

Podsumowania wizyty dokonał płk SG Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej wraz z płk. SG Mirosławem **DOROSZKIEWICZEM**, Zastępcą Komendanta.

10.06.2019

Wizyta studentów Uniwersytetu Stanowego w Teksasie

CSSG gościło kilkunastoosobową grupę studentów z Sam Houston State University-Huntsville, TX.

Gości przywitał płk SG Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej wraz z płk. SG Miro-

sławem **DOROSZKIEWICZEM**, Zastępcą Komendanta. Kilkogodzinna, intensywna wizyta stworzyła studentom amerykańskim możliwość poznania zasad naboru oraz przebiegu ścieżki zawodowej w naszej formacji, struktury organizacyjnej i oferty szkoleniowej, realizowanej w Centrum Szkolenia SG. W trakcie pobytu w ośrodku nasi goście mieli również okazję zapoznać się z bazą dydaktyczną Centrum.

Studenci zagraniczni przybyli do kętrzyńskiego ośrodka szkolenia SG w związku z wymianą studencką realizowaną pomiędzy Szkołą Policji w Słupsku a Uniwersyte-tem Stanowym w Teksasie.

10–14.06.2019

Uczniowie klasy mundurowej w CSSG

W CSSG w przedsięwzięciu dydaktyczno-wychowawczym wzięło udział 20 uczniów klasy o profilu „Straż Graniczna” z Zespołu Szkół im. KOP w Szydłowcu.

W trakcie pobytu uczniowie zostali zapoznani z przebiegiem procedury naboru do służby w Straży Granicznej, sprawdzili swoją kondycję zdając test sprawnościowy obowiązujący kandydata do służby, uczestniczyli w zajęciach z techniki interwencji, sprawdzili swoją umiejętność poruszania się w nieznanym terenie według mapy. Ponadto zapoznali się z technikami stosowanymi w kryminalistyce, sprzętem wykorzystywanym przez pirotechników i funkcjonariuszy odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w komunikacji. Zapoznano ich z zadaniami realizowanymi przez funkcjonariuszy w Placówce SG w Baniach Mazurskich i Gołdapi. W czasie wolnym od zajęć poznali atrakcje turystyczne Mazur: „Piramida w Rapie”, „Mosty w Stańczykach”, „Wilczy Szaniec”. Uczestniczyli w rejsie wycieczkowym „Szlakiem łabędzim” w Giżycku oraz spływie kajakowym szlakiem rzeki Krutynia.

10–14.06.2019

Kurs doskonalący: „Trening Rozwoju Umiejętności Społecznych – zakres podstawowy”

W CSSG odbyła się kolejna edycja Treningu Rozwoju Umiejętności Społecznych – zakres podstawowy dla funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej.

W treningu uczestniczyli funkcjonariusze i pracownicy z Nadwiślańskiego i Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej oraz z Komendy Głównej Straży Granicznej. Celem kursu było kształtowanie kompetencji społecznych funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej w oparciu o teorię analizy transakcyjnej.

10–14.06.2019**Kontrola dokumentów uprawniających do przekraczania granicy i pobytu – język rosyjski**

Wykładowca Zakładu Ogólnozawodowego Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie realizował zajęcia w Nadbużańskim Oddziale SG.

Kurs doskonalący języka rosyjskiego „Kontrola dokumentów uprawniających do przekraczania granicy i pobytu – język rosyjski”, odbył się w Placówce SG Terespol i adresowany był do funkcjonariuszy, wykonujących zadania służbowe w szczególności na pierwszej linii kontroli, którzy w ramach realizowanych czynności dokonują kontroli dokumentów oraz weryfikacji warunków wjazdu obywateli państw trzecich na terytorium RP i Unii Europejskiej.

Celem głównym kursu było pogłębienie znajomości języka rosyjskiego oraz powiązanych z nią kompetencji: językowej i kulturowej w zakresie słownictwa związanego z pracą funkcjonariuszy, a zwłaszcza kontroli dokumentów. W trakcie zajęć wykorzystywane były różnorodne metody aktywizujące w celu zwiększenia efektywności przyswajania leksyki.

11.06.2019**Uroczysta zbiórka w Centrum Szkolenia SG**

W CSSG odbyła się uroczysta zbiórka z okazji wręczenia wyróżnień z okazji 28. rocznicy powołania Straży Granicznej funkcjonariuszom, którzy ze względu na obowiązki służbowe nie uczestniczyli w majowej uroczystości.

Z okazji Święta Straży Granicznej płk SG Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia SG wręczył „Medale za Długoletnią Służbę”, które nadał Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Andrzej **DUDA** oraz akt mianowania na kolejny stopień w korpusie chorążych.

Spotkanie było również okazją do uhonorowania pracowników Centrum. Płk SG Adam **PACUK** wraz z płk. SG Mirosławem **DOROSZKIEWICZEM**, w dowód uznania za wieloletnią pracę na rzecz Centrum Szkolenia Straży Granicznej z okazji 35-lecia pracy uhonorował dwoje pracowników okolicznościowym grawertonem.

11–14.06.2019**Współpraca europejskich formacji granicznych na rzecz rozwoju kompetencji kadry dydaktycznej realizującej szkolenia strzeleckie**

W siedzibie Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie miało miejsce spotkanie przedstawicieli szkół policji granicznych Litwy, Łotwy, Estonii oraz ośrodków szkolenia SG

w Lubaniu, Koszalinie i Kętrzynie.

Stanowiło ono inaugurację działań w ramach projektu nr PL01-KA202-051167 pn. „Współpraca europejskich formacji granicznych na rzecz rozwoju kompetencji kadry dydaktycznej realizującej szkolenia strzeleckie”, finansowanego ze środków UE w ramach Programu Erasmus+. Spotkanie zespołu projektowego poświęcone było omówieniu najważniejszych założeń organizacyjnych wspólnych działań, zmierzających do opracowania „Podręcznika dobrych praktyk w zakresie użytkowania broni służbowej”. Ponadto dokonano rozdziału zadań związanych z przygotowaniem merytorycznych wkładów do podręcznika oraz omówiono założenia przyszłych spotkań międzynarodowego zespołu, zaplanowanych do realizacji we wszystkich krajach członkowskich partnerstwa strategicznego.

Projekt ten realizowany będzie w okresie 36 miesięcy (do sierpnia 2021) obejmując łącznie 6 międzynarodowych spotkań zespołu ds. opracowania Podręcznika oraz międzynarodową konferencję, podsumowującą osiągnięte rezultaty.

12.06.2019

Uczniowie z Rymanowa w Centrum Szkolenia SG

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej z wizytą przebywali uczniowie klas o profilu mundurowym i ratowniczo-medycznym Zespołu Szkół Publicznych w Rymanowie.

Uczniów przywitał w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk SG Mirosław **DOROSZ-KIEWICZ**, Zastępca Komendanta.

W czasie pobytu zapoznali się z zadaniami realizowanymi przez Straż Graniczną oraz poznali system szkolenia. Sprawdzili swoją wiedzę pisząc przykładowy test kwalifikacyjny do Straży Granicznej z wiedzy ogólnej oraz sprawność fizyczną zdając test z wychowania fizycznego obowiązujący kandydata ubiegającego się o przyjęcie do służby. Przewidziano również prezentację bazy dydaktycznej Centrum Szkolenia.

12–14.06.2019

IX Seminarium Analityków Kryminalnych Straży Granicznej

W CSSG odbyło się IX Seminarium Analityków Kryminalnych Straży Granicznej.

Uczestników seminarium przywitał w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia SG płk SG Mirosław **DOROSZ-KIEWICZ** – Zastępca Komendanta Centrum.

Współorganizatorem przedsięwzięcia był Zarząd Operacyjno-Śledczy KGSG. Uczestnikami seminarium, oprócz funkcjonariuszy SG, byli przedstawiciele Prokuratur Okręgowych z: Wrocławia, Gdańska i Lublina, a także przedstawiciele służb granicznych z Ukrainy i Łotwy.

Spotkanie poświęcone było zagadnieniom narzędzi wspomagających analizę informacji, w szczególności analizę finansową. Dodatkowo zaprezentowano metody i techniki Open Source INTelligence.

Podczas seminarium uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z najnowszymi softwarowymi rozwiązaniami dotyczącymi wspomnianych zagadnień. Natomiast przedstawiciele Zarządu Operacyjno-Śledczego KGSG zaprezentowali bieżące funkcjonalności systemu pozyskiwania danych o pasażerach oraz założenia kolejnego etapu prac związanych z systemem PNR.

13.06.2019

13 czerwca br. Państwowa Straż Graniczna Republiki Łotwy obchodziła 100. rocznicę powstania

W setną rocznicę utworzenia Państwowej Straży Granicznej wzięli udział zagraniczni goście z Polski, Litwy, Estonii, Białorusi, Finlandii i Mołdawii oraz przedstawiciele łotewskich instytucji edukacyjnych oraz weterani Państwowej Straży Granicznej Łotwy. W uroczystych obchodach uczestniczył płk SG Adam PACUK Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej.

Podczas uroczystego apelu studenci studiów dziennych otrzymali dyplomy studiów wyższych „Szkoly Straży Granicznej”, uzyskując pierwszy stopień oficerski Państwowej Straży Granicznej Łotwy.

Charakterystyczny dla ceremoniału uzyskania szlifów oficerskich było symboliczne nałożenie munduru z nowymi dystynkcjami podawanego uroczysto przez studentów młodszego rocznika oraz otrzymanie z rąk Komendanta Głównego Państwowej Straży Granicznej Republiki Łotwy oficerskiego kordzika przypinanego do munduru. Zgodnie z tradycją w dalszej części uroczystości, nowi oficerowie wykonują pierwszy taniec przed audytorium przełożonych i zaproszonych gości w Domu Kultury w Rezekne.

W drugiej części uroczystości, goście udali się do siedziby łotewskiej szkoły, aby posadzić dęby w alei Straży Granicznej. W 2019 r. Państwowa Straż Graniczna obchodzi 100. rocznicę założenia, aby uczcić tę ważną rocznicę, posadzono 12 dębów oraz oficjalnie odsłonięto tablicę stuletniej alei Państwowej Straży Granicznej Łotwy.

- 13–14.06.2019**   **Dwudzieste trzecie spotkanie Grupy Roboczej ds. Analiz Behawioralnych Europejskiej Konferencji Lotnictwa Cywilnego – ECAC w Paryżu**
We Francji odbyło się spotkanie Grupy Roboczej ds. Analiz Behawioralnych Europejskiej Konferencji Lotnictwa Cywilnego w Paryżu, w którym uczestniczył chor. szt. SG Łukasz **PAWŁOWSKI** z Zakładu Bezpieczeństwa w Komunikacji Centrum Szkolenia SG.
Podczas spotkania przeprowadzono analizę luk związaną z programami badawczymi dotyczącymi analiz behawioralnych, przedstawiono aktualny stan implementacji krajowych programów analiz behawioralnych oraz dokonano konsultacji proponowanych zmian w Modelowym Programie Analiz Behawioralnych ECAC-u. Następnie przedstawiono prezentację realizacji programu analiz behawioralnych w Turcji, która zgłosiła swoją kandydaturę jako potencjalnego członka przedmiotowej grupy. Ponadto uszczegółowiono założenia warsztatów naukowych zaplanowanych we wrześniu br. poświęconych analizom behawioralnym, a także omówiono plany grupy roboczej na najbliższe miesiące.
- 14.06.2019**   **Przyszły korpus chorążych otrzymał świadectwa**
W CSSG kolejna grupa słuchaczy otrzymała świadectwa ukończenia szkolenia w zakresie szkoły chorążych. Uroczystego wręczenia świadectw 66 absolwentom dokonał w imieniu Komendanta Centrum Szkolenia SG płk SG Mirosław **DOROSZKIEWICZ** – Zastępca Komendanta Centrum Szkolenia SG w obecności kadry kierowniczej. Podczas uroczystości Zastępca Komendanta Centrum uhonorował okolicznościowym grawertonem sierż. szt. SG Piotra **JASIONOWICZA** z Nadbużańskiego Oddziału SG, który uzyskał najwyższą średnią 5,00.
- 14.06.2019**   **Funkcjonariusz Straży Granicznej za kierownicą pojazdu uprzywilejowanego**
W CSSG zakończyła się druga w tym roku edycja kursu doskonalącego „Prowadzenie pościgów pojazdami uprzywilejowanymi”.
Głównym celem kursu było rozwijanie umiejętności panowania nad samochodem i kształtowanie prawidłowych reakcji za kierownicą w sytuacjach ekstremalnych. Podczas szkolenia funkcjonariusze Straży Granicznej doskonalą elementy bezpiecznej i efektywnej jazdy oraz poznają sposoby minimalizowania ryzyka wypadku lub kolizji. Integralną częścią zajęć jest ćwiczenie w rzeczywistych

warunkach drogowych, polegające na używaniu pojazdów uprzywilejowanych w kolumnach. Podczas kursu funkcjonariusze Straży Granicznej ćwiczyli manualną sprawność operowania kołem kierownicy, doskonalili technikę pokonywania zakrętów, manewry hamowania z wykorzystaniem pojazdu wyposażonego w antypoślizgowy układ ABS, opanowywali technikę wyprowadzania pojazdu z poślizgu w warunkach symulowanych (troleje) oraz doskonalili technikę pokonywania toru jazdy przodem i tyłem pojazdu z elementami parkowania. Zajęcia na kursie prowadzone były przez wykładowców Zakładu Granicznego CSSG w Kętrzynie.

14.06.2019

Kurs doskonalący „Język angielski dla funkcjonariuszy wchodzących w skład puli European Border and Coast Guard Team”

W CSSG zakończył się kurs doskonalący „Język angielski dla funkcjonariuszy wchodzących w skład puli European Border and Coast Guard Team”.

Głównym założeniem realizowanego przez wykładowców Zespołu Języków Obcych przedsięwzięcia było podniesienie poziomu kompetencji komunikacyjnej, umożliwiającej porozumiewanie się w języku angielskim podczas wykonywania obowiązków służbowych w ramach oddelegowania poza granicami kraju. Kurs realizowany był w ciągu 7 pięciodniowych zjazdów a formą zaliczenia był egzamin składający się z części ustnej i pisemnej.

14.06.2019

Szkolenie specjalistyczne z zakresu samodzielnego prowadzenia działań minersko-pirotechnicznych

Zakończyła się pierwsza w tym roku edycja szkolenia specjalistycznego z zakresu samodzielnego prowadzenia działań minersko-pirotechnicznych, prowadzona przez kadrę dydaktyczną Zespołu Działań Minersko-Pirotechnicznych Zakładu Bezpieczeństwa w Komunikacji CSSG.

Przez 6 tygodni funkcjonariusze oraz żołnierze Wojska Polskiego zdobywali wiadomości niezbędne do prowadzenia działań minersko-pirotechnicznych polegających na usuwaniu i neutralizacji improwizowanych urządzeń wybuchowych. Podczas szkolenia słuchacze nabyli wiedzę z zakresu CBRNE, wykorzystania środków technicznych do prowadzenia neutralizacji, wykorzystania sprzętu zabezpieczenia indywidualnego минера – pirotechnika.

18–19.06.2019**Zawody Sprawnościowe BEZGRANICZNIE SILNI**

W CSSG, przy wsparciu Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy SG, zorganizowano Zawody Sprawnościowe BEZGRANICZNIE SILNI.

W uroczystego otwarcia Zawodów dokonał płk SG Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia SG, w obecności zaproszonych gości: Zastępcy Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG – płk SG Zbigniewa **KLIMCZYKA**, Burmistrza Miasta Kętrzyn Ryszarda Henryka **NIEDZIÓLKI**, Komendanta Powiatowego Policji w Kętrzynie – insp. Dariusza **ŚLĘZAKA**, Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej w Kętrzynie – bryg. Szymona **SAPIECHY**, a Przewodniczącego Zarządu Głównego NSZZ FSG reprezentował st. chor. szt. SG Edward **MILEWSKI** – wiceprzewodniczący Zarządu Oddziałowego NSZZ FSG przy Centrum Szkolenia SG.

Głównymi celami zawodów było doskonalenie sprawności fizycznej funkcjonariuszy Straży Granicznej, popularyzacja aktywnych form wykorzystania czasu wolnego oraz wyłonienie najsprawniejszych zawodników i najlepszych drużyn w Straży Granicznej. 8 drużyn, reprezentujących oddziały Straży Granicznej i ośrodek szkolenia, rywalizowało o tytuł Mistrza w Zawodach Sprawnościowych.

Uroczystego zakończenia oraz wręczenia nagród Zawodów Sprawnościowych BEZGRANICZNIE SILNI dokonał płk SG Adam **PACUK** Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej wraz z płk. SG Zbigniewem Klimczykiem Zastępcą Komendanta W-MOSG oraz st. chor. szt. SG Andrzejem **DZIESZKIEWICZEM** wiceprzewodniczącym Zarządu Głównego NSZZ FSG.

W wyniku sportowej rywalizacji uzyskano następujące wyniki końcowe:

Klasyfikacja kobiet: I miejsce: mł. chor. SG Irmina **SIKORA-KOŁODZIEJ** (Centrum Szkolenia SG); II miejsce: chor. szt. SG Joanna **PRZYBYŁ** (Nadwiślański Oddział SG); III miejsce: plut. SG Agnieszka **PIĄTEK** (Śląski Oddział SG).

Klasyfikacja mężczyzn: I miejsce: sierż. szt. SG Ireneusz **KOWALCZUK** (Podlaski Oddział SG); II miejsce: mł. chor. SG Robert **SYCZ** (Bieszczadzki Oddział SG); III miejsce: bsm. szt. SG Andrzej **FORMELA** (Morski Oddział SG).

Tytuł mistrzowski zdobyła drużyna z Centrum Szkolenia SG, wicemistrzostwo powędrowało do drużyny Biesz-

czadzkiego Oddziału SG. Trzecie miejsce wywalczyła reprezentacja Podlaskiego Oddziału SG.

Zawody uatrakcyjnił swoim pokazem funkcjonariusz Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej sierż. szt. SG Mariusz **ŚNARSKI** trzykrotny Mistrz Świata Federacji WPA w Trójboju Siłowym. Zaprezentował pokaz z zakresu sportów siłowych oraz podzielił się z uczestnikami zawodów swoją wiedzą i doświadczeniem. Pokaz obejmował próby: przysiad ze sztangą, wyciskanie sztangi leżąc oraz martwy ciąg. W tej ostatniej dyscyplinie, zawodnik podniósł aż 270 kg.

22–30.06.2019

Kurs doskonalący dla dowódców drużyn/sekcji żołnierzy WOT

Wykładowca Zespołu Ochrony Granicy Państwowej Zakładu Granicznego CSSG uczestniczył w kursie doskonalącym dla dowódców drużyn/sekcji żołnierzy WOT w Centrum Szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej w Toruniu.

Zagadnienia obejmowały zieloną taktykę, szkolenie strzeleckie oraz terenoznawstwo. Warunkiem koniecznym było również ukończenie marszobiegu na dystansie 10 km zawierającego przeszkody terenowe oraz zadania sprawdzające pamięć, spostrzegawczość oraz umiejętność motywowania sekcji.

Wszystkie te elementy ćwiczone były pod kątem przywództwa w zespole. Kurs zakończył się egzaminem teoretycznym, praktycznym i był jednym z pierwszych etapów, który przechodzą żołnierze przygotowujący do roli liderów w zespołach oraz przyszłych instruktorów na punktach nauczania w czasie szkolenia żołnierzy WOT.

24–28.06.2019

Wystąpienia przed audytorium w języku angielskim

W Centrum Szkolenia SG odbywały się zajęcia w ramach kursu doskonalącego „Wystąpienia przed audytorium w języku angielskim” adresowanego do funkcjonariuszy SG, którzy w ramach wykonywanych zadań służbowych występują w języku angielskim prowadząc prezentacje na szczeblu międzynarodowym.

Podczas kursu uczestnicy kształtowali sprawność płynnej komunikacji w języku angielskim w trakcie prowadzenia prezentacji i wystąpień poprzez wzbogacenie słownictwa z tematyki związanej z wystąpieniami.

24–28.06.2019

W Centrum Szkolenia SG gościła kolejna już grupa uczniów z klasy o profilu „Straż Graniczna”, która wzięła

udział w przedsięwzięciu dydaktyczno-wychowawczym. W naszym ośrodku szkolenia przebywała młodzież z XIV Liceum Ogólnokształcącego im. Ryszarda Kaczorowskiego w Białymstoku.

W trakcie pobytu uczniowie zostali zapoznani z przebiegiem procedury naboru do służby w Straży Granicznej, sprawdzili swoją kondycję zdając test sprawnościowy obowiązujący kandydata do służby, uczestniczyli w zajęciach z techniki interwencji, sprawdzili swoją umiejętność poruszania się w nieznanym terenie według mapy. Ponadto zapoznali się z technikami stosowanymi w kryminalistyce, sprzętem wykorzystywanym przez pirotechników i funkcjonariuszy odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w komunikacji.

Młodzież zapoznano z zadaniami realizowanymi przez funkcjonariuszy w Placówce SG w Baniach Mazurskich i Gołdapi. W czasie wolnym od zajęć poznali atrakcje turystyczne Mazur – „Piramida w Rapie”, trójstyk granic „Wisztyniec”, „Mosty w Stańczykach” oraz „Wilczy Szaniec”. Uczestniczyli w rejsie wycieczkowym „Szlakiem łabędzim” w Giżycku oraz spływie kajakowym szlakiem rzeki Krutynia.

24–28.06.2019

Kadra dydaktyczna Zespołu Ochrony Granicy Państwowej Zakładu Granicznego oraz Zespołu Kryminalistyki Zakładu Prawa i Kryminalistyki CSSG przeprowadziła szkolenie w m. Vadul lui Voda dla Policji Granicznej oraz Służby Celnej Republiki Mołdawii.

Szkolenie z zakresu wykrywania, zabezpieczania i tropienia śladów pozostawionych przez osoby przekraczające granice poza przejściami granicznymi zrealizowane zostało w ramach programu EXBS (Export Control And Related Border Security).

Głównym celem szkolenia było doskonalenie taktyki i technik tropienia po śladach pozostawionych przez osoby lub pojazdy m.in. po przekroczeniu granicy państwowej wbrew przepisom prawa. Uczestnicy szkolenia zostali zapoznani z zasadami wykrywania, rozpoznawania i zabezpieczania śladów na miejscu zdarzenia w rejonie granicy państwowej, ze sposobami fałszowania i zacierania śladów w trakcie i po przekroczeniu granicy państwowej, ze sposobami przeszukania terenu przyległego do miejsca zdarzenia oraz na trasie poruszania się osób ściganych.

Podczas praktycznych zajęć uczestnicy wykonywali szereg ćwiczeń w zakresie wykrywania, zabezpieczania,

meldowania o wykrytych śladach i zasad poruszania się po śladach oraz rozpoznawania elementów charakterystycznych dla śladów osób poruszających się pieszo.